

Aurel Gheorghe Ardeleanu

Fratele nostru ABEL

și alte douăsprezece povestiri

Hestia

AUREL GHEORGHE ARDELEANU

FRATELE NOSTRU ABEL
şi alte douăsprezece povestiri

Cu o postfață de Eugen DORCESCU

EDITURA HESTIA

AUREL GHEORGHE ARDELEANU, dramaturg, prozator şi sculptor, s-a născut la 26.04.1936 în Timişoara şi este absolvent al Facultății de Arte Plastice din aceeaşi localitate (1963) şi al Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu” din Bucureşti (Secția Muzeologie, 1981).

Scrie mult, publică puțin, revenind obsesiv asupra unor teme predilecte cu trimiteri directe ori metatextuale la relația victimă-călău, singurătate, (ne)iubire, speranță şi geneza actului creator.

Debutează în 1969 cu un scenariu radiofonic, dar reprezentarea, în 1972, a piesei *Coroană pentru Doja*, pe scena Teatrului Național din Timişoara, îl impune spectaculos ca dramaturg. A urmat reprezentarea altor piese: *Appassionata* (Teatrul Național din Timişoara, 1974–1975, şi Teatrul de Stat Oradea, 1975–1976); *Tunul de cireş* (Teatrul de Nord din Satu-Mare, 1976–1977); *Tentația* (Teatrul Național din Timişoara, 1983–1984, şi Teatrul Național din Cluj-Napoca, 1984–1985). Volume de teatru: *Tentația. Coroană pentru Doja,* Editura Eminescu, 1989, şi *Napoleon, Soldatul şi Femeia,* Editura Hestia, 2000 (piesă care nominalizată, în 1993, de UNITER pentru Premiul „Cea mai bună piesă a anului”, obține în 2000 Premiul pentru dramaturgie al Asociației Scriitorilor din Timişoara).

În proză, debutează cu romanul *Ploaia de nisip,* Editura Facla, 1982 (Premiul pentru proză al Asociației Scriitorilor din Timişoara). I se mai publică proză scurtă în volumul: *Ființe de-o zi*, Editura Facla, 1984, precum şi în reviste: „Orizont”, „România literară”, „Tribuna” ş.a. „Ele sunt inspirate din lumea oamenilor simpli, ori relevă tribulațiile eului, iar maniera este cea a realismului magic, care face să coexiste nuditatea vieții cu fabulosul, sentimentalul cu grotescul” (DGLR).

Sculptorul are ca program predilect portretul, pe care îl socoteşte „o lume”. Astfel, a realizat o serie de busturi ale unor personalități timişene (S. Titel, I. Imbroane, F. Barbu, Gh. Leahu, V. Cristea, Şt. Iordănescu, N. Boboc, V. Vlad, E. Ungurianu ş.a.), dezvelite în spații publice din Timişoara, Lugoj, Făget, Margina ş.a.

Despre dramaturgia sa a scris, printre alții, Liviu Ciulei; despre prozator, Laurențiu Ulici; despre sculptor, Ion Frunzetti.

COLECȚIA
PLANETARIUM
apare sub îngrijirea lui LUCIAN ALEXIU

Coperta : VLAD ARDELEANU
Pe coperta I: Gustave Doré, „Uciderea lui Abel”
Tehnoredactare computerizată: RODICA NICOLAE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ARDELEANU, AUREL GHEORGHE
Fratele nostru Abel şi alte douăsprezece povestiri / Aurel
Gheorghe Ardeleanu ; postf. de Eugen Dorcescu. - Timişoara : Hestia, 2007
ISBN 978-973-105-060-7

I. Dorcescu, Eugen (postf.) 821.135.1-32

În viață omul este singur;
este singur în leagăn, ca şi pe patul de moarte;
este singur în dragoste…

Michael de Ghelderode

MUZEUL OMULUI

Se dedică Marcelei şi lui Marco Lorenzi

Aproape fiecare străin ajuns la Paris îşi doreşte o fotografie cu Tour Eiffel. Dacă ea e făcută de pe terasele de la Palais de Chaillot, cu atât mai bine. Priveliştea este fără cusur, de carte poştală ilustrată. Postat în prim-plan, poţi domina cu statura ta oraşul, iar cu surâsul victorios să-i umileşti simbolul. Nici Hitler, vizitând în 1943 Parisul, nu a putut să se sustragă acestei irezistibile tentații. După ce în călătoriile anterioare am tot ezitat, azi, 22 octombrie 2001, ora 11,40, îl rog pe Bubu — poetul Michel Lamotte — să-mi facă şi mie una. Nu aleg terasele. Îi cer prietenului meu să declanşeze aparatul în vreme ce urc panta spre ele şi Musée de l'Homme.

Întors acasă, înainte de orice, alerg să developez filmul. Peste o jumătate de oră, în lumina unui neon, analizez fiecare cadru în parte. Nici o fotogramă ratată. Aparatul, un Minolta profesional, şi-a făcut din nou datoria. Fremătând de emoție ajung la cea cu pricina. Un fundal de nori răscoliți de o iminentă furtună. Coborând privirea spre linia orizontului, disting acoperişurile de la École Militaire, arborii din Champ de Mars, iar în plan mediu forfota, acum înghețată, a turiştilor şi maşinilor de pe Pont d'Iéna şi Place de Varsovie. Până şi un porumbel plonjând într-o disperată vrie, ca să scape de urmărirea unui erete, e acolo, dar de ce m-am temut atât se adevereşte: eu nu exist! Întreg prim-planul negativului este acoperit cu o fâşie luminoasă. (În fotografie va avea, desigur, o valoare opusă). Nu înțeleg (nu vreau să înțeleg) ce s-a întâmplat. Aparatul, în principiu, nu poate greşi. Distinge detalii pe care ochiul omenesc nu este capabil să le sesizeze. Cu toată pătimaşa mea iubire, Parisul continuă să mă ignore. Să mă excludă din peisajul său. Pentru el nu exist!

Nu distrug, cu mânia înşelaților în amor, negativul. Dar nici nu-l reproduc; o voi face în clipa când termin această carte. Infamei mistificări optice o să-i opun atunci adevărul; o să dovedesc că ficțiunea, subiectivitatea, intensele mele trăiri auctoriale pot învinge tehnica! (Apoi, ce caută pe cerul Parisului un erete? E clar: Aici şi-a băgat dracul coada!). O să vă las pe dumneavoastră să decideți de partea cui este adevărul. Până atunci, vă rog, credeți-mă pe cuvânt: am fost la Paris! Şi încă de mai multe ori.

Şi, credeți-mă, îl iubesc de mic. M-am născut, aşa cred, cu iubirea Oraşului-lumină în sânge.

În anul naşterii mele, în suburbiile oraşului T., Dumnezeu încă nu-şi desăvârşise Facerea.

Pe şoseaua națională ducând spre L. mai puteau fi văzute lungi şiruri de atelaje şi camioane deversându-şi, în mlaştinile ajunse colonie muncitorească, tot terciul rezidual al oraşului. Iar cât era ziua de lungă, proaspeții ei locuitori îl răscoleau, şi din resturi de cărămizi, din grinzi şi şipci putrede, uscioare şi cercevele sfărâmate, durau ziduri, şarpante, îşi croiau intrările şi ferestrele noilor lor adăposturi O țiglă măcinată de ploi, înnădită cu pricepere, poate trece oricând ca nouă, o balama ori un ivăr pot fi refolosite,

un veşmânt găsit nu te costă nimic şi are avantajul că îmbrăcându-l, poţi să pari ce n-ai fost niciodată, dar visezi să ajungi: o doamnă cu căţel, boneţică şi umbreluţă, ofiţer superior, important funcţionar ori magistrat... Purtând fosta robă a unui judecător, îţi poţi imagina cu uşurinţă că *tu* eşti cel hărăzit de omenire să-i pronunţi sentinţele capitale...

Îndrăgostiţi de circ, arta lor supremă, când oboseau căutând deşeuri refolosibile, căutau spectacolul: la botezuri, la nunţi, la înmormântări... Apariţiile în colonie ale moaşei Plesz neni erau socotite un eveniment, căci ea se dovedea mereu un prestidigitator fără egal. Aducând cu grăsanele lui Bottero şi cu circăresele lui Bomboix, după ce întâi îşi sufleca mânecile şi îşi scutura buclele şi paradisul cărnurilor răsfrânte, făcându-le să se unduiască precum valurile mării, îşi vâra energic braţul drept, până aproape la cot, în „ţilinderul" vaginal (arta ei rivalizând-o, chiar întrecând-o, pe cea a scamatorilor şi a jonglerilor de la Circul Krately), şi, cu un *hocus-pocus-preparatus*, scotea la lumină, în entuziasmul general, plăpând şi sperios precum un iepure, câte un nou locuitor al coloniei.

În ce mă priveşte, îmi place să cred că la început am fost unul din aceia care au o piele roză, fără pată şi mădularul bine format (în colonie, vigoarea însemnului bărbăţiei era singurul lucru care te impunea în ochii celorlalţi, orice beteşug ţi se putea ierta, pipernicia acestuia niciodată).

— Asta la viaţa lui mare curvar va fi şi o să facă multe muieri fericite, mă alintă, desigur, aşa cum obişnuia, topită de admiraţie, moaşa-ursitoare şi, într-un gest de suprem omagiu, îmi sărută organul.

Eu, care continui şi azi să cred că „m-am născut uimitor de bătrân şi, aproape sigur, că o s-o sfârşesc dând în mintea copiilor", aşa cum am găsit notat mai zilele trecute într-o filă de jurnal, ceea ce, anticipând evenimentele, se pare că e pe cale, în parte, să se şi adeverească; bătrân, da, nu şi înţelept, căci, în loc să mă prefac că-i admir balabustei limbuţia de prost-gust, am privit în jur şi pe estetul şi moralistul, pe gafeurul şi eternul perdant care sunt, încă din pântecul mamei, l-a cuprins disperarea. În acea vreme a începuturilor, în colonia năpădită de broaşte şi muşte şi ţânţari, lipseau (ca în grafica tradiţională), cu desăvârşire, culorile şi sentimentele intermediare; printre gunoaie inocenţa şi ticăloşia fără margini coabitau; la fel, generozitatea şi rapacitatea, imoralitatea deşănţată şi religiozitatea profundă, victimele îşi adulau călăul, iubirea celuilalt se obţineau cu pumnul şi parul…

De atâta prefăcătorie şi urâţenie, cuprins de scârbă, ură şi disperare, am început să plâng şi, acoperindu-mi ochii, m-am hotărât să nu-i mai deschid vreodată, iar ei au prins să se acopere degrabă cu un strat gros de urdori, pielea, învineţită, mi s-a uscat şi încreţit pe oase, iar vajnicul organ mi s-a tot împuţinat şi chircit, până a ajuns o biată bucăţică de piele moartă. Într-un timp uimitor de scurt, reuşisem să devin mai urât, mai respingător decât peisajul pe care-l detestam atât!

Zărindu-mi noua înfăţişare, dihania cu puteri de halterofil şi abilităţi de scamator, apucându-mă de pielea cefei, umede şi lipicioase, şi ţinându-mă cât mai departe posibil, ca pe puiul râios al unei jivine necunoscute, şi-a schimbat predicţia:

— Aşa brosca urita eu nu mai văzut la viaţa meu. Nu merita să trăiască. O să fie o nenorocire pentru familie, pentru jandarmi, pentru colegi; trebuie futut afară cu el de mic...

Şi, dacă maică-mea n-ar fi aruncat o privire spre tata, desigur, de formă, căci, oricum, aidoma tuturor femeilor din lume, nu ştiu vreodată să fi făcut şi altceva decât o tăia pe ea

capul, şi dacă n-ar fi întins la timp brațele, acceptându-mă la pieptul ei, aşa diform şi dizgrațios cum eram, cu siguranță aş fi sfârşit-o printre feşele, cârpele şi placenta din găleata de la marginea patului.

După vreo şase săptămâni de intense frământări interioare, accept, în sfârşit, să privesc în față lumea din jur, aşa cum e: măruntă, fragilă, cinic-dulceagă, riguros haotică şi seducătoare în devălmăşia ei. Şi deschid ochii. De atunci, exploatându-le la maximum funcția, pe acest organ îmi voi construi întreaga existență.

Deznădejdea de a mă fi născut într-un crater fără orizont şi verdeață a persistat însă. Am simțit-o mereu ca pe o povară şi aş fi dat orice să pot scăpa de ea. Visam să plec cât mai departe cu putință.

Aşa că nu puteam înțelege rostul țipetelor şi vaierelor aduse de vânt şi lugubru înfiorând văzduhul zile în şir în vreme ce, în Gara Fabric, ostaşii armatei învingătoare împingeau cu de-a sila în vagoane femeile seminției învinşilor, depor-tându-le la muncă forțată în Munți Urali ori alba Siberie; ca, apoi, peste o vreme, sirenele depărtării să primească sonorități noi, stranii: Gherla, Aiud, Piteşti, Canal… Dar eu şi ai mei nu am avut şansa să fim deportați în însoritul Bărăgan; în pipernicitul arbore genealogic al familiei nu apucase să se cațere încă nici un intelectual deviaționist ori perfid „duşman al poporului”.

Anii trec, anxios, retractil, continui să-i urăsc pe toți, nimeni nu se sinchiseşte de ura mea, da, nu iubesc pe nimeni, şi nimeni (în afară de ai mei) nu mă iubeşte.

Aspirând obsesiv spre ceva nedefinit, mi-am făcut un obicei: mă aburc pe orice apuc. În copaci, pe scheletele răsucite şi ruginite ale unor foste capete de poduri, bolți şi turnuri, desenez pe ziduri şi pe garduri zei şi extratereştri, visez la păsări, la avioane, la orice m-ar putea scoate din acest spațiu concentraționar şi m-ar purta spre o altă lume, spre o iubire adevărată, care, sunt sigur, e cu totul altceva decât încălecările la care păstorițele, de vârsta mea, împreună cu care păzesc vitele, mă supun tot mai des. În vreme ce dobitoacele înfierbântate sar una pe alta, eu, după cum duhneşte fusta ce-mi acoperă privirea, pot numi, cu exactitate, stăpâna cărui animal se străduieşte să-şi însuşească, pe trupul meu, inert material didactic, primele lecții de amor.

Când s-a produs unidirecționalul *coup de foudre,* abia împlinisem unsprezece ani.

Erau orele călduțe ale unei amiezi de sfârşit de februarie. În fața casei noastre de pe strada Popa Soare o căruță-platformă îşi deşertase de curând încărcătura: un morman de argilă slinoasă, amestecată cu fel de fel de deşeuri, de resturi vegetale şi industriale, pe care, până spre seară, părinții mei urmau s-o azvârle peste gard. Căci, în grădină, rămasă mult sub nivelul aşezării, apa băltea până primăvara târziu.

Împins de o febrilă curiozitate (pe care nu ştiu de la cine o moştenesc, dar, e sigur, în viață mi-a pricinuit doar nenorociri), mă cațăr pe vârful slinos. Deodată, o arsură puternică îmi furnică piciorul, rana e adâncă, sângerează abundent, ceva ascuțit mi-a străpuns talpa simulacrului de pantof. De durere şi spaimă, pălesc. Apoi, urlu. Alergând spre mine, țipă şi ai mei.

Mama mă ridică, tata, obişnuit cu accidentele de muncă în fabrica unde lucrează, o dă energic de-o parte şi îmi strânge rana în haina smulsă de pe el; mamei nu-i rămâne decât să caute în clisa lipicioasă obiectul care i-a vătămat, atât de nemilos, de profund, odorul.

E un flacon ciobit de parfum, pe care curg linii meandrice, vagi sugestii vegetale, ce închid, cu o desăvârşită grație şi cu o eleganță fără seamăn, un blazon aurit, în mijlocul căruia e gravat un singur cuvânt: *PARIS.* Liniile literelor sunt subțiri şi în buclele lor

bogat ornate, lumina soarelui scânteiază pur. Şi, cum mama se pregăteşte să-şi ia avânt, ca să arunce sticla, numele oraşului, din a cărui beție nu voi reuşi să mă trezesc tot restul vieții, prinde să se învârtejească, într-o năucitoare luminescență şi, la gândul că, în cădere, sticla s-ar putea izbi de o piatră şi miracolul transforma într-o ploaie de cioburi, urletul meu, țâşnind din străfundul măruntaielor, are acum puterea unui tunet însoțind orbitorul fulger. Cu o smucitură mă eliberez din brațele tatei, cu o alta smulg din mâna mamei flaconul şi, înainte ca părinții mei să-şi revină din uluială, strângând la piept prețiosul obiect, m-am şi întors şi aşezat exact în poziția şi locul din care plecasem.

Desigur, tabloul „Sfântul Sebastian" al lui Andrea Mantegna de la Musée de Louvre îmi era încă necunoscut, nu ştiam nimic despre flagelare, despre atotputernicia iubirii şi nemărginita credință care pot învinge suferințele trupului, dar inevitabilul s-a produs; numele inscripționat pe sticlă (iubirea mea nu avea un chip, dar primise un nume!) mă şi îmbolnăvise letal de idealitate. De eşec.

Devenisem ceea ce, eufemistic tindem să numim, cu ironie ori compasiune, „un artist".

Am descins prima dată în Oraşul Luminii în urmă cu trei decenii. Îmi amintesc totul foarte bine; parcă acum câteva secunde coboram în Gare de l'Est.

Vin de la Luzern. Sunt curatorul secțiunii „arta naivă" (o artă pe care o ador!) într-o eterogenă expoziție plastică organizată acolo de o arhitectă helvetă. După îndelungi amânări şi repetate respingeri, miliția țării al cărei cetățean sunt îmi eliberează un paşaport. Consulatul Elveției îmi acordă viza, iar la Zürich obțin o alta pentru Franța. Exasperată de nesfârşitele elogii pe care le aduc artei şi culturii franceze, organizatoarea manifestării îmi plăteşte un bilet dus/întors până la Paris şi un Mecena local îmi dăruieşte nişte *argent comptant*. O sumă cu care un occidental n-ar cuteza să intre nici măcar pentru un prânz într-un restaurant oarecare. Eu, cu atât, o să fiu nevoit să-mi asigur la Paris un adăpost, intrările la muzee şi traiul pe o săptămână… E toată averea mea; plus şapte conserve „de acasă".

Pentru mine Parisul a fost, este şi o să rămână ce-a fost Olimpul pentru vechii greci: un „axis mundi" al spiritului. Epicentrul viselor mele. Iar în centrul-centrului am aşezat — niciodată n-o să ştiu de ce — catedrala Notre-Dame.

Îi văd turnurile albe încă de pe Boulevard Strasbourg, apoi Sébastopol. Inima îmi bate cu putere. Cu cât încerc s-o potolesc, ea se înflăcărează şi mai mult. În cele din urmă o las să-şi facă de cap şi cu un elan pe care doar o iubire fără margini ți-l poate da — uşor ca o pasăre şi iute ca un ghepard — alerg spre catedrală. Nici nu-mi dau seama când, pe ce portal intru şi cum ajung în mijlocul ei.

Sunt acolo unde axul navei principale se întretaie cu transeptul descriind în spațiu o formă de cruce: nervurile bolții centrale desenează o altă cruce, iar fasciculele colorate ale rozaselor se întrepătrund supunându-se aceloraşi principii şi forme. Ca prin farmec carcasa trupului mi se topeşte şi, lipsit de contur şi greutate, înălțimile mă cheamă la ele. Imaterialitatea mă ajută s-o fac cu uşurință. Într-o deplină beatitudine şi firească stare de levitație, rămân acolo printre capiteluri, arce şi bolți vreme îndelungată. Totuşi, într-un târziu mă decid să cobor din diafanele sfere celeste şi să ies în piața din fața domului. Încă-n transă simt nevoia să fac acte eroice, spectaculoase, cu largi semnificații simbolice. Aş putea, de exemplu, să-mi smulg inima din piept şi s-o dăruiesc cuiva. Visul vieții mi s-a împlinit, am ajuns la Paris. Ce aş putea să-mi doresc mai mult? Vreau să mor

cu ardoarea altora de a trăi. Aş putea-o sfârşi, de exemplu, sub roțile unei maşini. Dar actul ar fi lipsit de relevanță. Chiar ridicol. Plasticianului îi apar înaintea ochilor ritmurile şi grandoarea picturilor lui Poussin şi severul dramatism al tabloului lui David „Moartea lui Marat"; dramaturgul îşi aminteşte de piesa lui Ionesco „Ucigaş fără simbrie"; locul în care mă aflu mă trimite cu gândul la gnomul lui Victor Hugo.

Aşteptarea mi se dovedeşte însă zadarnică. Trupul meu însetat de sacrificiu suferă în gol. Nimeni nu se îndură să-mi facă din el teacă pentru un şiş asasin. După o vreme, cu un sincer sentiment de regret că mai exist, plec să cutreier oraşul.

Spre prânz exaltarea mi se domoleşte, ca pe la orele trei–patru ale după-amiezii totul să reintre în normal. Ceru-i limpede, orizontul nemărginit, iar eu, lipsit de orice griji, eman energie, entuziasm şi bună-dispoziție. Mă încadrez perfect în spiritul oraşului. Parcă i-aş fi locuitor dintotdeauna. Ba, uneori, am chiar vaga bănuială că el s-ar fi născut din coasta mea. Ca să-l vizitez n-am nevoie — ca atâția alții — de ghiduri şi hărți (toate lacunare şi pline de erori). Nici să citesc inscripțiile de pe monumente: le ştiu dinainte conținutul. Uneori fac şi pe ghidul. Sunt un index de străzi, de monumente, de muzee. Nu mă întrebați de unde cunosc anii construcției, stilurile şi numele mai tuturor clădirilor importante din Paris. Biografiile şi operele scriitorilor, filosofilor şi artiştilor care i-au impus faima. Pot vorbi ore-n şir de istoria aşezării: de la martirul Sfântul Denis şi botezul lui Clovis la contestatul Pompidou (în această perioadă se dărâmă, cu acordul său, vechile hale ale oraşului). Toate aceste date şi informații îmi vin în memorie ca de la sine. Firesc, normal. Aşa cum se adună anii, ori respiri: fără ştirea ta şi fără cel mai mic efort.

Stau pe o bancă în Jardin des Plantes şi scriu o carte poştală Paulei, o seducătoare colegă de serviciu, apoi îmi notez impresiile zilei. Noianul lor mă copleşeşte. Printre degete îmi curg — ca jetul unui robinet uitat deschis — nesfârşite şiruri de linii şi bucle. Nimeni, oricât s-ar strădui, n-o să izbutească să se descurce vreodată prin jungla lor. Uneori, şi mie mi-e imposibil. Atunci, după ritmurile nervoase, ori, dimpotrivă, serbede, lălâi, reuşesc să deduc măcar starea în care mă aflam când maculam hârtia. Pixul seismograf înregistrează acum pe colile umectate de transpirația palmei linii înalte, ascuțite, dinamice, întrerupte de pasajul unor largi volute. Sunt rânduri prin care îmi exprim — pentru luarea la cunoştință a posterității — mulțumirea de mine şi-o dragoste de Paris mai profundă decât oricând.

Un fluier prelung mă trezeşte din visare.

Allez! Allez! E un bărbat înalt, vânjos şi, rezemat de bicicleta sa, îmi face semne să mă ridic. Iar cu autoritatea funcției îşi ciocăneşte carcasa ceasului şi, printr-o înclinare a capului spre stânga, însoțită de o strâmbătură a gurii, îmi arată poarta parcului.

Ca orice literat, când iau un condei în mână, uit de mine. Îmi pierd mințile. Venisem în acest paradis al plantelor cu gândul tainic de a înnopta aici. Afundat într-un boschet, întins pe o bancă, la rădăcina unui oleandru, ori a unei tufe de trandafiri. Ascuns la timp de privirile profesionale ale paznicului, în izul greu al florilor exotice, venind dinspre serele în care Henri Rousseau, cu divinu-i har, şi-a pictat edenurile sale, puteam avea până-n zori un somn liniştit, întremător. Acum ce mă fac? Cerberul ştie cu cine are de-a face. Mulți ca mine or fi încercat să-l tragă pe sfoară, aşa că nu mă slăbeşte din ochi o clipă.

Allez! Allez! Hai, dă-i drumu', nu mai face pe nebunu'! Începi să mă enervezi!

Cârâind prelung, un stol de ciori se întoarce să înnopteze chiar în platanii acestui paradis vegetal, turturelele se pitiseră de-acum printre crengile altor copaci, porumbeii se

refugiaseră pe sub acoperişuri, dincolo de gardul menajeriei fiarele se liniştiseră în cuştile lor, dobitoacele s-au pus pe rumegat, viermii sub coaja copacilor au amuțit şi ei, iar în pletele şi bărbile hippy-lor, netulburați de nimeni, păduchii sălăşluiesc în voie. La Paris, până şi o amărâtă de amoebă poate trece dintr-o zi în alta fără griji. Mai puțin eu. Unde să mă adăpostesc? Cu trei secole înainte de Hristos, galii, întemeind mica aşezare urbană care ulterior se va numi Paris, s-au grăbit să astupe grotele troglodiților, locuitorii Evului Mediu au distrus construcțiile legiunilor romane, iresponsabilul baron Haussmann marsupiile subpământene ale Evului Mediu, la această oră catacombele sunt închise, iar poliția ține metroul şi gările sub control. La Paris — ca peste tot în lume — cu banii mei îți este imposibil să găseşti o cameră de hotel. Zadarnic am studiat broşura cu cele o mie şi unu de hoteluri aparținând corporației; m-am ales doar cu cumplite dureri de cap.

E drept, țara din care vin şi serviciul pe care-l am m-au deprins să dorm pe preşuri, pe birouri, prin săli de aşteptare fără geamuri, cu ochii larg deschişi la şedințele la care sunt nevoit să iau parte, dorm în picioare la mitinguri, la cozi, aşteptând să-mi primesc rația de zahăr, de unt, de ouă, dar, recunosc, sunt complet nepregătit să-mi caut refugiu sub podurile Senei.

Umflându-şi obrajii, omul cu bicicleta suflă din nou în fluier. O face acum într-un mod aparte. Probabil îşi cheamă în ajutor ortacii.

Nu mai e nevoie. Plec singur. Şi, încă, foarte grăbit. Dumnezeu a creat un singur Paradis. La Paris, din rațiuni practice şi social-democratice, edilii şi guvernele l-au parcelat pe arondismente. Totul este să mai găsesc la ora asta porțile vreunuia deschise.

Prea târziu. Şi la Tuileries paznicii golesc parcul de ultimii lui vizitatori. Zăresc printre ei vreo câțiva care îmi seamănă izbitor. Sunt de vârste şi sexe diferite, dar toți, absolut toți, au trupurile o ruină şi găvanele întunecate, arse de lepra nopții. Aduc cu nişte nefericite mumii rătăcind prin lume în căutarea sarcofagelor pierdute.

Mă afund cu ei în noapte, în nădejdea că, în cele din urmă, o să-mi găsesc totuşi un adăpost. Natura e construită pe calapodul unui dualism de o extremă simplitate. Peste tot dai de simetrii. Până la exasperare. Aşa cum omul nu-şi dezvăluie decât arar cheagurile de urâțenie ale subconştientului, şi oraşele îşi ascund cu grijă zonele obscure. Sunt convins că şi Parisul are nu numai lumini, ci şi tenebre. Acolo, undeva, în măruntaiele pământului, trebuie să existe Sorbone proslăvind incultura, Louvruri ale prostului gust şi corporații hoteliere cu Ritz-uri asigurând cazări şi conforturi pe măsura bugetului meu: subsoluri părăsite, clădiri dezafectate, guri de canal, o întreagă rețea de tuneluri subterane…

Luminile, culorile şi formele zilei mă îmbată până la delir, dar, cum se lasă cenuşa înserării, încep să mă năpădească fel şi fel de temeri. Animalul din mine parcă ar purta o cămaşă din acelea prost croite: simt întunericul cum mă strânge de gât, sufocându-mă. Au fost îndeajuns câteva ore ca să regresez zeci, sute de mii de ani. Trec pe Boulevard Raspail fără măcar să privesc spre Balzacul lui Rodin. Forma sa de flacără ori stâncă în mişcare mai degrabă m-ar pune pe fugă decât să mă încânte. Sunt atât de sleit de puteri, încât, pentru un aşternut de-o noapte, mi-aş vinde, la un preț de second hand, până şi sufletul.

Cu un mers care-i tot mai puțin al unui biped, continui să caut himericul hotel. Peste tot peisajul este cam acelaşi: porți ferecate, draperii trase, lumini stinse. Câte un şobolan îmi taie calea, ochii neîncrezători ai pisicilor mă urmăresc din beznă, iar bufnițele,

planând de colo-colo, duc printre micile vietuitoare mesajul morții. Luna e acolo, la locul ei, sus pe cer, plină, rotundă şi, deşi ştiu că eu, Omul, nu mai am de mult un alt duşman natural decât pe mine însumi, merg şi îmi privesc neîncrezător umbra. Încerc să mă conving că încă exist. Prea de multe ori, când m-am apropiat de ferestrele luminoase ale vreunui restaurant ori local de noapte, un uşier înfiretat m-a măturat imediat de acolo cu latul palmei ca pe o nălucă: *Allez! Allez!*

Aşa ajung până în faubourg-ul Montrouge şi o iau înapoi din nou în Île de la Cité. Găsesc rozasele catedralei oarbe, celebra galerie a regilor doarme-n umbră şi porțile sunt închise. Atârnând de cornişe, bestiarul gotic se zgâieşte la mine. Eu, maleficul şi liliecii ce mai însuflețim monumentul. În fața coloanei care desparte portalul principal în două părți egale şi în acelaşi timp susține timpanul reprezentând „Judecata de Apoi" — o temă nespus de dragă artistului medieval — mă prăbuşesc. Un ochi neexperimentat ar putea crede că scenele Paradisului şi Infernului — admirabil sculptate — m-au copleşit şi acum mă rog. Nu, nu sunt capabil de un asemenea gest. Pur şi simplu m-am dărâmat sub greutatea rucsacului. Rezemându-mi capul de piatra rece a soclului ațipesc imediat. Dar tot aproape imediat mă simt atins pe umăr. Cred că-i Hristosul adosat până adineauri coloanei principale. S-a desprins dintre personificarea Viciului şi cea a Virtuții şi s-a aplecat asupra mea, mă binecuvântează cu trinitatea degetelor sale ridicate.

Mă înşel. Nu-i decât un polițist. Negura cozorocului îi ascunde trăsăturile feței, dar îmi ajunge să-i aud tonul apăsat al vocii ca să-mi dau seama că nu glumeşte.

Allez! Allez!

Ce poți să-i spui unui purtător de caschetă? Fie el şi francez. Nu am de ales. Cuprind în brațe soclul coloanei, mă ridic anevoie şi, după ce îmi regăsesc echilibrul, plec. Nu înainte de a-mi mai întoarce încă o dată capul spre umbra cu cozoroc. Vocea şi gesturile sale sunt acum şi mai îndârjite: *Va-t-en!*

Din nou pe Rue de Rivoli. Fără munții de mărfuri şi cascadele de suveniruri revărsându-se, fără perpetua forfotă a turiştilor şi seducătorul surâs al vânzătorilor, Rivoli nu e Rivoli. Un Paris pustiu nu e nici el Paris. Pe sub elegantele arcade, pe sute şi sute de metri, nici țipenie de om. Eu, containere şi pubele, atât! Nu pot să nu mă minunez câte deşeuri poate lăsa într-o singură zi în urma sa Omul. Înşiruite „umăr la umăr", pline ochi, par o gardă care mă salută. Iar eu — un gunoi stradal care abia se mai ține pe picioare, unul cu o incontestabilă conştiință a nulității şi zădărniciei existenței sale — primesc onorul.

La intersecția cu Boulevard Sébastopol o apuc spre Gare de l'Est. Cu vreo optsprezece ore în urmă coboram pe el cu uşurința păsării în zbor; acum îl urc ajutându-mă din când în când de labele din față. După ultimele descoperiri şi studii antropologice, în acest scurt răstimp am involuat vreo şapte–opt milioane de ani. Aduc cu o primată, e drept, cam ciudată. Un amestec bizar între un *australopithecus aferensis* şi un babuin de savană. Membrele inferioare mi s-au scurtat, bazinul mi s-a îngustat, n-am talie, craniul mi-e mic şi masa lui cenuşie, aproape ioc. Îndeajuns ca să constat că sprijinul pe patru labe, chiar dacă te lipseşte de grație, îți dă o siguranță sporită şi mai multă încredere în tine, decât mersul biped. Nu mai sunt decât trup; adică biologie pură. Şi un pic de chimie: eman un miros specific. O deduc după comportamentul măturătorilor. Din motive sanitare, nu se apropie să-mi mângâie țeasta îngustă, teşită, aşa cum procedezi cu orice animăloi de

pripas. Dar nici nu mă alungă, lovindu-mă sălbatic cu târnurile. Pe lângă istoria națională, gastronomie şi modă, francezul de rând iubeşte, cu o patimă nebună, patrupedele.

Allez! Allez! mă îndeamnă, cu vădită duioşie, să-mi văd de ale mele, clasa muncitoare. Aproape mă imploră să n-o stânjenesc în procesul muncii. Cotropit de gunoaie, până-n zori, oraşul trebuie să strălucească din nou de curățenie. De ieri până azi peste mine au trecut ere geologice. Din vulcanul în erupție care am fost nu mai sunt decât un pumn de zgură şi cenuşă. Golit de amintiri şi dorințe cu fiecare secundă ce trece, las tot mai în urmă turnurile albe ale catedralei Notre-Dame, apropiindu-mă, în acelaşi ritm, de Gare de l'Est. Începutul şi sfârşitul unui destin. Ciclul s-a încheiat. Plec şi n-o să mă mai întorc niciodată la Paris.

Găsesc poarta gării închisă. E ora trei, iar ea se va deschide abia la patru. Ce să fac până atunci? În ce m-am specializat de-acum: să-mi continui curba descendentă, afundându-mă în anistorie, în timp ce urc Golgota de sub tălpile mele: colina Montmartre. Nu e deloc greu, când o faci în buna tradiție şi în respectul pentru comportamentul şi aparatul locomotor al stră-stră-străbunilor tăi: mersul în patru labe.

Noaptea-i ca tăciunele, vârcolacii mi-au devorat umbra: deci, ca hominid, nu mai exist. De ce nu aş pieri şi ca tip de personaj? Locul e cât se poate de potrivit: sunt alături de gardul cimitirului Montmartre. Un gard înalt, de beton, al unei Bastilii desăvârşite. Nici unul din cei ajunşi dincolo de el n-a reuşit să evadeze. Pătrunderea din afară înăuntru nu ridică însă nici o problemă. Mai ales pentru un simian ca mine. Dintr-un salt sunt pe metereze. Regret doar că n-o să dau şi peste Henri Rousseau aici. Reciclându-mi țărâna, natura ar fi putut, din greşeală, s-o amestece cu a sa. Un terci din care, peste o vreme, mă puteam întrupa iar. De această dată în chip de artist desăvârşit. Şi de autentic şi profund exeget al Parisului.

Vreau să pier cu imaginea oraşului iubit pe retină.

Îmi ridic privirea. Minune! La orizont se deschide o geană de lumină. Mă cutremur! Ce caut *eu* aici? Oricât de mare ar fi suferința, am fost zămislit ca s-o pot îndura. Auziți! Eu şi suicidul?! Şi pe cine am ajuns să admir? Pe Henri Rousseau? Dacă n-ați ştiut-o, v-o spun eu: de sărac ce era, „Vameşul” a sfârşit-o într-o groapă comună din cimitirul din Bagneux. Nici necropola Panthéon-ului, alături de tizul său, mult mai celebrul Jean-Jacques, nu mi-aş dori-o (deocamdată) drept adăpost. Sunt un om viu, am bani în buzunar şi caut un hotel adevărat. Atât!

Cobor pe *terra ferma* şi devin precum Anteu. În plus, sunt vesel, sprinten, încântat, în oase, nici pic de oboseală. Am petrecut o noapte superbă, de neuitat. Şi, ca orice *bel esprit*, o să scriu admirabile pagini de jurnal despre tot ce mi s-a întâmplat.

Ziua începe sub semne faste. Hotelul mult visat este chiar alături, lipit de gardul cimitirului. Şi, după cât e de sordid, îmi dau imediat seama că nu face parte din corporație.

Poarta e închisă. Sun, aştept, sun din nou, şi continui să aştept liniştit. Cunosc şiretlicurile acelora care vor să prindă clientela-n laț, aşa că îmi concentrez întreaga energie, cu o luciditate extremă, asupra contraatacului. În cele din urmă mi se deschide. O bătrână. Pare sosia Mumii-Pădurii. Hoaşca are un ochi nefiresc de mare, de rotund, ieşit din orbită, celălalt, în schimb, e mic, peticit de somn şi zace sub streaşina sprâncenei căzute. Cicloapa începe să mă cerceteze cu ochiul ei larg deschis. O face cu infinita răbdare a păsărilor de pradă, aşteptând clipa ideală să mă înşface. Pe răpitoare natura a

înzestrat-o cu reflexe şi instincte care nu dau greş, pe mine cu inteligența de a nu-i cădea în gheare. În viața mea am mai avut de-a face cu asemenea devoratori cu privire fixă: ultimul dintre ei a fost un securist cu un ochi de sticlă. Mă interoga ce am eu comun cu Franța. Cotoroanța nu mă slăbeşte din priviri; ştiu ce am de făcut: nici eu să nu mă las mai prejos. Şi să nu-mi subestimez adversarul. Ar ajunge o fracțiune de secundă de neatenție ca reptila să atace şi să mă înghită. Dar eu mai ştiu ceea ce ea nu are cum să bănuiască. Mental, încep numărătoarea inversă: …trei ...doi ...unu... Acum! O săgeată de lumină îi străpunge babornițеi ochiul nocturn. Orbită, clipeşte din el des, haotic, pe când cel al capacității umane diurne încă dormitează sub păturile călduțe ale pleoapelor. Zweig ar fi numit clipa drept una astrală a omenirii. Atac furibund. Fără inutile formule de politețe.

— *Je voudrais une chambre pour une semaine*. Şi-apoi, dintr-o răsuflare: *Quel est le prix?*

— *De tout mon coeur, chère madame.* Şi continuă: *Tant. D'acord?*

E limpede: crocodileasa nu şi-a revenit încă. Iar suma e rezonabilă. O accept imediat.

— *Distinguée madame, je vous prie de venir avec moi*, ciripeşte dulce bunicuța heruvim. N-are a face; în viața mea (viețile mele) n-am fost vreodată femeie. Cu atât mai puțin doamnă. Nu mă supără nici faptul că habitatul este mai degrabă unul pentru bovine ori porcine. Am mai izbutit să supraviețuiesc încă o zi?! Da? Iar peste nici jumătate de oră o să urc pe terasa din fața bazilicii Sacré-Cœur.

De acolo, ducând palma streaşină la ochi, cu inimă şi abilități de înger îndrăgostit, o să admir, în voie, Parisul.

Asta contează!

Restu-s apă de ploaie şi vorbe de clacă.

LUNETA

Nu e niciodată singur
cel care crede în lucrurile concrete

Van Gogh

Vlad Verzea e un tânăr de douăzeci şi doi de ani, proaspăt lăsat la vatră, o vârstă când încă nu ai trecut, ci doar viitor, locuieşte în gazdă, undeva la periferia unei aşezări din pusta bănățeană şi, în fiecare dimineață, aproape douăsprezece minute, cât durează drumul până la depozit, pedalează fluierând pe „Tohan”-ul său; la ora aceea, soarele e răsărit doar de curând — abia de s-a ridicat peste dâra ceții de la orizont şi, în aerul curat, se simte miros iute de ierburi proaspăt cosite; tânărul înaintează agale, atent la priveliştea din jur, căreia zadarnic încearcă să-i descopere vreo urmă de frumusețe. Peisajul îi apare sărac, monoton: o câmpie netedă, ca palma; doar pe ici, pe colo, în depărtări, câteva coroane de arbori răzleți prind vagi contururi şi nesfârşite lanțuri de mărăcinişuri însoțesc drumurile şi potecile colbuite.

Rostul său la depozitul de carburanți, unde — nu fără anumite dificultăți — a fost angajat de curând, este de a ține socoteala autocisternelor ce vin să-şi golească încărcătura în cele câteva bazine şi rezervoare, de a nu scăpa de sub supraveghere butoaiele din curte, de a ține cheile magaziei cu uleiuri, pe care o deschide arar, deci, serviciu uşor, dar cu răspundere şi râvnit de mulți. El e şeful şi are în subordine doi muncitori: nişte navetişti de prin comunele învecinate. Aceştia, cât e ziua de lungă, când nu sunt puşi pe mici furtişaguri, zac întinşi la umbră, bat cărțile, picotesc, sporovăiesc de ale lor, ori se lamentează cât de oropsiți au ajuns azi cei ca ei. Spre seară, un bărbat însoțit de un câine vine să păzească depozitul peste noapte.

O baracă acoperită cu hârtie de catran adăposteşte biroul şi magazia: poarta de la intrare e dintr-un grilaj metalic, depozitul, înconjurat de un gard înalt de scânduri, peste care sunt întinse câteva rânduri de sârmă ghimpată, pare curtea unui penitenciar, rupt într-adins de restul câmpiei. Vântul aduce însă foşnetul pustei, miresmele de ierburi şi semănături se amestecă cu cele de uleiuri, triluri şi țipete de păsări se aud pentru scurt timp în aerul încins, alteori câte o ciocârlie poate fi văzută pentru câteva clipe atârnând în văzduh, de parcă s-ar ține cu ciocul de cer şi, în fiecare zi, stoluri de ciori, cu fâlfâit leneş, bătrânicios şi cârâituri prelungi, sfâşie liniştea amurgului, îndreptându-se spre locurile de înnoptare.

Din prima zi însă, de cum sosise, atenția tânărului a fost atrasă de un foişor. E un vechi punct de observație. Se înalță în colțul din partea sudică a gardului ce împrejmuieşte depozitul şi n-a fost folosit, desigur, din vremuri îndepărtate. Hardughia costelivă e atât de prăpădită, încât pare trecută prin pârjoliri şi cutremure repetate. Dezarticulați de timp, stâlpii de susținere urcă ezitant spre platforma de strajă, ale cărei scânduri, în bună parte căzute, putrezesc în bozul şi cucuta de sub ea, barelor de fier cornier le-au sărit ori le-au ruginit niturile, ancorele de oțel sunt smulse, nu se ştie de când, scara ce ducea spre

ghereta cu pereții ce abia se mai țin şi acoperişul macerat de ploi, încât prin el se poate zări acum limpezimea cerului, lipseşte de mult, balustrada de susținere e şi ea, în parte, năruită.

De pe urma momentelor de răgaz de peste zi — şi ele sunt destule — Vlad Verzea încearcă, în felul său, să profite. Stă întins la soare, pe un pled, cu un manual în față (se pregăteşte pentru Politehnică, vrea să se facă inginer), şi, când ochii îi ostenesc de atâtea cifre şi formule, şi-i înalță, ca într-o reverie, spre silueta, obsedantă parcă, a foişorului şi se pomeneşte imaginându-şi-i pe cei care odinioară îi urcaseră scara, ca să rămână acolo, singuri, de veghe. Indiferent de ore, de anotimp… Se gândeşte la cele văzute, dar, mai ales, la cele simțite de ei în toiul nopților de iarnă, atunci când orice țiuit de vânt, ori trosnet de ger se amplifică la nesfârşit, îşi închipuie crisparea acestora auzind cum întregul întuneric vuieşte ca la asaltul unei armate vrăjmaşe. Alteori, cu un fel de duioasă melancolie, se întreabă cum acest morman de ruină, de haos de fier şi lemn intrat în putrezire, nu a fost încă măturat de vreo furtună ori destrămat voit de mâna omului.

— Ai grijă, nu te urca pe porcăria aia, e şubredă şi e periculos, îl avertizase Câmpeanu Pavel, şeful de la Centrală, chiar în ziua când luase în primire depozitul.

Scund, rotofei, cu desăvârşire chelbos, încât părea că fața-i netedă, veşnic proaspăt rasă, i se prelungeşte pe lângă urechi, într-o bonețică de piele lucioasă, ca să-i acopere în întregime creştetul, şeful stăruise atunci, ca, pe lângă această povață neînsemnată, să-i dea şi altele, lăsând să se înțeleagă că ele sunt hotărâtoare pentru destinul său de nou-angajat într-o asemenea funcție:

— Înregistrările şi scăderile le faci aşa cum o să te învăț eu. Eşti încă novice; n-ai de unde să le ştii pe toate. Sunt silit să plec pentru un timp în străinătate, dar mă reîntorc în curând. Discutăm atunci. Şi, după o clipă de linişte, continuase: Pretind ca dispozițiile mele să fie respectate cu strictețe. Ele se leagă de altele. Băiete, ține minte: serviciul acesta e ca un lanț. Cine-l rupe, e pierdut!, mai ținuse să-l prevină şeful, cu mereu aceeaşi mină distantă, înnegurată.

Ridicându-se de pe pledul pe care sta lungit la soare şi afundându-şi mâinile în ligheanul de apă de alături, ca să-şi mai domolească un pic arderea trupului bronzat, tânărul observă că, la câțiva paşi de el, cele două ajutoare, umăr lângă umăr, îi urmăresc într-o disimulată nepăsare toate mişcările. Se străduiesc să pară respectuoşi, dar semnele ce şi le fac şi căutătura lor vicleană îi trădează.

— Ce vreți?! întreabă Vlad răstit.

— Şefule, te iscodim de câteva zile şi vedem că numai foişoru' ăla te frământă. Punem rămăşag că inima îți dă ghes să te cațeri pe el, dar nu cutezi. Uite la ce ne-am gândit: noi doi punem fiecare astă-seară pe masă câte un litru de tărie, numai să te urci pe platformă.

Între cei doi şi tânăr se întindea o fâşie de pământ fără viață, negru, îmbibat de gudroane.

— De când sunteți aşa de mărinimoşi?

— Uite aşa! Vrem să ne dumerim cum stai, şefule, cu corajul! zise, zeflemitor, arătându-şi dinții îngălbeniți de tutun, cel care mai vorbise.

— Mai degrabă sperați să mă vedeți prăvălindu-mă de acolo, de sus, cu gâtul şi oasele frânte…

Cei doi începură să se jure că nu le trecuse nici o clipă prin cap aşa ceva.

— Dacă vreau să urc, o fac şi fără poşirca voastră! Beți-vi-o singuri! Şi, acum, lăsați-mă în pace! le porunci cu asprime, înțelegând că inşii aceia îi desluşiseră intențiile.

Ajutoarele trecură din nou în spatele barăcii, ca să-şi continue nesfârşitul joc de cărţi, în vreme ce Vlad îşi roti privirea în jur: totul pare fragil, ca de sticlă, sub lumina soarelui, imensă tipsie de argint topit, sfârâind în înaltul cerului fără culoare.

După ce îşi mai împroaşcă o dată faţa şi pieptul cu apă, o porneşte spre foişorul ce se înalţă din sălbatica vegetaţie. Ajuns, aşteaptă o vreme ca bătăile nebuneşti ale inimii să i se mai potolească, apoi cuprinde cu mâinile o bară metalică. E încinsă de arşiţa zilei. Când şi le retrage, palmele şi degetele îi rămân poleite cu un praf fin de rugină. Cu o cange i-ar fi mult mai uşor. S-ar putea agăţa de bare, încercându-le în acelaşi timp rezistenţa. Altminteri — trebuie s-o recunoască — nu prea e abil: nici nu îşi mai aminteşte când s-a căţărat ultima dată pe o frânghie, ori într-un copac. Desigur, a fost în timpul stagiului militar, dar în ce împrejurare s-a întâmplat, asta nu-şi mai aduce aminte. Totuşi, îmbrăţişând un stâlp de metal, începe suişul. Fierul cornier îi pătrunde adânc în palme şi i le înseamnă cu linii roşii, lungi, tălpile picioarelor şi le lipeşte parcă de jăratic când se sprijină în ele şi, cum e nevoit să se ajute şi cu pieptul, îi este şi el însemnat cu aceleaşi dâre prelungi, roşietice, iar durerea îi străpunge muşchii ca un cuţit. Cu fiecare nouă mişcare înjghebarea şubredă se leagănă, tot mai ameninţătoare, îşi simte trupul greoi de parcă mădularele îi sunt de plumb şi, cum urcă, aşa, cu un efort imens, aproape supraomenesc, e conştient că e o idee nesăbuită să te caţări până acolo sus şi, totuşi, îşi continuă suişul. Agăţat de rama platformei, cu ultimele fărâme de putere, printr-o smucitură a braţelor, saltă pe podiumul şubred, apoi se ridică în picioare încet, încet, ţinându-şi, în tot acest răstimp, pumnii încleştaţi de balustradă ca de un ultim reazem salvator.

Uimit, se dezmeticeşte deodată din efort. Şi oboseala îi piere fără urmă. De aici priveliştea apare complet schimbată: la stânga, în lumina humei stinse, orânduite una lângă alta, stau zidurile aşezării; doar ici, colo, câte o turlă întunecată se înalţă spre cer; alunecând, cu privirea, dinspre asfinţit şi făcând un ocol larg spre dreapta, descoperă, surprins, în apropiere, şerpuitoarea strălucire a unui râu, tăiat într-un anumit loc de o punte suspendată, iar în faţă, la orizont, pâlpâirea fumului albăstrui al unor coline. Vegetaţia e şi ea mult mai bogată decât şi-o închipuise; potecile şi drumurile se dezbină şi se adună mereu, într-un păienjeniş irizat de depărtări.

Câmpia e încremenită. Împrejur nu se simte nici o adiere şi, totuşi, undeva în zare, iureşul unei învolburări mute înalţă o trâmbă de praf rotitor. În goana-i capricioasă, volbura absoarbe colbul şi frunzele moarte din râpe şi smârcuri, topindu-se ostenită undeva dincolo de râu. Pe puntea suspendată două siluete s-au alăturat până la contopire; pe un drumeag, un bărbat cu bicicleta s-a oprit şi-şi pune palma streaşină la ochi, privind în urma vârtejului; undeva, un tractor trece zorit spre marginea comunei…

Dar, abia desluşi sclipirea unui punct în cea mai adâncă depărtare şi îşi strânse pleoapele, ca să-l poată privi mai bine, întrebându-se ce putea fi, când, deodată, se auzi strigat pe nume. Fu nevoit să coboare. O autocisternă oprise lângă unul din rezervoare, iar şoferul, cu toată severa interdicţie, de nerăbdare, îşi aprinsese o ţigară...

A doua zi, dis-de-dimineaţă, după ce îşi pune zorit ordine în registre, începe să dea din nou ocoluri turnului de observaţie. Poartă cu sine o lădiţă cu scule şi până spre prânz tot meştereşte la hardughia părăsită şi inutilă, încercând să-i consolideze barele de susţinere şi să-i încropească o scară din frânghii, ca să se poată sui şi coborî fără greutate, ori de câte ori o să-şi pună-n gând. Cele două ajutoare îi aruncă acum doar uitături furişe, nu îndrăznesc să comenteze sau să-i ia în derâdere noua preocupare, dar, clar, n-o

încuviințează. Tolăniți, ca de obicei, pe peticul de umbră, îşi spun că, neîndoios, au de-a face cu un smintit... Şi l-ar fi ținut de nătărău dacă Vlad nu şi-ar fi zis în sinea sa: „Ăstora trebuie sa le umplu timpul cu ceva; ia să-i pun la treabă. Altfel n-o s-o scot cu ei la capăt niciodată. Am să-i fac să ştie pentru ce se ia un salariu". Şi, chiar în aceeaşi zi, îi puse să spele rezervoarele goale, să ridice în picioare butoaiele răsturnate, din care se scurgea smoala, să le salte pe cele goale în stive şi să cosească bălăriile de pe lângă gardul înalt. Cei doi bodogăniseră o vreme şi şovăiseră în a-i executa ordinele, se codiseră în fel şi chip, dar, în cele din urmă, încredințați pe pielea lor că nu e de glumă cu şeful cel nou, sfârşiră prin a-i şti de frică. Ba, curând, împreună, sau fiecare în parte, încercară să şi-l facă aliat. Ori să-i cucerească măcar bunăvoința; unul venea adesea să-şi bârfească ortacul, iar când pârâtorul se îndepărta, pe furiş, apărea pârâtul, să se plângă de colegul său. Se numeau unul pe celălalt un om de nimic, un bețiv, un hoț şi un mincinos fără pereche.

Dar Vlad nu le lua în seamă urzelile şi clevetirile, absorbit tot mai mult de priveliştea ce i se deschidea de acolo, de sus, de pe platforma foişorului, cercetând-o atent şi la diferite ore. Astfel, observă cum culorile, atât de diferite în cursul aceleiaşi zile, se scurg firesc unele în altele, cum totul se leagă cu fire nevăzute, cum întâmplări ce i se înfățişau ca neavând aparent vreo legătură între ele se dovedesc a nu fi aleatorii şi cum rolul hazardului e neînsemnat pe lângă rânduielile ce domnesc cu străşnicie în părelnica dezlânare a lumii.

Câmpia începuse să-i dezvăluie anumite înlănțuiri, pe care nici nu le putuse bănui la început. Descoperise, de pildă, cum biciclistul obişnuia să iasă zilnic în afara aşezării, imediat cum trecea ora prânzului (aşa cum tractoristul alerga, cu aceeaşi regularitate, în sens opus), pedala pe un drum de țară cam vreo doi kilometri, apoi se oprea, îşi desfăcea unealta legată de portbagaj şi — datorită depărtării — parcă rămânea încremenit aşa, adus de spate, cu sapa în mâini, deasupra unui petec de pământ; cum cei doi tineri îndrăgostiți apăreau pe puntea suspendată, pe care se balansau copilăroşi, ca apoi să se ascundă o vreme în crângul de sălcii de pe mal, unde făceau ce făceau, şi, în cele din urmă, goi puşcă, să se zbenguie în apa râului, ori, uneori, să se lase în voia curenților ce-i purtau în aval. Tuturor celor ce treceau ori zăboveau un timp în această lume a ierburilor înalte, de un verde greu, a scaieților vineți, a macilor roşii şi a florilor galbene de rapiță, ori în vadul cenuşiu al râului cu apa împuținată din cauza secetei, lui nu i-a fost greu să le găsească un nume, să le inventeze o biografie. Astfel, ajunse să descopere doar dintr-o ochire smârcurile unde stau pitiți iepurii din împrejurimi şi să deducă, după țipătul lăstunilor, de o să se schimbe vremea, ori ba.

Sta cocoțat la postul său de observație, cercetând, ca de obicei, câmpia, acum cu un ochean, când, la vreo trei săptămâni de la numirea sa ca şef, în curtea depozitului descinse din nou domnul Câmpeanu. Auzindu-i vocea, se grăbi să coboare printr-o alunecare sprintenă. Rigida autoritate de data trecută a chelbosului pare topită într-un zâmbet de satisfacție, când vede cum se opintesc cele două ajutoare să rostogolească butoaiele prin bătătura îngrijită şi cum le stivuiesc apoi peste alte butoaie, — cilindrii colorați din tablă peste alți cilindri colorați din tablă —, ca într-un urieşesc joc de copii…

— Eşti primul care a reuşit să-i pui pe aceşti pierde-vară, cartofori şi reclamagii la treabă. Bravo! Te felicit! Mă aflu aci să cercetez plângerea amândurora împotriva ta, dar să ştii că eu mi-am pus rezoluția pe ea chiar din clipa în care am primit-o: „Neîntemeiată"! Nu te întreb ce cauți zilnic acolo, sus; treaba ta. Constat că aici, jos,

munca merge bine şi mie atât îmi ajunge — zice el cu voce răsunătoare, ca să fie auzit de cei doi, pe care-i cântăreşte din priviri a lehamite. Apoi, făcându-i lui Vlad cu ochiul, îşi coboară glasul până aproape de murmur: Vino în birou, să discutăm numai între noi.

Se îndreaptă împreună spre uşa barăcii şi, când ajung aproape de ea, tânărul face un pas înainte, o deschide, apoi se retrage puţin şi lasă loc şefului de la Centrală să intre.

E o încăpere curată, spoită în alb, destul de răcoroasă chiar şi acum, când, afară, arşiţa arde plămânii şi vrăbiile, porumbeii ori guguştiucii, atraşi de luciul perfid al smoalei scurse din butoaie, se aşază pe ea, rămânând să sfârşească acolo, înghiţiţi de masa ei vâscoasă. Cei doi îşi iau câte un scaun şi stau faţă în faţă, de o parte şi de alta a mesei şi rămân o vreme aşa, cu braţele pe tăblia ei, privindu-se în ochi, fără să-şi spună un cuvânt.

— Ai ceva de băut? întreabă după un timp domnul Câmpeanu, cu aceeaşi voce scăzută, prevenitoare.

— N-am, a fost nevoit să recunoască celălalt, cu părere de rău.

— Păcat! Ar fi căzut la ţanc, da las' că e bine şi aşa. Totu-i să ne înţelegem, zice el, inspirând adânc, apoi continuă, ca dus pe gânduri: Am venit să discutăm mai ales despre înregistrări şi scăderi... Ştii, pe la noi au trecut de-a lungul anilor multe controale: unele de „rutină", altele ne-au căzut pe cap din senin, dar nimeni, niciodată, n-a reuşit să ne descopere lipsuri în gestiune, nouă, celor care lucrăm cu benzina, şi se ştie în câte obligaţii „inflamante" te implică ea. Te-ai întrebat vreodată cum reuşim să le dăm de capăt? Să împăcăm, cum se zice, şi capra şi varza?

— Eu mi-am făcut, cred, datoria, spuse tânărul cu convingere.

— A-ţi face datoria e o noţiune foarte evazivă, dar şi complexă. Trebuie să respecţi legea pe de o parte, pe de alta să ţii socoteală de obligaţiile ce apar în plus. Să te achiţi de ele, indiferent cât de multe şi dificile ar fi.

Acum vocea îi devine iar abia o şoaptă:

— Nu e nimic deosebit, e bine totuşi ca ceea ce vorbim să rămână numai între noi.

Şi se porni într-o expunere lungă şi voit nebuloasă, ce se pierdea în subtilităţi aluzive, din care tânărul reţinu ce-l interesa: rolul său în depozit era doar să păstreze în rezervoare o benzină a cărei provenienţă nu trebuie s-o cunoască şi pe care celălalt urma s-o distribuie după nevoile altora.

— O să-ţi trimit, din când în când, printr-un om de încredere, bileţele asemănătoare acestuia. Uite, zice el, şi mâna lui plinuţă, cu degete scurte şi groase, începe să deseneze cu un vârf de creion pe o hârtie tot felul de semne.

Vlad citise undeva că, după liniile pe care le trasează în mod reflex un individ — nu numai după accent, cuvinte ori temperament —, poţi deduce provincia unde acesta s-a născut şi, frământat de asemenea gânduri, se afundă în urmărirea contururilor trasate de chelbos pe hârtie. Îşi aminti că, în urmă cu un an, într-o aplicaţie militară, trecuse prin Abrud, Zlatna şi Balşa şi văzuse în târgul Arieşeni doniţe, ciubere şi ulcioare, care aveau imprimate pe ele semne asemănătoare. Rostul lor acolo era însă cu totul altul. Zise într-o doară:

— Ce frumos trebuie să fie acum în Ţara Moţilor!

Surprins, celălalt îşi ridică fruntea şi faţa i se lumină, dezvelindu-şi dinţii din faţă, mari şi rari.

— Frumos? E puţin spus. Eu sunt de pe Valea Arieşului, de la Câmpeni. Şi tu eşti cumva de prin părţile ălea?

— Nu, nu...

— Conform acestui „cod”, reluă şeful explicaţia, o să ştii de îndată ce ai de făcut. Acum, fii atent: o să-ți limpezesc înțelesul fiecărui semn în parte, ca nimeni, în afara noastră, să nu-l poată dezlega…

Oricât a încercat, Vlad Verzea n-a putut să-şi stăpânească un hohot de râs.

Cum stătuse aplecat, trasând pe foița de hârtie întortocheate şi misterioase semne, Câmpeanu îşi ridică ochii şi-l privi intrigat:

— Ce găseşti de râs?

— Nimic, nimic...

În biroul întunecos, prin mica fereastră, soarele îşi aruncă razele de lumină direct pe chelia şefului de la Centrală. Tânărul descoperă că aceasta e departe de a fi netedă, ca un ou de piatră şlefuită, aşa cum i se păruse la început. Dacă ar putea s-o cerceteze cu o lupă, e sigur că ar desluşi pe suprafața ei o mulțime de denivelări şi viroage, asemeni celor existente în zona depozitului; se disting lesnicios încrețituri prelungi, ce brăzdează întreaga circumferință, trecând şerpuitor de la o ureche spre cealaltă. Într-un anumit loc, un şănțuleț săpat în pielea groasă a capului face un cot identic cu cel al râului, acolo unde continuă să se zbenguie în apă cei doi. Sunt o pereche de adolescenţi, aproape nişte copii. El, cu trupul deşirat, subțire, costeliv, ea asemeni, cu şoldurile înguste şi sânii abia înmuguriți; numai coama părului, neagră şi grea, ca o cunună de raze întunecate, ce se răsfiră în jurul lor, în jocul de-a dragostea prin tufele de răchită ori pe nisipul încins de pe mal, îi dă o undă de suavă şi neîndoielnică feminitate. De când are un ochean, Vlad ştie şi cine e omul cu bicicleta şi cine e cel de pe tractor, le cunoaşte țelurile, aşa că găseşte drept searbădă şi vulgară însăilarea de linii a domnului Câmpeanu, cel care vrea să le falsifice vechile înțelesuri, pe lângă inepuizabila mare de semne a câmpiei. Îl lasă să sporovăiască în voie, surâzându-i amabil, căci, aşa cum femeia grea poartă în pântecul ei nenăscutul, tot astfel şi el, Vlad, mândru de sine, duce pe retină freamătul pustei, spuma spicelor şi a florilor ce se întrepătrund ori se pulverizează într-o nesfârşită ploaie de lumini fosforescente. Unind liniile zimțate, crestăturile, scrijeliturile şi tăieturile în pământul râpos, a descoperit în depărtări, risipite pe nebănuite coline, harta altor aşezări omeneşti.

— Cred că am fost destul de clar, spune şeful ridicându-se. N-aş vrea să avem ulterior vorbe.

Şi glasul lui nu mai e o şoaptă, ci sună răspicat, ca un avertisment.

Vlad Verzea îşi înfrânge cu greu nerăbdarea de a-l vedea pe domnul Câmpeanu plecat, după care urcă iar pe platforma foişorului. Lentilele ocheanului dau vederii sale o intensitate sporită. Imaginea unei căruțe pline cu saci, ce-şi hurducă roțile pe un drum bolovănos, cu caii murgi, ce se opintesc în ham, mânați de un țăran, ce-i poartă de dârlogi, păşind domol în față cu barba-n piept şi biciul atârnat pe umeri, îi apare atât de apropiată, încât are reflexul de a se feri din cale şi mai are senzația că ar fi de ajuns să întindă mâna spre a cuprinde în palme cei cinci pui, orbecăind zeloşi spre țâțele iepuroaicei… dar de acum nu mai are timp pentru tânăra pereche, ce se drăgosteşte-n tufe de răchită, de tractorist, de omul-bicicletă, scurmând zilnic crusta de pământ printre răsadurile sale de legume. Despre fiecare aflase cât trebuia. Enigmatic a continuat să rămână, chiar după ce îşi făurise singur în vremea din urmă acest instrument, un punct din zarea îndepărtată. Îi descoperise licărul, abia perceptibil, din prima zi când se urcase în foişor. Cu toate că vizibilitatea a fost mereu bună, perspectiva deschisă, i-au trebuit totuşi două săptămâni să-i poată stabili direcția mişcării lente. Apărea după un riguros

orar de dincolo de coama colinei de la orizont şi dispărea tot pe unde venise, după ce zăbovea într-un anumit loc, răstimp de vreo două ore.

Acel punct enigmatic, ațâțându-i curiozitatea, ajunse să-i umple singurătatea, să-i alunge somnul şi să-i hrănească închipuirile. Acum lecturile sale sunt despre spațiu, timp, univers… La început bănuise că e o vulpe, dar îşi aminti că acest animal iese din vizuină doar spre amurg; de nici o altă dihanie nu putea fi vorba: nici o suflare a pădurii nu rămâne atâta vreme nemişcată. În cele din urmă, deduse că e o ființă omenească.

Acum nouă zile, după ce-i adăugă noi lentile, când ridicase ocheanul la ochi, de emoție, degetele prinseseră să-i tremure şi abia mai putuse să regăsească punctul căutat. Din ceața depărtării se iviseră pe o costişă contururile unei livezi ce coboară spre lunca largă a râului şi, la ora ştiută, pe o potecă albăstruie, şerpuind asemeni fumului de țigară, trecând un zăplaz, printre pomi intrase o făptură. Cu mişcări lente, măsurate, aşternuse un țol sub un umbrar, apoi, luminoasă ca o flacără, făptura se aşeză pe el.

Dar, oricât a încercat Vlad Verzea să afle mai multe despre ființa aceea necunoscută, i-a fost imposibil. Ocheanul nu-i mai era de nici un ajutor. Cu o dezolantă repeziciune îşi trădase limitele. În zadar a încercat să îi monteze noi lentile. Ceea ce nu-i putea dezvălui însă instrumentul, completa el cu imaginația. Când eşti singur şi nu ai cum să-ți petreci serile decât visând, nălucile închipuirii te năpădesc aproape fără voia ta. Făptura aceea era o femeie, femeia, o tânără, pregătindu-se ca şi el, pentru examene. Manualele lor sunt identice. Vor să urmeze aceeaşi facultate, au aceleaşi preocupări, aceleaşi obsesii şi idealuri, gândurile şi sentimentele lor se amestecau, precum fărâmiturile pâinii pe care o vor mânca împreună. Amuzat, Vlad îi atribuia „prietenei” sale mereu noi însuşiri, ce veneau să le completeze pe cele deja hotărâte, ca şi când ar fi înmuiat o pensulă în coloratul fluid al imaginației, desenându-i chipul după voia sa, dar ce făcea într-o clipă de entuziasm, în alta, de meditație lucidă, ştergea; fata zveltă şi inteligentă avea uneori nişte ochi exagerat de mari şi de melancolici, tenul palid şi părul împletit în coade groase, căzându-i până pe pulpe, precum Paulei, colega sa de bancă în liceu, pentru ca, alteori, când el se îndoia de sine, ea să devină supărător de băiețoasă, de agresivă, de lipsită de grație.

— Nu, nu are rost să mă îmbăt cu apă rece, îşi spuse el deodată, conştient de zădărnicia actelor sale, coborând, deznădăjduit, ocheanul. Dacă continui tot aşa, o s-o sfârşesc ca păsările acelea amăgite de lucirea ucigaşă. Cu cât se zbat mai mult şi mai disperat, cu atât smoala le înghite mai repede. Mai bine aş face tot ce-mi stă în puteri să cunosc realitatea aşa cum e ea: bună ori rea, fie cum o fi, numai să aflu adevărul. Pentru asta mi-ar trebui însă un binoclu puternic, dar de unde să-l iau?

Şi aşa mai trecuseră câteva zile, până când îşi aminti de fostul lui comandant de companie, mutat între timp la garnizoana din oraşul lui. S-a urcat în tren şi a plecat de îndată într-acolo; drumul i s-a părut nesfârşit de lung, aşteptarea ofițerului, la poarta unității, o veşnicie. Gâtuit de emoție, i-a explicat de ce are nevoie, măcar pentru o zi, de un binoclu.

— Vă implor, i s-a adresat Vlad, pentru mine e ceva foarte important. M-am împotmolit. Am câteva certitudini, dar şi multe nelămuriri, ori doar simple bănuieli… Şi nu suport minciuna, îndoielile, ezitarea…

— Bine, bine, a făcut acesta cu bunăvoință şi a surâs încurajator, rămâi aici, aşteaptă-mă. Ai noroc. Am unul al meu, personal. Şi, într-adevăr, după un timp de aşteptare înfrigurată, s-a înapoiat cu instrumentul. Era unul din acele binocluri cu profunzimea

vederii mult adâncită şi luminozitatea lentilelor sporită. Cu el, atârnându-i pe umăr, mare şi greu, într-o cutie neagră din piele, tânărul se întoarse acasă plin de mulțumire.

Abia intrase în odaie şi se aşezase pe marginea patului de fier, când, cu o mişcare bruscă, uşa se deschise. Rămasă-n prag, gazda, un turn vânjos din carne, cu cap rotund şi brațe albe, pline, aduce cu ea un iz pregnant de creme şi şampon. Avea la vreo patruzeci de ani, dar se ținea bine pentru vârsta ei. Mereu voioasă, bine dispusă, de data aceasta sprâncenele îi erau strânse şi ochii, de obicei larg deschişi şi luminoşi, deveniseră acum două lame amenințătoare de cuțit.

Tânărul prefăcându-se că nu-i înțelege avansurile sexuale, femeia îi purta acum sâmbetele.

— Când ți-am închiriat camera, te-am prevenit că nu suport în casa mea dezordine şi mizerie. Dar hainele de pe tine au început să duhnească a nu ştiu ce… Mie mirosurile astea îmi dau dureri de cap, iar pe bărbatul meu îl scandalizează. De la întâi să faci bine să-ți cauți o altă gazdă.

— Oricine se pricepe, cât de cât, la carburanți, îşi dă seama că aici se simte un iz de motorină. La noi, însă, la depozit, întâmplător, nu ținem aşa ceva, zise tânărul cu simplitate.

— Tu aduci duhoarea asta, insistă femeia.

— Cerându-mi să plec, nu vă faceți decât dumneavoastră rău.

Gazda avu o tresărire, dar îşi reveni imediat:

— Ce vrei să spui? Nu te înțeleg…

— Lăsați, ştiți dumneavoastră, doamnă Veronica, foarte bine la ce mă refer.

— Nu, nu… insistă femeia, zi, zi până la capăt. Vreau să văd până unde mergi cu mojicia?!

Nările i se lărgiseră şi-i fremătau de indignare.

— Tractoristul…

— Care tractorist?…

— Cel care, în fiecare după-amiază, când soțul dumneavoastră e plecat cu bicicleta la grădină, vine să vă viziteze.

— Cum îndrăzneşti? Mă defăimezi? Mă calomniezi? O să mi-o plăteşti! strigă, gâtuită de indignare şi uimire soția omului-bicicletă. Şi brațul ei scurt, dar cu pumnul vânjos, se înălță provocator.

— Cu plata chiriei sunt, cred, la zi... Cât despre calomnii… Ieri, de pildă, ați purtat un furou şi un sutien verde; un verde ca otrava. Mai departe, recunosc, din pudoare şi silă, n-am privit. Dar, dacă şi mâine o să uitați să lăsați jaluzelele, o să vă spun câți negi aveți şi unde-i aveți, zise tânărul cu acelaşi glas liniştit, egal, începând să bată darabana pe tocul binoclului…

Soarele abia împurpurase tivul destrămat al perdelei uşoare de nori vineții de la orizont, când Vlad a şi ajuns la depozit. A zărit de departe, cufundată în pâcla zorilor, poarta descuiată şi a început să pedaleze şi mai zorit. Prin cap îi treceau câte-toate, dar, când năvăli înăuntru, îl găsi pe paznic strângându-şi în brațe câinele; zac pe pumnul de paie zdrobite de dinaintea cuştii, deopotrivă om şi animal, şi ochii amândurora sunt roşii, apoşi, urduroşi.

— Ți-ai aghesmuit şi câinele cu răsuflarea ta de bețiv, răcneşte tânărul, privind la sticla goală, răsturnată alături, şi, furios, o loveşte cu vârful pantofului. Învârtirea etichetei cu cele două prune gemene parcă îi sporeşte rostogolirea şi rătăcirea şerpuitoare prin curte.

— Eşti liber. Poţi pleca, continuă el, dar să ştii că o să-ţi cer sancţionarea.

— Încă nu s-a născut, mă ţâncule, acela care să-mi facă mie bucata, îi răspunde, în bătaie de joc, paznicul, ridicându-se anevoie, şi, tot cu preacredinciosul său câine în braţe, aşa cum dormise, pleacă, împleticindu-se.

Vlad Verzea trece în birou, scoate o coală de hârtie şi începe să scrie, însă se răzgândeşte, mototoleşte foaia în pumn şi o aruncă înainte de a-şi termina raportul. Alte treburi mai importante are de făcut. Vreme de câteva ore a stăruit aplecat asupra registrelor, verificând încă o dată toate rubricile cu „intrările" şi „ieşirile" carburanţilor. Şi când s-a convins că totul e în ordine, a lăsat să-i lunece din mână catastifele, creionul şi micul calculator, hotărât să aştepte în linişte momentul când straniul personaj se va arăta din nou pe colină. Era în jurul prânzului şi îl despărţeau mai bine de două ceasuri de clipa aşteptată, dar în ce fastuoase ori aberante ghirlande se încheagă gândurile sub impulsul unor aprinse dorinţe, abia acum şi-a putut el da seama. Emoţia şi nerăbdarea îi aşternură în faţa ochilor o pâclă, încât, atunci când înaintea lui zări, deodată, un ins necunoscut, i se păru că acesta ar fi ţâşnit brusc din pământ. Înalt şi greoi, cu obrazul parcă cioplit cu barda dintr-un buştean, vârstat de o ţesătură de fibre aprinse. Bălăbănindu-se de pe un picior pe altul şi fără să dea bineţe, bărbatul îi întinde lui Verzea un bilet; pe peticul de hârtie sunt trasate cabalisticele semne ale domnului Câmpeanu.

— O clipă, spuse tânărul şi dispare în magazie, de unde — cotrobăind într-un cotlon întunecos — scoate un inel de sârmă ruginită şi-l întinde necunoscutului. Ia-l şi s-auzim de bine.

Celălalt rămâne nemişcat. Doar petele de pe faţa-i colţuroasă se încing şi mai mult.

— Cu mine să nu faci pe şmecherul! spune cu o voce apăsată. Nu uita! Sunt trimisul celui ce a scris acest bilet. Dă-mi ce zice acolo. N-am timp de pierdut.

— Mie mi-e adresat. Cum să-l citesc, doar eu mă pricep.

— Eu am venit să fac „plinul"!

— Nu-ţi pot da decât sârma asta. Ia-o o dată, zice tânărul şi i-o pune în braţe.

Necunoscutul o zvârle cât colo şi face ca printre dinţi să-i ţâşnească un jet de scuipat înspumat, îndreptat spre vârfurile pantofilor celuilalt. Continuă să vorbească fără grabă, dar, de furie, acum porii obrajilor parcă îi sângerează. Zice cu toată ura şi dispreţul de care este capabil:

— Ai să mi-o plăteşti scump, băieţaş! Scump, foarte scump, te asigur. Şi, întorcându-se, urcă în „Dacia" sa, pornind-o înapoi, spre oraş. Înainte de a ajunge la liziera unui pâlc de salcâmi, autoturismul se întâlneşte cu o autocisternă. Amândouă se hurducă pe drumul plin de hârtoape, apoi fiecare maşină se afundă şi dispare, pentru o vreme, în colbul stârnit de celălalt vehicul.

Vlad simte că femeia aşteptată a apărut de-acum în livadă, pentru asta nu-i nevoie să consulte ceasornicul. Inima i-o spune mult mai exact. Bate-n piept mai aprigă, mai zorită decât poate el să acţioneze, cuprins de acel zbucium ce îţi umple întreaga fiinţă înaintea unui moment hotărâtor. Din câteva salturi e pe platformă. Văzute de sus, ajutoarele par două marionete caraghioase ce se hlizesc spre el cu gurile căscate. Cisternele, stivele de butoaie, baraca, autocisterna, care se îndepărtează agale, nu par nici ele decât nişte umile şi banale forme lipsite de importanţă...

Ridică binoclul la ochi, dar prin lentilele lui nu distinge decât o ceaţă lăptoasă. Ajunge să învârtească însă încet o rotiţă, pentru ca dinaintea sa să se arate locurile pe care le mai cercetase de nenumărate ori şi despre care bănuise că aflase totul. Ori aproape totul. Se

dovedi însă a se fi înşelat. Priveliştea e aceeaşi şi totuşi încă o dată pare schimbată. Stropii luminoşi de odinioară sunt acum nişte pete incerte, imaginile confuze dinainte şi-au lepădat vălurile, tulburele şi şovăielnicele desluşiri îşi arată adevărata faţă...

Vizoarele binoclului ţintesc însă un punct anume. Tânărul continuă să-i mânuiască înfrigurat rotiţele şi imaginea se apropie ireal de mult. Ea e acolo: o vede ca-n palmă; şade pe o cergă la tulpina unui măr cu fructe mari şi roşii, cu chipul uşor aplecat spre argintat-înspumata lână din caier. Toarce. E o ţărancă, numărând, poate, dublul anilor săi. Pare să aparţină altei lumi, altui veac, altor cutume.

Un timp Vlad Verzea o priveşte consternat, apoi treptat se linişteşte. Braţul care ţine instrumentul îi alunecă alene în jos, iar atunci când se aude strigat pogoară spre pământ, pe buze cu un zâmbet mulţumit. Sunt abia la început de drum, dar pe cel bun, îşi spune el.

La picioarele foişorului îl aşteaptă şeful de la Centrală. Se preumblă furios, izbind, în trecere, cu pumnul, în fierăria măcinată de rugină, şi, cu fiecare izbitură, întregul schelet metalic zumzăie ca un roi de viespi stârnite din fagurii lor.

—Ţi-am trimis pe cineva adineauri cu o ţidulă; de ce nu i-ai dat ce ţi-am poruncit? începe el să ţipe, fără să-şi mai ia obişnuitele măsuri de prevedere. Viroagele şi excrescenţele de pe pielea obrazului şi a cheliei s-au adâncit, ori au crescut, înnegurat şi împurpurat.

—Să mergem în birou, să discutăm acolo, propune tânărul.

—Nu, aici! continuă să strige celălalt cu înverşunare. Să vadă şi să audă oamenii aceştia simpli şi cinstiţi că dreptate există, zice el, arătând spre cele două ajutoare. Ei au fost primii care ne-au dezvăluit că tu, în loc să-ţi vezi de slujbă, faci pe pândarul câmpiei!... Ce scrie aici? întreabă şi scoate fiţuica ruptă dintr-un caiet de şcoală.

Vlad ia răvaşul, îl priveşte, apoi, cu mişcări încete, grave, îl răsuceşte cu susu-n jos.

— Eu l-am citit din poziţia asta, zice el.

Celălalt, clipind des, izbucneşte din nou:

—Asta nu înseamnă nimic!

—La fel mi-am zis şi eu. Totuşi, ca omul să nu plece cu mâna goală...

—Am stabilit foarte limpede înţelesul tuturor acestor alcătuiri de linii! De ce nu le-ai respectat?!

—V-am spus: eu puteam să le iau şi aşa, şi aşa, zice tânărul şi, cu o lovitură de deget, face ca hârtia să i se răsucească în palmă ca aripile unei morişti. Vedeţi, continuă acesta, cel care-şi asumă riscul de a inventa semne cabalistice e nevoit să şi-l asume şi pe acela ca ele să fie interpretate de ceilalţi în fel şi chip.

—Ai încercat să mă înfrunţi, împotrivindu-te unor dispoziţii. Asta mă sileşte şi pe mine să „interpretez” cum cred eu de cuviinţă „erezia” ta, zice sarcastic şeful de la Centrală.

— Unde adevărul e limpede, lămurit, acolo nici eu, nici dumneavoastră, absolut nimeni nu e îndreptăţit să-l nesoco-tească, zice el cu gândul la ce descoperise adineauri, investigând prin binoclu depărtările.

Dincolo de colinele ştiute, asemeni unor vălătuci fumurii se înălţau altele, tot mai şterse, topindu-se în zare. Numărul punctelor luminoase părea şi el infinit. Puteau fi tot atât de bine urme de zăpadă, poate prin văile munţilor ninsese de acum, poate nu erau decât turme de animale păscând printre stânci, acolo poate e şi cea pe care o căuta el. Distanţele ascund mereu ceva şi mai de preţ, ceva ce depăşeşte până şi febrila sa imaginaţie.

Oricum, când a plecat chelbosul, înjurând şi spumegând de furie, era hotărât, cu orice preț sau trudă, să-şi rostuiască o lunetă, una din acelea lungi, cât un tulnic din Țara Moților, prin care oamenii visători, în taina adâncă a nopților senine, să poată căta în linişte la cerul înstelat.

VÂNĂTOAREA

Mi-am părăsit masa de lucru, lecturile, doar să pun o scrisoare la poştă, şi, iată-mă, la 60 de kilometri depărtare de oraş. Pesemne gândurile iscate de romanul început în dimineaţa aceasta şi rândurile scrise unui prieten (şi el îndrăgostit de Paris) mă ameţiseră într-atât, încât m-am lăsat ispitit să urc în acest microbuz vechi, hodorogit. Şi, de obicei, iubitor de linişte, de solitudine, mă trezesc sporovăind cu Vasile, şoferul, şi, furat de mii de nimicuri, uit să-i cer să dosească undeva puşca de vânătoare de pe capota motorului. De când mă ştiu nu suport în preajma mea arme de foc. Îmi dau o acută stare de indispoziţie, de nelinişte. Urăsc violenţa. Ajunge să văd o singură picătură de sânge ca să mă năpădească transpiraţia, să simt că ameţesc. Odată, e drept, e mult de atunci, am leşinat în vreme ce un coleg îmi relata cu lux de amănunte despre ceea ce se întâmplă într-un spital, dincolo de spaţiile lui aseptice. E o păţanie pe care nici azi nu ştiu cum s-o calific şi ea, sunt sigur, nu mi-ar fi revenit în memorie dacă pe drumul spălat de ploi nu s-ar fi oprit o pereche de guguştiuci. Aşteptau până ne apropiam, gata să-i strivim sub roţi, ca, atunci, brusc, cu o uimitoare uşurinţă, să se înalţe şi iar să se aşeze, nepăsători, puţin mai departe, şi totul s-a repetat de câteva ori, până îl văd pe şofer că opreşte maşina. Calm, apucă puşca, o încarcă. Inima îmi bate năvalnic, osul sternului şi coastele mă dor de zbuciumul ei şi totuşi nu-mi vine să cred că o să se întâmple ceea ce a devenit aproape o insuportabilă evidenţă. Închid ochii şi prind să mă rog cerului ca păsările să-şi ia o dată zborul, când vasta întindere a aerului încins se umple de o infernală detunătură.

Cuprins ca de o subită vijelie, un guguştiuc se zbate câteva clipe, ca, după aceea, să rămână nemişcat printre pietre. Din mănunchiul de pene destrămate, risipite în jurul lui, se desenează o coroană fumurie; înspăimântat, celălalt a ţâşnit într-un zbor asemănător unui galop sălbatic, face un ocol, se întoarce pe deasupra celui mort, planarea îi devine ezitantă, clatină din aripi, ca şi cum şi-ar lua un ultim rămas bun, înainte de a dispărea definitiv într-un tufiş. Rotunjite de roţile vehiculelor, pietrele drumului sclipesc în soare şi mie mi se năzare că sunt flăcările unor lumânări aprinse. Ori o puzderie de stele, aşa cum îmi apar printre genele îngreunate, fără voia mea, de lacrimi. O cale lactee şerpuind până în zare printre ogoare sărăcăcioase năpădite de buruieni. Ea e însoţită, la o oarecare distanţă, de verdeaţa unui râu.

Drumurile proaste, desfundate, mi-au dat mereu un obsedant sentiment al zădărniciei. Iar acesta pare nesfârşit, înaintăm nespus de încet şi, chiar şi aşa, caroseria ne scutură cumplit. Stau chircit, ţinându-mă cu palma de gură, sufocat de căldură şi cuprins de repulsie, străduindu-mă să nu iau seama la guguştiucul azvârlit pe podea. La fiecare hop el e proiectat în sus: pare hotărât să se desprindă din moarte şi să-şi reia zborul.

Cu Vasile am intrat într-o necomunicare surdă, agresivă. Mi-a devenit profund ostil. De altminteri, ce aş avea eu de împărţit cu un asemenea individ, mătăhălos, cu ceafa groasă, de taur, şi cu braţele tatuate cu ancore, vapoare, sirene şi nume de femei? Tot acest simbolism ieftin, ce prinde să se agite ori de câte ori enorma masă musculoasă se

contractă, mă previne, o dată în plus, că am de a face cu exponentul unei lumi vulgare şi ostile, dominate de josnice instincte.

Înăbuş în mine surda durere, mocnita revoltă. Nu e nici acum prea târziu să cobor, îmi spun. Sunt aproape hotărât s-o fac, dar, în dezolanta privelişte ce ne înconjoară, nimic nu aduce, oricât de vag, a aşezare omenească, nici o haltă de cale ferată nu se zăreşte în peisajul ce pare pictat de mâna unui diletant. Totul e îndepărtat, hilar, confuz. Aşa că mă las în voia sorţii. Şi gândurile mi se întorc la sertarele cu manuscrise, la romanul abia început, mă văd deschizând fereastra şi în vreme ce aerul proaspăt al dimineţii îmi spală obrazul, înşiruind pe pervaz fărâme de pâine ori grăunţe pentru păsările cerului. Guguştiucii sunt cele mai delicate zburătoare. Cele mai netemătoare păsări şi statornice perechi. Retras după perdea, fascinat, le urmăresc minute-n şir graţioasele linii, mai pure şi mai melancolice decât orice pictură de Gustav Klimt şi din întregul Art Nouveau şi Simbolism la un loc. Aşezat apoi la birou, îmi notez cu sârg cele văzute. De ani de zile adun bruioane pentru noua carte. Una despre Paris şi iubire. De unde acest interes aparte pentru guguştiuci? mă întreb. Şi tot eu îmi răspund: în fragilitatea şi vulnerabilitatea lor ne regăsim propria noastră nelinişte şi labilitate. Rafinata lor graţie te îndeamnă s-o aperi, s-o protejezi…

Vasile a oprit din nou maşina. Şi sirenele acelea hâde prind să-i viermuiască iar pe braţe şi vapoarele să azvârle printre firele negre de păr vălătuci de fum albastru, otrăvit.

Încerc să-l opresc, punându-i mâna pe umăr.

— Nu-i împuşca, zic. Nu fac nimănui nici un rău.

— Aşa e, recunoaşte el. Dar au o carne gustoasă. Iar acolo unde mergem, dăm de o casă pustie, cu o cămară goală. Trebuie să cinăm şi noi ceva. Oare crezi că întâmplător am luat arma cu noi? mai zice. Vocea îi e nespus de caldă, de potolită, aproape înduioşată. Şi, inspirând adânc, apasă pe trăgaci. Au căzut doi, deodată. O pereche. Lipiţi unul de altul, aduc cu un ghemotoc de hârtie, inutilă, mototolită. Doar căpşoarele perfect netede, lucioase, le-au rămas întinse spre aceeaşi direcţie — crângul plin de verdeaţă ce însoţeşte râul, loc unde s-ar fi putut ascunde, dar n-au mai apucat s-o facă.

Cobor ca să mă răcoresc. Dar cerul incandescent şi vântul încins, în loc să-mi aline, îmi sporesc senzaţia de sfârşeală, aşa cum îmi târşâi fără noimă tălpile prin bălăriile uscate, prăfuite. Încotro? Râul e aproape, adulmec în gând mirosul apei ce curge molatic, ar ajunge, ştiu, să fac doar câţiva paşi şi, culcat în iarba reavănă şi înaltă de pe mal, m-aş elibera de chinuitoarele mele obsesii. Arinii şi sălciile mă ademenesc într-acolo cu luciul frunzelor lor veşnic mişcătoare, învelindu-mă, asemeni unui şarpe suprarealist, într-un imaginar balsam. În împărăţia himerelor m-am simţit mereu acasă. Aşa e şi acum. Dar un claxon mă smulge din feericul spaţiu al fantasmelor, trezindu-mă la realitate.

Trebuie să mă decid. Închid ochii. Fulgerat de un gând, mă văd scriind despre cele întâmplate prietenului meu de departe. Pentru mine scrisul înseamnă (aproape) totul. Bine că nu am apucat să expediez răvaşul. O să mă asemuiesc cu un guguştiuc, iar pe Vasile, şoferul, cu restul lumii. Nu vă pripiţi să mă socotiţi tâmpit, da, aşa e, comparaţia e puerilă, dar n-are a face. Orice fiinţă omenească, oricât ar fi ea de instruită, se socoate mereu o victimă. Ca să vă convingeţi, urmăriţi-vă consoarta (consortul), amanta (amantul) şi o să-mi daţi dreptate. Toată lumea se dă în vânt după asemenea povestioare sentimentale, lacrimogene.

Claxonul maşinii — insistent, categoric — aduce cu o imprecație proletară de odinioară. Constrâns să ajung cât mai degrabă alături de manuscrisele şi cărțile mele, n-am de ales. Şi-apoi, vânătoarea asta e o ocazie unică să-mi limpezesc unele idei. Până una-alta, îmi propun să mă vindec de asemenea slăbiciuni, să mă mântui de nelinişti, de zbucium, să nu mă mai tulbure nimic.

Nici nu mă sinchisesc să-i răspund şoferului, care dă vizibile semne de iritare când urc în microbuz, trântind cu putere în urma mea portiera. Surâd cu gândul dus. Şi încerc să cercetez păsările cu un ochi rece, distant, de analist. Să fim sinceri! Neînviorate de roşul stropilor de sânge, penele lor de culoarea unei cenuşi ruginii ar părea terne, moarte. Nici n-am sesizat când Vasile a oprit iar maşina. Imediat însă privirea îmi stăruie să alunece o dată cu a lui pe cătarea țevilor. Urmăresc prăvălirea guguştiucilor, moartea lor fulgerătoare, în vreme ce, trezite din uitare, în minte mi se învolburează stoluri de cuvinte. Săltărețe, uşoare, ele se apropie, se îndepărtează, revin, dirijate de un secret magnetism lingvistic; altă pasăre e răpusă, alte cuvinte îmi vin pe buze, uite acolo, acolo, şi degetul meu întins arată mereu o nouă pereche; hărtănit de alice, un guguştiuc rămâne în praful drumului, pe când celălalt se ridică drept, prosteşte, parcă ar încerca disperat să se agațe cu ghearele de năucitorul alb al cerului, ca imediat să se prăbuşească, asemeni unei ghiulele, cu capul în țărână. Împerecheate straniu, insolite, cuvintele mele vor produce, cândva, sunt sigur, şoc, emoții. Noutatea asocierilor o să străbată conştiința cititorului, asemenea unui curent electric. Dar, deocamdată, n-o să le trimit nimănui. Nici n-o să le tipăresc. La ce bun? Nimeni nu le-ar pricepe. Aşa cum nici eu n-o pot înțelege pe una ca Paula pentru care arta înseamnă serialele acelea stupide la televizor…

— Aşa-i că nu-ți pare rău că ai pornit-o cu mine la drum? zice Vasile.

Recunosc că are dreptate. Căldura tropicală din maşină şi mirosurile de ulei ars, de praf de puşcă şi sânge au sfârşit prin a-mi îmbăta simțurile. Au un efect halucinogen. Ațâță în mine dorințe obscure, confuze. Iar dexteritatea şi dezinvoltura cu care tovarăşul meu de drum, înainte de a apăsa pe trăgaci, îşi arcuieşte bustul pe armă, de-a dreptul mă fascinează. Nu pot să nu-l admir pentru felul cum îmbrățişează lemnul şi metalul, drace, el nu mai e un om cu o puşcă, ci o creatură nouă, desăvârşită. Consimte că aşa e, dar zice că ştie pe un altul care îl întrece. Şi, înveseliți, râdem amândoi, ca nişte băieți de treabă, legați unul de celălalt de interese comune.

Pe o sârmă de telegraf, asemeni unor pendule, se bălăbănesc alți doi guguştiuci. Îi arăt amicului meu.

— Gata, zice. Ne ajung.

— Opreşte! îi cer eu cu hotărâre.

Mă priveşte o vreme cu ochii mari, uimiți, ironici — nu credea, desigur, că eu aş putea porunci vreodată — abia apoi, încrețindu-şi buzele, într-o strâmbătură de dezgust, catadicseşte să frâneze. Mi se pare un veac până ce, în sfârşit, reculul îi scutură umărul şi bărbia şi pe țevile lungi, fumurii țâşnesc, unul după altul, infernalele fulgere ale morții. Dar, stupoare! Guguştiucii abia de s-au înălțat de pe vechiul loc şi, după ce au trecut exact pe deasupra noastră, parcă obosiți, plictisiți, s-au aşezat doar la câtiva zeci de metri în spatele maşinii, pe acelaşi fir legănător.

— Aşa a fost să fie, zice. Au avut noroc. Hai să mergem.

Aerul său de nepăsare mă irită şi mai rău. Iar pe chipu-i nătâng disting un vag dispreț. Mă simt frustrat, mințit, trădat. O să mi-o plăteşti, îmi spun. Şi mă trezesc că-i smulg, cu o îmbrâncitură, puşca. E uşoară ca un fulg de pasăre. Patul ei îmi frige palmele strânse,

degetele mi s-au chircit pe trăgaci, picioarele aleargă singure într-o libertate deplină, pe când lucrurile din jur îşi pierd cu repeziciune conturul. Ca într-un film ce se voalează sub ochii mei. Doar punctele cenuşii, suspendate în văzduh, aduc din ce în ce mai mult cu două pupile prin care întreaga natură mă scrutează batjocoritor. Calc în gol, cad, îmi zdrelesc genunchii, nu-i nimic, simt că sunt năpădit de o satisfacţie nespusă: în curând o să apăs pe trăgaci şi în gând caut cu înfrigurare unghiul ideal de unde o să-i dobor pe amândoi dintr-un singur foc; o să-i fiu superior acestui vânătoraş de ocazie şi tuturor celor ca el, ei ucid, din rutină, din necesitate, pe când în mine totul vibrează, o armă în mână îţi dă o stare de extaz, desigur o să-mi notez toate aceste desfătări ale simţurilor în caietul cu coperte negre, un adevărat sarcofag, în care îmi îngrop trăirile şi mă încăpăţânez s-o fac zi de zi, chiar dacă n-am apucat să public un rând, din fugă m-am descotorosit de greutatea de prisos a scrisorii, oricum, acela pe care continui să-l numesc, nu ştiu de ce, prieten, nu mi-a răspuns vreodată la scrisori, poate o fi plecat din ţară, o fi murit, poate, aproape sigur, nici n-a existat vreodată, e o creaţie a mea, născută din singurătate şi disperare, cu senina uşurinţă şi iresponsabilitate cu care, uneori, distrug palpabilul, concretul din jur pentru o himeră; ce dihanie o mai fi zăcând şi în adâncul fiinţei noastre: penibil de sentimentali şi, în acelaşi timp, cumpliţi de feroce; cum m-am putut îndrăgosti de un oraş ca de o femeie, în timp ce flirturile cu femeile în carne şi oase încep mereu promiţător şi sfârşesc invariabil catastrofal, de unde să ştie una ca Paula ce-i aceea iubire şi că, atunci când te retragi în exilul tău interior, ajungi, fără să vrei, a iubi pătimaş doar ideea de iubire, de desăvârşire, că în inima ta nu mai e loc şi pentru imperfectele fiinţe umane ce ne înconjoară… Mă felicit pentru perfidul ocol făcut, iată-mă în preajma guguştiucilor, dar, înainte de a apuca să apăs pe trăgaci, ei zburătăcesc din nou, mă năpustesc în urma lor, nu mă dau bătut, chiar dacă păsările se îndepărtează cu aceeaşi constantă unitate de măsură cu care eu mă apropii, nu mai sunt o pereche, ci un întreg stol şi ramurile pomului pe care hălăduiesc au prins să se îndoaie sub o asemenea greutate. Înalţ puşca, trag! Pomul se umple de fâlfâitul aripilor întinse; frunze şi pene se zbat de-a valma într-un foşnet ascuţit şi aspru. Şi, aşa, despuiată de furtuna detunăturii şi despovărată de orice formă de viaţă, coroana se înalţă şi ea grăbită spre bolta cerului, pe care se rotesc întunecând-o mii şi mii de guguştiuci. Continui să trag, şi trag, şi o ploaie de păsări cade fără contenire la picioarele mele; par nişte fructe însângerate, rupte de pe ramurile văzduhului. Omul-asasin din mine triumfă.

Răcoarea nopţii mă readuce în simţiri. Pe deasupra mea, fâlfâind din aripile largi, întunecate, o pasăre enormă zboară într-o direcţie necunoscută, pe când urechea se umple cu un amalgam de ţârâituri, zumzete şi târşâituri abia perceptibile, dar pe care câmpia le reverberează până la paroxism. Laborioase, gângăniile pământului mişună fără încetare printre ierburi, supunându-se toate unei unice şi implacabile legi universale: de a vieţui.

Omul care sunt se ridică anevoie. Şi, ceva mai presus de onoarea ştirbită, de umilinţa îndurată şi de părerea de rău după metaforele pierdute, ceva ce mă însoţeşte de pe când eram încă în pântecul mamei, mă face să nu iau în seamă durerile trupului plin de răni. Vreau, trebuie, îşi spune nepreţuita mea făptură, să trăiesc. Noaptea mă închide în întunericul ei, ca într-o raclă, şi gândul că n-o să apuc să ajung la timp la casa unui om care să-mi întindă o mână de ajutor, ca să n-o sfârşesc pe coclaurile astea, mă îngrozeşte de-a binelea.

PEŞTII

Onuț Golgoțiu îşi începuse ziua, ce ar putea fi socotită într-adevăr desăvârşită în frumusețea ei, aşa cum se arătase în zori — liniştită şi senină —, cu câteva întâmplări neplăcute: se sculă parcă mai obosit decât se culcase în seara trecută şi, cu simțurile încă amorțite de somn, uită ibricul pe aragaz şi cafeaua se scurse pe plită. Resemnat, renunță să-şi mai facă alta şi ieşi în ogradă, apoi trecu în grădină. De zile-n şir vrejurile fumegau de căldură. Luă o găleată să ude răsadurile de vinete, de ardei şi de roşii, dar, din nebăgare de seamă, ea îi lunecă de pe ghizd, prăvălindu-se în ochiul fântânii. Prin tubul de beton răzbătură câteva clipe bolboroseli repezite, după aceea se făcu linişte. Adâncul apei o înghiți. Căută ferăstrăul, ciocanul şi cleştele, fără să le dea de urmă mult timp — îşi zise să repare măcar gardul ce dădea spre ocolul vecinului —, şi, când, în sfârşit, îşi găsi toate sculele, descoperi că lădița cu cuie e goală.

Spre prânz, văzduhul se umplu din nou de arşiță, iar dogoarea era atât de încinsă, încât văzduhul zumzăia ca un roi de albine. Mâhnit că nu făcuse toată dimineața mai nimic, Onuț se aşeză la masă şi începu să soarbă precipitat şi zgomotos ciorba de cartofi. Mâncarea era fierbinte; el iritat, nerăbdător, trebuia să plece la serviciu.

Era pe cale să renunțe să-şi mai continue prânzul, când tropăituri, de o putere cu totul neobişnuită, scurgându-se pe sub ferestrele dinspre uliță, făcură geamurile să zăngăne. Instinctiv, apucă în mâini farfuria, care pornise să trepideze, împroşcând cu stropi calzi şi unsuroşi fața de masă. Firuța, nevastă-sa, ocupată să-i înfăşoare într-un şervet de cânepă ujina, înspăimântată, se retrase sub canatul uşii.

Un asemenea eveniment Onuț nu-şi mai amintea să fi trăit decât o singură dată: asta a fost demult, pe vremea războiului. Tot ca acum, stătea la masă şi tot cu o lingură în mână, când, deodată, artileria antiaeriană, ascunsă în păduricea de la marginea satului, îşi începuse canonada. Atunci, pe cer, norişori albi se destrămau printre avioane argintii; acum, în bucătărie, becul cu abajurul din metal emailat se bălăbănea, la fel ca bătrâna lampă cu petrol, pe care o înlocuise, prevestind parcă, asemeni unei limbi de clopot, un iminent cataclism. Atunci, ca şi acum, pe polițe oalele şi blidele se porniseră să zornăie, casa întreagă părea atinsă de cutremur. Atunci, îngrozită, maică-sa îl luase în brațe şi, azvârlindu-se pe pământul gol al tinzii, încercase, cu ființa ei, să apere trupuşorul plăpând al copilului; acum, surescitată şi descumpănită, nevastă-sa ieşi pe prispă.

Satul lor, ca atâtea altele din pusta bănățeană, era o aşezare liniştită, cu oameni harnici, cumpătați. O bună parte din ei îşi împărțeau ziua, cu luare-aminte, între navetă şi munca la câmp, ori în jurul casei; n-aveau vreme de pierdut. Cu atât mai mult soții Golgoțiu le găsiră mai nefirească, mai absurdă goana. Pironiți locului, nu ştiau ce să facă, ce să creadă, văzându-i cum se întrec printre vălătucii rostogolitori de praf, părând împinşi înainte de un cumplit impuls necunoscut.

— Ce s-a întâmplat? Unde dați buzna, mă?! strigă Onuț spre Moise, bufetierul, dar acesta nu-i răspunse. În pumni strângea un ciomag, iar poalele halatului său — mai

întunecat pe piepți și coate — îi fluturau în urmă ca un stindard jegos. Țipă aceleași vorbe spre Alexa, veterinarul, care își rupea pingelele alături de Istodor, învățătorul, însă din nou nu primi nici un răspuns. Strigătele sale se loveau neputincioase, fără vlagă, de vuietul încins al mulțimii. În șuvoi îl descoperi și pe Andi, ologul, cel pe care nimeni nu-l văzuse până atunci decât târându-și greutatea trupului mătăhălos pe pernele bătătorite ale șezutului. Ajutându-se de două bețe albe — asemeni unor oase, de atâta frecat în palme —, pe care le învârtea prin aerul cald ca pe niște aripi cu penele smulse, înainta acum în salturi scurte, repezite. Fulgerarea bețelor se întretăia cu lucirea amețitoare a topoarelor, a furcilor și sapelor, purtate de ceilalți fugari.

— Opreo! Încotro?! zbieră el la colegul lui de navetă, cel cu care făcea de obicei pereche la jocurile de cărți.

Glasul celuilalt, odată frumos, o voce sonoră de bariton, ajunsă dogită de țigări, de băutură și de nesomnul cronic al navetistului, răspunse hârâit, peste umăr:

— Peștii!!!

— Ce pești, mă?

— Ăi mari! Cu zecile, cu sutele, au scos, ca vitele, botul deasupra apei... Așteaptă numai să fie miruiți în creștet, zise el, fluturând în mâini un toiag, în vreme ce se pierdea în josul uliței.

— Auzi, Onuț?! Peștii! Peștii! spuse nevastă-sa.

Tonul îi era ridicat, repezit și pradă unei vii agitații; făptura sa fu pătrunsă de aceeași neliniște gâfâitoare ca a celor din stradă; năvăli în șopron, de unde se întoarse cu un cârlig de smuls fânul, pe care îl întinse bărbatului.

— Ce stai?!

— Așa ceva n-am mai pomenit, murmură acesta îngândurat și, palid, încercă să se întoarcă în casă.

Nevastă-sa i se proțăpi înainte, devenind agresivă:

—N-auzi? Au ieșit peștii la mal!

— Trebuie să merg la serviciu, zise Onuț șovăielnic, încercând, fără a reuși, să zâmbească. Un rictus îi desfigura chipul, dându-i o expresie de uluială și de derută.

— Nici vorbă! Azi mergi, ca toată lumea, la baltă! îi porunci nevastă-sa, nestăpânită.

Stăteau față-n față; printre ei se zărea șuvoiul celor care se scurgeau la vale.

— N-auzi?! Pleacă! Pleacă o dată, începu femeia să țipe, îmbrâncindu-și bărbatul spre poartă; apoi, când el o porni neconvins, ea continuă să-l împingă din spate.

Amintirea copilăriei lui Onuț era plină de povești cu știuci și somni antropofagi, cu vârcolaci stăpânitori de ape. I le istorisise maică-sa, născocind mereu alte și alte întâmplări înfricoșătoare. Așa, femeia, văduvă de război, sperase să-și poată îndepărta vlăstarul de râul și bălțile acelea blestemate, de dincolo de calea ferată, unde, de-a lungul anilor, pieriseră înecați câțiva copii din sat.

Dar funambuleștile relatări nu-i stârniseră lui Onuț teama, ci, dimpotrivă, o curiozitate nicicând satisfăcută de a vedea măcar pentru o singură dată, de aproape, acel bestiar acvatic, ce le bântuie străfundurile. Pe atunci, cu patruzeci de ani în urmă, abia aștepta să se încălzească puțin vremea și, până toamna târziu, nimeni nu-i mai dădea de urmă. Cât era ziua de lungă hălăduia la râu și printre bălți, urmele sale se întretăiau cu cele ale jivinelor în noroaiele ce dospeau, iar tufele de pipirig uscate și țepoase îi răneau picioarele desculțe. În aer, zile-n șir, nu se scurgea nici o pală de vânt. Totul ar fi părut încremenit pentru totdeauna, dacă nu ar fi fost lumea aceea ce se întrezărea uneori difuză

şi tainică, dincolo de luciul lichid. Neaşteptatele zvâcniri şi bulboane, întinse umbre cețoase spintecând înnegureala şi mai grea din afunzimi făceau ca inima lui Onuț să bată cu putere. rămânea nemişcat ore-n şir, numai să audă crapii — acolo unde malul bălților era povârnit şi lutos — cum morfolesc rădăcinile trestiilor. Atunci, închizând pleoapele, i se năzărea că navighează pe un ocean îndepărtat, căpitan unei baleniere. Şi toate cetaceele pescuite de el aveau pielea albă, molatică, precum trupul galeşei Elvira, colega lui de clasă şi de bancă: aşa i se arătase ea într-o zi ieşind din ape goală-puşcă.

Când isprăvise el stagiul militar, Elvira era măritată de mult, iar Onuț s-a văzut obligat să-şi facă un rost, rost adevărat, nu închipuit.

Se angajă la oraş, într-o uzină. Se scula cu noaptea-n cap: ziua şi-o petrecea cu serviciul, seara cu învățătura la o şcoală de maiştri. În câțiva ani ajunse şeful unei echipe. Apoi refăcu din temelie casa bătrânească, adăugându-i noi încăperi, introduse singur apă curentă şi construi, tot de unul singur, un ingenios sistem de încălzire centrală. Putea spune că toate îi merseseră din plin; mai puțin în căsnicie. Uneori i se năzărea că nevasta îi ascunde ceva: n-a aflat însă niciodată ce anume. Poate diferența celor zece ani dintre ei să fi fost de vină, poate firile şi preocupările lor diferite, poate patul de nuntă Firuța să-l fi pregătit pentru altcineva, căsnicia lor părând a fi mai degrabă rezultatul unei întâmplări, întretăierea greşită a unor destine, o slăbiciune de moment, o iluzie de o clipă, decât o dorință care să dăinuie o viață. Fire deschisă, femeia tânjea întruna după veselie şi petreceri, căutând stăruitor tovărăşia altor oameni, în preajma lor se simțea bine, aşa cum peştele are nevoie de apă să se simtă în largul lui. Bărbatul, în schimb, era potolit şi singuratic, cu greu scotea cineva de la el un cuvânt. Putea să trebăluiască în tăcere şi să se gândească doar la ale sale ceasuri fără de număr…

Purtat de valul alergătorilor, Onuț încercă să țină pasul celorlalți, mai mult din teama de a nu fi rănit de vreunul din obiectele de tot soiul pe care aceştia le purtau cu ei. Lumina fierbinte îi încețoşa vederea, praful încins îi irita respirația. Tropăiala grea le acoperea tuturor chemările şi strigătele, închizându-l pe fiecare într-o întărâtată izolare. Un bătrân se prăbuşi. Încercă să se ridice, dar nu reuşi. Rămase acolo, în mijlocul drumului, în genunchi, cu cămeşoaia şi izmenele sale largi, rufoase. Îşi ținea brațele depărtate, scâncind înăbuşit:

— Fraților, fraților, nu mă lăsați!

Părul colilii îi căzuse pe frunte, iar din gura-i ştirbă se prelingea un firişor de salivă sângerie.

— Moşule, de ce nu stai acasă, umbli brambura!? îl certă Onuț, ridicându-l de subsuori. Scund şi costeliv, nu era mai greu ca un mănunchi de vreascuri uscate. Bătrânul îi recunoscu glasul.

— Onuț, taică, ajută-mă! Ce dacă ni-s trecuți şi io şi baba me?… N-am mânca şi noi o coadă de peşte?!

— Las', stai aici, o să-ți aduc eu unul, îi zise acesta. Şi, târându-l după sine, îl aşeză pe buza prăfuită a şanțului, la umbra săracă a unui salcâm.

Odată ajunşi la marginea satului, fugarii goleau în grabă şoseaua, acolo unde ea o lua la dreapta, spre oraş. Ocolind pintenul argilos, pe care erau înălțate câteva magazii rămase în paragină, se răzlețeau în pâlcuri peste izlaz. Aici văzduhul părea şi mai încins. Căldura înăbuşitoare topise orice adiere de vânt. Nimic nu se mişca sub carapacea de foc a amiezii. Nici măcar transpirația nu le mai şiroia pe trup; broboanele rămâneau să zacă aşa, mari şi fierbinți, pe obraz, pe gât şi piept, pârjolindu-le pielea. Înfrigurate, privirile

tuturor căutau spre ochiurile de apă de dincolo de calea ferată. Pământul sterp, crăpat de atâta uscăciune, era ca de cretă. Suprafaţa tăurilor părea bătută în paiete de lumină. De-a lungul văii şi al căii ferate, apele săpaseră printr-un hăţiş de mărăcini o viroagă. Adâncă, scobită parcă de un cuţit uriaş în argila gălbuie, putea fi trecută pe un podeţ, colo, nu prea departe, lângă cantonul cu ţigla roşie din preajma gării. Ca să scurteze calea, oamenii se strecurau însă printre tufele de porumbe şi prin răchită, se lăsau pe şezut, alunecând în râpă, apoi se aburcau pe malul celălalt. Onuţ îi urma. Grăbit, îşi afundă vârful pantofilor şi buricele degetelor în malul opus, abrupt şi sfărâmicios, gata să-şi înceapă urcuşul, când se auzi strigat. Vocea venea de sus. Şi ea răsuna plăcut, ca o dulce adiere. Înălţându-şi privirea, desluşi chipul Elvirei; mare, rotund, surâzător, asemeni unui soare împurpurat ce se profila pe cerul fără nori. Bărbatul întinse cârligul de scos fân iar femeia îl ajută să se caţere pe celălalt mal. O parte din convoi ajunsese de-acum la bălţi, dar mulţi erau rămaşi în râpă, alţii, nou-veniţi, se prăvăleau peste cei ce nu apucaseră să iasă, încurcându-se unii pe alţii.

— Haide, dragă! Lasă-i pe proşti în pace, zise Elvira, înşfăcându-l de mână.

Onuţ se lăsă târât de palma lată, albă şi asudată a femeii. Îşi simţea trupul nespus de greu, abia se mai ţinea pe picioarele ce i se făcuseră moi, nesigure, poticnindu-se întruna prin iarba aspră, pârjolită. De câte ori tălpile îi alunecau în vreo hârtoapă, i se părea că-l trosneşte cineva în ţeastă cu o năucitoare lovitură.

Trecură calea ferată şi terenul deveni şi mai denivelat, iar izlazul se umplu de o puzderie de smocuri de scaieţi vineţii şi uscaţi de soare. Elvira, ocolind hăţişurile cu îndemânare, săltând cu uşurinţă peste gropi, zise:

— Auzi? Noi doi o să facem o echipă a-ntâia. Să crape satul şi nevastă-ta de necaz. Uite, tu rămâi aici, pe mal, în apă intru io. Îi prind şi ţi-i dau, tu doar îi tragi afară şi-i pui deoparte…

Abia atunci Onuţ descoperi că ajunseseră la bălţi şi observă cât de grăbiţi se dovediseră şi cât de precis se organizaseră ceilalţi săteni. Câte doi, trei, începuseră treaba. Se înţelegeau atât de bine între ei, erau atât de uniţi, de parcă de ani în şir ar fi muncit împreună, ar fi făcut mereu acelaşi lucru. Fiecare se străduia să fie cât mai întreprinzător, mai util, animat de dorinţa vie de a izbândi.

Spintecată de spinări întunecate şi de boturi ridicate spre cer, clămpănind în spasme, răscolită de trupurile şi de braţele celor porniţi pe urmele pârdalnicilor peşti, apa bălţilor clocotea. Pe deasupra ei, din când în când, pentru câte o fracţiune de secundă, gurile de topoare ori de furci zburau însoţite de icnete scurte, acerbe, înfigându-se apoi în valurile gâlgâitoare. Atunci, în jur, talazurile se porneau să fiarbă pline de mâl şi de sânge. Fiecărei lovituri ce-şi atingea ţinta îi urmau lungi chiote, scoase de delirul izbânzii. Şi, ca o confirmare, înfipt în colţii de fier, ieşea după un timp la suprafaţă, într-o zbatere agonică, bătând din coadă şi muşcând aerul, câte un somn de zeci de kilograme, ori câte un crap mătăhălos sau capul cu botul ca un cioc de raţă al vreunei ştiuci răpuse.

Chiar lângă Onuţ, un ins smead, necunoscut, cu pantalonii şi mânecile cămăşii sumese pe membrele subţiri, răsucea deasupra capului o ţepuşă de fier. Asemeni unei gheare, ea era legată cu o sfoară lungă. De încordare, pielea vineţie i se strânsese în sute de încreţituri mărunte, în jurul buzelor, ochilor şi pomeţilor ascuţiţi, iar gâtul i se întinse spre înainte când îşi descleştă pumnul urmărind drumul ţepuşii spre larg. Ortacul său o prinse din zbor şi o înfipse în buza unui crap auriu, subţire, prelung. Apoi, mulţumit, ridică

mâna cu palma deschisă, ca un acar ce flutură stegulețul, semn că vagonul a fost cuplat, iar celălalt începu să tragă spre mal peştele care părea un uriaş ştiulete de porumb.

Elvira se afundă şi ea în baltă, aşa, îmbrăcată cum era, lăsându-se întâi pe spate. Bluza cu volănaşe în jurul gâtului şi fusta cu pliuri i se umflaseră de îndată deasupra apei ca nişte baloane din pânză colorată. Pluti o vreme astfel, tot mai spre larg, legănătoare, cu leneşă voluptate, prin clocotul de spumă. Clipea şăgalnic spre Onuț şi pleoapele îi alunecau des, repetat, deasupra bulbilor ochilor săi mari, albaştri.

— Întinde-mi cârligul, dar ai grijă să nu mă vatămi, zise ea şi se mai dădu puțin pe spate, ținându-şi însă mereu capul sus ca să nu-şi înmoaie tot părul frumos, ce-i aluneca, în dreptul urechilor, în spirale, asemeni unor vrejuri groase şi blonde. Trupul ei voinic se menținea deasupra apei fără greutate.

— Haide, la ce te gândeşti? spuse femeia, înălțându-şi un braț scurt şi rotofei, de parcă ar fi scuturat spre el o aripioară de peşte.

Bărbatul îi întinse cangea, ea, râzând şi plescăind apa cu o lovitură de palmă, alunecă spre primul peşte. Era o caracudă ... Pentru o clipă, Elvira vru s-o străpungă cu cârligul, apoi se răzgândi.

— Dă-te, mă, fâță, mai încolo, nu mă încurca, nu-l vezi pe „nenea" cum mă aşteaptă? făcu ea, cu obişnuitu-i zâmbet de floare deschisă pe buze, apoi, împingând-o deoparte, din câteva mişcări sigure înfipse cârligul în trupul unui somn, care brusc se puse să despice apa cu viteză, în rotocoale concentrice, dar nu se scufundă…

Pe uscat, omul tuciuriu pocnea cu un retevei, în creştet, crapul cu solzi ca de aur. Sunetele răsunau sec, loviturile curgeau una după alta, aproape ritmic. În ochii peştelui, rotunzi, halucinanți, ca ai unei păpuşi, lui Onuț i se năzări că descoperă o incertă caligrafie rotitoare. Punctele, liniile şi petele recompuneau chipul său, aşa cum arătase el atunci, demult, când sta la pândă printre trestii şi şovar, fascinat de umbrele adâncului. Se gândi la anii aceia, la poveştile maică-si, ale bătrânilor din sat, care ziceau că aici odinioară fusese matca râului ce se îndepărtase treptat, nu rămăseseră din el decât amintirea unor peşti ai altor vremuri, apoi la chipiul de căpitan de vas, pe care năzuise să-l poarte… Toate aceste dorințe pieriră însă acum într-o negură îndepărtată, cooperativizarea îi devastaseră bălțile copilăriei sale de orice mister, îşi simțea gura încinsă de sete, vâlvătăile câmpiei îi jucau în priviri, întregul trup îi intrase în delirul unui foc mistuitor.

Dornic să rămână singur, o porni printre smârcuri şi hățişuri, într-o direcție necunoscută, încercând să se îndepărteze cât mai degrabă de locul acela, să-şi scoată din urechi vacarmul mulțimii întărâtate şi din priviri vârtejul de carusel al apelor înspumate, imaginea crapului răpus.

Astfel, se pomeni în trenul oprit nu în stație, ci chiar acolo, în dreptul bălților. În jur, nici un picior de om. Vagoanele erau golite de călători, dar urmele lor se vedeau peste tot: genți şi pachete zăceau în plasele de deasupra banchetelor, uniforme şi caschete de paznici atârnau în cuiere, pe măsuțele rabatabile de sub ferestre cărțile de joc rămăseseră şi ele răsfirate… Lui Onuț continua să-i fie greață, tâmplele îi zvâcneau neîncetat… Se aşeză pe o banchetă, ascunzându-şi fața după draperia ferestrei, şi zăbovi aşa, cu spatele lipit de lemnul tare al vagonului, până când trenul se umplu iar. Biruitori, călătorii aduceau cu ei rodul osârdiei lor pescăreşti. Zbaterea peştilor şi sporovăiala animată a oamenilor se suprapuneau într-un zumzet continuu. Ca să se răcorească şi să scape de izul acela de năduşeală caldă, ce se amesteca cu cel de vietate de baltă şi de mâl răscolit, Onuț

îşi scoase capul pe fereastră; tocmai în clipa aceea mecanicul şi ajutorul său se opinteau să urce în locomotivă un somn, pe care îl târâseră până atunci printre mărăcinii din preajma rambleului căii ferate.

Trenul ajunse în gara centrală a oraşului cu o întârziere de mai bine de un ceas. Pe tot parcursul drumului cei din vagon nu făcuseră altceva decât să se piardă în interminabile discuții, risipindu-se în obositoare supoziții asupra acestui ciudat pescuit, căutând să explice unul altuia inexplicabilul, în vreme ce Onuț, cu capul împins mult afară, lăsa ca aerul să-i spele obrazul umflat de căldura ce continua să țâşnească din el.

Coborât pe peron, nu apucă să facă decât câțiva paşi spre scările ce duceau la pasajul subteran, când un ins scund, uscățiv, purtând o vestă dungată, din plastic, îl reținu, agățându-i-se de mânecă:

— Nene, eşti din S., nu? Ai nişte peşte de vânzare? îl întrebă el grăbit. Nasul cârn i se ridică în vânt, iar ochii ageri îi scânteiară de curiozitate.

Onuț îl privi pieziş şi cu un gest violent îşi desfăcu brațul din strânsoare. Se îndepărtă fără să-i spună inoportunului individ vreo vorbă, ducând cu el o mânie abia stăpânită, de parcă omul acela, manevrant sau acar sau ce-o fi fost, s-ar fi făcut vinovat de toate câte i se întâmplaseră în ziua aceea. Nu apucă însă să iasă din pasaj, că fu oprit din nou. Acum de o femeie:

— Domnule, nu mai ai peşte?

— Ce peşte, cucoană? o repezi bărbatul cu glas răstit.

— Sunteți din S., nu? Cică la dumneavoastră peştii au sărit astăzi singuri pe mal. De mulți ce au fost oamenii n-au răzbit să-i adune…

— De unde ştii matale cine sunt eu? Doar nu-mi scrie pe frunte? întrebă Onuț şi mai iritat.

— Se vede, răspunse femeia, arătând spre picioarele lui, după care, intimidată, făcu câțiva paşi îndărăt.

Pantofii îi erau, într-adevăr, plini de noroi, mânjiți de sânge, şi solzi uscați i se lipiseră de veşminte.

„Numai asta îmi mai lipsea”, îşi zise, retrăgându-se pe un coridor lateral, întunecos, unde încercă să se curețe cât de cât. Dar izul acela dulceag îi îmbibase hainele şi îi intrase în piele: parcă ar fi păşit mereu într-un abur duhnind a ierburi putrede, a nămol. În seara trecută, radioul şi televiziunea, în buletinele lor meteorologice, îşi anunțaseră ascultătorii că ziua care va urma va fi probabil una din cele mai calde şi mai uscate ale anului. Până la ieşirea din schimb, ajunse la convingerea că pentru el acea zi însemnase şi mai mult, se constituise într-o unică şi nedorită experiență: nu-şi amintea să fi fost urmărit vreodată de atâta ghinion; insuccesele, nereuşitele se ținuseră lanț. Întârziase la serviciu. Trecu, pe rând, pe la toate cele trei băi cu duşuri, dar la prima un afiş anunța că instalațiile sunt în revizie, la a doua că mecanicul se îmbolnăvise, iar celei de a treia i se pierduseră pur şi simplu cheile. Nu suflă nimănui nici o vorbă din cele petrecute în satul său, totuşi se aflase, nu putea înțelege cum. Colegii îl asaltaseră şi îl hărțuiseră toată după-amiaza cu întrebări fără răspuns, străduindu-se să afle un înțeles logic într-o întâmplare atât de nefirească. Ca să scape de curiozitatea lor, se adânci într-o lucrare, dar nu reuşi s-o isprăvească. I se ceruse s-o lase pentru o alta. Îi lipseau câteva subansamble. Când, în sfârşit, făcu rost de ele, unul din ajutoare, un specialist în metale neferoase, îl rugă să-l lase să plece: nevastă-sa îi născuse cea de a treia fetiță. Încercă să-l înlocuiască pe tânărul său colaborator, dar o pană de curent puse capăt celor opt ore de serviciu. Atât de

desăvârşit funcţiona acest mecanism al ghinionului, al eşecului, în această zi nefericită, încât Onuţ se încredinţă că era îndeajuns să-şi pună în gând ceva, o dorinţă oarecare, ca totul să iasă, cu siguranţă, pe dos. Aşa încât, aproape găsi firesc faptul că, întorcându-se de la oraş cu ultima cursă, în locul liniştii după care tânjea, pe uliţele altădată în beznă, grupuri de tineri chercheliţi, în exaltarea lor juvenilă, îi băgau lanternele în ochi, ţipau şi hăuleau cu îndârjire, de parcă hotărâseră să se ia la întrecere cu lătratul câinilor întărâtaţi. Sfârâitul peştelui prăjit şi loviturile de casap, ce despicau hălcile de carne, se înălţau printre coroanele întunecate ale pomilor. Undeva, în noapte, pe o uliţă lăturalnică, o muzică se dezlănţuise în obsedante lovituri de tobă şi înflorate acorduri de taragot, ca şi cum ar fi vrut să înlăture întunericul şi să ademenească sătenii la petrecere. Dar cei mai mulţi trebăluiau, încă asudaţi, prin curţi. Frânţi de spinări, purtând poveri mari şi grele, umblau de colo-colo, sau dispăreau câteva clipe prin cămări. Apropiindu-se de casă, Onuţ văzu că ferestrele ei erau întunecate. Un rac îşi înfipse cleştii nevăzuţi în pieptul său: presimţea discuţia ce va urma; cunoştea vina de care va fi acuzat. „Sunt anumite impulsuri de neexplicat în comportamentul nostru, dar mai adevărate decât orice adevăr, care poate fi probat. Există, de exemplu, o repulsie instinctivă, ce ne îndepărtează de tot ce-i lăcomie, fărădelege şi murdărie”… Cam asemenea lucruri era el pregătit să-i spună Firuţei sau oricui l-ar fi întrebat de ce plecase aşa, deodată, de la baltă, fără un dram de peşte. Dar mai ştia că ora aceea nu era potrivită pentru astfel de explicaţii, aşa că intră în dormitor uşor, spăşit, fără să răsucească comutatorul. Nevastă-sa stătea culcată în pat. Fereastra strălucea în văpaia îngheţată a lunii ce dădea feţei ei nemişcare, ochilor larg deschişi, luciri distante, ostile, părului revărsat pe perină aspect de rădăcini învolburate, prin care făptura întinsă pe spate îşi trăgea şi îşi reţinea acest suflu potrivnic chiar din întunecimea din jur.

Onuţ făcu câţiva paşi spre ea, însă palma i se ofili ca o frunză moartă înainte de a atinge trupul palid, ca o bucată de piatră spălată de apă, lucioasă şi dură, străină şi rece. Când degetele moi, şovăitoare îi alunecară pe fruntea şi pe obrazul femeii, aceasta se scutură cuprinsă de un fior. Şi vocea îi fu mai plină de adversitate decât razele albăstrui ale lunii, care învăluiau obiectele cu lumina lor în scăpărări de pietre preţioase, în timp ce pe cele din umbră le azvârleau într-un profund abis.

— Nu mă atinge! şuieră înveninată femeia.

În încăpere se lăsă o clipă grea de tăcere. Prin fereastra cu draperiile trase se zărea o parte din cerul senin, dar curtea casei părea acoperită cu un strat de cerneală uscată, la fel frunzişul nucului, pătulul, uşa deschisă a şopronului. Bărbatul făcu câţiva paşi îndărăt şi ieşi din razele de lumină ale lunii. Deveni şi el o umbră fără culoare şi fără contur. Nu se zărea decât trupul Firuţei întins pe aşternut. Dar cu un gest energic, nevastă-sa se ghemui cu faţa la perete. Formele de femeie încă tânără dispărură şi ele îndată. Sub discul de opal al lunii se ridica acum un deznădăjduit tumul.

— Doamne, nu se poate abate pe capul unei femei o nenorocire mai cumplită decât să ajungă să-i fie ruşine de bărbatul pe care şi l-a ales, zise ea.

Urcată din întuneric, vocea ei aducea cu sine vuietul unui gol de înstrăinare şi de adâncă ostilitate.

— Dar ce-i atât de grav? întrebă fără curiozitate bărbatul.

— Auzi, domnule, ce e grav? grăi ea, sărind deodată în şezut. Nu ştii, sărăcuţul de tine, ce-ai făcut? Oricare gospodar, cât de prăpădit ar fi el, a adus astăzi în casă măcar o sută de kile de peşte. Până şi cei mai nenorociţi, ăia care n-au tăiat în viaţa lor un porc, la

iarnă, vor avea ce pune pe masă. Numai tu te găseşti întotdeauna mai deştept, să te rupi de oameni, să faci altceva decât face tot satul… După ce te-ai hlizit ca un porc la țâțele scroafei ăleia de Elvira, ai şters-o ca un laş. Vrei să spui că se dărâma fabrica fără tine?…

Onuț surâse oarecum mulțumit: trecuse cu destulă uşurință şi repeziciune printr-unul din cele mai grele şi gingaşe momente ale zilei. „Într-un fel are şi ea dreptatea ei", îşi zise el, fără să-i mai asculte vorbele, țipetele aspre şi usturătoare, care ştia că se vor topi în curând într-un plâns eliberator. Ieşi. Se opri în bucătărie. Nici somn, nici foame nu-i era. Stătu o vreme aşa, cu gândurile răzlețite, apoi îşi aminti că păstra în cămară, într-un anumit loc, o sticlă cu țuică. Se duse, o scoase din ascunzătoare şi începu să bea de unul singur, turnându-şi mereu într-un pahar pe care îl tot răsucea între degete. Continuă să bea, fără să-i pese de hărmălaia de pe ulițe, de zgomotul înăbuşit al taragotului, ce nu mai contenea, de ritmul sterp şi găunos al tobei, de luna cu pulberea ei de argint resfirată-n noapte; bea fără să nutrească vreo nădejde, bea, stând sub lumina galbenă, uniformă a becului, aşa cum stau condamnații în celula lor, în afara vremii, bea ca să uite de sine şi de toate, bea fiindcă aerul era înțesat de mirosul unei sărbători nebune. Golea pahar după pahar, până ce obiectele din odaie prinseră să se rostogolească în jurul său într-o amețitoare legănare. Când cineva ciocăni la uşă, se ridică anevoie, nesigur pe picioare, şi deschise. Dintre canaturi, Elvira îi surâdea eteric. Zâmbetul îi era ca o floare a florilor ce se oferea cu mărinimie să fie culeasă. Se vedea clar că-şi pregătise această vizită, dichisindu-se dinadins cu multă pomadă: roşul de purpură al rujului îi înflorise şi mai mult buzele cărnoase, obrajii şi-i îmbujorase cu fard, pleoapele şi le vopsise în culoarea azurului, iar cârlionții bălai — care lui Onuț îi aminteau de şpanurile din secția lor de strungărie — erau mai îngrijit răsuciți decât oricând. Purta o rochie uşoară, vaporoasă, de un albastru deschis, iar în jurul gâtului, o eşarfă sinilie. Şăgalnic, femeia mirosind amețitor a violete, întinse către fostul său coleg de clasă şi bancă o tavă încărcată cu hălci de carne de peşte.

— Ei, „asociatule", m-ai părăsit taman când să începem treaba. Vezi, eu, totuşi, nu te-am uitat. Ți-am adus asta: pentru tine şi scorpia de nevastă-ta…

Onuț ridică mâinile în semn că nu trebuia să facă un asemenea efort, dar Elvira puse tava pe masă şi dădu să se retragă, tot zâmbitoare cum apăruse. În cadrul uşii însă se opri. Silueta ei masivă înveşmântată în culoarea cerului senin acoperea ieşirea şi întunecimea celui de afară în întregime. Împreunându-şi brațele sub sânii grei, începu să toace din gură:

— Ştii, ăla, primul pe care l-am prins, a fost cel mai mic. După el am mai prins şapte. Unul mai frumos decât altul...

— Nu vrei şi tu un păhărel? întrebă gazda, care, aşezată din nou, ridică sticla ca să-l umple pe-al său.

— Nevastă-ta, cucoana, de ce n-a venit la baltă? Sunt sigură, peştele îi place, dar apa-i pute! Bănuiesc cum te-a primit, ce i-a putut ieşi pe gură. Că nimeni n-o întrece când e vorba de melițat. Spurcăciunea!

Şi, deodată, vocea i se topi într-o sonoritate dulce, aglutinantă, tocmai bună de lipit amintiri uitate şi de scos la iveală sentimente vechi:

— Săracu' de tine, rău ai ajuns… Dacă ştiam…

Onuț simți ațintiți asupra sa ochii albaştri, scormonitori ai femeii. Zise grăbit:

— Lasă asta! Hai, mai bine să bem.

— Am tot aşteptat ca într-o zi să vii la mine, să nu mă laşi singură. Inima mea nu şi-a putut dori o bucurie mai mare decât să te aibă alături. Azi, ca şi atunci, demult. Că de mică te-am avut cu drag la inimă. Şi tu, sunt sigură, la fel. Dar eu pe vremea aceea eram o fată proastă, cu minte şi carte puţină; ştii doar, din a şasea m-am lăsat de şcoală. Numai că tu, ce fel de flăcău ai fost? Ce ai aşteptat? Să-ţi sară fata de gât? Trebuia să mă furi, să smulgi hainele şi carnea de pe mine, să mă baţi şi să mă violezi! Să nu mă laşi să mă mărit cu momâia de bărbatu-meu! Numai tu eşti de vină că s-a dus, aşa, în gol, fără dragoste, viaţa noastră.…

Onuţ râse încet. Şi, lovindu-şi cu palma pulpa piciorului, repetă:

—Zău, nu bei un păhărel, Elviro?

—Nu, mulţumesc, spuse aceasta cu gândul dus departe. Dă-mi tava, plec.

În vocea ei continua să răzbată aburul nostalgic al aducerii aminte.

Gazda, cu mişcări nesigure, se ridică greu, ţinându-se cu degetele de marginea mesei.

— Lasă, zise Elvira, mă descurc singură. Asta-i soarta noastră, a femeilor… Luă tava, deschise uşa frigiderului, punând frumos bucăţile de peşte una peste alta. Când se întoarse, în mâna ei, reflectând lumina becului, platoul, întins şi rotund, părea un soare de tinichea, aruncându-şi razele moarte pe pulpele pline ale femeii.

— Nu vrei să mă conduci puţin? întrebă ea.

În pridvor, Elvira i se opri înainte. Şi începu să-l mângâie cu tandreţe. Aşa, ca-n joacă. Degetele îi alunecară peste obraji, i se strecurară în păr, îi fugiră în jurul buzelor, al ochilor, până ce gurile lor se căutară una pe alta, afundându-se una în alta, cu înfrigurare, cu sălbăticie.

Răpusă de îmbrăţişare, femeia gâfâia. Sub rochia subţire pieptul enorm i se ridica şi cobora grăbit. Unghiile i se înfipseră adânc în carnea bărbatului.

— Hai, vino! Noaptea asta va fi a noastră. Nu spune că n-ai tremurat ani în şir aşteptând-o. Iat-o, e aici! Nu spune că nu-i aşa. Hai! Noi, femeile, avem un simţ în plus, n-avem nevoie de vorbe. Ghicim cele mai tainice dorinţe ale bărbaţilor dintr-o singură ochire…

Sub razele albastre ale lunii izbucni un hohot de râs. Se rostogolea cu zgomotul roţilor unui car pe bolta înaltă a cerului. Îi răspunseră, cu o jerbă sonoră taragotul, chiuiturile vesele ale petrecăreţilor şi lătratul de-acum ostenit al câinilor.

— Ce e? întrebă femeia, surprinsă, trezindu-se ca dintr-o vrajă, şi, cu mişcări precipitate, îşi aranjă sânii bogaţi în sutienul prea strâmt şi îşi încheie zorită nasturii desfăcuţi ai rochiei; puţin derutată, puţin nervoasă, oricum, cu un început de ură şi de dispreţ.

— Iartă-mă! Imaginaţia îmi joacă mereu câte o festă. Mă trezesc aşa, din senin, născocind întâmplări care în mod sigur nu se vor întâmpla niciodată…

Elvira se înfurie.

— Nu te înţeleg!?

— Da, fir-ar să fie: doar blestemata-mi imaginaţie e de vină... Şi noaptea asta ce duhneşte a nămol şi a sânge. Nici măcar spray-ul tău cu iz de viorea nu-i poate alunga duhoarea. Uite, acum, de exemplu, mi se năzare că stăm amândoi pe un ţărm, iar la picioarele noastre vin să se sfârşească balenele albe...

— Nu-i vorba de nici o vedenie. Voi, toţi, ăştia, de vă ziceţi bărbaţi, beţi ca nişte porci, şi nemaiputând să le faceţi ce s-ar cuveni muierilor, vă ascundeţi neputinţa inventând

poveşti, scrâşni Elvira, fără să-şi mai înăbuşe furia şi dispreţul, în timp ce veşmântul ei de culoarea cerului luminos se stinse-n noapte.

Firuţa îl găsi pe Onuţ acolo, întins pe pământul gol, cu braţul stâng adunat sub cap, dormind senin şi liniştit. În aerul proaspăt al dimineţii, satul părea ca de cristal.

Trezit din somn, bărbatul se simţi mai odihnit decât oricând, ba chiar bine dispus. Capul nu-l durea defel şi nici în gură nu-i stăruia vreun gust de cocleală. Ar fi putut jura că faptele din ajun nu s-au petrecut decât în vis, dacă urmele lor atât de vizibile nu l-ar fi contrazis.

Îşi făcu o primă cafea a zilei, acum, însă, supraveghind cu atenţie ibricul, se bărbieri nepăsător, cu o meticulozitate afectată, lăsând uşa băii întredeschisă ca să poată asculta, cu o voluptate uşor parşivă, bombănitul nevestei şi să-i surprindă uimirea, când va deschide frigiderul, înaintea atâtor hălci de carne, rânduite cu migală pe grătarele nichelate. Când o făcu, Firuţa avu o clipă de uluială, apoi faţa i se lumină brusc. În surpriza şi încântarea ei, alergă să-şi îmbrăţişeze şi să-şi sărute bărbatul, aşa, plin de clăbuci cum era. Exaltată, îşi lipi capul de al lui şi se priviră amândoi în oglindă. Cu obrajii plini de spumă, păreau doi actori din filmele mute, râzând împăcaţi şi fericiţi după o bătălie cu frişcă.

— Iartă-mă pentru ceea ce ţi-am spus aseară şi acum, de dimineaţă, zise nevastă-sa, cu sinceră părere de rău, fără să-şi dezlipească ochii din oglindă. Eram, crede-mă, îngrijorată. Mă căinam singură. Îmi ziceam că m-am luat cu un nebun. Te rog, încă o dată, să mă ierţi, adăugă strângându-i-se la piept.

— Lasă, lasă, o linişteşte el cu voce joasă, domoală.

— Ştiu, ai fost azi-noapte la bălţi numai pentru mine, înţeleg asta. De aceea sunt şi mai mândră de tine.

Ecourile sărbătorii se stinseseră. Onuţ se apropie de radio să asculte ştirile de dimineaţă; graţioasă şi gravă în acelaşi timp, cu mişcări unduitoare, nevastă-sa trecea din bucătărie în cămară şi iar înapoi, aluneca de la masă la frigider şi se întindea felină spre modulul de pe perete, ca să scoată din sertare pungi de plastic în care urma să învelească bucăţile de carne. La radio, după ce se anunţă că în ziua precedentă se înregistraseră cele mai ridicate temperaturi din ultimii ani şi că în continuare dogoarea se va mai potoli, începu transmiterea unor melodii cunoscute; femeia le fredona veselă în urma aparatului, în timp ce tăia carnea, mânuind, în ritmul muzicii, satârul cu abilitate.

Nu se terminase încă programul muzical când pe uşă intră băiatul unor vecini de peste drum. Scoase dintr-o sacoşă, învelit într-o hârtie de ziar, un crap proaspăt. Spuse, cu glasul lui curat, ca de înger, că e un dar din partea părinţilor săi, apoi plecă sprinten. Firuţa contempla peştele cu obrajii luminaţi de încântare.

Mare şi frumos, crapul era încă viu. Deschidea şi închidea gura convulsiv şi, arar, îşi zbătea coada, lipăind de parcă ar fi încercat să-şi facă cu ea vânt. Apucând din nou satârul, cu o singură lovitură, femeia îl descăpăţână şi începu să-l curețe de măruntaie.

Legând dania Elvirei din seara trecută cu cea de acum, Onuţ nu putu să-şi stăpânească un surâs amar, însoţit de lucirea tristă din priviri. Ca printr-o pâclă întrezărea, cu strângere de inimă, tot ce va urma. Şi, într-adevăr, prevederile i se adeveriră.

Nu se scurse prea multă vreme şi se porniră să le calce pragul, într-un lung pelerinaj, încărcaţi de ofrande, o droaie de vecini şi neamuri. Zglobie, bine dispusă, Firuţa se mişca fericită printre oaspeţi cu o sprinteneală de ied jucăuş; găsea cu uşurinţă mereu o nouă vorbă de duh, aprecierea cea mai potrivită, intuia gândurile şi dorinţele fiecăruia,

răsplătindu-i, după caz, pe cei care-i puneau pe masă noi peşti, cu câte o îmbrăţişare, cu un pahar de vin, ori, cu o strângere de mână. Şi aceştia n-au fost puţini: naşul Aurel şi finul Vasile, Floare, soacră-sa, verişorul nevesti-si, Scânteie, soră-sa, tot felul de rude din spiţa lui ori a nevesti-si, un prieten din copilărie, Scobercea, una Vioara, coborâtă de la munte şi aciuită în casa bătrânului Iustinian şi două din colegele de şcoală ale Firuţei: Iulica, contabilă, şi Maria, profesoara de desen. Se întrecură în mărinimie. Spre prânz, până şi un oarecare Florea, tractorist, îşi aminti de o mai veche datorie şi, venind să le-o înapoieze, drept mulţumire, deşertă, în ultimul butoi ce a mai putut fi găsit gol în gospodărie, un coş plin cu albitură, ţipari şi plătici.

Şi toţi au adus cu ei, pe lângă desagii cu peşte, şi o miasmă profundă, aţâţătoare, de sânge şi carne crudă, miasmă ce face să se stârnească o furtună în propriul tău trup şi sânge, plămădind dorinţe tulburi şi vagi speranţe, dar, mai ales, o teamă adâncă.

— Ce ne facem? întrebă femeia tot mai neliniştită. Congelatorul şi frigiderul sunt ticsite, sarea din casă s-a terminat şi n-am pus la păstrare nici jumătate din cât ni s-a adus.

— Peşte ai vrut, peşte ai, îi răspunse Onuţ, aparent senin, încercând să nu-i răzbată din glas propria îngrijorare, şi trecu într-o altă încăpere.

În cele câteva ceasuri, tânăra femeie devenise de nerecunoscut. Exuberanţa şi limbuţia i se frânseră, mişcările ei îşi pierdură vigoarea, devenind de o încetineală bătrânească. Pete mari, roşii, ca o încrengătură de alge, îi crescură pe pielea gâtului şi i se întinseră, bolnăvicios, peste obrajii ofiliţi.

Când se întoarse în bucătărie, bărbatul îşi găsi nevasta zăcând ghemuită între butoiaşele, lighenele şi cratiţele pline cu peşte. Mâinile şi halatul îi erau năclăite de sânge. Îşi ştergea întruna lacrimile ce-i curgeau din belşug, iar pomeţii şi bărbia i se acoperiseră cu o pojghiţă de râp solzos. Scâncea neputincioasă:

— Te rog, fă ceva. Scapă-mă de ei!

Bărbatul ieşi în stradă cu gândul să schimbe cu cineva o vorbă în această zi de duminică, dar găsi porţile caselor zăvorâte, obloanele trase, glasurile oamenilor amuţite. Aşezarea părea pustie. Mai făcu câţiva paşi prin terciul peştilor zdrobiţi de roţile căruţelor şi ale camioanelor, privi la cei rămaşi să putrezească în iarba şanţului şi se opri. După zăplazuri, pe mormane de bălegar, răscopt de soare, se descompuneau alţi peşti. Pisicile şi câinii treceau încet, cu burţile pline, printre stârvuri, fără să le mai atingă.

Răsucindu-se pe călcâie, Onuţ se grăbi către casă. Luă o furcă şi un târn şi începu întâi să adune, apoi să măture tot ce întina curtea şi strada, să arunce pe un maldăr de paie resturile de peşte de prin vasele din bucătărie, să le amestece cu ierburi şi crengi uscate, pentru a putea să ardă.

Era şi timpul.

Într-un zumzet continuu, monoton — semn rău prevestitor, semn de molimă — muşte mari, verzi, lucioase ca nişte bondari, se abătură asupra satului.

Când îşi ridică faţa înroşită de vâlvătăile focului, în jur zări alte şi alte ruguri ce-şi înălţau trâmbele de fum spre cerul senin.

— Oricum, azi nu e o zi de duminică irosită, îşi spuse Onuţ, apoi, mulţumit, mai răscoli încă o dată cu un băţ în spuza focului.

…Şi în aerul saturat de căldură, avea iluzia că vede dârele de fum ale vapoarelor ce-i brăzdaseră oceanele copilăriei, rătăcind în căutarea balenelor albe…

JUCĂTORII

Ionuț Cârmâz, un băiat tuciuriu, de vreo zece ani, intră pentru a treia oară în localul zis „al lu' Ştefanovici", purtând peste ani încă numele fostului proprietar. Sfiala de la început îi pieri. Îşi târşâia doar la fel de anevoie cizmele mari şi grele de cauciuc, pline de noroiul cartierului, pe pardoseala veche şi zâmbea cu aceeaşi tremurătoare şi adâncă tăietură a gurii cu colțurile răsucite uşor în sus, încât părea că poartă, lipite pe buzele groase, umede, două lipitori de culoarea cărnii crude.

Mai mulți muşterii îşi întinseră gâturile, privind, printre sumedenia de căciuli şi pălării date pe ceafă, printre sticlele şi paharele de pe mese, prin fumul gros şi iute al țigărilor aprinse, spre mâna copilului. Dar acesta strângea între degete nu un loz câştigător, ci o nouă monedă. După ce străbătu încăperea, o agită deasupra tejghelei.

— Un loz, zise el, înălțându-se pe vârfuri ca s-o poată da vânzătoarei peste o tavă cu pahare murdare.

Femeia o luă cu un gest indiferent şi o aruncă într-o cutie de tablă, pe capacul căreia erau pictați, cu vopsea roşie, cinci peştişori înotând printr-o ciudată vegetație subacvatică, apoi îi întinse băiatului inelul de sârmă, pe care erau înşiruite lozurile. Desigur, ea ştiuse că băiatul se va reîntoarce, dar nu părea deloc înduioşată ori interesată de acest du-te-vino, de dorința lui încăpățânată de câştig, a lui, ori mai degrabă a părinților, a bunicii, chiar a unei străbunici, care îşi puseseră toată nădejdea că acest urmaş o să le schimbe cursul vieții. Acum, aceştia, cu toții, îl aşteptau, desigur, undeva afară, sub vreo streaşină, puşi la adăpost de urgia vremii, ca, după ce o să desfacă nerăbdători şi plini de nădejde lozul, să-l trimită pe copil înapoi cu o nouă monedă. Se obişnuise cu asemenea jucători, le cunoştea în amănunțime apucăturile, ştia că nimic nu-i poate opri din ruinătoarea patimă a jocului.

De la nepăsarea generală a începutului, numărul celor interesați de soarta posibilului câştigător crescu treptat. Îi urmăreau gesturile, urmăreau vibrația cercului de sârmă şi clătinatul biletelor lunguiețe, şi bănuiala că ar putea exista printre ele un loz aducător de noroc îi făcea să se foiască pe scaune, înmuindu-şi din când în când gâtlejurile uscate cu o înghițitură de trăscău (care, o dată băut, cere mereu noi înghițituri). Dar nici unul nu se clintise până atunci de pe locul său, nu aruncase pe tejghea vreun ban. Toți aşteptau.

Băiatul rupse lozul şi cu el în pumnul strâns îi zise vânzătoarei:

— Îl desfac afară.

Şi pe buzele lui răsfrânte continuă să se zbată aceleaşi lipitori de culoarea cărnii crude.

— Bine, fă cum vrei, îi răspunse femeia, cu vocea ei apatică, de servitor ostenit în slujba norocului.

Pentru un timp, bărbații din cârciumă revenită la discuțiile lor întrerupte. Era însă ca într-un meci de box, în pauza dintre două reprize: se vorbea despre câte toate, dar gândul le rămăsese la băiatul care trebuia să se întoarcă, din ploaia şi vijelia de afară. Pe geamul vitrinei ce dădea spre şoseaua națională ducând spre oraşul L., ploaia se scurgea ca o

draperie lichidă, continuă, spuzită cu bășici de spumă, atât de furioasă era vremea (și vremurile), încât nimeni nu ar fi fost surprins dacă un altul și nu ei ar fi nimerit peste lozul câștigător, ori dacă cei cinci peștișori fără vedere (norocu-i orb!), desenați cu stângăcie, s-ar fi desprins de pe capacul cutiei de tablă și înotând de-a lungul rafturilor încărcate cu sticle de votcă și mastică și țuică bătrână, trecând prin vitrină, s-ar pierde în împărăția acvatică a naturii dezlănțuite.

Când băiatul s-a arătat din nou, în mână avea, într-adevăr, un bilet și interesul pentru micul jucător spori într-atât, încât mai mulți meseni se ridicară de la locurile lor, venindu-i în întâmpinare la bar.

— Cât ai câștigat?, se interesară aceștia.

— Pe loz scrie să mai trag o dată, zise el, frecându-și nasul cu mâneca hainei. Și, la fel ca înainte, cu un surâs pe care înflorea speranța, îi întinse femeii biletul. Aceasta își scoase mâinile de sub jetul de apă, sub care spăla paharele, și le șterse de halat, un fel de cămeșoi de noapte tot pătat, apoi într-o mână apucă inelul, iar palma cealaltă și-o trecu de câteva ori, absentă, cu leneșă indiferență, peste creștetul copilului cu părul înmuiat de stropii de ploaie.

— Cine îți dă bani să joci? întrebă un ins purtând o haină cenușie, vătuită, peste o vestă croșetată de mână dintr-o lână aspră, lăsând să i se vadă un gât lung, subțire.

— Ai mei. Toți ai mei…

— Dar văd că nu prea câștigi, mai zise insul cu gâtul de pasăre de baltă.

Atunci ochii micului jucător sclipiră plini de o bucurie vie, necunoscută, și zâmbetu-i carnal înflori triumfător:

— Odată și odată tot o să câștig, o să vedeți, zise, și se urni spre ușă.

— Nu-mi prea vine să cred, îi răspunse lunganul.

— De ce nu crezi? interveni vânzătoarea, care începuse să pună paharele, de acum curate, două câte două, cu gura în jos, pe o altă tavă. Chiar zilele trecute, continuă ea, unul din ăia cu măgar la scară și pălărie mică, un oier de prin părțile Sibiului, a câștigat aici, la mine, o mașină!

— O mașină? se minună neîncrezător bărbatul.

— Da, o mașină!

— Auziți, mă! Un fitecine trece pe aici, joacă și câștigă, comentă contrariat bărbatul cu gâtul lung și subțire și cu nas ca un cioc de bâtlan, la auzul acestei întâmplări, aproape incredibile, ce-i dădea amara senzație că el și ortacii săi fuseseră prădați de un câștig ce li s-ar fi cuvenit.

— Două săptămâni a zăcut punga aici, gata să mucegăiască, dar nici unuia dintre voi nu i-a trecut prin cap să joace, i-a replicat femeia. Dacă nu jucați n-o să câștigați niciodată! De iritare, începuse să gâfâie.

Înconjurând clădirea, fuioarele pluviale se strânseră în jurul ei și mai cumplit. Când ușa se deschise, o dată cu băiatul și cu femeia ce-l însoțea, se năpustiră în încăpere, împinse de o șuierătoare rafală de vânt, nălucа factorului poștal Mărunțelu și cea a Paulei. Azvârlită de perete, ușa începu să se zbată în țâțâni și să țipe de neunsă, încât a fost nevoie ca doi oameni să se repeadă asupra ei. Înainte s-o poată închide și să-i oprească vaierul, factorul își bău, dintr-o înghițitură, cinzeaca, Paula cumpără, pentru prietenul ei, sculptorul, o sticlă de vin și un pachet de țigări și amândoi dispărură din nou în ploaie.

Îmbrăcată în negru, femeia avea o față osoasă, un nas ascuțit și ochi foarte apropiați, ascunși sub o broboadă trasă mult peste frunte. Putea să-i fie mamă, ori bunică, ori chiar

mai mult. Iar straiele cernite nu erau un semn de doliu, ci o expresie a stării de adâncă şi ireversibilă amărăciune, pe care o primesc, cu cât înaintează în vârstă, ţărăncile de la câmpie. Se ţinea cu un pas în urma băiatului şi cu amândouă mâinile pe umerii lui, conducându-l printre mese, pe un drum de-acum de acesta ştiut.

— Daţi-i un loz din acela cu preţu' dublu, spuse femeia, rămasă în spatele copilului, cu o voce nefiresc de piţigăiată, asemeni unui ţipăt ascuţit venind de departe, ce stăruia să păstreze în el, nedestrămate, toată vraja şi toată patima speranţei. Copilul îi simţea răsuflarea uscată în ceafă, ştia că fiecare gest îi este supravegheat, că nu mai are voie să rateze norocul.

Înaintea atâtor bilete, ce se legănau agale pe inelul de sârmă, el deveni dintr-o dată însă nehotărât. Le cerceta atent, mâna lui nu se putea hotărî pe care să se oprească, i se păreau toate câştigătoare şi necâştigătoare în acelaşi timp, poziţia lor o lua când ca pe un semn sigur de izbândă, când, dimpotrivă, ca pe un avertisment că n-are voie să le atingă. Degetele apucară pe rând câteva lozuri, gata-gata să le rupă, renunţă, căută din nou printre ele, privindu-le pe fiecare în parte, insistând asupra celor ce aveau câte un capăt împins înainte, încât s-ar fi zis că aştepta ca biletele de loterie câştigătoare să emită un semnal tainic, perceput doar de el. Totul se repetă de câteva ori, până când femeia din umbră îi şopti:

— Cu ochii închişi prinzi norocul mai uşor.

— Numai prin stăruinţă câştigi, i-o reteză vânzătoarea, cu autoritatea ei de vestală a norocului.

Băiatul închise ochii şi obrazul lui primi lumina şi strălucirea poienelor înflorite, peste care zburătăcesc în surprinzătoare dansuri, fluturi multicolori. Cu înceată şi secretă migală rupse un loz şi, ascunzându-l grăbit în buzunar, se întoarse, strecurându-se spre ieşire printre cei ce se adunaseră în jurul barului.

— Vrei încă o sută de-a „bătrână”? întrebă vânzătoarea pe lunganul cu înfăţişare de pasăre, văzându-l cum se scotoceşte prin adâncul pufoaicei.

— Nu, un loz, zise acesta.

— Ia uitaţi-vă la Simion al nostru, spuse râzând unul din foştii lui ortaci de masă. Fii sincer: tu, de fapt, nu vrei un loz, ci o maşină.

— Cine nu vrea! spuse cu convingere Simion.

Şi inelul începu să fie agitat pe deasupra capetelor celor care îşi încercau norocul. Trecând de la unul la altul, biletele fură rupte şi în câteva clipe inelul sfârşi prin a arăta ca spatele costeliv şi golaş al unei păsări jumulite. Vânzătoarea trebui să scoată de sub tejghea încă o pungă şi încă o pungă, şi tot aşa, şi nu mai apuca să înşire lozurile pe sârmă, sfârşind prin a le pierde socoteala. Luate de rafalele vântului, ce intră din nou în local, izbind iar uşa de perete, biletele de loz se înălţară spre plafon, rătăcind printre lucitoarele stele de staniol, aşa cum rămăseseră acestea acolo, prinse-n bolduri, încă din ajunul Anului Nou. În această împărăţie a lucrurilor de neatins, unde serpentinele de hârtie creponată se răsucesc încontinuu, unde globurile din cioburi de oglindă au străluciri de sori, unde păunii, privighetorile şi cocoşii de munte, imprimaţi pe cartonaşe colorate, îşi ţipă zadarnic dorul de nuntire, făcând ocoluri mari în jurul tavanului, lozurile se hârjonesc într-un zbor jucăuş, inelat!

— Aveţi grijă să nu-mi distrugeţi cerul de hârtie. Îmi trebuie şi la anu', a mai putut să zică vânzătoarea sufocată de strânsoarea celor ce se năpustiseră după zburătoarele bileţele; dar, cu cât încercau aceştia mai mult să le ajungă, cu atât curenţii de aer cald,

stârniți de fierbințeala degetelor înfrigurate, le împingeau tot mai sus, iar ele deveneau tot mai de neatins.

Doar într-un colț întunecos, un individ, numai piele şi os, a rămas să-şi bea abătut tăria. Socotit de toți nebun, el aştepta să treacă furtuna şi să răsară soarele. Să poată începe să sară peste propria-i umbră. În locul moaşei Plesz neni şi a circarilor de odinioară, acum el înveselea colonia cu giumbuşlucurile sale.

DA, DOMNILOR, SUNT NEBUN!

Se dedică poetului şi filosofului
Corneliu Mircea

Faptul că îmi recunosc public alienarea, ştiu, iubiți colegi, vă umple pieptul cu sentimentul tonic, reconfortant, al izbânzii. Da, puteți fi mulțumiți. Am ajuns, cum ați prevăzut, de râsul lumii. Aş fi însă ticălos dacă nu v-aş preveni (şi voi nişte proşti, dacă nu m-ați crede): prezenta declarație n-o fac din convingere. Dispreț sau vanitate. Dezonorându-mă singur, nădăjduiesc să pot, măcar aşa, păstra între noi o ultimă şi firavă punte. Iluzia că ne mai leagă ceva: o idee, un cuvințel măcar...

Cu înspăimântătoarea putere de neuitare a nebunilor (dobândită după lungi exerciții), vă reamintesc cum a început totul. Cu luni, poate cu ani ori cu decenii în urmă (aşa cum v-am spus, am o hipertrofiată memorie a detaliului, dar nu percep scurgerea timpului), eram cu toții adunați în biroul şefului într-una din acele interminabile şedințe, când, până la noi, la etajul trei, a răzbătut, venind din stradă, un zumzet. Întâi vag, neclar, continuu, sunetul s-a tot amplificat. Voci precipitate alternau cu chemări şi strigăte; din când în când, deasupra lor, un țipăt înalt reverbera durerea.

Ne-am părăsit locurile adunându-ne în jurul ferestrei deschise. Jos, pe trotuarul de dinaintea impunătorului palat administrativ, în lumina crudă a dimineții, un individ alerga în cerc şi sărea în sus într-o disperată încercare de a scăpa de propria-i umbră. Dar seraficul personaj zadarnic îşi îndoia genunchii, precum gimnaştii, şi, apoi, cu un muget răscolitor, îşi lua avânt; conjuratele înălțimi, din care părea de curând izgonit, refuzau să-l primească la sânul lor. Fiecărei ratări îi urmau convulsii şi spasme înecate în gemete de neputință şi durere. Iar proiecția alungită, deformată a chipului său pe asfalt — o desăvârşită mască a tragediei — îi provoca, probabil, atâta scârbă şi oroare, încât şiroaie de lacrimi îi scăldau obrazul supt şi smead. Nebunul era împresurat de un grup de curioşi; o forfotă amintind de chermezele de odinioară. De iarmaroace ori răzmerițe uitate. Şi numărul le sporea întruna. Veneau de pe toate arterele din jur, încât peste puțină vreme, largul bulevard nu mai era decât o mare de oameni devenită subit agitată, nervoasă la apariția milițienilor. Izvorâți parcă din pereții caselor, ori din pavajul străzilor, aduceau cu nişte păsări de pradă albastre, ce contrapunctau în neştire, cu fluierele lor, vuietul mulțimii. Nefericitul cu mintea rătăcită rămăsese însă preocupat doar de propria-i durere. Poate faptul că auzisem că rătăcise şi prin colonia în care mă născusem, poate fiindcă purta un pulover asemănător cu al meu, deşirat, anodin, poate ardoarea cu care încerca să se elibereze de limitele şi imperfecțiunile speciei umane, poate toate acestea la un loc mi l-au făcut de îndată simpatic. Glumele voastre, iubiți colegi, recunosc, m-au cam scos atunci din sărite.

„Vedeți, alții sunt într-o situație şi mai jalnică decât unii dintre noi”, a zis şeful, privindu-mă cu insistența idioților din născare. Şi în ochii lui cenuşii, amorfi, de animal

obosit, licărea dispreţul. Voi n-aţi găsit nimic mai bun de făcut decât să începeţi să chicotiţi şi să vă daţi coate, cu subînţeles. Nu ştiu cum s-a făcut, dar m-am trezit pe culoar, alergând năuc printre funcţionarii cu ecusoane pe piept, ce duceau, dintr-un birou în altul, dosare şi hârtii, oficiind parcă o ceremonie sacerdotală, m-am izbit de numeroşii petiţionari, adunaţi sfielnic în faţa uşilor masive, şi am coborât, direct pe scara principală a instituţiei, în stradă. Omul meu nu mai era acolo. Iar maşinile miliţiei se îndepărtau cu iuţeală în vuietul şi huiduielile mulţimii.

Am continuat să-l caut pe omul acela, convins că într-o bună zi tot o să-i dau de urmă, deşi se zvonea că a fost alungat din cetate. Poate era internat într-un balamuc, ori înfunda puşcăria. Amintirea lui mă obseda. Mi se năzărea că-l văd în locurile cele mai neaşteptate. Avea, pe rând, înfăţişări, vârste şi sexe diferite. Bizar, excentric, cu sufletul purificat de orice urmă de vanitate, toate disperările şi speranţele erau ale lui, înainte de a deveni ale noastre, ale tuturor. Da! Pentru mine încetase să mai fie un om în carne şi oase. Devenise un concept. Întruchipa însăşi condiţia umană, maculată de un regim totalitar, la acest sfârşit de mileniu.

Mi-a fost dat să-l revăd — cu totul schimbat — într-o după-amiază de început de iarnă. Printre cei care se agitau frenetic pe ecranul televizorului, el, cu voce solemnă, vindicativă, întocmea liste, citea comunicate, dădea declaraţii. Aşa, cu ochii holbaţi şi sonorul aparatului dat la maxim, aveam să rămân multe zile şi multe nopţi de veghe în fotoliul meu, întrebându-mă dacă, într-adevăr, tot ce văd nu-i decât un vis. Dar discursurile sale, prea lungi şi prea des rostite, în săptămânile şi lunile care au urmat, m-au făcut să le descopăr, treptat, şubrezenia. Plate, găunoase, ele nu rezistau la o analiză lucidă, profundă.

Am sfârşit prin a nu mai deschide televizorul, doar să nu-i mai aud sporovăiala şi să nu-i văd chipul, aducând cu o efigie atacată de un acid puternic. Fălcile de masticator, mereu mai pline, dădeau să-i curgă spre brâu, asemeni unei bărbi de osânză sub o faţă mare, rotundă, în care era erodată adânc, trecând drept gură zâmbăreaţă, o enormă semilună. Dar el a continuat să mi se arate de prin ziare şi reviste, pe bannere şi afişe, să-mi otrăvească, cu chipul şi numele său, viaţa. Ca să mă pun cât de cât la adăpost, am încercat să nu mai ies din casă, să-mi înfund urechile cu dopuri şi ferestrele să mi le acopăr cu pături, căci nesfârşitele mitinguri se desfăşoară chiar aici, sub ferestrele mele.

Nădăjduiam că m-am eliberat definitiv de prezenţa surâsului său viclean, când, ieri ori alaltăieri (v-am spus, dacă doriţi, socotiţi-mă nebun, dar nu mai am noţiunea timpului), oricum, nu demult, doi necunoscuţi mi-au sunat la uşă. Ceremonios, însă imperativ, mi-au cerut să-i urmez. Puteam să-i refuz şi, totuşi, m-am trezit zicând: „Bine, haideţi să mergem!” Păşeam toţi în acelaşi rând de-a latul străzii. Umerii lor lipiţi de ai mei îmi dădeau senzaţia stranie că îmi crescuseră nişte aripi nefiresc de mari şi greutatea lor mă trăgea în jos, dureros, spre o mlăştinoasă zonă existenţială. Tenebroasă şi contradictorie, dominată de nelinişti animalice. De instincte. Trăiam stările osânditului dus spre locul execuţiei.

Aşa, lipsit de vlagă şi convingere, înaintam tăcuţi prin pieţele şi scuarurile oraşului, neobişnuit de pustii la acea oră a amiezii. Sub tălpi, asfaltul răsuna funebru, iar timpul, putrezit într-un colb fără culoare îmi îngreuna şi mai mult mersul şovăielnic. La un moment dat, de dincolo de decorul lipsit de viaţă a răzbătut, adus ca de vânt, clocotul unor huiduieli prelungi. Am înţeles atunci unde sunt dus. Am încercat să mă opun. Dar n-a fost chip. Ca la un semn, strânsoarea umerilor însoţitorilor mei devenise mai puternică,

mai dureroasă. Şi aşa, ca o insectă captivă, am fost purtat printre cordoanele poliţiştilor, care ni se deschideau dinainte asemeni unei porţi, ca apoi că se închidă în urma noastră cu repeziciune, stăvilind apropierea mulţimii de clădirea în care personajul meu îşi lansa o nouă carte.

Încăperea era înţesată de lume. O asistenţă minuţios selectată, controlată, ordonată. Surdinizat de zidurile groase, vuietul străzii ajungea arar aici. Şi atunci, aducea a susur odihnitor. Pe fondul lui, cuvântătorii proslăveau opera celui care, urcat pe estradă, îşi rotea satisfăcut privirea-n jur. Retras într-o firidă, încercam să urmăresc evenimentul, nădăjduind, în acelaşi timp, să trec neobservat. M-am înşelat. Zărindu-mă, şi-a împins săgeata degetului arătător spre ascunzătoarea mea şi vocea sa de actor ratat (dă mereu cuvintelor o excesivă şi falsă incantaţie) o sugrumă pe cea a vorbitorului. „E printre noi" — a zis el — „cineva care mă face să-mi amintesc cu nostalgie de anii petrecuţi în oraşul dumneavoastră. Îl invit aici, să-mi stea alături". S-a lăsat o clipă de linişte; grea, plină de echivocuri. Abia apoi au izbucnit aplauzele. Să le curm (îmi sunau în urechi de parcă aş fi fost pălmuit, dându-mi un sentiment de culpabilitate şi dezgust), am urcat ezitant, fără să scot un cuvânt, pe estradă.

Oratorul şi-a reluat discursul, iar autorul a continuat să-şi risipească generos efuziunile, schimba ocheade cu o doamnă din primele rânduri, spre o alta făcea semne cu degetele, aproba spusele oratorului prin aplecări ritmice ale capului, în vreme ce îmi şoptea în ureche: „Ştiu totul! Şi îţi mulţumesc că ai fost atunci, demult, când atâţia mă huleau, unul din puţinii şi statornicii mei apărători". „Nu ai dumitale, ci ai Nebunului". „E una şi aceeaşi persoană", zise. Şi zâmbetul i se lăţi pe întreg obrazul. „El arăta altfel!" i-am răspuns, printre buzele strânse, insului purtând un costum nou-nouţ din stofă englezească, o cămaşă de un alb imaculat şi o cravată de mătase, desigur roşie, totul de o eleganţă căutată, agresivă, tipică oamenilor politici. „Fără prejudecăţi şi false pudori. Timpul înseamnă schimbare. Dacă vrei să supravieţuieşti vâltorilor, să nu fii strivit ca o broască, trebuie să te supui acestei legi", zise ipochimenul, cu promptitudinea unuia care are dinainte răspunsul pregătit la orice întrebare. Parcă ghicindu-mi gândurile, a continuat: „În adolescenţă visam să studiez arta actorului. Eram însă conştient că adepţii «cutiei italiene», în ruptul capului, n-ar fi acceptat modul meu de a concepe actul teatral. Aşa că am început, pe cont propriu, să fac pe disidentul, pe contestatarul, pe măscăriciul. Exhibam public stările refulate ale unui popor întreg. De aici vâlva stârnită, imensul meu succes. Şi ce locuri sunt mai potrivite unor asemenea giumbuşlucuri decât strada şi pieţele oraşului? Happening-ul din acea iarnă de pomină, care te-a tulburat şi pe tine atât, a fost — dacă pot spune aşa — corolarul lor împins la scară naţională. Dar ce a urmat a ajuns să mă dezguste şi pe mine. Apucând şi pe mâna unor tipi lipsiţi de orice vocaţie scenică, dramaturgia evenimentelor a devenit aproape de necontrolat. Ce socoteam eu doar o formulă estetică, ei au luat-o drept o reală acţiune socială. Şi toată ziua dă-i cu contestaţiile, cu grevele...". „Ce vreţi de la mine, domnule?!" întreb.

Cutele feţei, şi aşa boţită ca o batistă folosită, i se adânciră şi mai mult. Totuşi, un muşchi din cei paisprezece care contribuie la naşterea zâmbetului, buccinatorul, i s-a contractat brusc. Şi, secunde bune, o grimasă de părere de rău i-a băltit dureros în mijlocul obrazului stâng (cel aplecat spre mine), pe când tonul vocii îi devenise nespus de cald, de prietenos: „Am auzit că eşti, acolo, ce ai fost şi odinioară, un amărât de funcţionar. Iar în timpul liber scrii teatru. Pe vremuri, ţi-am văzut chiar o piesă. Mi-a plăcut. Dar teatrul tău şi al altora ca tine, care-i daţi mereu înainte cu valorile umaniste, e

mort. Crede-mă, ştiu ce vorbesc! Brecht, Beckett, Ionesco au ajuns şi ei file de istorie literară. „Teatrul străzii" nu mai e nici el o soluție. Şi totuşi... omenirea are nevoie de teatru. Dar, de un altfel de teatru... Pătrunzător. Viu. Total. Fără mănuşi. Cu ingredientele de rigoare. Surâzător şi feroce în acelaşi timp... Unul care nu se joacă pe scenă, ci în culise. Cred că mă înțelegi?" „Nu!" „Ascultă-mă, băiete! Să vorbim deschis, ca între bărbați. Lasă mâzgălelile alea, care nu-ți aduc nici un sfanț, şi vino cu noi în politică. Te fac om! Avem nevoie de scenarişti cu teatrul în sânge. Şi, după ce te-ai uzat moral şi politic, dar ai prins ceva cheag, te trimitem la o ambasadă. Ce zici de Paris? Unii spun că ți-ai fi pierdut mințile după oraşul acela cu aerul său de mare cocotă ajunsă la menopauză. Până atunci însă… Îi vezi pe ăştia din sală? Să le spunem lucrurilor pe nume. Nişte mediocri, corupți şi profitori, mimând obediența. Duplicitari până în măduva oaselor. Nu ne facem nici o iluzie. La prima ocazie mă vând. Au experiență. Au mai făcut-o. Îi detest, din adâncul sufletului", continuă el, azvârlindu-şi, cu energie cosmică şi patos histrionic desăvârşit, brațele înainte. Trimitea bezele sălii, care explodase în prelungi aplauze.

Ultimul orator îşi terminase de-acum expozeul, iar asistența se grăbea să-şi primească răsplata cuvenită: mult râvnitul autograf. Şirul admiratorilor, ca un şarpe uriaş, s-a încolăcit în jurul sălii de câteva ori. Lunga aşteptare nu-i speria. Nici pe autor. Cu un gest energic îşi lăbărța iscălitura: pe pagina de gardă a fiecărui exemplar, însoțind-o cu câteva cuvinte, iar destinatarul încerca să le desluşească, nu reuşea, ele îi fugeau pe dinaintea privirilor încețoşate de emoție, ştia însă că dedicația nu putea fi decât măgulitoare şi asta, oh! era, desigur, o netăgăduită victorie. Aerul sălii devenise stătut, fierbinte. Transpirați leoarcă — autorul şi ipoteticul cititor — rămâneau câteva clipe față-n față. Îşi zâmbeau, zâmbeau îndelung în timp ce, larg deschise, brațele unuia se întindeau spre ale celuilalt, la fel de generos primitoare, trupurile li se apropiau şi măştile lor hilare — în lumina orbitoare a blitz-urilor şi țăcănitul aparatelor de fotografiat (clipă colosală, unică, nu trebuie pierdută) — mimau dragostea şi atingerea obrajilor: o dată, de două ori, de trei ori...

Neluat de nimeni în seamă, am rămas să contemplu înde-lung paiața scăldată în toată splendoarea abjecției sale. Iar cu ochii minții am fost martorul înălțării sale în aer; goliciunea sa de balon, absorbită de cea a înălțimilor, se ridică tot mai sus, este dusă tot mai departe, până neantul o s-o înghită pentru totdeauna.

Momâia politrucă poate avea dreptate. E o nesăbuință să încerci — precum părinții şi bunicii literaturii — să exorcizezi prin scris răul din om. Dar, sigur, e o cumplită nebunie să crezi că o operă literară s-ar putea constitui într-un „ceremonial profund al cunoaşterii", într-un mijloc de a te auto-defini; de a te descoperi pe tine însuți. Un dialog cu semenii tăi. Astăzi zadarnic îți mai smulgi textul din carne şi fiecare cuvânt îl scrii cu sânge. Cui, ce-i pasă? Nimeni nu are timp de el!…

Aceste rânduri — ultimele din viața mea — le scriu azi, trei noiembrie, o mie nouă sute nouăzeci şi cinci, ora patru, înaintea zorilor.

Din geam mă urmăreşte o nălucă. Între noi, veioza. Arătarea spectrală se încăpățânează să-mi copieze gesturile; tot ce scriu eu, aşterne şi ea pe o hârtie alb-gălbuie, încropită din aceeaşi beznă. Dar în derâdere, de-a-ndoaselea.

Încep să mă joc cu becul. Îl aprind, îl sting, îl aprind. Scălâmbul meu alter-ego dispare, apare, dispare. Şi, odată cu el, şi contrafăcuta scriere.

„Omul se foloseşte de om ca de o oglindă", am citit undeva.

Da! Într-o ultimă şi disperată încercare de a mă face înțeles, m-am decis să vin la voi. Voi rămâneți adevărata mea oglindă. Mă ridic de pe scaun: urc pe masă, strivind sub tălpi manuscrise, note, bruioane, răstorn cerneluri... Şterg urmele trecutului. Şi a fost nespus de uşor să trec prin blindajul fragil al ferestrei. A ajuns un uşor avânt ca reflectarea ei mincinoasă să devină țăndări. Sunt de-acum liber. Şi pur. Neînsoțit de nici o umbră compromițătoare. Mai am puțin, atât de puțin, până ajung, şi o să rămân atunci definitiv printre voi. Viteza sporeşte-ntruna. Totuşi, continui să apăs pe o invizibilă accelerație cuprins de o amețitoare fericire şi ca un fulger trec prin fața ferestrelor întunecate de la etajele inferioare ale blocului.

Sunt sigur că o să-mi dați dreptate. Fie şi doar în vis. Adevărul, Binele, Frumosul biruie totdeauna, credeți-mă! Da! Parisul...

STATUIA

Adam Lepa, şofer pe un taximetru, îşi urmări, în timpul somnului, proiectat ca pe un ecran fumuriu, sfârşitul.

A fost o alunecare uşoară, pe vine, o cădere de frunză ori de fulg, mai degrabă o plutire lină, până ce faţa i se afundă în iarba arsă de ger a unui parc pustiu.

A mai fost martorul zăcerii lui acolo, mai bine de câteva ore, până când, din ceaţa înconjurătoare, au apărut două umbre care i-au ridicat trupul înţepenit. Şi, cum îl purtau acum, cu faţa în sus, el şi-a mai putut vedea câteva clipe obrazul: din colţurile buzelor i se prelinseseră firişoare de sânge, ce îngheţaseră între timp; distinse apoi vocea clară a unuia dintre brancardieri: infarct miocardic.

Când se trezi nu simţi nici o strângere de inimă, nici o părere de rău. Nu avea de unde şti că, chiar în zorii aceleiaşi zile lăptoase, fără contur şi profunzime, va muri. Îl descurajă mai degrabă greutatea nefirească a trupului său de om mai mult scund decât înalt, mai mult uscat decât rotunjit de grăsime, încât avu impresia ciudată, neliniştitoare, că din clipă-n clipă arcurile şi scândurile patului de sub el se vor frânge, duşumeaua dormitorului se va afunda sub apăsarea unor chintale de plumb scurs fără noimă în aşternutul jilav şi mototolit. A trebuit să stea câteva clipe aşa, fără putinţa de a se mişca, până ce articulaţiile înţepenite prinseră să cedeze, iar picioarele umflate şi dureroase să iasă din amorţeală; se târî atunci, ca un gândac dezorientat, fără simţuri, până-n baia casei părinteşti, unde se prăvăli pe scaunul closetului. Zăcu acolo alt răstimp fără rost. Şi nimic n-a putut să-l înviorez. Nici apa bolborosind zgomotos în bazinul de deasupra capului său şi-n gura albă a scoicii de faianţă, nici jetul de la chiuvetă, împroşcându-l cu stropi reci, de parcă i s-ar fi aruncat un pumn de boabe de gheaţă în obraz, şi nici chiar amăreala unei cafele mari, fără pic de zahăr, nu reuşiră să-l scoată din starea aceea neplăcută de mahmureală şi lehamite, să-l scape de miasma acră, care-i irupea prin toţi porii, învăluindu-l într-un abur duhnind a bere, coniac şi vin fermentând, băuturi amestecate, aşa cum le consumase aseară împreună cu vecinul său, factorul poştal Sandu Mărunţelu, la birtul lui Ştefanovici, fiecare depănându-şi necazurile, deziluziile…

Îmbrăcându-şi scurta vătuită, îşi descoperi chipul în oglinda din hol: i se păru străin, de nerecunoscut. Buhăiţi de somn şi băutură, pomeţii îi erau acoperiţi vizibil de o ţesătură de vinişoare congestionate, iar sub ochi îi atârnau pungi grele, ca la cei suferinzi de rinichi. Ieşi pe strada Popa Soare, făcu câţiva paşi, ezită, cuprins de sentimente confuze, nu mai ştia de să se grăbească ori ba, să prindă ori nu obişnuitul tramvai, căci de ieri viaţa lui luase o întorsătură neaşteptată. De aproape douăzeci şi cinci de ani, în fiecare zi, în zori, înainte de a ajunge la serviciu, întâi trecea pe la poşta centrală a oraşului, primii paşi purtându-l spre aceeaşi cabină telefonică. Odinioară, când nu erau încă aparate automate, operatoarele, cu zâmbete înţelegătoare şi complice, îi făceau imediat legătura cu aşezarea aceea de la marginea pustei bănăţene. La început simţiseră o secretă şi enigmatică admiraţie pentru acest bărbat retras, tăcut, care înainte de a fi soarele sus, ca într-un fel de ritual, îşi începea treburile zilnice printr-o convorbire cu o femeie.

În tot acest răstimp nu îşi începuse ziua altfel decât de câteva ori: de două ori câte trei săptămâni, când ei apucaseră să-şi facă concediile împreună, o dată, când, datorită unei viroze, el fusese internat şapte zile în spital, iar în alte trei zile când femeii îi murise bunica.

Cel mai adesea nu aveau să-şi spună nimic deosebit, dar faptul de a putea asculta în receptor vocea, somnoroasă încă, a femeii iubite îi producea o maximă încântare.

Dragostea lui era ascunsă dincolo de cuvinte şi nu putea fi atinsă, nici întinată de gâlceava sunetelor de pe fir, de frânturile glasurilor lovindu-se şi ricoşând parcă unele din altele cu ţiuituri prelungi. Telefonistele sfârşiră prin a nu le mai urmări conversaţia şi a nu mai da bărbatului nici o atenţie.

Cu somnul încă în oase, dar cu inima fremătându-i de exaltare, cu o zi în urmă, cu cinci minute mai târziu decât îi arăta acum ceasul, la 6 şi 35, formase prefixul şi numărul obişnuit. Ea, Maria, ridicase imediat receptorul, ca şi când ar fi stat tot timpul la pândă lângă aparat. Vocea-i caldă, mătăsoasă, vibrând ca un ecou îndepărtat, devenise parcă şi mai moale, mai înceată, mai învăluitoare. Ţinând receptorul lipit cât mai strâns de ureche, pe cealaltă astupându-şi-o cu palma, Adam abia putuse să-i desluşească vorbele, nu imediat şi înţelesul, zicând doar, din când în când, fără rost, da... da... da..., în vreme ce femeia îl ruga, aproape îl implora, să nu-i mai dea nici un telefon, să n-o mai caute vreodată, nu, nu, în viaţa ei nu intervenise nici o schimbare, sentimentele ei rămăseseră aceleaşi, dar e mult mai bine aşa, spunea ea, nu mai trebuie să ne vedem, nu are nici un rost să ne auzim, depărtarea e mai ucigătoare de iubire decât nedragostea dintre soţii ce dorm în paturi alăturate, ca în două emisfere aflate la polii opuşi ai acestei planete, desigur, nu e cazul ei, care nu-l va uita niciodată... Glasul parcă i se furişa distorsionat printre vuietele ascuţite, şuierate, venind dintr-un univers îndepărtat şi necunoscut, printre zăngănitul repetat, strident ai monedelor căzând în cutia metalică a aparatului şi sunetul sec al impulsurilor marcând scurgerea timpului asemeni unei inimi bătând rar, dar prevestind ineluctabilul sfârşit.

Oricât a încercat, în cele douăzeci şi nouă de ore cât i-a mai fost dat să trăiască, Adam n-a mai putut reface în memorie drumul parcurs în câteva minute de la poştă până în cabinetul directorului său. Incoerent, bâlbâit, cu buzele tremurând, în vreme ce măruntaiele porniseră să i se zbată ca un pumn de şerpi acvatici, ceruse să i se dea transferul pentru un alt oraş, în caz contrar, el, Adam Lepa, şofer fără cusur, va fi nevoit să-şi dea demisia, cu riscul de a-şi pierde toate avantajele legale de care se bucură orice om cu peste treizeci de ani de muncă neîntreruptă în acelaşi loc. După ce îşi repetase de câteva ori dorinţa şi hotărârea pe care o va lua, din ce în ce mai întărâtat, deoarece i se păruse că cel dinaintea sa nu-l asculta, în birou se făcuse linişte. Nu se auzeau decât sunetele sfărâmicioase ale unui ceasornic cu pendulă atârnat de perete, melodia în surdină transmisă de postul teritorial de radio şi hârşâitul stiloului pe hârtiile ce continuau să fie semnate de către director. Şi acesta nu-l luă în seamă nici după ce închise mapa cu documente. Chemă la ordine mai mulţi şefi de servicii şi dispeceri, pe secretară şi pe inginerul-şef, toţi intrară şi ieşiră grăbiţi, executând dispoziţiile fără cârtire, încât şoferul Lepa, care pentru prima oară vedea întreprinderea din interiorul ei, de acolo de unde se dau comenzile, o asemui cu un motor ce-i încălzit înainte de a fi pus în mişcare de către conducătorul său. Se simţea de prisos. Cămaşa în spate i se încinse, obrajii lucioşi îi ardeau scăldaţi în aburul transpiraţiei. Fu gata să plece, când directorul îşi înălţă ochelarii

pe frunte, privindu-l cu un surâs vag, îndepărtat. Şi îi vorbi astfel, încât şoferului i se păru că tot timpul nu făcuse altceva decât să se gândească la răspunsul ce urma să-l dea:

— Du-te, dragă domnule Lepa, linişteşte-te... şi meditează. Şi, dacă mâine mai ţii morţiş să pleci, vino şi îţi dau transferul imediat. Dar te avertizez că înapoi, pe taximetru, nu o să te mai pot primi. O să ajungi pe un camion. Ori autobuz. Şi, bănuiesc, nu-ţi convine ca la vârsta dumitale să o iei din nou de unde ai pornit-o.

Cu fularul acoperindu-i bărbia, cu gulerul scurtei ridicat şi cu mâinile afundate în buzunare, aşa, fără chip, printre alţi trecători, ce păreau tot atât de anonimi ca şi el, o porni pe străzile îngustate peste măsură de un strat gros de ceaţă, spre garaj. Închis ca într-un clopot de vată murdară, putu să asculte totuşi fierberea din zori, atât de cunoscută, a oraşului: surdă, mocnită, nedesluşită.

Continua să se gândească la starea sa de om singur şi obosit, la Maria. Cu o jalnică inocenţă, i se părea că totul poate fi îndreptat, înaintea ochilor înfiripându-i-se imagini ce înfăţişau un presupus viitor în care ei doi, uniţi, în liniştea căminului lor, îmbătrâneau frumos şi fericiţi, alături, fiindcă, cugeta el, o iubire care dura parcă de o veşnicie nu se poate sfârşi aşa dintr-o dată, iar trecutul nu poate fi uitat cât ai bate din palme.

— Drum bun şi multă prevedere, nea Lepa! Ai grijă: e un timp atât de nenorocit, încât poate omul să-şi vâre degetele singur în ochi fără să bage de seamă, zise portarul ce făcea de gardă în semiîntunericul de lângă barieră, ridicând-o pentru „Dacia 1300” alb-cenuşie, pornită în cursă.

Şoferul îi răspunse doar cu o greoaie înălţare a braţului. Ajuns în staţia de taximetre din centrul oraşului, trase cât mai aproape de bordură şi, în trepidaţia molcomă a motorului, îşi aşteptă primii clienţi. Încercă să uite de sine, lăsându-se cuprins de murmurul pistoanelor, de căldura ce începuse să umple pântecul de tablă al caroseriei, de mirosul puternic de material plastic, de laborator, al capitonajului. Peste câteva minute totul i se păru la fel ca altă dată. Clienţii apărură şi ei nu peste mult timp. Întâi le auzise vocile, vesele, gălăgioase, apoi îi văzuse tot mai clar cum se apropie, desprinzându-se din pâcla învăluitoare. Erau nişte tineri: un băiat şi o fată. Veneau dinspre parcul oraşului, ţinând de subsuori, ca pe un animal adormit, o mogâldeaţă scundă, diformă, încotoşmănată într-o haină largă, pestriţă, cu poalele târându-i-se după ea. Arătarea purta o pălărie pleoştită, cu borurile fluturându-i întruna, şi părea atât de slăbită, de neputincioasă, încât nu se putea ţine singură pe picioare. Încruntându-şi sprâncenele, şoferul privi cu încordare când la momâia aia, când la tinerii care, într-un amestec de joacă şi grijă prevenitoare, o sprijineau şi o ajutau să înainteze, mai mult trăgând-o după ei pe mâzga alunecoasă a asfaltului. Abia când cei trei ajunseră la o distanţă de numai câţiva paşi, Lepa putu să recunoască în făptura aceea caraghioasă o bătrânică. Uscată, cu umerii căzuţi şi braţele atârnânde, avea o înfăţişare tristă, deznădăjduită, de paiaţă. Pielea obrazului îi era atât de scofâlcită, de roasă de lungul şir al anilor, încât părea că a mai fost purtată înainte de alte câteva generaţii de oameni, ajungând acum la ultima expresie a decrepitudinii. Desigur, odinioară Adam Lepa ar fi coborât fără zăbavă şi s-ar fi răstit la tinerii aceia, care continuau să se veselească, trăgând-o după ei, nepăsători, pe ciudata bătrânică. Dar acum rămase nemişcat pe scaunul său. Odată cu trecerea anilor, vlaga îi scăzuse mereu, obosea tot mai repede, gâfâind şuierat, asemeni astmaticilor, la cei aproape cincizeci şi şapte de ani arătând şi comportându-se ca un om de şaizeci, şaptezeci. Focul patimilor i se stinsese, devenise — cum se spune — mai cumpătat, mai înţelept, în realitate doar puţin mai temător, mai laş. Închis în sine, tăcut şi ursuz, aştepta

deznodământul evenimentelor, descoperind abătut că nici măcar paharele de vin, băute, uneori, seara, de unul singur, înainte de culcare, în vizuina sa de burlac, nu mai puteau umple golul ce se căscase în el: un hău ce-şi schimba ciclic culorile, luminile şi negurile, izbucnind, din mai nimic, în scurte şi negre încrâncenări. Dar toate nemulţumirile, în zorii zilei următoare, îi apăreau şoferului ridicole. Cu vocea ei caldă, plăcută, Maria reuşea de fiecare dată să întroneze pacea peste neliniştile lui, să înalţe din ruine vise ce păreau năruite.

Flăcăul deschise portiera din dreapta şi o faţă rotundă, cu o coamă de păr bogat, se vârî adânc în maşină. Instinctiv, Lepa se retrase spre cealaltă portieră. Ceafa îi atinse sticla ferestrei. Răceala ei îl străbătu cu un fior neplăcut.

— Nene, nu vrei să ne plimbi puţin? zise acesta fără grabă, cu seriozitate, chiar cu o anumită gravitate. Pe chipul lui imberb nici un muşchi nu tresări. Fata îşi lipi buzele şi nasul de parbriz, în dorinţa de a vedea ce se petrece înăuntru. Pe sticla rece se desenară contururi aburoase, opace.

— Unde să vă duc? întrebă, cu o vădită ostilitate, şoferul.

— Oriunde! Arată-i bunicii mele oraşul, fu de părere celălalt, scuturându-şi claia de păr învolburat.

— Aveţi bani? se interesă, precaut, Lepa.

Ca şi când s-ar fi aşteptat la o asemenea întrebare, tânărul îşi vârî mâna în buzunarul paltonului şi scoase imediat câteva bancnote. Degetele îi erau lungi şi articulaţiile viguroase, sigure.

— Ia-le, zise, întinzându-i-le. Poţi să-ţi opreşti şi dumneata un ciubuc, n-ai decât. Ne plimbi aşa, mai mult de formă. O tură, două. Ajunge. Arată-i bunicuţei orice. Fă-o să uite de ale ei. I-a murit pisica, singura ei iubire şi de atunci parcă-i legată la gură, tace-ntruna.

— Bine, bine, îi răspunse Lepa grăbit.

A fost de acord, nu din convingere, ci mai degrabă ca să-l determine pe celălalt să se retragă, fiindcă ajunsese să se simtă prizonier în propria maşină.

Întorcându-se, flăcăul ridică braţul spre tânăra sa însoţitoare.

— O.K.! S-a făcut. Haide, sus cu ea!

Fata, cu şolduri şi umeri înguşti, purtând cizme cu carâmbi înalţi, se grăbi să dea şi ea o mână de ajutor. O aşezară pe bătrână lângă şofer, după ce, înainte de a-i lega centura, întinseră pe banchetă o folie de plastic, astfel ca poalele hainei, întinate de mâzgă, să nu păteze ţesătura.

— Stai bine, bunicuţo, nu? Eşti doar pe locul tău, locul mortului, auzi Lepa, venind de pe bancheta din spate, vocea băiatului. Fata, de acum ghemuită în braţele lui, izbucni într-un val de râs proaspăt.

Cu gesturi sigure, experimentate, şoferul porni ceasul de marcaj, lovi maneta de viteze şi apăsă pe accelerator în acelaşi timp.

— Tinerii nu-i înţeleg pe cei în vârstă, parcă ei nu tot aici o să ajungă, zise Lepa, ca să îmblânzească într-un fel vorbele rostite adineauri, dar bătrâna nu-i răspunse.

Traversau o parte a oraşului unde fumul jos şi dens al ceţii se răsucea în vălătuci fantomatici, ori se zdrenţuia în scame prelungi, făcând să apară şi să dispară imediat câte un zid ori un colţ de clădire joasă — de fapt nişte barăci şi hangare cu ferestre mici, înşiruite una lângă alta, crâmpeie dintr-un lanţ de terenuri de tenis cu plase sfâşiate, porţiuni din scările pustii ale unei tribune în jurul câtorva dreptunghiuri cu zgură,

îmbibate acum cu apă şi noroi, pupa neagră a unei bărci late, întoarse, răsturnate, mănunchiuri de crengi ale sălciilor de pe malul canalului.

Toate aceste secvenţe disparate, secerate de viteza maşinii, aparent fără nici o legătură una cu alta, făceau, în realitate, locul uşor de recunoscut: erau în zona de agrement a oraşului.

În curând, însă, nu se mai zări din nou nimic. Farurile aprinse nu reuşeau să spargă pereții ceții, ce acopereau privirea cu o opacitate lăptoasă.

— Suntem la sfârşitul lui decembrie, ar trebui să fie zăpadă, să se pună vifornița, să crape pietrele de ger. Când afară e viscol, nădăjduieşti întotdeauna că undeva te aşteaptă un loc cald, plăcut. Dar acum peste tot e doar umezeală. Iar la anul o să fie secetă. O să vedeți: când iarna nu-i zăpadă, vara e săracă, zise Lepa.

Bătrâna stăruia să rămână însă adâncită în tăcerea ei. Cu toate acestea, un motiv nedefinit îl făcea pe şofer să o simtă pe străina de lângă el ca pe o ființă apropiată. Poate fiindcă era atât de bătrână, încât arăta ca o piatră calcaroasă, mace-rată de timp, cu pomeții mai cavernoşi şi lipsiți de viață decât solul lunar, poate fiindcă, prin muțenia şi însingurarea ei, lui Lepa i se părea ancorată, pentru totdeauna, într-o singură, enigmatică şi îndepărtată amintire.

De altfel, de la o vreme, privea mai atent la profilul tăcutei pasagere decât la firul îngust şi scurt al şoselei ce se deschidea înaintea maşinii, şosea pe care el ar fi putut-o străbate cu ochii închişi, sau chiar în somn, atât îi era de cunoscută. La tot ce i se spunea, drept răspuns, întregul ei trup se legăna înainte şi înapoi; astfel, aprobarea era urmată, imediat, de o negare, contrazisă, de îndată, de o nouă afirmare, încât Lepa ajunsese să nu mai înțeleagă dacă aceste mişcări sunt rezultatul propriei ei hotărâri, al vreunei boli de care suferea sau pur şi simplu o legănare reflexă, determinată de rularea maşinii.

— Oricum, deocamdată şi aşa nu puteți vedea oraşul, facem o scurtă haltă. Între timp, merg să iau un ceai fierbinte. Până atunci poate se mai risipeşte ceva din negureala asta blestemată. Ei, ce fac? Opresc? se interesă şoferul, privind acum prin oglinda retrovizoare spre cei doi. Îmbrățişați, atât de strânşi unul într-altul, încât fiecare părea că se străduieşte să ocupe celuilalt locul pe banchetă, ei nu mai auzeau nimic decât inima bătându-le şi sângele năpustindu-li-se năprasnic prin vene, şi nu vedeau nimic în afara chipului lor transfigurat, reflectat unul în ochii celuilalt, şi nu mai simțeau nimic, în afara unui dulce fior prelingându-li-se pe şira spinării.

— Mă întorc imediat, zise Lepa, după ce opri maşina.

Coborând, scoase din portbagaj un termos şi cu el sub braț făcu câțiva paşi spre ospătărie, apoi se răzgândi. Cu o temere şi o nelinişte ca de răufăcător, trecu pe partea cealaltă a bulevardului şi pătrunse în holul poştei. Apucă cu înfrigurare receptorul uşor, de plastic, strângând parcă ceva imaterial în pumn şi formă prefixul şi numărul atât de cunoscut. La celălalt capăt al firului, soneria aparatului, familiară şi liniştitoare până cu o zi în urmă, acum i se părea că țârâie strident, duşmănos. Lepa parcă o vedea pe Maria, acolo, în apartamentul ei, fixându-l cu ochii ei fără culoare definită, stabilă, bătând când spre verde, când spre brun, armonizându-se cu vremea de afară, cu rochia pe care o purta, ori cu starea în care se afla. Acum — Adam ştia sigur — aveau o nuanță întunecată, aproape ca tăciunele, aşa cum stătea cu fața despicată în două de umbră şi neumbră, sub lumina oblică a abajurului, lampă făurită chiar de mâna ei, din melci şi scoici sidefii, adunate în ultimul lor concediu, petrecut pe țărmul aspru, sălbatic al mării, la Schitu.

De altfel, la Schitu se şi cunoscuseră. Pe acel ţărm, unde paşii nu lăsau urme pe puţinul nisip de pe plajă, căci valurile le spălau de-ndată. Atunci, cu mulţi ani în urmă, amândoi tineri, îşi găsiseră adăpost pe un recif ieşit din ape; înaintea lor marea era verde, nesfârşită, în spate abruptul ţărm le stătea ca o pavăză. Da. Atunci şi acolo hotărâseră să nu se despartă niciodată.

Maria de acum refuză să ridice receptorul, aşezat pe vechea servantă burgundă, pictată de mâna ei, profesoară de desen, cu scene idilice. Sub tonul ei aproape şoptit, cu vocabule moi, joase, se ascunseră de fapt, întotdeauna, o neşovăire şi o voinţă pe care Adam nu i le cunoscuse direct, dar pe care i le bănuise mereu. Cu o intransigenţă — pentru prima dată dureroasă şi pentru el — Maria rămânea neclintită la insistenţele lui, aşa cum ani în şir reuşise, cu înfăţişarea sa blândă, aparent vulnerabilă, să se opună tuturor acelor bărbaţi ce o asaltaseră cu insistenţele lor.

Stând, fără să se clintească, cu receptorul în mână — atât cât mai putea să amâne punerea lui în furcă —, îşi aduse aminte cu o lucidă şi tristă exactitate, că femeia îi spusese cu o zi în urmă că hotărârea ei fusese luată de mult, încă înainte de Crăciun, dar nu i-o comunicase ca să nu-i strice sărbătoarea. Deci, totul fusese fixat mai dinainte, fără ca el să fi ştiut, fără să fi bănuit măcar. Între o surescitare crescândă şi o amărăciune tot mai profundă, Lepa întoarse spatele şuvoiului de fiinţe grăbite ce se strecurau pe uşa turnantă a poştei, răsfirându-se pe la ghişee. Ieşi, dându-se la o parte dinaintea celor două femei ce târau după ele, prin mulţime, sacii pântecoşi, cu corespondenţă, nerăbdător să scape de glasurile telefonistelor care anunţau la difuzor nume de localităţi şi numere de cabine, să se îndepărteze de acel spaţiu al comunicării între oameni, unde fiecare părea că îşi găsise un loc, e aşteptat, e dorit.

Ajuns la mijlocul scărilor, ce duceau spre stradă, se reîntoarse. Formă încă de câteva ori numărul, în speranţa vană că adineauri greşise, după care, cu o mişcare moale, de parcă ar fi agăţat o pasăre moartă, puse receptorul în furcă. Ghemuit de frig, strânse termosul sub braţ şi ieşi din nou în stradă. Traversă bulevardul, acum, pe la semafor, de la intersecţie luând-o spre ospătăria din colţ. Cu chipul ofilit, poate de nesomn, poate de lumina slabă, uşor spectrală, a neonului din tavan, casieriţa picotea. Văzând-o cum zace, acolo, pe scaunul ei, precum o cetacee aruncată pe mal, Adam fu pe cale să renunţe la ceai şi să plece. Dar femeia îşi îndreptă spre el braţele vânjoase, începând să-l strige. Puţinii consumatori îşi înălţară privirile din farfurii şi rămaseră cu ceştile sau tacâmurile o clipă în aer, urmărindu-l stăruitor cum se strecura încet, greoi, prin spaţiul îngust dintre tejgheaua nichelată şi barele de fier, asemenea unui vas spre rada portului, acolo unde-l aştepta cu faţa năpădită de un zâmbet incitat Veronica.

Femeia îşi părăsise soţul — omul-bicicletă — pentru un tractorist, iar comuna şi tractoristul pentru un şofer, un coleg de-al său.

— Ce e cu Pavel? De ce nu mai trece pe la mine? se interesă ea în vreme ce înregistra la maşina automată preţul ceaiurilor.

— Ştiu eu ? zise Adam cu un zâmbet şters, ca o scuză, de parcă el ar fi fost vinovat că Pavel se întorsese de două săptămâni la nevastă.

— Îl primesc şi aşa cum este; cu nevestica legată de gât, zise Veronica, cu voce şăgalnică, plină de bunăvoinţă, ridicându-şi acum braţele ca să-şi prindă un zuluf sub cordeluţa care-i strângea stogul de păr înălţat în vârful capului.

Povara sânilor rotunzi i se desena cu putere sub halatul din diftină.

— Spune-i să nu facă pe nebunu'. De n-o fi el o fi un altul — un mecanic de locomotivă ori pilot de încercare —, completă ea şi râse deloc răuvoitoare.

— Bine, bine, murmură Lepa.

În mintea lui stăruia însă o singură obsesie. Întrebă aşa, ca din întâmplare:

— Ai mai fost pe acasă?

— Da, de Crăciun.

— Cu Maria te-ai văzut?

— Îhî!

— Şi n-ai nimic să-mi spui?

Trupul masiv al femeii fu scuturat de un nou val de râs sincer. Doamne, cum pot avea unii dinți atât de frumoşi şi sănătoşi, îşi spuse Adam în sinea lui. Ai săi se sfărâmaseră aproape toți, pe rând, mai uşor ca nişte boabe de fasole.

— Tu, care te scoli în fiecare dimineață, cu noaptea în cap, ca să vorbeşti cu ea la telefon, pe mine mă întrebi?

Dar veselia ei se topi brusc, îl privi cu multă băgare de seamă, cu o duioasă şi neaşteptată compătimire.

— Spune, de ce nu v-ați luat atunci, la început, când dragostea era tânără, pătimaşă? Acum, vai de capul tău, Adame! Zău, nu te înțeleg. Eşti om în toată firea, dar te porți ca un țânc. Cu banii aruncați în anii ăştia pe telefoane, puteai să-ți cumperi trei maşini şi o casă cu muiere cu tot!

Lepa simți cum îl inundă un val amețitor de căldură. Femeia continuă:

— Mai bine, omule, caută-ți degrabă o altă iubire. Dragostea e ca lingoarea. Netratată te curăță.

— Nu, n-am nimic! bâigui bărbatul.

— Pe mine nu mă amăgeşti, mă pricep la bărbați. Doi am şi băgat în pământ, auzi şoferul în urma sa, în vreme ce porni agale, legănător, cu tava în mâini, spre o masă cât mai îndepărtată, ca să poată deşerta în termos ceaiul fierbinte.

Lumina dimineții se filtra tot anevoie prin pâclă, dar clopotul ei tern devenise parcă şi mai scund, sufocant de îngust, ca o colivie de culoarea cositorului.

Tinerii încă nu se săturaseră să se tot înghesuie unul în celălalt, să-şi tot strângă şi frământe unul altuia formele incerte, în vreme ce bătrâna rămase țeapănă, asemeni unui fragment de statuie, la îndemnurile şoferului de a gusta dintr-o ceaşcă de ceai. Abia acum Lepa putea să-şi dea seama de adevăratul dezastru al acțiunii timpului asupra înfățişării ei. Zbârciturile, săpate adânc, asemenea unor canioane printre piscurile ascuțite, lucioase, ale oaselor descărnate, îi şerpuiau haotic pe frunte şi bărbie, se răsuciseră, în tornada nemiloasă a anilor, în văgăuni concentrice în jurul ochilor şi al gurii, dându-i o înfățişare de piatră de var erodată de vânturi şi ploi, băşicată de ape. Trupul ei emana un miros stătut, uşor dulceag, specific ființelor foarte în vârstă şi nespus de singure. Din haina îmbibată de umezeală, pe folia de plastic, de sub ea, se prelinseră câțiva stropi, mari şi denşi, până la vâscozitate. Ştia că nu are rost şi, totuşi pentru pasagera de lângă el, făcu câteva ocoluri prin centrul oraşului, trecând prin dreptul locurilor unde se putea bănui că se află muzeul, opera şi teatrul, catedrala, cinematograful, ajungând apoi până în zona gării, tot ținându-se încet în spatele altor maşini, agățat cu vederea de stopuri şi de luciul vag al capotelor vehiculelor de dinaintea sa, încât păreau cu toții un lung convoi de orbi, legați între ei prin scurtele bastoane de lumină ale farurilor aprinse.

— Acum încotro s-o mai luăm? Oriunde ne-am duce nu poți vedea nimic, nimic. Numai ceață și iar ceață!

— Noi ne simțim bine și aici. Ajunge că suntem împreună, zise tânărul, strângând cu putere în brațe umerii plăpânzi ai însoțitoarei.

— Bine, bine, dar cu bunicuța ce facem? se interesă Lepa.

— Orice i-ai arăta, sunt convins, totul ar fi zadarnic. Oricum, dumneata fă-ți datoria, mai zise flăcăul și ochii și buzele i se luminară din nou de încântare. Că și eu mi-o fac pe a mea. Și începu să se joace cu vesta fetei acolo unde se bănuiesc a fi sânii.

Dar, la urma urmelor, ce i-ar putea spune el bătrânei despre acest oraș, chiar dacă cerul ar fi senin și ea interesată cu adevărat? Până ieri crezuse că îi cunoaște toate tainele, acum însă, năpădit de îndoieli, Adam Lepa se întreba dacă nu se înșelase în toți acești ani. Ce știa el despre ce se întâmplă dincolo de zidurile groase ale fostei cetăți? Ori dincolo de cele subțiri din noile cartiere? Și, dacă ar ști, cum ar putea, în fuga mașinii, în câteva cuvinte, oricât ar fi ele de potrivite — având strălucirea luminii, parfumul trandafirului și gustul mierii —, să spună tot văzutul și nevăzutul, să adune la un loc toate simțirile și gândurile, să descrie, în câteva cuvinte, întâmplările, faptele și visele tuturor acelora care atunci, afundați în ceață, își vedeau de grijile lor: lucrau, dormeau, stăteau la cozi, se certau, se iubeau…

Nu, nu se mai socotea îndreptățit să vorbească nici măcar despre dragostea sa și a Mariei, în care crezuse cu habotnicie și de care era convins că nu se va sfârși vreodată, uitând că totul se naște ca mai devreme ori mai târziu să piară.

Se spune că dragostea e mai presus de orice, ea nu poate fi nimicită, dar a noastră s-a năruit, își zise Adam Lepa cu amărăciune.

— Totuși, o să-ți arăt ceva, maică, ceva ce merită să fie văzut; n-o să-ți pară rău, spuse șoferul și viră cu putere.

Mașina descrise un arc scurt, și bătrâna se balansă pe ban-chetă: fără centură, s-ar fi prăbușit. Ceasul, prin răsuciri de cifre, bruște, violente, marca scurgerea kilometrilor. Indicatorul arăta cu mult peste suma plătită, dar șoferul nu-l luă în seamă, așa cum nu lua în seamă nici pericolul la care se expunea: se strecura printre celelalte mașini într-o cursă nebunească. Zeci de claxoane se porniră, ca niște gâște răgușite, să țipe speriate prin ceață. Străbătu în viteză câteva străzi laterale, trecu printr-un scurt pasaj subteran, făcând o buclă, și se înscrise într-un nou bulevard. Nu se opri nici înaintea celor trei semafoare, situate la distanțe foarte apropiate unul de altul, semn că se aflau din nou în centrul orașului, și, după un scurt timp, o coti la dreapta. Cu toată interdicția evidentă, urcă pe aleea unui parc. Ajutându-se de lumina farurilor, descoperi cu ușurință printre boschete o statuie.

— Priviți acolo, zise Lepa, arătându-i bătrânei, atât cât se putea vedea prin ceață, spatele gol al unui bărbat. Pe vremuri, eu și fosta mea prietenă, Maria, obișnuiam, când venea în orașul meu, să ne oprim aici. Ne plăcea să credem că noi suntem tinerii îndrăgostiți de pe soclu.

Opri motorul și coborî. Pe obrazul încins de emoție aerul umed i se lipi ca o mască rece, gelatinoasă. În ochii lui, formele statuii se dispersau. Lacrimile îi lichefiau contururile. Abia putu să-și tragă picioarele spre acea întrupare atât de nebuloasă, de imprecisă, a îndepărtatei lor iubiri. Sub pași, răscolite, frunzele moarte foșneau cu un zgomot stins. Mai înaintă puțin, apoi, năuc, încremeni. Bărbatul de pe soclu, care părea să aibă vârsta lui, rămăsese singur. Mutilat de loviturile unor pietre, sta cu o mână întinsă,

bâjbâind, parcă fără vedere, căuta ceea ce nu mai exista. Femeia din ghips — căci statuia era din ghips patinat creând doar iluzia bronzului — fusese distrusă. I se vedeau urmele încă proaspete, o doborâse probabil vremea sau o nimicise cineva, în bătaie de joc. Zăcea alături pe frunzele veştede şi pe ţărână. Aducea izbitor cu bătrâna pe care Lepa o purtase toată dimineaţa în maşină.

Ameţeala îl făcu să se clatine. Şi, în străfulgerarea unei clipe, de parcă ea ar fi durat un veac, îşi aminti, până la cele mai mici, infinitezimale şi neînsemnate amănunte, visul avut cu o noapte înainte. Sau îl visă din nou. Dar nu apucă să alunece uşor pe vine în acea plutire lină de frunză ori de fulg şi nici faţa nu i se afundă în iarba arsă de ger al parcului pustiu; cei doi tineri, care se zbenguiau printre copaci, îl prinseră la timp şi-l conduseră din nou în maşină. Decesul a survenit abia peste câteva ore, în sălile Spitalului judeţean. Cauza lui, stabilită prin autopsie, cu rigoare ştiinţifică, corespundea însă întrutotul celei din vis: infarct miocardic.

SCENARISTUL COSMIC

Paula se şi vedea ajunsă acasă, cu părul strâns într-un batic după o binevenită baie, în patul larg, adevărata ei împărăție, ghemuită între cearşafurile albe, mereu curate, plăcute la pipăit şi mirosind a proaspăt, pregătindu-se să intre pe nesimțite într-un somn adânc şi liniştitor, când, deodată, descumpănită, duse mâna la gât. Colierul?! Toată noaptea îi simțise atingerea pe piept, îi răsucise între degete bobițele roşietice, minuscule, şi le lăudase montura delicată cu atâta insistență, încât celor cu care stătuse la masă nu le fusese greu să ghicească adevărul. Ei o ascultaseră, la început, în linişte, surâzători, apoi tot mai însuflețiți, în curând, zângănitul tacâmurilor şi clinchetul paharelor pornise a se întretăia într-o veselie generală cu chicoteli şi hohote. Bărbații, da, mai ales bărbații, se lansaseră în fel de fel de glume pe seama podoabei şi a celui care i-o dăruise. Paulei îi plăcuse jocul lor cu cuvintele, îl acceptase. Ba îl şi încurajase în câteva rânduri, când el prinsese să lâncezească. Fusese un joc pe muchie de cuțit. Un balans continuu între seriozitate şi zeflemea. Se rostiseră şi cuvinte care, în mod firesc, ar fi trebuit s-o facă să roşească, s-o supere. Dar la asemenea ospețe — îşi zise ea — un dram de frivolitate e ca sarea în bucate. Pe cele mai deocheate se prefăcuse că nu le pricepe. De fapt, nu auzise şi nu reținuse din toată pălăvrăgeala ironică a comesenilor decât ceea ce avusese vreo legătură cu el. De câte ori i se pomenise numele, atunci, brusc, ochii ei prinseseră să scapere şi chipul să i se însenineze de încântare. La un moment dat, o colegă mai vârstnică, cu voce joasă, hârâită, îi suflase în ureche dojenitor: „Taci o dată, proasto! Nu te mai fandosi şi miorlăi atât. Parcă ai fi o pisică în călduri. O să ajungi de râsul întregii instituții. N-am mai pomenit o fată frumoasă ca tine să se frământe atât pentru un bărbat. Şi pentru cine? Tu, care ai terminat „psihologia”, ar trebui să cunoşti cât de cât oamenii, să nu te laşi prostită de vorbe…” Aşa cum stătuseră cu capetele apropiate, pe chipul Paulei, ca pe pânza unui cinematograf, se prelinseseră mereu alte şi alte lumini şi umbre. Păruse că o ascultase plină de interes pe colega cu şcoală puțină, dar îndelungată experiență de viață, nimeni nu putuse însă vreodată să tragă zăvorul şi să intre în clandestinitatea sufletului ei, acolo unde îşi ascundea adevăratele gânduri, nestrămutatele convingeri. Căci, dincolo de vorbe şi de gesturi, păstrase în taină ceva numai al ei, ceva nedesluşit, o agitație secretă şi tulbure a sângelui, un scâncet şi un țipăt al cărnii, o dorință aproape bolnavă de a-l revedea. Absența bărbatului iubit îi încercuise pieptul într-o îmbrățişare invizibilă, dureroasă. Iar pielea, ajunsă parcă un veşmânt prea strâmt, o gâtuia de emoție şi de plăcere de câte ori îşi reamintea după-amiezile acelea, pe care le petrecuseră împreună, singuri, în atelierul lui.

„Domnişoară, ce cap expresiv aveți!… Acceptați să vă fac portretul? Sunt sculptor”.

Portretului i-a urmat nudul, etape fireşti în aprofundarea studiului corpului omenesc, într-un liceu de artă, acolo unde el este profesor. Aşa, banal, stereotip, încep toate poveştile cu artiştii, dar, în viață, ele se complică imediat înfiorător. Mai rău decât în telenovele…

Totul începuse în parcul de lângă catedrală, când o părăsise acolo, printre nămeţi…

„Nu ştiam că un colier vă poate face atât de fericită. Vi l-aş fi dăruit eu. Şi încă din clipa când v-am văzut”, îi spusese un nou coleg, slab, brunet, ridicându-şi masca, ce reprezenta un soi de animal indecis, deasupra capului. Vorbise parcă plângând.

Desigur, nu obiectul în sine o făcuse atât de fericită. Toţi pricepuseră, mai puţin puştiul. N-o slăbise o clipă din priviri, se ţinuse mereu după ea, încât Paula se văzuse nevoită, la un moment dat, să-l repeadă, să se descotorosească de inoportunul amorez. Era înainte de miezul nopţii şi în cele câteva clipe solemne voise să rămână singură. Cu amintirile şi dorinţele ei. Şi când arătătoarele ceasornicului înălţate pe verticală se suprapuseră, talgerele toboşarului prinseră să huruie şi dopurile sticlelor de şampanie să pocnească, anunţând trecerea într-un nou an, în hărmălaia urărilor şi-n vălmăşagul îmbrăţişărilor, Paula se trezise rostindu-i, într-o patetică chemare, cu braţele deschise şi cu ochii mari, umezi, numele. Ar fi dat oricât ca ei doi să fi putut păşi alături, să urce împreună de pe o treaptă pe o alta a timpului şi să-l străbată de acum încolo nedespărţiţi. El, bărbatul mereu energic, sigur pe sine, protector, ea, femeia ce se ştie apărată, dorită, îi iubeşte vigoarea, fermitatea, intransigenţa şi dă dovadă de o nebănuită capacitate de sacrificiu; pentru el, trupul femeii nu mai are nici un mister: nu caută în mlădierea lui simboluri, îi place doar să-i modeleze, să-i violenteze „sculptural” formele; amândoi se captivează şi se uluiesc reciproc, şi obţin unul de la celălalt tot ce-şi doresc; cuplul a fost, pentru o scurtă vreme, ceea ce îndeobşte numim: o pereche fericită.

„Am făcut dintr-un cap şi un hoit oarecare, unicate, opere de artă. Eu am fost artistul, tu modelul; amândoi ne-am îndeplinit conştiincioşi rolul, acum gata, totul s-a terminat”.

Erau în atelierul lui şi Paula începuse să plângă. „Înţelege-mă! N-am cum să-ţi rămân fidel. Prin însăşi profesia sa, un artist e obligat să alerge întruna după alte şi alte modele… Şi, încetează! Nu mai da apă la şoareci. Unuia care prelucrează metale, învinge piatra şi supune lemnul, cere-i raţiune, voinţă, forţă, nu sentimente. Un sculptor sentimental ar fi o eroare a naturii. Un infirm. Nici spaţiul în care îşi expune opera, nici timpul, pe care trebuie să-l învingă, nu cunosc ce-i aia milă… Un sentiment inventat de slăbănogi, de învinşi… Du-te, refugiază-te în braţele unui scriitoraş. Poate doar pe un imbecil posesor de mădular ieşit din uz lacrimile tale o să-l mai impresioneze”, mai spusese el, îndârjit şi semeţ, azvârlindu-şi capul înainte. Părea un sex în erecţie.

Chemării femeii îi răspunse doar puştiul. Zâmbitor şi din nou plin de speranţe. Strângându-şi de câteva ori pleoapele, încercând parcă să-şi înlăture de pe obraz o crustă rigidă de mâhnire şi durere, ea îşi ridicase atunci încet mâna, trecând-o uşor printr-o buclă a părului lui aspru şi creţ, îi ştersese broboanele de sudoare, înflorite pe osul rotund al frunţii, pe pomeţii ascuţiţi şi pe buzele întredeschise, apoi îi coborâse, cu aceleaşi mişcări domoale, masca pe figura uluită, dezorientată, ca pe o vizieră de mucava, şi, în cele din urmă, fără vreun cuvânt, îl dăduse la o parte. Gestul îi fusese tot moale, abia schiţat, dar categoric.

„Scenaristule cosmic, ce ne încurci tu mereu iţele! O faci cu bună-ştiinţă, urmăreşti ceva? Ne pui la încercare? Spune-mi, unde am greşit? Ce vină am că, odată, fără să mă gândesc la urmări, am fost drăguţă cu acest băiat? Nu eu l-am invitat să-şi pună în mine toate speranţele.” „Nu eu te-am pus să-mi oferi neprihănirea ta. Ce era să fac? Să-mi sterilizez potenţa? Să mă leapăd de lacoma dorinţă, de cultul falic, singurul în care cred?” întrebase el. Iar ea: „Acolo unde vei merge tu, voi merge şi eu”. „Ţi-am mai spus-o: Nu încerca să-mi frânezi zborul, creaţia… Artistul e un om liber”. Mândra Paulă se umili din

nou, insistând. El: „Nu mai suport miorlăiturile tale. Mă scot din sărite". Şi scenaristul cosmic al telenovelei lor (fără pic de sentiment) împinsese braţul vânjos, cu pumnul uriaş al sculptorului, înainte.

„Da, atunci, când el m-a lovit prima dată, vina a fost doar a mea. Nu iei în zeflemea un artist, care se bucură de toate comenzile şi onorurile oficiale, dar suferă ştiindu-şi opera luată în derâdere de confraţi".

Muzica se pornise să cânte cu un elan înnoit şi Paula se lăsase cuprinsă de braţe străine şi purtată de curentul învăluitor al dansului printre stâlpii sălii. Cineva, surprins, îi observase izbitoarea asemănare cu actriţa din filmul *Un bărbat şi o femeie*. Comparaţia o măgulise şi, trecând la microfonul de pe estrada orchestrei, începuse să cânte cunoscuta melodie. Buclele i se desfăcuseră, învăluindu-i spatele, cordeluţa vişinie îi alunecase de mult pe duşumea şi colierul i se legănase tot timpul, ca o limbă de argint însângerată. Treptat, întreaga sală o învălui într-un abur cald de admiraţie. Luminile se stinseră; doar spotul unui proiector cu filtru de celofan roşu rămase să i se prelingă pe obraz, pe colier, pe pântec, pe picioare şi se întoarse iar ca să zăbovească pe colier, ale cărui bobiţe străluciră ca o spuză aţâţată de vânt. Cu pielea ei luminoasă, netedă şi caldă, fremătândă, uşoară ca un fluture şi mlădioasă precum o felină, devenise, fără să şi-o fi dorit, „regina nopţii". Atunci, în suflul entuziast al mulţimii aplaudând-o, când însuşi preşedintele acelei instituţii judeţene de cultură, un tip mai fără viaţă decât cenuşa, mai mort decât însăşi moartea, încântat şi împurpurat, venise să-i sărute mâna şi s-o ajute personal să coboare de pe estradă, îşi reaminti că în jurul gâtului mai purta catifelata îmbrăţişare a podoabei, că tânărul, ameţit de băutură şi dragoste, vrusese, pesemne, să se sinucidă, încât au fost nevoiţi să cheme Salvarea, dar Paula nu luase seama la tămbălăul iscat, gândul îi rămăsese la *el*. ea nu-şi deschidea sufletul nimănui. Decât bărbatului iubit. „Da, da", îşi spusese-n gând, „cine iubeşte arta, în adâncul fiinţei sale iubeşte şi omul", reamintindu-şi de emoţionantele şi pilduitoarele prelegeri, ţinute chiar în această sală, de un cumsecade bătrânel, fost profesor de estetică şi istoria artelor, ieşit de mult, de mult, la pensie, în timp ce, închisă în WC, îşi strângea corsetul şi îşi ascundea, cu o deosebită artă, ultimele vânătăi sub un nou şi gros strat de pudră.

Acum încerca să recompună restul filmului serii, să alăture la întâmplare semne felurite, să dibuie o spărtură prin care gândul să se furişeze din nou în trecut, ca să poată da de urma obiectului pierdut.

Se întoarse. Uşoara ameţeală a vinului pieri şi singura ei dorinţă a fost să ajungă cât mai degrabă înapoi, acolo, în „sala de marmură", unde sărbătorise revelionul. Înainta cu greutate. Pantofii ei frumoşi, dar incomozi, spărgeau stratul de zăpadă bătătorit, alunecos, ce acoperea trotuarul în întregime, dându-i mereu o senzaţie de instabilitate, de nesiguranţă. Strada, aproape pustie, fără maşini şi tramvaie, la ora aceea, vuia de ţipetele şi chiotele unei cete de cheflii. Adunate una-n alta, câteva femei îi întovărăşeau, ţinându-le isonul. Făcând un uşor ocol, Paula le-o luă înainte. Mersul îi devenise şi mai anevoios, picioarele începuseră să i se umfle, însă asta nu mai conta acum. Lipsa colierului ar putea stârni vorbe fără rost şi logodna lor, în care Paula continua să creadă cu tărie, ar putea fi iar amânată (cu toate că ea n-a fost stabilită niciodată), acum, desigur, din vina ei.

Frigul dinspre dimineaţă se înteţi, înveşmântându-i în albul chiciurii gulerul bogat al blănii, nările o ardeau de ger, totuşi, se trezi aproape alergând, fără să mai ia seama nici la durerea din picioare şi nici pe unde păşea, ca şi când aceşti ultimi metri ai întoarcerii îi

puteau hotărî soarta. Ajunsă în fața porții masive de fier forjat, trase cu putere de mâner. Cu un scârțâit, poarta se deschise şi Paula se strecură prin deschizătură şi, trecând peste un ştergător metalic, deschise o uşă de sticlă. La capătul unui coridor, în semiobscuritate, ca un fluture de noapte cu aripile larg deschise, grele încă de pulberea nocturnă, se profila o altă uşă, cea a sălii în care avusese loc petrecerea. O deschise şi rămase o vreme aşa, cu mâna apăsată pe piept, aşteptând să i se domolească bătăile nebuneşti ale inimii. Tot drumul se temuse ca poarta să nu fie zăvorâtă, uşile închise. Răsuci comutatorul. Urmară câteva clipe de linişte şi lumina tremură scurt, părea că îşi scutură somnul din tuburile ce înconjoară tavanul, apoi încăperea fu inundată de lumina rece a neonului.

Paula îşi trecu privirea peste sala dreptunghiulară cu tăbliile meselor negre-brune, puse cap la cap, ca vagoanele unui tren, peste scaunele rămase în poziții ciudate, cu spetezele rezemate de duşumea sau răsturnate, azvârlindu-şi parcă picioarele scheletice în sus, dezvelind vederii arcurile legate în chingi şi sfori, peste instrumentele mute, rezemate de estrada dată cu motorină. Într-o neorânduială cumplită, ca după o tulbure încleştare, pretutindeni zăceau măşti. Toate fără stăpân, toate cu găvanele ochilor golite, smulse, păstrând, în cartonul lor turtit, zdrențuit, călcat în picioare, urma jilavă a transpirației. Ciocuri imense de păsări se amestecau de-a valma cu hidoase râturi de animale, capetele panglicilor rupte atârnau pe lângă stâlpii de marmură artificială ai sălii, şi în bradul devastat de dulciuri şi globuri, mai rămăsese, nu se ştie cum, agățată de o sfoară, o jucărie de plastic. O păpuşă cu trupul roz, ca de copil, întruchipând, în viziunea organizatorilor, nou-născutul an. Privindu-i goliciunea searbădă, ca moartă înainte de înfăşare, pe nesimțite Paula era pe cale să fie năpădită de lehamite, când, deodată, fătul ce-l purta în pântec prinse să se răsucească.

Când natura procreează, toți se bucură, dar Paula nu ştia ce trebuie să facă. Scenaristul cosmic, dovedindu-se şi el nepregătit să-i dea un sfat, ceru un timp de gândire. Aşa că femeia se mulțumi să ridice un scaun căzut, se aşeză şi nici ea nu ştia cum îi veni în minte o propoziție, căreia, într-o stare firească a lucrurilor, nu i-ar fi dat nici o importanță, dar pe care, acum, se trezi murmurând-o tot mai des, mai năvalnic: „Să nu ne amăgim”. Despre ce amăgire era vorba nu şi-o putea spune cu claritate, totuşi, o simțea. Mirosurile de vin, alcool şi friptură sleită, frigul muced, stătut, vechi parcă de când lumea, îi întăreau obsesiv această convingere.

Printre scaune, un şoarece, în căutare de resturi — şi ele erau din belşug — începu să se salte de colo-colo, să târâie în urma sa panglicile multicolore. Ar fi fost suficient ca Paula să dea la o parte hârtiile cu vârful pantofului, ori să se aplece şi să scormonească printre ele, în mod sigur colierul era acolo, ea însă a deschis doar de câteva ori gura şi, abundent, profund răscolită pe dinăuntru de micul „sculptoraş”, porni să vomite purificator. Rătăcind prin „sala de marmură”, „binecuvântă”, cu amăreala sa, maldărele de resturi şi sclipiciuri ale anului scurs.

Când şi-a mai revenit, a luat-o încet din nou spre casă. Tremura toată. Un frig aprig, unul cum nu-şi mai aminti să fi fost de mult, îi cuprinse trupul vlăguit.

Se făcuse ziuă. Soarele răsărise, dar era încă asemeni unui bulgăre de gheață translucidă.

Iar scenaristul cosmic, cel care ne scrie telenovelele, aranjându-le mereu pe toate cu mâna, după lunga noapte de nesomn a Anului Nou, dormea dus.

CASA DIN VIS

Sandu Măruntelu, factor poştal, în după-amiaza aceea de august, când începură patimile familiei sale, intră în casă împingând uşa cu cotul şi azvârli cât colo geanta burduşită. Era leoarcă de sudoare şi îşi trăgea răsuflarea cu greu: în loc de salut, zise mâhnit peste măsură:

— Ce nume mai are şi fata asta a noastră!

— Iar îți umblă vreun gând smintit prin cap? întrebă surprinsă nevastă-sa Ana, privind, prin norişorii de aburi cu iz îmbietor, stârniți de clocotul fierturii din cratițele de pe plită, la fetița lor. Părăsindu-şi păpuşa de zdrențe cu care se jucase până atunci, aceasta alergă înaintea celui ce sosise. Ridicată pe vârfuri, aşa agățată de pantalonii lui, abia de-i trecea de înălțimea genunchilor. Factorul oftă. O privi cu luare-aminte, dar n-o mai săltă în brațe ca de obicei; se mulțumi s-o mângâie abătut pe creştet; pe urmă, dând-o uşor la o parte, luă iar geanta şi cu un nou suspin o aşeză pe masă. Scotocea în ea şi murmura întruna:

— Ăsta-i nume? Şi asta-i păpuşă cu care să se joace o fată ca a noastră?

— Ce ai, mă, omule? Floare e un nume ca oricare altul, iar asemenea cârpe am legănat şi io la vremea mea şi, iată, mi-s aici, sănătoasă, voinică. Zău, nu te înțeleg?!

Sandu Măruntelu începu să scoată plic după plic; un teanc întreg. Le ținea o vreme între degetele sale uscate, apoi le lăsa să cadă, unul după altul. Erau de mărimi şi culori diferite, deosebit era şi scrisul de pe ele, dar toate, absolut toate, reflectau o lumină caldă, plăcută. Şi, în zbaterea lor vioaie, plicurile emanau în jur mirosuri de parfumuri fine.

—Nu le-am împărțit azi, zise el, să te poți convinge şi tu, singură. Ascultă! Începu să citească: Cleopatra…, Epimenida…, Iris…, Casandra…, Didona…, Granada…

—Nume străine, nu-s pentru copiii noştri, îi răspunse Ana, ridicând cu indiferență din umeri. Aşezată pe un scăunel, frângea vreascuri pe genunchi şi le îndesa în vatră. Scurmată, cenuşa răspândea o spuză de scântei, apoi un fum înecăcios şi flăcări mărunte, gălbui, cuprindeau uscăturile.

— Floare e un nume de făptură oropsită. Azi numai vitele şi le mai strigă omul aşa.

— Şi pe bună-mea tot aşa a chemat-o. Şi a trăit şaptezeci şi nouă de ani, rosti femeia, suflând încă o dată în foc.

— Dar ea n-a tins niciodată să ajungă ce va deveni fiică-ta!

A doua zi, Sandu Măruntelu se întoarse acasă ținând mâna stângă ascunsă la spate. Aducea cu sine, pe lângă lumina stinsă a acelei seri de vară târzii, un surâs continuu, de nepătruns, pe buze. Ceru nevestei şi copilei să-şi acopere privirile pentru câteva clipe. Când acestea şi le dezveliră din nou, descoperiră, aşezată pe masă, o păpuşă cu părul de aur. Avea nişte ochi mari, rotunzi, iar jupoanele din mătase păreau să ardă asemeni unor flăcări colorate în penumbra bucătăriei. Trezită din uluială, fetița scoase un țipăt de încântare; tulburată, femeia începu să lăcrimeze:

— Nu, nu trebuia…, bâigui ea. Nu avem bani, nu ne putem îngădui…

— Nimic nu-i prea mult când e vorba de copilul nostru, rosti cu convingere şi mândrie bărbatul.

În săptămânile ce au urmat, interesul factorului poştal începu să fie atras tot mai mult nu de adresele destinatarilor, ci de numele scrise pe plicuri. Pe cele femeieşti, cele pe care le găsea mai ieşite din comun, le nota într-un carneţel. Le strângea aşa, cum ar fi adunat şi pus la presat petalele unor flori bizare. Descoperea în fiecare zi alte şi alte nume, mereu mai bogate în opiul sunetelor dătătoare de extaz, era îndeajuns să le rostească şi, asemeni unui fluid eteric, ele îi declanşau reverii. Şi în toate, i se năzărea că familia Mărunţelu o să părăsească odată şi odată colonia şi o să ajungă singura locatară şi stăpână a vilei de pe strada Mendeleev.

Casa cu marchiză şi etaj, cu pergole şi foişor în părculeţul ce o înconjura ca un pinten de verdeaţă — tulburătoare şi misterioasă alăturare de turnuri —, îi fusese arătată pentru prima dată fac-torului poştal pe când era încă un copil. Cu taică-său, proaspăt sosit în acest oraş şi stabilit în colonie — numită de toţi în derâdere Colonia broaştelor —, într-o dimineaţă, după ce-l primenise cu rufărie nouă, luându-l de mână, se îndreptaseră spre centrul oraşului, pe străzi din ce în ce mai late, cu case mai înalte, parcă s-ar fi afundat într-o lume întru totul din piatră. Puhoiul de necunoscuţi, din calea cărora trebuiseră mereu să se ferească, iureşul şi zgomotul maşinilor şi tramvaielor îi produseseră copilului, în acelaşi timp, o ciudată spaimă, dar şi încântare. Într-un cartier central, prin dantelăria unui gard de fier forjat, taică-său îi arătase un imobil. În solitudinea şi măreţia lui părea că există acolo dintotdeauna şi va dăinui mereu, aşa, protector, învăluit în umbra incertă şi răcoroasă a frunzişului de iederă. „Uite, într-o casă ca asta jinduiesc io să apucăm să locuim noi într-o bună zi”, spusese bătrânul Mărunţelu. Inima copilului se strânsese; exclamase cu entuziasm, dar şi cu o surprinzătoare logică pentru vârsta sa, o frază ce avea să rămână vie mulţi ani în memoria familiei: „Ca s-o avem ar fi musai să-i îmbrăcăm pereţii numai în sute lipite una lângă alta; dar de unde atâtea băncuţe?”

La rândul său, peste ani, şi-a dus fiica pe acelaşi drum, mărturisindu-i visul de două generaţii al familiei Mărunţelu, dar Floare a rămas nepăsătoare; scosese doar limba spre globurile dintre arbuşti şi azalee, minunându-se de reflecţia caraghioasă a chipurilor lor în sticla colorată. După o clipă de dezamăgire, factorul poştal îşi zisese: „Nu-i nimic. Deocamdată mintea ei e prea crudă. O s-o aduc aici din nou peste un an, peste doi, peste cinci, până va înţelege”.

Era o zi de toamnă, în jurul orei zece, când, intrând într-o farmacie ca să-şi cumpere un leac alinător de durere de cap, privirile factorului poştal întâlniră chipul unei statui; ochii ei larg deschişi, albi, cu pupilele opace, oarbe, cătau, fără să vadă, spre cei ce aşteptau în linişte să-şi primească medicamentele. Sub bustul de ghips, înălţat pe un soclu, strălucea un nume scris cu litere aurite. Cu o încântare de copil, uită de ce se afla acolo şi se trezi mângâind cu degete tremurânde literele acestui nume, iar buzele sale murmurară cuvântul. A doua zi în zori se prezentă la serviciul de stare civilă al primăriei. Peste vreo trei săptămâni primi o scrisoare. O deschise cu înfrigurare. Era decizia prin care se oficializase schimbarea prenumelui fiicei sale din Floare în Hygieia.

Ana, nevastă-sa, se împăcase în cele din urmă cu această trăsnaie a bărbatului ei, socotind-o însă şi ultima. Se înşelase. Fusese doar începutul.

La salariul următor, după ce întârziase câteva minute în faţa vitrinelor unui magazin din Piaţa Traian, intră. Vânzătorul, vechi negustor, ghici de îndată gândurile adevărate ale acestui om scund, cu faţa brăzdată de riduri, purtând o uniformă ponosită din doc

albăstrui şi începu să-i desfăşoare mai multe suluri de pânze; îl puse să le pipăie moliciunea şi să le admire transparenţa şi culorile în lumină, urcă şi coborî de mai multe ori o scăriţă, doar ca să-i poată etala mereu alte şi alte mătăsuri, stămburi, borangicuri, horbote, încât Sandu Mărunţelu se întoarse în colonie cu buzunarele goale, purtând însă mândru mai multe cutii şi pachete legate cu dantele viu colorate. Văzându-l, nevastă-sa începu a se tângui:

— O să ne duci la sapă de lemn, gemea ea, ţinându-şi capul strâns în pumni, de parcă ar fi jelit un mort.

Bărbatul îi răspunsese pe un ton ce ascundea o stăruitoare şi neţărmurită convingere, cu acel patos de care sunt capabili numai cei obsedaţi de o unică idee:

— Şi dacă ajungem, ce-i? Mare scofală! Important e ca fata noastră să fie cea mai frumoasă şi mai deşteaptă dintre toţi copiii coloniei.

Şi, după o scurtă pauză, izbucni cu vehemenţă:

— De azi încolo n-o să mai iasă din curte. O viitoare doctoriţă n-are ce căuta printre cibezării ăştia care bat toată ziua uliţele!…

Soarele se filtrează prin geamurile unui apartament din Circumvalaţiunii şi umbra coboară încet, încet, acoperind faţa şi gâtul tinerei femei ce stă întinsă lângă un bărbat pe sofa; sânii, abdomenul, partea pubiană, şoldurile, cam înguste, şi gambele lungi, puternice, continuă să rămână încă în plină lumină; într-o lumină a cărei asprime se topeşte şi ea treptat. Se cunoscuseră în urmă cu mai bine de o lună. Ea a fost de atunci de nenumărate ori în acest apartament, dar în această după-amiază e pentru prima dată când s-au dăruit unul altuia.

Acum amândoi, mulţumiţi, liniştiţi, împăcaţi, stau aşa, goi, unul lângă altul. El fumează. O dâră de fum albăstrui i se ridică dintre buze, destrămându-se în razele piezişe ale soarelui ce intră în încăpere. Femeia îşi povesteşte viaţa. O face cu o anumită indiferenţă şi, când amintirile îi sunt trunchiate, neclare, preferă să relateze ce aflase de la alţii:

— Mama zice că uneori rămâneam ore-n şir cu nasul şi fruntea lipite de leaţurile gardului urmărind joaca neostoită a copiilor, ori alergam odată cu aceştia în dreapta şi în stânga; ei pe stradă, eu prin curte şi grădină, sărind peste straturile de morcovi şi ceapă şi cuiburile de cartofi, încercând să fiu mereu în dreptul mingii şi, chiar dacă n-o puteam atinge, nimic nu mă împiedica să mă bucur ori să sufăr, după caz, împărtăşind întru totul soarta jucătorilor. Cu timpul picioarele mele mărunte bătătoriră pământul pe lângă gard într-atât, încât, întunecos şi dur, el aducea cu o fâşie de asfalt. Şi, în zbenguiala mea, adesea îmi sfâşiam rochiţele scumpe din caşmir şi bluziţele din satin, pe care mi le cumpărase tata, îmi pierdeam nasturii şi cerceii şi panglicuţele din creştetul încârlionţat, încât în fiecare seară trebuia să vină cineva pe urmele mele şi să le adune. „Fata asta e ca un animal în cuşcă”, îi spunea tatei adesea mama „nu mai are astâmpăr. Într-o bună zi o să înnebunească de-a binelea din cauza opreliştilor tale neroade”. Tata rămăsese însă neclintit în hotărârea lui:

— În câteva luni, o să vezi, se linişteşte, uită singură de joacă. Peste un an, doi, o să-şi ocolească prietenii de acum. N-or să mai aibă ce-şi spune…

Previziunile lui Sandu Mărunţelu se adeveriră. Căutările sticloase din ochii copilei se potoliră, le luase locul o lucire vagă, rătăcitoare, ajunsese să stea ore-n şir într-un leagăn aninat de creanga nucului din curte, balansându-se cu mişcări domoale, abia schiţate de

leneşe eforturi. Părea imaginea răsfrântă dintr-o oglindă veche, coclită, a celei care fusese fetiţa vioaie de odinioară.

Înscrierea ei în prima clasă de şcoală nu adusese nici o schimbare. Tăcută, cu ochii mereu plecaţi, adumbriţi ca de o vină neştiută, cu părul greu de panglici şi gulerul şi mânecile înfoiate, de parcă dospeau horbotele pe trupul ei plăpând, se plimba alene, retrasă, printre colegele ei şi, când o întrebare o găsea nepregătită, o roşeaţă bolnăvicioasă îi cuprindea de-ndată obrajii. Dacă n-ar fi fost atât de sfielnică şi atât de ciudat îmbrăcată, Mărunţelu Hygieia ar fi putut trece drept o elevă oarecare. Tatăl ei făcea ce făcea şi, tot la două–trei zile, trecea pe la şcoală. Sub apăsarea genţii sale pântecoase, intra în clasă când se nimerea, veşnic grăbit, nu avea timp de zăbovit pe la uşi.

— Cum merge fata cu cartea? o asalta el nerăbdător pe învăţătoare.

Femeia îi ieşea imediat înainte şi, cu un gest curtenitor, îl scotea pe coridor. Ea, care-şi schimba zilnic rochiile, ce făceau să i se desluşească şi mai clar talia fără cusur, nu remarcase la noua ei elevă decât că îmbrăcămintea îi era de o urâţenie stridentă, supărătoare şi că bastonaşele din caietul de caligrafie erau trasate de o mână străină.

— Nu străluceşte, în schimb pare a fi silitoare. Şi asta face uneori mai mult decât o dotare specială.

— Vrem să urmeze medicina; credeţi că o să izbutească? întreba mereu, cu speranţă, părintele.

— Să nu ne gândim atât de mult la viitor. Prezentul e mai important. Deocamdată v-aş ruga să nu-i mai faceţi dumneavoastră lecţiile, îi spuse într-o zi învăţătoarea, iritată de mereu aceeaşi întrebare a factorului poştal. El însă a continuat să facă pe şcolarul silitor: tocul subţire, între degetele sale atinse de rugina reumatismului, aducea cu un fir de pai gata să se frângă; scârţâind, peniţa scămoşa hârtia, silindu-l s-o ia mereu de la început, însă el, aplecat deasupra caietului, cu ochelarii pe nas, ştergându-şi din când în când broboanele de transpiraţie, încerca, în locul fiicei, să însufleţească coala cu dungi paralele, între care vâra, ca într-o strungă, litere îngrămădite.

Ar fi dat oricât ca învăţătoarea să nu observe substituirea şi să o noteze măcar o singură dată pe micuţa Hygieia cu o notă mare.

Din deznădejde, nu din rea-voinţă, ingenioasa învăţătoare, încercând să-i corijeze destinul, greşit citit de părintele său, îi atribui fetiţei o iluzorie vocaţie. Încercarea se dovedi a avea însă urmări nebănuite. Eroarea dintâi fu înlocuită cu una şi mai primejdioasă.

În una din intempestivele apariţii ale factorului poştal, ea îi apăru înainte numai zâmbet. Îmbrăcămintea mov o făcea diafană, iar în urechi i se legănau cercei mari, asemeni unor sori de aur. Fluturând, catalogul cu învelitori portocalii părea o pasăre exotică ce i se agăţase de braţ, iar el îi simţea prin haină atingerea trupului fremătător. Gureşă, începu să ciripească; Sandu Mărunţelu o ascultă fascinat.

— Viitorii artişti n-au fost neapărat premianţii clasei. Lor le ajunge harul, vocaţia. Azi am făcut o descoperire de-a dreptul senzaţională! Vă sfătuiesc să vă ocupaţi neapărat de educaţia muzicală a fiicei dumneavoastră. E foarte, foarte dotată. Ar fi păcat să se piardă un asemenea talent. În schimb, preocupările ei şcolare lăsaţi-le doar pe seama mea. La sfârşitul anului o vom include în program. Primul ei concert o să se transforme într-un adevărat triumf, vă asigur.

— Aşa va fi, aşa va fi, murmura poştaşul năucit de veste.

Se pomeni străbătând în neştire străzile oraşului pe drumuri atât de cunoscute — privea ca prin ceață la numerele caselor, la cutiile poştale, la fețele bătrânilor ce-i deschideau zoriți uşile ca să-şi primească pensia, părea că ascultă vorbele celor care îl opreau întrebându-1 ba de una, ba de alta, el însă rămânea preocupat doar de gândurile sale.

„Drace, cum de nu mi-am dat seama până acum?" se întreba mereu în sinea lui.

Încercând să-şi ordoneze amintirile, descoperi cu uluială, ca şi când ar fi fost vorba de o altă persoană, despre al cărei trecut afla acum primele amănunte, că în tinerețe cântase şi el la scripcă, ştiuse o mulțime de melodii, pe unele le fredonase până în anii din urmă, când se întâlnea cu vecinul Adam şi vechi colegi de şcoală pentru câte o petrecere prelungită la birtul lui Ştefanovici.

De acum înainte Sandu Mărunțelu avu toate motivele să fie mândru de fiică-sa; ea a continuat să rămână aceeaşi elevă mediocră, dar asta pentru el nu mai conta. Îi cumpără o vioară şi în fiecare după-amiază, până se înnopta, mişcarea sincopată, implacabilă, înainte şi înapoi, a arcuşului peste coarde dezlănțuia o continuă revărsare de scâncete şi văicăreli sonore. Locuitorii coloniei, deprinşi până atunci să ațipească vreme de un ceas–două după prânz, îşi pierduseră în curând obiceiul. Lamentările instrumentului îi făceau şi pe ei, cuprinşi de coşmaruri, să se zvârcolească şi să plângă în somn.

Cu prilejul serbării sfârşitului de an, directorul şcolii îngădui ca eleva Mărunțelu Hygieia să cânte pentru colegele sale premiante. Înainte ca micuța violonistă să-şi înceapă programul, în aplauzele celor de față, distinsul personaj puse cu degetele prelungi, frumoase, asemeni unor pene albe, pe capul fetiței o coroniță de lauri…

— M-au împins pe o estradă. Cei din ultimele rânduri, nevoiți să-şi întindă gâturile, vociferau; eram scundă, nu mă zăreau. Atunci, cineva a adus un taburet şi m-a urcat pe el. Când am desluşit atâtea priviri ațintite asupra mea mi s-a făcut rău, simțeam cum îmi dă tot sângele în obraz. Ca să nu mă prăbuşesc, am închis ochii şi am început să cânt, încercând să evit, cât a fost posibil, sunetele înalte, ascuțite. Acelea care îmi dădeau mereu o ciudată senzație de frig pe şira spinării. Laurii coroniței, decupați din hârtie verde, lucioasă, îmi alunecaseră pe frunte, vârfurile lor mă înțepau ca nişte ace. Asistența şuşotea, eram ca paralizată; abia de am mai putut mişca arcuşul. Spre final, am uitat complet melodia şi, din zăpăceală, am trecut arcuşul în toată lungimea lui peste coarda pe care o țineam strânsă sub deget. Instrumentul a scos un scârțâit prelung, atât de strident, încât am fost cuprinsă de frisoane. Mă năpădise plânsul. Lăcrima şi tata. Dar dintr-un motiv cu totul deosebit, zice tânăra femeie ridicându-se din aşternut şi apropiindu-se de fereastră. Cerul e roşu, discul soarelui, un pumn de jăratic gata să moară. Trupul ei primeşte aceeaşi culoare de mărgean, cum stă acum rezemat cu mâinile de pervazul ferestrei. Încearcă să privească, fără să fie văzută, la cei din fața blocului, de unde răsună voci omeneşti, acoperite, din când în când, de zgomotul unor maşini ce vin şi trec, de pocnetul înfundat al uneltelor răscolind pământul. Seara e frumoasă, proaspătă; vegetația săracă din micile grădini, din fața blocurilor, rodeşte sfielnic.

— A urmat vara cea mai cumplită din câte am trăit, a continuat ea. N-am mai apucat să mă joc cu păpuşile, pe care tot tata mi le cumpărase. Îi intrase în cap că trebuie să mă asculte Jenö Farago, pe atunci prim-violonist al filarmonicii. Îşi pusese mari speranțe în această audiție. Ca să mă învețe notele, l-a „angajat" pe Neluțu, un elev din colonie, care studia vioara la liceul de muzică. Pentru simbria primită, ăsta mă chinuia ca pe hoții de

cai. Acum e în orchestra operei. Peste săptămână cântă „Faust" şi „Tosca", iar duminica le zice pe la botezuri şi nunți… Să-l vezi cum se hlizeşte de încântare ori de câte ori îi lipeşte cineva, cu fire de scuipat, câte o bancnotă pe frunte!…

În grădini, cu toate că începe să se întunece uşor, locatarii continuă să sape printre straturi, să ude răsadurile. Cineva priveşte în sus. Femeia se retrage, îşi ascunde goliciunea, lăsând să cadă colțul perdelei, pe care îl ținuse până atunci ridicat.

Când îi veni ideea cu audiția, Sandu Măruntelu sună la uşa lui Jenö Farago cu strângere de inimă. I se deschise doar un geamlâc şi un cap amenințător, ca de insectă uriaşă, cu părul zburlit, ca nişte încolăcite antene, i se arătă înainte. Întinse prin crăpătură o mână lungă, descărnată, cu degetele răşchirate. Era obişnuitul lui gest, prin care-şi primea corespondența.

— Scuzați-mă, aş vrea să vă rog ceva — spuse fâstâcit factorul poştal, vreme în care celălalt dispăruse în dosul uşii cu un mandat pentru semnat — am şi eu o fiică…

— Şi face muzică, da? Te pomeneşti că vioară, da? întrebă răstit violonistul, înşfăcându-şi banii. Şi ai vrea să ți-o ascult eu, da? Ea, desigur, abia de cunoaşte notele, dar eu trebuie s-o declar genială, da? Un Paganini în fuste, da?

Înainte ca factorul poştal să apuce să răspundă, ferestruica uşii se închise cu o izbitură. Coborând abătut scările, Sandu Măruntelu auzi răpăitul vocii celuilalt:

— Plec la Zürich. Poate când mă întorc. Până atunci să exerseze. Uite, astea!

Când se răsuci, gemulețul zăcea din nou închis, însă deasupra sa, fâlfâind legănător, cădeau foile unor partituri. Aduceau cu manifestele aruncate din avion în timpul războiului. Le adună dintre tufele de tuia şi boschetii de trandafiri ca pe o neprețuită ofrandă; zgârieturile şi înțepăturile spinilor îi injectau în sânge o dulce stare de extaz. Nu-şi revenise încă, mai ținea partiturile sub braț, când, cu o mică valijoară şi cutia instrumentului în mână, pe lângă el trecu cunoscutul violonist. Factorul poştal încercă să-şi exprime recunoştința printr-o adâncă plecăciune, dar celălalt nu binevoi să-l ia în seamă; parcă absorbit de neştiuți curenți, dispăru degrabă după primul colț.

Pentru Sandu Măruntelu urmară trei săptămâni de frenetică aşteptare. Străzile oraşului se încinseră de căldură, puținii trecători jinduiau după răcoare, camarazii săi, după tihna concediului, lui însă nu-i păsa de arşiță. Geanta voluminoasă îşi pierduse pentru el greutatea, acum parcă plutea cu ea pe umăr, iar pe strada Mendeleev trecea de două ori pe zi, privind prin ornamentele de fier forjat, cu o tăinuită şi orgolioasă mândrie, la casa dintre arbuştii exotici. Nu-i era deloc greu să se abată tot mai des pe la locuința violonistului, ca să cerceteze dacă acesta s-a întors, până într-o zi, când descoperi cutia poştală deşertată. Sună cu aceeaşi veche speranță şi nelinişte.

— Plec pentru două săptămâni cu filarmonica prin Moldova. Până mă întorc să mai studieze, nu-i strică, îl sfătui Jenö Farago. Şi un alt maldăr de note muzicale a fost aruncat la picioarele lui Sandu Măruntelu prin ferestruica întredeschisă.

Violonistul venea şi pleca mereu, când la Cluj, când la Bucureşti, când la Varşovia, noile perioade de aşteptare nu modificaseră însă cu nimic starea în care se scursese cea dintâi; factorul poştal învățase între timp că evidența zilelor se poate ține mai bine pe un răboj decât în gând, dar şi că a aştepta nu înseamnă a-ți risipi timpul, ci a-l trăi mai bogat, mai plin, a nu-l lăsa să ți se prefire printre degete fără rost...

— De cum află că peste două zile urma să se prezinte cu mine pentru audiție, nu mai reuşi să-şi găsească liniştea. Părea ba stăpânit de o bucurie fără margini, ba neîncrederea şi şovăiala puneau stăpânire pe el. Am observat de pe atunci că trupul lui scund se mărunțise parcă şi mai mult cu trecerea vremii, pielea i se zbârcise, se întunecase la culoare şi se uscase pe oase, ca şi când ar fi fost ținută mult timp la fum. Încerca să-mi insufle şi mie aceeaşi stare de zbucium, vorbindu-mi de omul acela ca de un zeu. Eu n-am găsit la violonist nimic deosebit, cu toate mişcările sale smucite şi privirile-i mioape holbându-se la mine. Numai când m-a pişcat de obraz, întrebându-mă cum mă cheamă, am simțit o arsură în locul acela şi mi-a venit să fug. I-am spus. El a râs cu poftă. „De ce nu ți-ai botezat fata Euterpe?” l-a întrebat pe tata, trecând amândoi într-o cameră alăturată, ca să bea din vinul pe care-l adusesem noi. De atunci, câțiva ani buni, voi purta numele muzei poeziei lirice, zice femeia, iscodind cu privirile depărtarea. Turnurile oraşului intraseră în ceața înserării şi, undeva, departe, se aprindeau primele lumini. Uneltele de grădinărit încetară să mai scurme țarina din fața blocurilor şi orice zgomot era înăbuşit numaidecât în murmurul egal, monoton, al cartierului construit de curând.

Înconjurat de sfeşnice, de argintăria pocalelor şi de hora mută şi înghețată a tablourilor de pe pereții tapetați, aşa cum stătea adâncit într-un fotoliu în clarobscurul încăperii, lângă şemineul din marmură ornat cu grifoni, baghete şi lujeri de viță de vie, în aerul de veştedă şi veşnică toamnă, atât de nemişcat încât părea că nu mai lăsa de acum timpului loc să curgă printre obiecte, starea de zbucium a factorului poştal spori şi mai mult. Goli în pripă paharul cu vin, gazda i-l umplu din nou, el îl dădu peste cap şi pe al doilea, vreme în care celălalt nici nu se atinsese de al său. Sandu Mărunțelu n-o făcea din cauza setei sau din viciu, ci fiindcă avea iluzia că astfel ar putea să-l scoată pe violonist din aparenta sa letargie. Între obiectele vechi din vastul salon, fața lui Jenö Farago, înconjurată de coama părului zburlit, primise o lucire de opal străveziu. Pleoapele subțiri şi ofilite, căzute peste ochii întredeschişi, cenuşii, apoşi, păreau fără viață. Răsuflarea îi era imperceptibilă, iar brațele îi zăceau ca frânte pe rotunjimea genunchilor. Numai degetele lui nervoase nu aveau astâmpăr.

— Domnule, dumneata ştii ce-i muzica? întrebă el într-un târziu, cu voce stinsă, obosită.

— Nu vă înțeleg! Ce vreți să spuneți cu întrebarea asta? zise factorul poştal, care tocmai îşi întinse mâna spre damigeană, ca să-şi umple acum singur un nou pahar.

— Ții neapărat să-ți faci fiica violonistă?

— Faptul că sunt aici spune totul, domnule Farago.

— Aş vrea foarte mult să nu regreți.

Vorbele lui stinse se legau cu greu unele de altele. Continuă:

— Oricum, ar fi bine ca acest lucru să se întâmple acum, acum când nimic nu e pierdut, nu atunci când ireparabilul se va produce.

— Dau totul, totul, insistă celălalt, numai s-o pot vedea ajunsă violonistă.

— Totul? surâse Farago, vorbind încet, ca dintr-o altă lume. Dumneata ştii ce înseamnă în artă totul? Îți închipui că te vei supune la o serie de privațiuni; te gândeşti să rabzi poate de foame, de frig, ca să-i poți plăti orele? Dându-i o bună şi aleasă educație muzicală crezi că-i de ajuns? Şi la ocnă şi la război se rabdă de foame. Arta cere să-i dăruieşti tot ce ai mai bun în tine şi uneori te răsplăteşte doar cu surâsul unei iluzii. Dacă accepți să trăieşti cu atât, să te mulțumeşti cu atât…

— Vă rog, vă rog, insistă factorul poştal.

— De la viaţă, tihnită şi bogăţii să-ţi iei gândul. Cele câteva aplauze pe care le adună seara un artist nu sunt decât explozia anemică a şuvoaielor de transpiraţie de care e secătuit din fragedă pruncie. Ascultă, ascultă, auzi ceva?

Sandu Mărunţelu îşi încorda auzul, dar nu reuşi să desluşească la început nimic.

— Aşa, ca nişte acorduri… ca o muzică, insistă celălalt.

Abia acum factorul poştal distinse cum pe zbaterea surdă a oraşului se suprapunea ţipătului îndepărtat al mai multor arcuşuri, fierberea clapelor de pian, ritmul îndrăcit al unor chitare. Sunetele urcau şi coborau năvalnic, se zvârcoleau pentru câteva clipe printre ciripitul vrăbiilor şi uguitul porumbeilor, pocnetul portierelor şi uruitul roţilor, ca să se stingă apoi în uitare, asemeni viselor colorate, pierzându-se în cenuşa fără memorie a somnului.

— Sunt zeci şi zeci, poate sute de copii ce n-au odihnă. N-au copilărie, n-au timp de joacă. Părinţii au hotărât, în locul lor, că ei trebuie să ajungă artişti, preciză Jenö Farago, cu aceeaşi voce stinsă. Tăcu o vreme şi continuă abia după câteva secunde, timp care celuilalt i se păru lung cât veacul.

— Să presupunem că fiica dumitale e o excepţie. Atunci o ajut pe toate căile, şi fără să mă rogi. Dar cine ne poate asigura totuşi că ea o să aibă tăria să exerseze cel puţin patru–cinci ore pe zi şi că o să târâie după sine acest pietroi până la sfârşitul vieţii?

— Fie ce-o fi, artistă o fac! zise cu cerbicie factorul poştal.

— Bine, bine, dacă asta ţi-e vrerea! Nu mă opun, izbucni brusc violonistul, cu obişnuita sa voce ascuţită, neplăcută, împroşcând în jur stropi albi de salivă.

— Uşa înaltă, cu două canaturi se deschise năvalnic şi, apucându-mă de mână, de umeri ori de păr, nu-mi aduc aminte bine, târându-mă după el în camera în care se băuse vin, violonistul îmi zise: „Cântă, cântă orice!” Îşi ţinea urechea întoarsă spre mine, ca pe un cornet acustic, iar expresia îi era încordată, toată brăzdată de striaţiile dese ale ridurilor. „Ajunge! Ajunge!” a strigat el deodată cu un glas strident, repezit, ca de samurai în filmele japoneze. Începusem o nouă „fugă”, când pe neaşteptate, pe o măsuţă, am zărit în învălmăşeala unor dantelării de bastioane şi porţi cu steaguri colorate-n vârf, printre gondole mici cât pumnul şi casete filigranate, o formă incertă. Deasupra ei se înălţau vâlvătăi purpurii. De teama de a nu-mi pârjoli vederea, mi-am închis ochii. Când i-am redeschis ea era tot acolo, neclintită; în jurul turnuleţelor şi cupolelor şi minaretelor se roteau, ca nişte porumbei, boabe fosforescente de lumină. Din clipa aceea pentru mine n-a mai existat nimic altceva, zice femeia, urmărind cu privirea pierdută blocurile învecinate, la ferestrele cărora se aprinseră luminile.

— Nu, nu, nu! urlă acum de-a binelea violonistul. Şi, ţâşnind de la locul său, apucă mâna fetiţei răsucind-o cu putere. În drum, răsturnase un scăunel, iar vioara căzu pe duşumea cu zgomot de cutie goală. Izbucni într-un hohot scurt, gâfâit:

— Asta nu-i palmă, ci labă! Nici degete, ci copite! Digitaţia? Nulla! O mână ca asta poate ţese, frământa pâinea, spăla puţa copiilor şi dezmierda organul bărbaţilor, dar niciodată, niciodată, vioara!

Privi în ochii fetiţei ca să-i urmărească reacţia. În ei, ca în două globuri de sticlă albastră, cu nuanţe fumurii, se răsfrângeau însă doar suvenirurile turistice. Jenö Farago, apucă unul, la întâmplare, şi i-l puse în braţe:

— Ia-l, joacă-te cu el, distruge-l! Şi aşa am în casă prea multe lucruri din astea fără rost şi nu mai ştiu cum să scap de ele.

Ca să nu se prăbuşească, factorul poştal se rezemă de cămin, întorcându-şi mereu capul, de animal speriat, când spre violonist, când spre fetiță.

— Poate, poate…, scânci el rugător, fără putere, vrând parcă să eludeze o evidență.

Violonistul îşi strâmbă gura într-un rictus de dezgust vizibil.

— Ce rost are, domnule, să mai insistăm…

— Atunci, atunci… bâigui, cu teamă, şi cu o nouă licărire de nădejde celălalt, poate… poate… pianul…

— Din partea mea, n-aveți decât să încercați, răspunse Jenö Farago, acum mai potolit. Cât de cât auz muzical are, dar pentru reuşită eu unul nu bag mâna în foc. Şi acum, la revedere! Oricum, vă mulțumesc pentru vin: cadarca de Recaş a fost întotdeauna slăbiciunea mea, iar aceasta e foarte bună, mai spuse cel care nici n-o gustase.

Sub această lovitură, Sandu Mărunțelu nu se pierdu. S-ar putea spune că înfrângerea chiar îl fortificase. Reuşi într-un timp uimitor de scurt, s-o transforme, în conştiința sa, într-o ipotetică victorie viitoare. De fapt, de mult visase pentru fiică-sa un instrument mai acătării. Observase singur că prea mulți copii scârțâie la lăută, că prea multe tarafuri improvizate pângăriseră nobilele idealuri ale vechilor lutieri. Căută un instrument care el însuşi să se constituie într-o operă de artă, îl găsi, specialiştii îi confirmară valoarea, dar prețul îi dădea cumplite dureri de cap.

La început, naiv, sperase că poate aduce în casă un pian pe banii ce-i va economisi lăsându-se de fumat, însă un calcul îi demonstră că i-ar trebui exact cincizeci şi doi de ani, trei luni, două săptămâni şi cinci zile până ar putea aduna întreaga sumă. Dacă ar renunța şi la obişnuita cinzeacă zilnică, termenul ar putea fi scurtat abia la treizeci şi trei de ani şi câteva zile, iar dacă s-ar lipsi din acea clipă înainte şi de blidul de mâncare zilnică pentru el şi ai săi, n-ar mai cumpăra încălțări şi îmbrăcăminte, ar întrerupe electricitatea şi n-ar mai pune nici un lemn pe foc iarna, întregul lui salariu adunându-l bănuț cu bănuț, tot ar trece trei ani şi şapte luni până ar putea avea „Steinway”-ul visat. Spre a putea ieşi din încurcătură, hotărî să vândă grădina şi să mai împrumute, pe deasupra, cât o fi nevoie.

Nevastă-sa nici n-a vrut să audă. Lupta disperată a Anei împotriva vrerii bărbatului ei a durat mai bine de şase luni. Înfruntarea luase forme diferite. Apriga dispută a argumentelor alterna cu bătălia corp la corp. Vorbele judicioase şi rugătoare, cu bocete şi blesteme… Înfruntarea sfârşi prin capitularea femeii. Superioritatea factorului poştal nu consta nici în puterea logicii şi nici în cea a musculaturii sale pipernicite, ci în catâreasca lui încăpățânare. Astfel că, într-o zi de aprilie, pe la ora prânzului, pe strada Popa Soare, coborî de pe şoseaua națională o căruță pe a cărei platformă era legat în chingi un pian uriaş. Doi cai costelivi, înfundându-şi adânc copitele în pulberea drumului, trăgeau cu greu căruța pe ulițe ca de țară, în vreme ce, în picioare, lângă neprețuitul instrument, Sandu Mărunțelu încerca să-l ferească pe cât era cu putință de zdruncinături.

Alăturându-se întunericului ce cobora de fiecare dată parcă să estompeze câte ceva din sărăcia aşezării, mult prea evidentă la lumina crudă a zilei, arpegiile poticnite ale degetelor Euterpei pe clapele de ivoriu — îngemănând farmecul feeric al lunii pline cu

cel al muzicii — vor face, credea Sandu Mărunțelu, din serile coloniei un tărâm al reveriei…

Trecură trei luni şi profesoara de pian se arătă îngrijorată de încetineala cu care progresa Euterpe.

— Să mai încercăm; instrumentul e pretențios, insistă părintele fetiței.

— Am tot încercat, dar rezultatul aşteptat nu se întrevede.

— Cel ce n-a făcut totul, filosofa Sandu Mărunțelu, n-a făcut nimic.

— N-are grație în mişcări...

— S-au mai văzut mari pianişti cu chipul hâd, slăbănogi, guşați… Important e talentul, susținea înflăcărat factorul poştal, ajuns de bună seamă să cunoască multe întâmplări din viața artiştilor.

Uneori, însă, chiar şi încrederea sa în izbânda finală slăbea. Atunci, uitând de neînțelegerile dintre ei, încerca să-i împărtăşească soției neliniştea. Femeia abia aştepta asemenea clipe, să-şi mai poată descărca năduful.

— Aş da oricât să-mi ştiu odrasla un copil ca toți ceilalți. Dar ce să fac dacă n-a fost să fie aşa. Ea e, mă rog, un „cineva”…

Şi, după o clipă de linişte, îşi relua gândurile, cu un ton ce se dorea batjocoritor, dar care nu era decât deznădăjduit:

— De toate numai tu eşti vinovat. O să duci cu tine în mormânt nemulțumirea, lacrimile şi blestemele mele. Şi o să te convingi cât de grele şi de amare or să fie, căci am ajuns să trăim într-o sărăcie cumplită. Din casă s-a ales ruina, din viața noastră, praful. Şi ne sfâşiem între noi mai rău ca nişte câini turbați. De ce?

Bărbatul, sufocându-se de furie, izbucnea violent:

— Vorbeşti de parcă n-ar fi şi fata ta!…

— Nimic nu mă poate face să fiu oarbă. Nici surdă. Nu vezi, nu auzi? Fata nu cântă din plăcere, ci doar de gura şi de frica ta! Şi eşti curat nebun când îți închipui că tu şi seminția ta o să apucăm să plecăm vreodată din colonie. Învață, omule, să te mulțumeşti cu puținul ce-i ai.

— Îi auzeam adesea certându-se astfel. Ajunseseră să nu se mai ruşineze de nimeni şi de nimic. O făceau chiar de față cu mine, sau, şi mai rău, când se nimerea să ne calce pragul câte un vecin. Îl luau de-ndată fiecare, pe rând, drept martor şi judecător, îşi dezvăluiau tuturor tainele şi durerile, fără nici o sfială, fără de ruşine, zice femeia.

Vocea ei tărăgănată şi profilul, topindu-i-se în umbra adâncă a înnoptării, nu trădează însă vreo emoție.

— Să aprindem şi noi lumina. Să ne vedem. Dar, întâi, dă-mi să pun ceva pe mine. O haină de împrumut o să-mi prindă bine; e la fel cu ce ți-am spus până acum şi ca tot ce va urma: e viața mea şi totuşi mi se pare nespus de străină. Şi a îmbrăcat una din pijamalele bărbatului, a apăsat pe comutatorul veiozei şi a continuat: „Nu vezi în ce hal ai ajuns? Obrajii îți sunt două scobituri, aproape nu mai ai dinte în gură, eşti galben ca ceara, mai bine te-ai îngriji, măi, omule”, îi spunea mama când, uneori, se înfiora şi ea văzându-l pe tata cum bântuie încăperile ca o nălucă, aşteptându-mă să mă întorc de la orele de pian. De cum apăream, îmi ieşea înainte. Ca să scap de chinuitoarele lui întrebări, îi recitam fel de fel de povestioare dătătoare de false iluzii. Multe se pot spune despre el, dar că era prost, nu. În sinea sa, sunt sigură, se resemnase, scoțându-şi, de mult, din cap vila de pe strada Mendeleev. Ştia că alți copii de vârsta mea câştigau concursuri şi premii

internaționale, totuşi continua să-mi plătească regulat orele, mai spera, probabil, într-o minune; dar inevitabilul s-a produs. Aveam vreo treisprezece ani când profesoara mi-a refuzat banii, cerându-mi să vin a doua zi cu părinții. Atunci, timp de o lună, am plecat în toate după-amiezile de acasă, rătăcind pe străzi, în limpezimea lor, într-o bucurie continuă, ca şi cum m-aş fi lăsat purtată de şuvoiul răcoros al unui râu. Intram în fiecare cofetărie şi, de atâtea dulciuri, mi se întuneca vederea, tentațiile erau prea mari să le pot rezista. Apoi, banii îi simțeam ca pe o povară; îmi ardeau buricele degetelor, semn prea vizibil al culpabilității mele. Ca să scap de stânjenitoarea lor prezență, îi cheltuiam cât mai zorită. Doar noaptea mă treceau sudorile reci ale spaimei şi ale mustrărilor de conştiință. Fără somn, tata ieşea în pridvor şi întunericul se umplea de repetatele lui oftaturi, în vreme ce fuma țigară de la țigară. Jarul lor pâlpâia ca stelele; stelele nu erau nici ele decât o spuză îndepărtată. Când a aflat vestea cumplită şi întunecată, durerea a rămas să sălăşluiască doar în sine. Nu m-a atins nici cu o privire. Jignit şi trădat în nădejdile sale nu îmi mai cerea nimic, nu-mi vorbea, rarele sale surâsuri erau negre ca tăciunele. Rana părea adâncă, nevindecabilă.

Şi, după un timp, continuă:

— Cine ştie, poate totuşi ajungeam pianistă… Se zice că dragostea face minuni. Dă har şi celui care nu-l are. N-a fost să fie. Băiatul care locuia la noi în gazdă şi de care mă îndrăgostisem, unul Grig, nu avea însă ochi să mă vadă şi nici urechi să mă audă…

Pe la mijlocul lui octombrie la poarta casei de pe Popa Soare se opri un tânăr. Sună, trăgând de o sârmă la capătul căreia era legat un clopoțel. I-a deschis chiar Sandu Mărunțelu. Era profesorul de sport al fiicei sale. Venise să-l anunțe că aceasta câştigase la şcoală, cu o uimitoare uşurință, concursul de alergări şi îi cerea permisiunea s-o înscrie într-un cunoscut club de atletism din oraş. Întâmpinarea, lipsită de ospitalitate, apatia, indiferența, chiar umbra de ostilitate a părintelui pe celălalt îl umplură de indignare. Zise iritat:

— Nu vă interesează deloc viitorul copilului dumneavoastră? Orice părinte… Şi fața i se congestiona, iar vocea îi tremura de revoltă.

La rândul său, Sandu Mărunțelu îi răspunse pe un ton sec şi categoric că un copil împins cu forța pe un drum ce nu şi-l doreşte e ca o floare artificială pe care încerci în zadar s-o miroşi. Dacă vrea să facă atletism, n-are decât, el n-o să se opună, dar nici n-are s-o îndemne, treaba ei.

— Să învețe o meserie, oricare ar fi ea. Întâi şcoala, abia apoi restul, zise factorul poştal şi, fără măcar să-şi ia rămas bun, îl părăsi pe celălalt acolo, în drum.

Aflând că antrenamentele debutaseră excelent şi că profesorul se arăta entuziasmat de progresele pe care le realiza Mimi (căci aşa o botezaseră antrenorul şi colegele ei de club), Sandu Mărunțelu ieşi din dureroasa lui muțenie şi dezamăgire ca dintr-o lungă convalescență. Devenise cititor împătimit al ziarului „Sportul” şi fu văzut căutând printre numele zecilor de sportivi pe cel al fiicei sale. Se documenta în ascuns de modul lor de pregătire, somnul devenindu-i din nou neliniştit, întrerupt de obscure cugetări. Astfel că nu surprinse pe nimeni când, după un timp, nu tocmai lung, începu să asiste la antrenamentele atleților. O euforie, ca de alcoolic, sorbind primul pahar după o lungă abstinență, puse iar stăpânire pe trupul său atât de slăbit. Se simți dator să-şi exprime recunoştința față de tânărul suplu, grav şi metodic, cu mersul uşor țeapăn, îmbrăcat în

nelipsitul lui trening, cu un „V” mare în piept, tânăr căruia el, nu de mult, îi întorsese spatele.

În doi ani, Mimi ajunse campioană județeană la o sută şi două sute de metri plat şi se vorbea despre ea ca despre o speranță. I se lăudau articulațiile solide, vigoarea muşchilor şi i se cerea stăruitor să-şi ordoneze astfel mişcările, încât ele să devină tot mai stereotipe, mai economice, mai vitale. Ceea ce altădată treceau drept grave cusururi, acum, pentru specialiştii din lumea sportului, se dovediră a fi hotărâtoarele sale calități. Se deducea că aleargă cu plăcere ore-n şir în jurul stadionului, de vreme ce nu se plânsese nimănui că efortul la care era supusă ar fi prea mare, însă, e drept, nu şi-a mărturisit vreodată nici încântarea. Repetatele succese păreau să confirme definitiv prima ipoteză. Asta până în ziua când împlinise optsprezece ani. Evenimentul o găsi într-o stațiune montană, împreună cu lotul se pregătea pentru apropiatele campionate naționale. Ceruse voie să-şi serbeze ziua printr-o nevinovată agapă între colegi. Antrenorul îşi dădu cu greu încuviințarea. În cele câteva cabane era adunată o lume pestriță. Mulți sportivi, dar, desigur, şi tineri turişti, veniți din cele patru vânturi. Intrarea în salon a sărbătoritei fu întâmpinată cu un ropot de aplauze. Prin coafură şi prin chipul sulemenit, ea se străduise să reconstituie imaginea celebrei Maja, ducesa de Alba. În schimb, purta o bluză şi o fustă ce păreau să-i fi rămas de pe vremea copilăriei: prea scurt şi prea strâmt, sumarul veşmânt îi reliefa cu pregnanță calotele sânilor ca petrificați, lungimea picioarelor ei frumoase, lumina pielii, dar şi încheieturile noduroase, sălbatice, ca de animal hăituit.

Aniversarea a început cu siropuri şi pepsi, însă la puțină vreme din ceştile de cafea se bea doar coniac şi votcă şi văluri tot mai groase de fum umpleau încăperea. Mimi se amețise. Fata sfioasă, tăcută, devenise de nerecunoscut. Spunea glume porcoase şi dansa ca o apucată. Când antrenorul, roşu de indignare, cu capul ieşindu-i din „V”-ul de pe trening, asemeni unui semn al mirării răsturnat, derutat, i-a cerut să plece de îndată în cameră, pentru prima dată în viață s-a opus unei porunci:

— Ia uitați-vă la drăguțul de el cum se mai înfurie! Nu ştie de glume, zise fata în hohotul mulțimii. Hai, hai, vino încoace, distrează-te şi tu măcar o dată în viață, hai şi dansează, îl invită ea, fluturând o sticlă de votcă, ce trecuse până atunci ascunsă pe sub mese din mână în mână. Şi, înainte ca antrenorul să se dezmeticească, îl smulse de pe locul său, încercând să-l târâie după sine printre cheflii.

Invocând dureri de cap, a doua zi Mimi nu coborî la micul dejun şi nu se prezentă nici la obişnuita întâlnire tehnică. Bănuitor, antrenorul intră în dormitor: o surprinse citind un studiu al lui Emilio Orozco Diaz despre barocul spaniol. Un control în sacoşă şi noptieră duse la descoperirea altor câtorva volume dedicate artei spaniole şi ea recunoscu, cu o dezarmantă seninătate, că unica ei dorință este cunoaşterea artei acestei țări; îi citise pe Gongora şi Cervantes, văzuse toate filmele lui Buñuel, o pasionează Velazquez, El Greco şi Goya şi nu visează defel să ajungă campioană națională.

— Şi nu-mi mai spuneți Mimi! De ieri, mă simt eliberată de trecut şi, tot de ieri, răspund doar la numele de Maja, fiindcă aşa am hotărât *eu*!

Zărindu-şi fiica intrând pe uşă înainte de sorocul fixat, Sandu Mărunțelu fu cuprins de o sfârşeală bruscă; picioarele i se înmuiară şi obiectele din jur îşi pierdură contururile. Nu trecură decât două săptămâni şi bătrânul (care abia împlinise patruzeci şi cinci de ani) zăcea pentru totdeauna în țărâna galbenă a cimitirului de pe colină.

— Mărturisesc cu ruşine şi regret că, atunci, lângă coşciugul tatei, n-am simțit nici o părere de rău. Ba pot spune că tristul eveniment îmi adusese alinare. Puteam, în sfârşit,

face ce voiam. Aveam sentimentul deplinei libertăți. Nimeni nu mai mă întreba unde plec şi la ce oră mă întorc; pe mama o vedeam rar, ne vorbeam puțin, aproape deloc, ea îşi petrecea toate după-amiezile, acolo, în cimitir, iar plânsul, oftatul şi muta ei reținere eu le luam drept o nemărturisită învinuire. Asta şi era. Ei totul îi părea pierdut. La anii mei de atunci, iarba verde a tinereții astupă repede orice rană. Şi a mea foşnea întruna de fericire. În urmă cu câteva zile îl cunoscusem pe Marc. Stăteam întinsă pe un cearşaf, sub mine nisipul ardea, soarele era la cea mai caldă oră a zilei, când o umbră, venind de undeva, nu ştiu de unde, m-a acoperit. I-am simțit forma şi răcoarea, cu toate că aveam pleoapele căzute. Când le-am înălțat, am zărit asupră-mi fața unui bărbat. Îşi ținea capul, visător, înclinat spre umărul drept, iar privirile îi erau uşor îndurerate. Zâmbea. Şi colțul mustăților subțiri i se ridicaseră uşor în sus. Aducea cu Marcello Mastroianni din filmul *Divorț italian*. Mi-a cerut voie să se aşeze alături. Nu m-am împotrivit. Trupurile noastre se atingeau din când în când, al meu era mai încins şi uscat, al lui mai puțin dogoritor şi încă reavăn, până ce ale amândurora au ajuns la fel de fierbinți ca aerul din jur. „Nu intrați în bazin?” am întrebat, ridicându-mă şi pornind într-acolo. „Oh, nu, voi fi mai în câştig rămânând aici, pe margine. O să vă pot contempla mai în voie”, mi-a răspuns el. Avea o voce abia şoptită şi atât de moale, de vătuită, încât părea că-mi vorbeşte de undeva, de departe. Şi atât timp cât am lovit apa, făcând-o să spumege, ori să plouă în jur cu stropi mari şi grei, asemeni unor bile translucide, m-a urmărit tăcut, visător, cu ochii întredeschişi, aplecându-şi fruntea încet, din când în când, în semn de încântare şi mulțumire. Zbenguiala mea printre mereu mişcătoarea şi inepuizabila vălurire a apei exercita asupra lui, era evident, o atracție aparte. „Umerii şi spatele îți par din bronz lustruit. De fapt, în întregime aduci cu o statuie întruchipând vigoare şi tinerețe”, mi-a spus el când m-am reîntors. Vocea a continuat să-i rămână stinsă, însă din ea răzbătea profunda admirație. În schimb, el avea o piele albă, ca hârtia, ce părea neatinsă vreodată de lumină. „Am impresia că domnul nu prea agreează apa şi soarele; de ce?”, îi întorsei eu vorba. Bărbatul era pe cale să-mi răspundă, dar tăcu un timp: „Îmi place să privesc viața, să mă bucur sincer când zăresc ființe exultând de energie, ca şi când mi-aş întâlni propria sănătate şi tinerețe de-acum pierdute”, spuse el într-un târziu. Şi continuă, cu un evident efort, atât de şoptit, încât cuvintele abia îi puteau fi auzite, ori mai degrabă doar bănuite în frământarea molcomă a buzelor subțiri şi uscate: „Serviciul şi, e drept, o anumită delăsare fac să rămân mereu departe de oameni ca dumneata. Vezi, acolo”, şi privirea i se ridică absentă spre zarea încinsă de liziera vineție a Pădurii Verzi, „pe rambleul căii ferate a fost descoperit azi-dimineață un cadavru. Al unei domnişoare de vârsta dumitale. O frumoasă Medee blondă şi cu ochi albaştri, sinucisă, se pare, din dragoste. Din tot ce a fost odinioară viață, nelinişte, mişcare, a mai rămas acum un trup ciopârțit de roțile vagoanelor şi acoperit de muşte. De acolo vin. Dar să facem cunoştință: Marc Francopol, medic legist”. Auzind numele meu, a murmurat: „Maja e un nume nevrednic de o asemenea făptură. Ți se potriveşte doar Medeea”.

Curioasă, am întrebat de ce. „Dacă ar fi cine s-o provoace, în dumneata pasiunea ar rupe toate zăgazurile. În asemenea femei sălăşluiesc împreună *ira, dolor, amor* şi *furor*”. Şi, după un nou timp de tăcere, urmă nostalgic: „La fel o chema şi pe fosta mea prietenă. Dar ea s-a dovedit o excepție printre purtătoarele acestui nume. Ori, poate, a fost o excepție doar pentru mine. Zadarnic îi dăruisem tot ce am avut mai bun, îi satisfăcusem toate capriciile, cerându-i, în schimb, atât de puțin: să-mi stea în preajmă când mă întorc acasă ostenit, după o zi în care am avut de-a face până peste cap doar cu leşuri şi

autopsii… M-a părăsit!” Plecasem de mult de la ştrand, păşeam alături tăcuţi pe malul canalului, vântul înserării adusese cu el răcoarea şi bărbatul de lângă mine mi s-a părut tot mai îngândurat, mai năpădit de îndoieli în aparenta sa siguranţă, nespus de nefericit în adânca lui singurătate. La despărţire, abia mi-a atins obrajii cu vârful degetelor, aşa cum mângâi copiii ori obiectele de preţ, iar buzele sale fără culoare bolborosiră: „Stau într-un imobil vechi de pe strada Mendeleev şi sunt singurul lui locatar. Ceilalţi l-au părăsit încă din primăvară. Întreaga zonă intră în sistematizare. Dacă îţi face plăcere, vino să vezi o casă care urmează în curând să fie demolată. Ea a aparţinut, de generaţii, familiei mele şi a fost, odinioară, mândria întregului cartier”. Începuse să curgă transpiraţia pe mine, ca şi când aş fi zăcut mult timp în soarele dogoritor. Gura parcă îmi luase foc. Sufocată de emoţie, am întrebat: „La ce număr?” „Treisprezece. Dar vă aminteşte de ceva neplăcut această cifră ori imobil în ruină?!” a zis el surprins. „Nu, nu”, i-am răspuns eu grăbită. „Scuzaţi-mă, dar v-aţi schimbat aşa, deodată la faţă…” „Voi trece mâine să vă fac o vizită. Acum, însă, trebuie să plec.” „De ce atâta grabă?…” am auzit zbătându-se în urma mea, plină de îngrijorare, fărâma lui de glas.

Cine ar fi crezut vreodată că astfel se va împlini vechiul vis al tatei, că greoaiele uşi ale vilei marilor proprietari de altădată se vor deschide înaintea fiicei sale cu scrâşnete prelungi, de îndată ce mă apropii de ele, apăsate pe mânerele de alamă de mâna lividă a urmaşului lor, care mă însoţea din odaie în odaie, ca printr-un labirint, în care trecutul îşi conservase trecerea în decorul şi forma obiectelor, în urmele imprimate pe pereţi… Perdelele din brocart ţesut cu fire aurii acopereau, aproape în întregime, ferestrele, aerul era greu, nesănătos, dar relicvele prăfuite continuau să dea o strălucire stinsă încăperilor cenuşii, tavanului şi zidurilor crăpate, atinse de putreziciune. Stăpânul lor, acest prinţ al solitudinii, mi-am dat atunci seama, purta în mişcările sale abia schiţate şi pe obrazul ofilit pecetea aceluiaşi destin crepuscular, şi el era o parte din casa ce urma să piară în curând. Izurile grele de vechime, între care îşi ducea existenţa, îi moleşiseră mădularele şi-i înceţoşaseră privirea, îi infestaseră definitiv sângele şi mişcările. Şi totuşi, când mi-a propus să-i fiu eu cea care s-o înlocuiască, în sufletul şi casa lui, pe Medeea cea pierdută, să-i umplu cu vitalitatea mea de animal tânăr singurătatea, nu m-am opus. Din acea seară am rămas acolo, am devenit femeia lui. Simţeam că are o nevoie profundă de mine, chiar mai mult decât eu de mine însămi, speram să-i pot fi de folos. M-am înşelat din nou…

Ochii femeii zăbovesc pentru câteva clipe pe maldărul de cărţi de pe biroul scriitorului, apoi alunecă spre ferestrele blocurilor vecine. În bucătării, oamenii stau la masă, îşi iau cina, cu gândul la roşiile şi ardeii şi castraveţii pe care o să-i culeagă în viitor de pe peticul de pământ de întinderea unei palme, pe care îl sapă şi udă cu atâta râvnă încă de la începutul primăverii, în sufragerii s-au aprins televizoarele, e ora telejurnalului. De pe toate ecranele — multiplicată apocaliptic — ţâşneşte aceeaşi rachetă într-un nor de flăcări şi fum.

— Crezi, oare, zise femeia, că într-adevăr, poate interesa azi pe cineva o viaţă ca a mea? O cumplită colecţie de eşecuri? Şi se uită întrebătoare spre scriitor.

Acesta tocmai se gândeşte la titlul viitoarei lui povestiri. O are, de acum, complet în minte. Îi e uşor să-i bănuiască sfârşitul şi singur, totuşi, vrea să-l audă din gura femeii.

— Te rog, continuă.

— Simţeam, pe zi ce trece, cum tot mai des îmi vine să plâng, aşa, din senin, rătăcind fără rost, ameţită, prin odăi, privind peste vârful copacilor din parcul alăturat, începuse să-mi fie dor de colonie. Într-o zi am pornit într-acolo. Pe jos, pe străzi dosnice şi

întortocheate, în lumina dreaptă a soarelui priponit pe crugul cerului, drumul mi-a apărut întru totul alb, ca-n vis. Era calea întoarsă, pe care tata mă purtase odinioară, ca să-mi arate casa de pe strada Mendeleev. Dar străzile şi-au schimbat între timp înfăţişarea, deveniseră de nerecunoscut, oamenii ce-mi ieşeau în cale se dovediră a fi şi ei străini; pe mama, la fel, am găsit-o schimbată. Nu mai purta doliu, ci o rochie de stambă colorată. Părul răsucit în bucle şi mâinile îngrijite o întinereau. Părea, mai degrabă, o soră mai mare de-a mea decât ceea ce era cu adevărat. Când m-a zărit, s-a fâstâcit şi s-a împurpurat, ca o fecioară, încercând să ascundă zorită, dar fără pricepere, sub priciul din bucătărie, o pereche de pantofi bărbăteşti „Cine e?" am întrebat. Mi-a răspuns că e şi el văduv, are cincizeci de ani, e tâmplar. Toată lumea îl găseşte om bun, la locul lui, au de gând să se căsătorească. „Unde bărbatul lipseşte e ca o casă în care s-a zidit soba, dar meşterii au uitat să ridice şi hornul. Degeaba-s lemne, foc tot nu poţi face", a adăugat ea. „Din partea mea, luaţi-vă!" am zis, cercetând cu o ciudată strângere de inimă, pantofii aceia străini. Apoi am început să-mi adun puţinele mele lucruri. Printre ele, suvenirul lui Farago, cu foiţa de staniol dezlipită de pe nervurile de plastic, mi-a părut uşor ca un pai când l-am adunat la piept. Pentru câteva clipe am simţit cum se strânge pielea pe mine, cum devin iar copil. La întoarcerea din colonie am mers până pe colină. O pală de vânt făcea frunzele plopilor de la intrarea în cimitir să tremure, lumina îmi juca înaintea ochilor, răspândindu-se în cristalele crucilor şi lespezilor de marmură. Avea şi tata o cruce de marmură, aşa, ca cei cu dare de mână, ca cei ce toată viaţa o duseseră bine şi fuseseră fericiţi…

În hăul adânc al întunericului nu se mai disting decât tonurile reci, albăstrui ale ecranelor. Pe toate se derulează acelaşi film despre suferinţele unei cântăreţe înşelate în amor. E un nou episod din serialul ce durează de săptămâni şi drama femeii stoarce în fiecare sâmbătă seara lacrimi şi oftaturi. Din când în când se aud comentariile îndurerate ale vecinilor sau suspinul înăbuşit al eroinei şi se zăreşte siajul iaht-ului — de pe puntea căruia oftează actriţa — brăzdând marea cu o dungă înspumată…

Este ora la care oamenii plâng uşor. (Televiziunile ştiu asta!). Scriitorul ştie şi el că ar trebui să rămână ce este, să nu perturbe viaţa personajelor sale. Cuprins însă de una din crizele sale de sentimentalism, se trezeşte zicând:

— Te superi dacă de azi înainte o să-ţi spun Paris?

— Ştiam că e nume de oraş, de bărbat, dar nu şi de femeie, îi răspunde personajul absorbit de gândurile sale.

Simţind nevoia să se confeseze, scriitorul continuă:

— Călătoria în Spania n-a fost în viaţa mea o escală culturală. În rest, gândul şi inima mi-au rămas mereu la Paris. Pentru mine e mai mult decât un oraş, e un ideal. Şi, cu toate că nu mai sunt de mult tânăr, continui să cred că în viaţă totul e posibil…

Rămas cu picioarele pe pământ, personajul a continuat:

— M-am lăsat din nou ispitită de dorul lui Zurbaran şi El Greco şi Goya; în biblioteca din salon zăceau cărţi vechi, ce păreau că n-au mai fost deschise de ani de zile. Printre ele am descoperit şi câteva albume ce au împărtăşit, desigur, aceeaşi soartă. Zorile mă găseau, uneori, răsfoind cu ochii halucinaţi şi degetele tremurânde filele lucioase, uşor îngălbenite. În ele lumea părea făcută din fum şi mătase brodată, sub vraja culorilor pălălaia de foc a elitrelor unui cărăbuş poate deveni un miracol, învolburarea unei draperii — un univers, în asemenea clipe de singurătate şi reverie mă alintam singură, spunându-mi că, după legiuirea cea dreaptă, cea a cugetului meu, singurul nume ce

trebuia să-l port cu adevărat ar fi fost Maja. Într-o după-amiază, dorind desigur să rămână netulburat în fotoliul său, într-o abulică abandonare de sine, mi-a întins un ziar: „Azi e la fosta sală ARLUS, o conferință despre Spania. Du-te! Cine ştie?…”, mi-a spus el.

Când intră şi cercetă sala, scriitorul avu un sentiment de nemulțumire. Abia se ocupaseră câteva locuri. Fu salutat doar de chipuri ştiute: câțiva prieteni şi obişnuitele figuri de pensionari, care asistau la toate conferințele, ca să-şi omoare într-un fel timpul. Doar în penumbra încăperii cu stucaturi bogate, ascunsă după un stâlp vopsit ca de carnaval, asemeni unei pisici la pândă, zări o tânără femeie necunoscută. Din iscodirea ei înfrigurată răzbătea strigătul irezistibil al unui interes aparte. Numai ochi şi urechi, încerca să nu scape nici un cuvânt. Şi curiozitatea ei se intensifică pe măsură ce se apropia sfârşitul orei oferite scriitorului pentru expunere. Urma, ca în aceeaşi sală, să aibă loc alte manifestări. Noi auditori îşi aşteptau rândul afară şi-şi vârau, de-acum, capul pe uşă nerăbdători. Îndreptându-se spre ieşire s-au întâlnit firesc, aşa încât păreau că se cunosc de o viață, şi, tot aşa, au început să-şi vorbească:

— Maestre, ați fost şi la Valladolid?

— Desigur.

— Ați văzut lucrările lui Gregoriu Hernandez?

Ochii scriitorului se făcură rotunzi de uimire.

— De unde ați auzit dumneavoastră, stimată domnişoară, de Hernandez?

— Aş dori să-mi vorbiți de Fernandez şi Andreia de Nejero, Diego de Silo...

Scriitorul îşi ridică brațele, în semn de măgulitoare încântare.

—Am acasă un volum cu sculptura policromă şi un set de diapozitive, dar nu bănuiam că pe cineva ar putea să-l intereseze aşa ceva. Când doriți, cu cea mai mare plăcere...

—Acum, chiar acum, în seara asta, se poate? întrebă femeia. Ochii ei viorii se aprinseseră încă o dată de o pătimaşă şi strălucitoare viață, pe care i-o accentuase nemărginita dorință de cunoaştere.

La braț, refuzându-se voit prezentului pentru un trecut îndepărtat, mergeau pe străduțe şi ulicioare şi prin epoci cu paşi grăbiți, nimicind tumultul şi forfota oraşului la ora aceea — şase după-amiaza — cu şoaptele lor abia rostite, ori doar cu o răsuflare. Vocea bărbatului dădea contur şi consistență cugetărilor nerostite ale femeii. El îi confirma ceea ce ea doar intuise, asculta gânduri care i se păreau a fi dintotdeauna şi ale ei, fără ca totuşi să le înțeleagă pe de-a-ntregul. Se lăsa purtată de vorbele celuilalt ca de un curent, nu ştia unde o să ajungă, dar ce importanță mai avea? Țintuită sub vraja lui învăluitoare, simțea cum trupul i se dezagregă asemeni unui fum înmiresmat şi sufletul i se deschide ca o floare, în plină iarnă, sub sticla protectoare a unei sere.

De atunci se scursese aproape o lună, iar acum e aproape miezul nopții. Televizoarele s-au stins de mult, întreg cartierul zace acoperit de aceeaşi haină a nopții. De jos, din stradă, se aude un râcâit continuu. Femeia îşi ridică fața afundată până atunci în pernă şi se apropie din nou de fereastră. Încearcă, strângându-şi pleoapele, să străpungă întunericul; nu reuşeşte să distingă decât câteva pete mişcându-se confuz pe carosabil.

— Cine sunt? întrebă ea curioasă.

— Măturătorii! Curăță străzile cartierului. În curând o să înceapă să vâneze şobolani la buncherul de gunoi. Fiecare face ce ştie şi se distrează cum poate.

— E timpul să plec, spune ea întorcându-se. O parte a feței e în lumină, cealaltă în umbră; parcă ar râde şi ar plânge în acelaşi timp.

— Mai rămâi, șoptește bărbatul, întinzând brațele, atrase ca de o forță magnetică de strălucirea și vigoarea trupului ei. Făcând un pas înapoi, femeia își duse ștrengărește degetul la buze. Aduce acum cu un fel de păpușă ce se mișcă cu cochetărie, ușor mecanică, desuetă, dar, pe măsură ce se îmbracă, încet, încet, mișcările își pierd înțepenirea.

— Te rog, Paris, nu pleca! zice el.

Ea surâde cu un zâmbet ofilit. Poate nu e decât nostalgie, poate părerea ei de rău…

— Castelele din Spania la care am visat, știu, sunt niște ruine; marmura și plăcile de azurit din vechile alcazare, au fost înlocuite cu un biet stuc colorat și cu ghips patinat… Trebuie să fie foarte trist să ajungi acolo, în Spania, și ghizii să nu te lase să te apropii de ziduri, pentru ca nu cumva, din curiozitate sau imprudență, să zgârii vopseaua, aparența, iluzia...

Bărbatul a mai încercat o dată s-o cuprindă de după talie și s-o lipească de el, dar a dat acum de un trup rigid, străin.

— Te rog, nu mă reține. Și nu mă conduce, am nevoie de liniște, de singurătate…

— Bine, bine, Paris, zise el. O să trec atunci zilele următoare să te văd.

Ea încuviință, dând din cap și plecă fără să-l mai privească.

Câteva săptămâni, scriitorul fu absorbit de alte treburi; noua sa povestire, *Casa din vis*, îi umpluse cu temeri și nădejdi zile și nopți de-a rândul. Pe Paris n-o vizitase atunci când promisese, nici ea nu dăduse nici un semn de viață, dar el o simți mereu alături: eroină nu numai a scrierii, ci și a iubirii sale, îi și vedea fața uimită și derutată când el îi va citi rândurile așternute pe hârtie în ăst răstimp. Apoi își vor petrece seara la o măsuță într-un restaurant, el o va invita, numind-o, desigur, Paris, vor asculta muzică, vor dansa, și, poate, împreună…

Purtat de asemenea vise dătătoare de elan, scriitorul ajunse pe strada Mendeleev. Multe din vechile case pieriseră, altele aveau ferestrele și ușile bătute în scânduri, semn că erau nelocuite, dar vila părăginită, sufocată de iederă și de o vegetație suculentă, țâșnind chiar de la fundația zidurilor cu tencuiala măcinată de vreme și de umezeală, era încă neatinsă de buldozerele al căror zgomot se auzea undeva prin apropiere. Deschise poarta împingând-o cu piciorul și, pășind pe o alee năpădită de iarbă, ajunse în fața ușii. Sună. În prag, în locul femeii căutate îi apăru o alta. O femeiușcă într-un capot cu pagode țuguindu-și spre el buzele desenate asemenea unei inimi sângerânde. Întrebă de Medeea. I se răspunse cu un zâmbet plin de sine:

— Eu sunt.

— Întreb de cea… dinaintea dumneavoastră. Unde pot s-o găsesc?

— Aproape sigur, acolo, în colonia aceea de la marginea orașului, de unde actualul meu soț a încercat, zadarnic, s-o scoată…

Descumpănit, scriitorul a dat să plece, dar vocea ei stridentă îl opri. Continua să-i surâdă, acum batjocoritor.

— …Cică se alintă singură, spunându-și Florica. Un nume de vițică…

Și obrazul i se contractă într-un profund dezgust.

A găsit-o cățărată pe acoperișul casei părintești. Punea la locul lor niște țigle măturate de vijelia din ajun.

— Poftiți! Urcați! Văzută de la nici trei metri înălțime, colonia pare complet schimbată. Parcă mi s-ar fi smuls, aşa, deodată, un văl de pe ochi. Ştiţi? O găsesc chiar frumoasă. Păcat că nu e aici şi tata s-o vadă…

Aşezare şi a copilăriei sale, scriitorul cunoştea colonia foarte bine; dar cu o strângere de inimă, înțelese că „Parisul” de pe acoperiş devenise pentru el intangibil. Precum oraşul din visurile sale.

I se vorbea din nou cu dumneavoastră.

MAREA DE LUT

Se dedică etnologului Vlad Şerban

Grigore Erzaru coborî scările policlinicii dentare ca ameţit. Între gingii strângea un tampon de vată îmbibat cu sânge. După mai multe şi chinuitoare „şedinţe”, acum câteva clipe doctorul Petrescu îi arătase între colţii cleştelui o fărâmă de os albicios. „V-am avertizat că nu există nici o şansă”, îi spusese acesta, azvârlind restul de molar în scuipătoarea nichelată. „Dumneavoastră, totuşi, aţi stăruit să-l salvez. Am încercat tot ce omeneşte mi-a fost cu putinţă. Ce vină port eu că nu v-aţi îngrijit dantura la timp? Sunteţi din aceia care veniţi în ultima clipă şi atunci ne cereţi nouă, doctorilor, să facem minuni”. Medicul păruse sincer întristat de insuccesul său profesional, ceea ce-i răpise buna dispoziţie de până atunci, dar expresia, de-a dreptul deznădăjduită, a pacientului îl determinase să-i dea un ultim dram de nădejde: „Bine. Mai executăm o radiografie. Reveniţi peste două zile. Atunci vom stabili definitiv ce-i de făcut cu dantura dumneavoastră. Poate, într-adevăr, reuşim să evităm proteza mobilă…”

Anestezicul începu să cedeze şi o arsură surdă, difuză îi cuprinse bărbatului întreaga parte dreaptă a obrazului. Şi-l simţea străin, tumefiat, iar în nări îi stăruia puternicul miros al tamponului antiseptic. Cu gândul că, ajuns acasă şi luând un calmant, ar putea scăpa de sâcâitoarele dureri, iuţi pasul. Aşa intră în holul blocului şi privi din întâmplare spre orificiile şirului de cutii poştale. În a sa descoperi o scrisoare. La început crezu că e o greşeală. Zorit ori neatent, poştaşul, domnu' Mititelu, care-l înlocuise pe gazda lui de odinioară, uica Măruntelu, îl mai pricopsise de câteva ori cu răvaşe şi ziare ce nu-i aparţineau. Acum însă pe plic erau reproduse, cu litere strâmbe, greoaie, de om ce abia cunoaşte alfabetul, numele şi adresa sa.

„Marţea e zi aducătoare de nenorociri; dacă poţi, nu ieşi din casă”, îşi aduse el aminte de un sfat pe care i-l dăduse, pe vremuri, taică-său. Rana din gingie îi zvâcnea mereu, iar degetele ce desfăceau plicul îi tremurară nesigure. Obscura-i temere se adeveri. O oarecare Vioara îl înştiinţa că părintele său căzuse la pat şi boleşte grav, sfătuindu-l să vină cât mai degrabă la căpătâiul bătrânului, acolo, în satul lor de baştină. Descumpănit, lăsă scrisoarea să-i alunece dintre degete. Un bărbat ce trecu pe acolo ridică plicul şi i-l restitui, el îngăimă ceva, dar, tulburat, nu-i reţinu chipul. Pentru prima dată, după mulţi ani, apăruse ceva neprevăzut în viaţa sa. Urcă în apartament şi-şi aşteptă nerăbdător soţia, pe Mărioara, să se întoarcă de la serviciu, răscolit de simţăminte potrivnice. Orologiul din turnul bisericii baroce din apropiere bătu de cinci ori. Până la zece seara, timpul i se păru lung cât un an. S-au sfătuit pe îndelete: la masă, în faţa televizorului, în pat, până după miezul nopţii.

— Io în nici un chip nu pot pleca de la lucru, orice s-ar întâmpla. Şi, la urma urmelor, e tatăl tău, zise femeia, stingând lampa şi întorcându-se cu faţa la perete, ca să sfârşească de-acum cu discuţiile.

Tumultul oraşului se stinsese de mult, liniştea nopţii, adâncă şi grea, sporită parcă de răsuflarea obosită a femeii, urzindu-se cu cea caldă, abia perceptibilă, a copilului ce dormea alături, devenise peste tot stăpână, dar bărbatul continuă să rămână cu privirea aţintită în tavan, până ce tăcerea de afară începu să fie tulburată din nou de uruitul primelor tramvaie ieşite din depou şi ferestrele prinseră a se spăla treptat de negură.

Dimineaţa, cu judecata şi mai înceţoşată decât în ajun, s-a înfăţişat şefului de şantier, arătându-i scrisoarea. Acesta, sătul de atâtea absenţe în preajma sărbătorilor, îşi miji spre el ochii bănuitori şi zise:

— Aşteaptă încă o zi, două, poate nu-i chiar atât de grav.

Grig n-a insistat. Încercă să se adâncească în calcularea materialului lemnos folosit în zilele precedente, apoi să supravegheze echipele de parchetari şi instalatori, străduindu-se să-şi alunge gândurile sumbre, să şi-l imagineze pe taică-său că e în afara oricăror ameninţări.

„Miercuri e o zi fericită”, obişnuia să zică odinioară bătrânul. Dar când s-a întors acasă, a găsit în crăpătura uşii o telegramă. Acum nu mai avea nici o îndoială că-i e adresată, şi, la fel, bănuia vestea pe care i-o aducea. A luat-o, a băgat-o în buzunar şi n-a citit-o decât după ce el, care nu obişnuia să bea, ajuns în bucătărie, a scos din cămară o sticlă cu ţuică şi şi-a turnat în pahar. A stat o vreme aşa, prăbuşit pe un scăunel cu paltonul pe el, cu capul plecat. Era singur în toată casa, iar ea i se păru nespus de rece şi de străină. Nu se auzea decât tic-tac-ul ceasornicului, precipitat, gâfâit, apoi din nou orologiul din turnul bisericii baroce bătând tot de cinci ori. Taică-său se stinsese în ziua ce trecuse şi îngropăciunea urma să aibă loc peste o zi. Nu plânse. Îl încercă doar o derută ciudată, cea pe care o aduce cu sine vestea că o fiinţă apropiată nu mai există. Ieri, persoana necunoscută semnase scrisoarea simplu: Vioara; acum, în telegramă, ea îşi zicea „mama” Vioara. Pe maică-sa o chemase Alexandra şi se prăpădise cu mai bine de patruzeci de ani în urmă, lăsându-i doar amintirea unui chip cu trăsături supte de boală, şterse de vreme. Doi ochi mari, dezamăgiţi, ca ai tuturor celor suferinzi de plămâni, i-au supravegheat somnul de copil dintr-o ramă atârnată deasupra patului.

Începu să cerceteze iritat benzile de hârtie ale telegrafului, lipite neglijent una sub alta, scrisul impersonal al maşinii, de parcă acolo ar fi putut descoperi strecurată vreo eroare, vreun sens ascuns, ce ar dezminţi tristul conţinut, dar toate aceste încercări fără rost se dovediră a fi, în cele din urmă, pierdere de timp; trebuia să se grăbească, dacă mai dorea cu adevărat să ajungă în aceeaşi noapte la S. Punând telegrama pe masă, la vedere, scrise pe hârtia ei doar atât: „Am plecat, încerc să mă întorc cât mai curând”, apoi, ridicându-şi gulerul paltonului, aşa, de parcă ar fi bătut un viscol cumplit, îşi afundă mâinile în buzunare, plecând în grabă. Aproape a alergat până la gară. În holul ei larg, murdar, plin de oameni, şi ei grăbiţi, a fost nevoit să înfrunte vociferări şi ocări, când îşi luase biletul peste rând, iar o dată ajuns pe peron, surescitat şi ursuz, a trebuit să se opună, printr-o brutală cerbicie şi o complicată ţesătură de paşi, unui puhoi întunecat de călători, trecând în sens opus, ca să poată prinde, în ultima clipă, cursa garată pe o linie secundară. Când intră în compartiment, parcă ar fi pătruns într-o capsulă încălzită; iar el a fost ultima sămânţa care o umplu.

Ascunzându-şi faţa în pulpana paltonului agăţat în cuier, Grig se strădui să aţipească. Zadarnic însă. Durerea din falca dreaptă începu iar să-l sâcâie. Şi, după ce ani în şir amintirea lui tăică-său i se scursese prin faţa ochilor arar şi doar pentru câteva clipe, asemeni unei umbre de pasăre în zbor, acum nu se mai putea dezbăra de ea. Cu expresia

aceea de om blajin, lipsit de răutate, parcă îi făcea semne cu ochiul şi degetul să se apropie, îl chema, dorea să-i spună ceva. Dar când Grig, în imaginaţia lui, păşea spre el, năluca se retrăgea învelită într-un nor de aburi fără contur. Capul rotund şi fălcile pline, cu creştetul acoperit doar în parte de puţinul păr care-i mai rămăsese, complet albit, la fel ca mustaţa tăiată scurt, îi dăduseră încă de pe la treizeci de ani o aparenţă de bunic; felul cum îşi mijea privirile îi păstrase, peste ani, ceva din înfăţişarea unui copil poznaş. Trecea pe la fiul său o dată la câteva luni, niciodată anunţându-şi venirea; mereu încărcat cu de-ale gurii şi cu o damigeană de vin. Ori de câte ori încercase şi Grig să-l omenească cu câte ceva, el îl asigurase că nu duce lipsă de nimic, iar când acesta îl întreba într-o doară: „Altfel, cum o mai duci? Prin satul nostru ce mai e nou?", bătrânul privea în jur şi, parcă sufocat de spaţiul prea strâmt al camerei de bloc, inspira adânc şi-i răspundea tainic, nedesluşit: „Mai vino şi tu pe acasă şi o să te convingi singur". Făcând o socoteală, Grig descoperi, cu uimire şi cu o adâncă stare de vinovăţie, că trecuseră douăzeci şi patru de ani de când nu mai călcase prin S.

Chinuit de aceste gânduri, ieşi pe culoar şi-şi aprinse o ţigară. Linia trenului trecea la înălţimea acoperişurilor unor case mici, şubrede, purtând în negureala ţiglelor putrede tristeţea apropiatei înnoptări, apoi, uşor, uşor, înconjurat ca de un zid de gunoaie, oraşul rămânea tot mai în urmă, abia distingându-i-se contururile înceţoşate, în vreme ce trenul se pornise să alerge năuc, gata parcă să se destrame, spre S., spre un pământ mănos, proaspăt arat: brazdele păreau valuri negre, câmpia o nesfârşită mare şi Grig nu-şi mai dezlipi privirea de la arături, ca şi când ar fi urmărit zbaterea împietrită a unei mări adevărate. Rămase aşa, cu coatele rezemate de bara ferestrei, fumând ţigară de la ţigară, chiar şi după ce negureala serii deveni tot mai densă, mai opacă, felinarele se aprinseseră de mult prin gările mici şi prin haltele pustii, trenul aproape se golise, dar el nu se mişcă de acolo nici când în golul negru al ferestrei nu mai putu să desluşească nimic altceva decât chipul său reflectat incert în oglinda ei aburită şi tremurătoare.

La S. a ajuns târziu în noapte. Gara, cu zidurile ei mărunte, cu o odăiţă la mansardă, părea acum şi mai mică, şi mai strivită decât odinioară de rămurişul celor doi arţari bătrâni, ce o străjuiau între ei. Pe lângă el trecu alene, cu capu-n pământ, înalt şi costeliv, şeful de gară. Era tot domnul Donose, ajuns la vârsta pensionării. Grig i-a dat bineţe, omul şi-a ridicat privirea plictisit, a mormăit ceva şi şi-a văzut de drum; era clar: nu-şi mai amintea de el, iar printre cei ce coborâseră din tren Grig nu descoperi nici o figură cunoscută. I-a lăsat pe toţi să-i treacă înainte şi le-a ţinut urma, târât doar de curentul stârnit de paşii acestora, mergând tot mai împovărat de zbuciumul pe care i-l provoca apropiata clipă când îi va fi dat să-l vadă, zăcând între flori şi lumânări, pe acela care-i fusese tată. Şi cu cât distanţa şi timpul scădeau, Grig abia îşi mai putu înfrânge tremurul întregului trup şi o neliniştitoare ameţeală.

Ajuns în faţa casei se opri să-şi potolească zbaterea aprigă a inimii. Inspiră adânc aerul rece al nopţii. Mirosea a var stins, a mortar şi tencuială încă proaspătă. Poarta dinspre şosea era larg deschisă, uşa casei la fel. Dar, stupoare: în locul zidurilor bătrâne, din pământ bătut, înainte-i se înălţa acum o construcţie stranie. Un bec aprins deasupra intrării lăsa să i se zărească zidurile inegale ca înălţime, crâmpeie de arce şi bolţi, zvâcnetul petrificat al unor ornamente pulverizând în întunecime licăriri de lumină. Alungite, lucioase, două logii, uşoare ca din hârtie, străjuite de coloane subţiri, cu capitelurile învolburate, se profilau tăcute pe cerul ca de catran. În curte, rezemaţi de pereţi, câţiva bărbaţi se cinsteau dintr-o sticlă de rachiu. Grig se strecură pe lângă ei

neluat în seamă. Avea de urcat doar trei trepte, însă o făcu greu, clătinându-se. Ca să-şi recapete echilibrul şi puterea se rezemă o clipă de balustrada de marmură, apoi intră în hol şi de acolo în prima încăpere. Se trezi, deodată, înaintea mortului. Legat strâns pe sub bărbie cu o batistă, de parcă ar fi suferit de gâlci, galben, osos, cu orbitele prăvălite mult în adânc, purta pe chip pecetea nefiinţei, iar dârele unor tăieturi şi răzături stângace de brici şi, în jurul urechilor, urme stinse de clăbuci erau semne că fusese ras după ce se sfârşise. Lui Grig imaginea i se păruse la început a fi a unui necunoscut, dar părul mai alb decât oricând şi mustaţa ţepoasă, zburlită deasupra gurii strânse, nu-i mai lăsară nici o fărâmă de nădejde. Braţele îi alunecară pe lângă coapse a neputinţă, privind mut la cel aruncat în pustiul morţii, acoperit până sub bărbie în horbota giulgiului, în vreme ce rumoarea bătrânelor aşezate pe băncile şi scaunele ce-nconjurau pereţii se stinse. Numai ochii lor, licăriri slabe, îl fixau cu insistenţă din semiîntunericul odăii. Stătu câteva clipe aşa, apoi de afară răzbătu un foşnet de haine şi un lipăit precipitat de papuci, însoţit de un fel de scâncet prelung, vaier ce peste câteva clipe izbucni într-un plâns ascuţit, dezlănţuit. Bătrânele păreau să-l fi aşteptat ca pe un semnal anume. Îi răspunseră de îndată cu o înlănţuire de bocete, jelania lor sfâşietoare făcând să tresalte flăcările lumânărilor şi să palpite hârtia creponată a coroanelor şi a jerbelor de flori artificiale.

O femeie i se lipi de umăr, ţipând:

— Unde eşti, Iustinieneee… să-l vezi pe Grigoraş al tău?!

Grig nu-i zări decât creştetul capului, culcat pe pieptul lui (mirosea a oţet), iar braţele lungi, subţiri şi goale, cu palmele late, înăsprite de frig, i se încolăciră puternic în jurul gâtului.

Aerul rece şi stătut al încăperii, izul cerii topite şi cel al veşmintelor scoase de la naftalină îi ardeau plămânii ca o emanaţie toxică. Bocetele bătrânelor din umbră îl iritau, îmbrăţişarea necunoscutei îl învrăjbea. Tremurând din toate mădularele, se smulse din strânsoarea ei şi, făcându-şi loc printre cei ce se adunaseră între canaturile uşii, se strecură în curte. Încercă din nou să inspire adânc, dar în întunecimea nopţii parcă plutea acum un miros greu de cenuşă umedă. Nu ajunse decât până la gardul ce despărţea ograda de grădină şi femeia ce plânsese la pieptul său veni şi-l apucă de braţ cu cea mai desăvârşită dezinvoltură. Făcură câţiva paşi alături pe dalele de beton ale curţii, fără să-şi zică un cuvânt.

— „Cine o fi?” se întrebă Grig, privind pe furiş la trupul zvelt, legănător. Era mai tânără decât el, nu părea să fi împlinit patruzeci de ani, iar trăsăturile chipului ei aminteau de o făptură cândva frumoasă. La un moment dat, ea se opri. Şi, cum stătea cu faţa în raza de lumină, venită din încăperea mortului, o văzu zâmbindu-i şăgalnic cu capul uşor dat pe spate:

— Grigoraşul maichii, văd că eşti ostenit. Fără îndoială ăi fi şi flămând; vii de pe drum. Hai de-mbucă ceva, apoi te hodineşti.

— Nu, nu, mulţumesc! Nu-mi arde de mâncare acum, se apără bărbatul.

Surâsul femeii se destinse şi mai mult. Zise:

— Spune-mi „mamă”, dacă vrei. Sunt Vioara, mama ta, mai zise ea, cu tonul cel mai firesc din lume.

— Cum mama mea? întrebă Grig surprins.

— Simplu. De aproape doi ani mă ţin cu taică-tău. Nu ştiai?

— Nu.

— N-are a face. O fi uitat Iustinian să-ți spună. Cu toate că eu l-am rugat. Că n-am de ce să-mi fie ruşine: om gospodar şi cumsecade, cum a fost el, mai rar. Am dus împreună o viață plină de iubire, chiar dacă nu ne-am înțeles în toate. Totuşi, nu pot, nu am dreptul să mă plâng. Păcat că n-ai ajuns înainte de a se stinge; avea atâtea să-ți spună… Apoi, înlăturai multe din clevetelile ce o să-ți fie dat acum să le auzi. Tu, însă, nu trebuie să le iei în seamă; aşa e satul: hain, pizmuitor. Aşa-s oamenii pe la noi. Se uită chiorâş şi înverzesc mațele în ei când în ograda altuia zăresc dragoste şi pace. Ştiu: vor încerca să se repeadă ca nişte lupi asupra mea. Noroc că te am alături… Iustinian mi-a vorbit de multe ori şi atât de frumos despre caracterul tău…

— Cum s-a-ntâmplat? se interesă Grig, ca să schimbe vorba.

— Cu o săptămână în urmă, aşa, deodată, i-a venit rău, începu să explice femeia cu însuflețire. Nevolnic, nu se mai ridica din pat, făcea pe el, îl țineam în scutece ca pe un prunc, dar ne recunoştea pe toți şi glumea cu felcerița care venea să-i dea injecții, până acum trei zile, la amiază, când îmi zice: „Tu, Vioară, dă-mi jos sfeterul ăsta gros şi nădragii albi de marinar”. Nu avea nici jerseu şi nici pantaloni pe el. I-o spun, dar el o ține pe a lui: „Cum n-am?” Şi începe să tragă de cuvertură şi de mâneca pijamalei. „Dăzbracă-mi o dată sfeterul, mă năduşă, iar nădragii albi se slinesc uşor. Trăbă să-i țin mândri pentru paradă”. Atunci am priceput că i se apropie sfârşitul. Alaltăieri, spre seară, se adunaseră aici toate neamurile. Bărbații jucau cărți şi trăgeau cu ochiul la televizor, ştii, se transmitea un meci, eu mă căinam muierilor că ce-o să mă fac cu atâtea medicamente: dădusem pe ele o groază de bani şi Iustinian, de cu o seară înainte nu mai mişca, horcăia doar, într-un ultim somn de om viu, ce-l purta spre drumul cel fără de sfârşit şi fără de-ntoarcere, când, deodată, câinii se pun pe scheunat într-un fel neobişnuit: cu teamă şi deznădejde. Cumnatu-meu Gicu, care se pricepe la semne, sare atunci de pe scaun şi dă buzna în odaia în care zăcea Iustinian. Tocmai se sfârşea, cu gura ştirbă, neagră, larg deschisă, şi două lacrimi tremurătoare, mari cât bobul de strugure, i se aprinseseră în colțul ochilor...

Mirosul nopții se preschimbase parcă din cel de cenuşă stinsă într-unul de mâl stătut şi Grig fu cuprins de un acces de tuse seacă.

— Hai, hodineşte-te, eşti frânt de oboseală. Mâine avem o zi grea, mai zise femeia, încercând să-l tragă după ea. El se împotrivi din nou.

— Cum vrei. Când te hotărăşti, vino colo, în bucătăria de vară. Mai am încă de fiert un rând de sarmale şi de copt plăcinte pentru pomană, preciza ea şi dispăru în cămăruța din curte, cu fereastra şi geamurile uşii puternic luminate, prin care se zăreau câteva femei trebăluind.

— Bine ai făcut că nu te-ai aşezat la masa târfei. Haide la noi; un blid de supă, o bucată de şuncă şi o cană cu vin se mai găsesc, auzi Grig vorbindu-i-se şi abia atunci desluşi în preajmă-i un bărbat şi-i simți încleştarea degetelor nervoase în brațul stâng. Observându-i mirarea, străinul rămase pentru o clipă şi el surprins. Ce te uiți aşa la mine, nu ştii cine sunt?

— Nu, fu el nevoit să recunoască.

— Io mi-s, văru-tu, Damaschin! Acum mă ştii? Şi celălalt îşi împinse pălăria pe ceafă, arătându-şi fața prelungă, iar şiragul dinților de metal fulgeră în lumină.

— Da, da, bâigui Grig, acum te recunosc, dar nici vocea, nici blindajul acela lucios al gurii, nimic din înfățişarea omului de alături nu-i amintea de trupul fragil, ca de fetiță, al verişorului cu care copilărise.

— Fii atent! Otreapa asta, cu trupa ei puiată în neştire, vrea să se aciuieze pentru totdeauna în casa voastră. Să se facă stă-până pe truda de o viaţă a bătrânului. Ce-i aici, e numai al tău! Mă-nţelegi?! O să alungăm căţeaua chiar în noaptea asta. Nu-ţi face tu griji. Nu te lăsăm noi, neamurile, singur, vericule! exclamă el furios. Şi, de indignare, ochii îi străluciră în noapte ca ai unei pisici.

— Dar ce-a făcut?! întrebă celălalt uimit.

— Ce a făcut?! izbucni şi mai cumplit Damaschin. Ştoarfa l-a băgat în mormânt. Ea l-a omorât! începu el să ţipe şi să lovească înverşunat cu pumnul drept în palma deschisă a mâinii stângi. Bătrânul a adunat-o de pe uliţe, din milă, cum aduni un animal de pripas. Era mai jigărită ca o mâţă şi mai supusă ca un câine. Dar, din slugă, jigodia a ajuns boieroaică; îi poruncea, îl ocăra, îl suduia, îl înjosea, zbierând în gura mare că, dacă ştia că are un ştromoleag din zdrenţe, în loc de ceea ce se cuvine să aibă orice bărbat, de ce s-a dedat la femeie tânără?! Da. I-a făcut viaţa iad. Să n-o ierţi, vericule! gemu celălalt, gâfâind şuierat.

În decorul stins al nopţii, Grig făcu câţiva paşi grăbiţi, aproape nişte salturi, ca să se poată dezbăra de strânsoarea şi de arsura ca de vitriol a vorbelor celuilalt, luând-o în josul uliţei. Nici o urmă de lumină. Aşezarea părea să doarmă fără freamăt şi fără vise, dar, din zidul negru al nopţii, se desprinse o umbră. Bărbatul încercă să-şi urmeze calea, însă silueta i se proţăpi înainte.

— Tu eşti, Grigoraş? auzi el izbucnind, asemeni unui măcăit ascuţit, o voce repezită.

Mulţumindu-se să bolborosească ceva nedesluşit, căută să facă un ocol, numai că, mai abilă, umbra îl prinse de mână. Îl ţinea strâns, iar măcăitul se înteţi, rostind peste umăr:

— Hei, tu, voi, veniţi încoa', c-o sosit Grigore a lu' Iustinian, răposatu'!

— Mintenaş, i se răspunse din negura unei ogrăzi. Şi, cu scrâşnet de fier neuns, zăvorul porţii se descătuşă şi, bocănind, o pereche de încălţări porniră să se apropie prin întuneric.

— Dumnezeu să-l ierte, zise umbra înfăşurată într-un ţol strâns în jurul umerilor. Adusese cu ea miros de fân şi mere coapte.

— Să-l ierte…, zise şi Grig, vrând să-şi ia rămas bun, şi, pentru o clipă, i se năzări că şi izbutise — desprins din strânsoare şi iarăşi liber apucase să facă doi, trei paşi —, dar, atunci, pe neaşteptate, o nouă umbră îi tăie calea şi mereu alte şi alte arătări, rupându-se din bezna de nepătruns, unde stătuseră aciuate, i se înfăţişau acum înainte, într-un necontenit alai. Se ploconeau respectuoase şi pline de bunăvoinţă; singura lor preocupare părea să fie aceea de a-l asigura de întreaga lor compasiune.

Mireasma caldă de fruct amestecată cu cea de ierburi şi flori de câmp uscate şi prezenţa umbrelor, care nu-i ajungeau măcar până la umăr, îi amintiră lui Grig de o întâmplare veche, veche.

Dormea dus în fânarul de deasupra şurii, când o mână îl scuturase uşor de umăr: „Hai, taică, musai să te scoli, acuşi vine trenul”, auzise vocea bătrânului, pâlpâind tulburată, şi văzuse cum şi urciorul îi tremurase nesigur, când îi turnase stropi de apă în căuşul palmelor, ca să-şi alunge somnul. După ce îşi îmbrăcase straiele noi şi-şi pusese pe cap pălăria sură, toate cumpărate încă din vară de la târgul din Arad, o porniseră spre gară. Merseseră tăcuţi prin noapte — un mers întins, fără popasuri —, nu se auzeau decât bocănitul uscat al bocancilor şi icniturile repetate, asemeni unor lungi suspine, ale bătrânului, ori de câte ori îşi schimba de pe un umăr pe celălalt povara. Ducea cu el cele

două desage ale băiatului, burduşite cu de-ale gurii: o bucată de şuncă, o tablă de slănină, mai multe perechi de cârnați, un borcan cu untură, funia de ceapă şi cea de usturoi, şi câteva legături de foi de tutun pentru factorul poştal Sandu Măruntelu, din colonia de la marginea oraşului T., la care urma să stea Grig în gazdă. Ajunşi prea degrabă în gară, mai zăboviseră o vreme până lumina se aprinsese în sălița de aşteptare şi cei chirciți pe băncile înguste de lemn îşi curmaseră sforăitul, muştele se porniseră să bâzâie prin aerul stătut, iar domnul Donose, deschizând un gemuleț, cu ochii încă prinşi de somn, începuse să dea bilete. În acest răstimp bătrânul nu vorbise defel, devenise doar din ce în ce mai neliniştit. A început să grăiască abia în clipa în care trenul, asemeni unui şarpe întunecos, se ivise dintre răchitele de pe marginea căii ferate: „Io, Grigoraş, oi face tot ce-oi putea ca tu să nu duci lipsă de nimic acolo, departe, la oraş, să nu simți cât de greu e printre străini. Atât îți cer: să te ții de carte, să nu mă faci de ocară vreodată. Înțelesu-m-ai? Să-nveți, să-nveți cu sârg, că meseria pe care ți-ai ales-o e cea mai frumoasă dintre toate câte sunt pe lumea asta”. Şi îşi trecuse palma aspră pe obrazul copilului. Apoi, ridicându-şi pălăria nou-nouță, făcuse ca degetele celeilalte mâini să-i alunece în răspăr pe creştetul chilug; îi mai spusese că şi el jinduise odinioară s-o apuce pe aceeaşi cale, dar nu se putuse, altele fuseseră atunci vremurile, cuvinte din care copilul nu înțelesese mai nimic; peronul clocotea de semnalele dezlănțuite ale unui ciocănaş de fier lovind într-un clopot, de uruitul trenului şi de aburii țâşnind din trupul înfierbântat al locomotivei… Şi-n timp ce tatăl şi fiul se-mbrățişaseră de rămas bun, sub năprasnica apăsare a roților, traversele se zbătuseră în lăcaşurile lor de piatră, făcând să tremure pământul…

— Măi, țâncilor, voi de ce nu sunteți în paturile voastre la ora asta? Hai, duceți-vă acasă! V-or fi aşteptând părinții, zise Grig, încercând să dea deoparte umbrele fără chip ce-l împresurau. Acestea se lăsară împinse fără să se opună, dar se puseră să râdă pe-nfundate şi să-şi dea ghionturi.

— Noi, copii? Auziți, mă?

— Hi, hii, hii… cine vorbeşte?

— Dacă noi suntem prunci, atunci înțeleg că el încă n-a apucat să se nască.

— Chiar aşa…

— Păi, să facem socoteala? Peste câteva zile se-mplinesc douăzeci şi cinci de ani de când mi-am pierdut ultimul dinte…

— Ne-ai mai spus-o…

— A fost într-o noapte de Anul Nou…

— ...cu un ger de crăpau pietrele...

— Abia sfârşisem de spart o copcă în Murăş, să prind şi eu o coadă dă peşte…

— ...când, deodată, prin ochiul de gheață, se repede spre tine botul larg deschis al unui chit negru ca păcura...

— Credeți-mă! Avea ochi bulbucați şi mustăți groase cât funia…

— ... şi în cerul gurii un omuşor roşu ca văpaia...

— Dar n-o apucat să-mi înghită decât dintele, ăla ultimu’, ce-l purtam în podul palmei, că din gură îmi picase de mai bine de ceva ani. Nu mă înduram să mă despart de el. Tot o să prind eu odată dihania. Să ştiți că-i sfârtec măruntaiele şi o să-mi aflu dintele rătăcit...

— Năzuințe deşarte, unchiule...

— ...Ce e pierdut o dată în burtă de chit e pierdut pentru vecie.

— Oameni buni, io socot că mucosu’ ăsta a vrut să zică adineauri nu că suntem nişte copii, ci că am dat în mintea copiilor...

— Iete-te! Dacă o fi aşa, se schimbă socoteala...

— Păi atunci, să-i luăm puişorului piuitul, zise o momâie, dar nu cu furie, ci în glumă, şi celelalte se puseră din nou pe râs...

Oraşul, cu străzile lui răsfirate ca un păienjeniş de-a lungul canalului, îl speriase la început pe Grig. Se ţinuse o vreme doar prin cartierul periferic, unde stătea în gazdă. Acolo, da, se simţea în siguranţă: arar se vedea vreun automobil hodorogit pe străzile prăfuite, casele erau scunde şi oamenii nu se deosebeau mai cu nimic de cei lăsaţi în satul său. Doar preocupările le erau altele. Gazdă îi era un factor poştal, care toată ziua se certa cu nevastă-sa pentru fiica lor, una ciolănoasă şi urâtă, care clămpănea îngrozitor la pian; o vecină se mândrea cu fiul ei, un sculptor ce scria piese de teatru şi a fost la Paris, un alt vecin era şofer pe taximetru, un tânăr îşi pierduse minţile căutând disperat o lunetă, instrument interzis din raţiuni de securitate de stat în acele vremuri, un alt nebun venea în colonie la intervale egale, doar să sară în văzul mulţimii, peste propria-i umbră, apoi dispărea, şi toţi îşi iroseau puţinii bani pe care-i aveau jucând zilnic la loz în plic. În curând, însă, oraşul începu să-l atragă irezistibil, frumoasa Paula şi colonia cu măruntele ei bucurii şi drame să nu-l mai intereseze defel. Îi plăcea să caşte gura la clădirile cu ornamentaţie ciudată ore-n şir. Şi nimic nu putu să-i domolească dorinţa şi plăcerea de a rătăci prin noile locuri ce-i deveniră dragi. Privea clădirile şi palatele fastuoase şi, privindu-le, învăţa ca dintr-o carte. Când, la sfârşitul anului întâi de liceu, îşi prezentă primul proiect — o casă familială —, stârni aprecierea dascălilor şi uimirea colegilor. A fost răsplătit cu nota maximă şi dat ca model celor ce se mulţumeau să reproducă din manuale planuri standardizate. Al lui topea, în linia câtorva pereţi şi a unui acoperiş complicat, tot ce i se năzărise că ar fi trebuit să posede căminul pe care şi-ar fi dorit cândva să-l locuiască.

În vacanţa de vară, bătrânul îşi stârnise de nenumărate ori feciorul să-i descrie şi să-i deseneze acest proiect. Grig adăuga mereu planului iniţial alte şi alte detalii şi, pe măsură ce îl îmbogăţea cu noi turnuri şi balcoane şi ornamente, Iustinian devenea din ce în ce mai entuziasmat. Oricine i-ar fi zărit atunci pe cei doi, stând aşa, aplecaţi deasupra planşelor, nu ar fi putut face vreo deosebire între însufleţirea bărbatului cu părul albit încă de tânăr şi aceea a băiatului căruia nu-i dăduseră măcar tuleiele. Peste ani viitorul constructor recunoscuse, cu un surâs uşor melancolic, că pe atunci nu prea pricepea mare lucru din meseria aleasă; se dădea în vânt, ca orice învăţăcel necopt, doar după găoacea lucrurilor, crezuse că în bogăţia ornamentelor se ascunde totul; se amăgise pe el, îşi decepţionase dascălii, care-i preziseseră că va deveni un strălucit arhitect…

— Cine sunteţi? Ce vreţi de la mine? Nu vă cunosc! spuse Grig cu glasul spart, repezit, cuprins de acum de o iritare abia stăpânită, arătărilor ce se adunaseră şi mai strâns în jurul său.

— Ce v-am zis eu? Auzitu-l-aţi cum să mai oţărăşte la noi? Înainte ne-a făcut prunci, acum cică nu ne mai cunoaşte…

— Nu vrea să ne recunoască…

— Aşa sunt toţi: cum dau cu nasul de oraş, cred că l-au prins pe Dumnezeu de picior…

— Şi totul le pute pe acasă…

— Sapa se face grea…

— Vacile-s murdare…

— Sculatul odată cu găinile, anevoie…

— Numai cârnațul și smântâna-s bune…
— Uită de unde or plecat…
— Și țâța pe care or supt-o…
— Da, să răzlețesc. Dă casă, dă rude, dă vecini, dă prieteni…
— De oasele bunilor și străbunilor din țintirim…
— Mă, băiete, nu e semn bun când doar moartea îi mai adună laolaltă pe cei pe care n-ar trebui să-i dezbine nici o pricină, îi spuse cineva, cu o profundă tristețe, încet, așa, de parcă ar fi grăit doar pentru sine. Ori, poate, întregului univers.

Terminase școala fără strălucire, alți colegi luaseră drumul facultății spre care năzuise odată și el. Cu o placidă nepăsare, ce n-a mai surprins pe nimeni, mersese pe un șantier oarecare, într-un alt colț de țară. Proaspătul tehnician constructor a rămas acolo un an, în următorii trei făcându-și armata, pe malul mării, la Sulina. De aici trimitea arar părintelui său câte un răvaș, reușind anevoie să acopere o pagină–două. Trecuse prea mult timp de când nu se văzuseră, nu avea ce să-i spună, cu toate că bătrânul continua să-l asalteze cu scrisori, cerându-i stăruitor noi lămuriri despre clădirile ridicate de acum de fiul său. El ce-i putea răspunde? Că tehnicianul constructor nu-i un dumnezeu, nu-i nici măcar arhitect, e un slujbaș oarecare, execută ce i se ordonă. Să-i destăinuie că nu apucase să înalțe decât un singur bloc, un cămin de nefamiliști, o cutie cenușie, urâtă?

În toți acei trei ani de armată încercase să-și omoare timpul liber pescuind, dormind, vara prăjindu-se la soare, iar când făcea de strajă, de acolo de sus, de pe platforma foișorului, copleșit adesea de beția tristeții, urmărea prin binoclu marea, fumul vapoarelor și perechile de îndrăgostiți răzlețite pe kilometri întregi de-a lungul plajei. Începând din primăvară, soseau în cârduri, ca păsările deltei, poposind pe nisip, de parcă ar fi fost niște fulgi albi ori ghemotoace de vată mânate de vânt, și ultimele perechi își luau zborul, tot o dată cu păsările, toamna, întunecate la trup ca hultanii.

Pe Bianca o zărise pentru prima dată la o lună și cinci zile după lăsarea la vatră, într-o sâmbătă după-amiază. Era ora cinci și cinci minute, știe exact, căci, spre satisfacția lui ulterioară, își consultase ceasul cu câteva clipe înainte de a intra la acea „Reuniune tovărășească. Dans-Tanz-Tánc, 3 lei", așa cum scria pe afișul clubului muncitoresc. Din nou în orașul în care-și absolvise școala, în acele zile turna pe un șantier fundația unei creșe și, însetat după trup de femeie, era hotărât să isprăvească pentru totdeauna cu traiul de holtei.

Trei suflători și un toboșar cu brațele subțiri și lungi, ce i se frângeau ca labele unei lăcuste peste talgere și timpane, se bâțâiau pe o estradă în ritmul îndrăcit al unui rock. În sală, perechi nădușite băteau podeaua, ridicând, dintre crăpăturile scândurilor vechi (în zadar fuseseră stropite înainte), vălătuci de praf. Prin aerul fierbinte și volbura stârnită, Grig desluși obrazul îmbujorat al unei făpturi cum numai în vis visase. Îi apăruse asemeni soarelui străpungând cu lumina sa curată o perdea de nori încețoșați. Și, ca sub o vrajă, tânărul, căruia nu-i pierise întru totul înfățișarea cazonă, rămase uluit, pironit locului. Fata avea vreo șaptesprezece–optsprezece ani, pielea pe brațe îi era fragedă și albă, gâtul subțire și delicat, iar părul, de culoarea mierii, îi cobora lung pe spate. Sânii rotunjiți binișor, dând să se coacă, șoldurile săltărețe și picioarele lungi îi întregeau frumusețea, una aparte, una cum Grig nu-și mai amintise să fi văzut, poate datorită ochilor fetei, părând să se reducă la doi iriși albaștri, senini, dilatați peste măsură…

Mai multe umbre, din acelea fără nume şi fără chip, prinseră să se agite. Se frământau şi şuşoteau între ele, aducând cu o pădure ce începe să se scuture de frig şi să-şi lepede grăbită frunza. Ar fi fost clipa cea mai potrivită ca el să plece, însă, ursuz şi îndârjit, ţinu să-i înfrunte:

— Hai, daţi-i drumul; ziceţi mai departe ce aveţi de zis! Că tot degeaba. Nu sunt io omul care să se sperie…

Nălucile se opriră din foială. Rămaseră un timp nemişcate; poate mirate, contrariate, poate ca să-i îngăduie lui să-şi ducă gândul până la capăt, dar tăcerea lor prelungită îl făcu pe acesta să şovăie; fu cuprins de un fior de nelinişte.

— Asta-i prea de tot, zise, în sfârşit, o nălucă. Şi nu mai glumea.

— Păi, domnule, am putea noi să te întrebăm, şi pe bună dreptate: de când te-ai făcut atât de viteaz?!

— Să nu începem, cum se zice, să scormonim mai adânc.

— Să scoatem la lumină ce ascunzi dincolo de vorbe, că, zău, nu ţi-o cădea prea uşor.

— Te ştim, mă copile, până-n rărunchi. Pe noi nu ne duci. De pomană ai încercat atâta amar de ani să ne ocoleşti, să faci să ţi se piardă urma…

— Dacă ar fi pe cinstite, ai merita să te lăsăm să-ţi urmezi calea şi să te descurci cum te taie capul…

— Adică, să te faci de râsul lumii. Dar ni-i milă de tine. Că tot unul de-al nostru ai rămas. Şi sângele apă nu se face…

— Ia aminte: ce ţi-o spus Damaschin e adevăr curat. Nu-i de glumă! Vioara vrea să prindă rădăcini în truda de o viaţă a tătâne-tău…

— Poate o fi apucat să-l pună pe Iustinian să facă legăminte, să semneze niscaiva hârtii…

— În clipa-n care le recunoşti, eşti pierdut.

— Poate o să încerce să te ducă de nas, atrăgându-te-n ispită, ori în cine ştie ce târguieli, ca să-şi aducă aici toate neamurile ei de aiurea…

— Parcă n-ar fi şi aşa destui venetici, ce s-au pripăşit pe la noi fără rost…

— Când ieşi pe uliţă, zici că păşeşti printr-un târg străin; în jur îţi mişună numai necunoscuţi, care nu ştii nici de unde vin şi nici ce voiesc… Primăria, crezând că se vor ţine de treabă, le-a dat un acoperământ. Şi de lucru. Da' ei bat cât îi ziua de mare uliţele după chilipiruri şi furtişaguri şi seara zac la birt cu ţoiu-n mână până li se-nchid ochii şi le cade capu' pe masă.

Una dintre umbre îşi ţâşni deodată spre Grig căpşorul întunecat, zbârlit, şi-i slobozi în obraz o răsuflare hârâită, acidă:

— Vrei să te preţuiască şi pe tine oamenii? Fii măcar o dată bărbat! Du un lucru început până la capăt. Ia taurul de coarne. Apără-ţi avutul. Iustinian ţi-a lăsat o casă; şi ce mai casă! Nicăieri n-o să mai găseşti una ca ea.

În sâmbăta aceea îndepărtată Grig n-apucase s-o invite pe Bianca la dans. În timpul pauzelor, fata trona surâzătoare în mijlocul sălii, într-un cerc statornic de admiratori, făcându-şi vânt cu o batistuţă. Ajungea însă ca muzicanţii să înceapă să-şi acordeze instrumentele, că spre ea se şi năpustea, cu palmele întinse, grupul dansatorilor. Fata nu-l refuza pe nici unul, lăsându-se purtată de braţele lor subţiri ori vânjoase în ritmul legănător al valsurilor, ori strânsă la piept, în cel al pătimaşelor tangouri; neîndoielnic, nu pentru ei o făcea, dansa doar întru desfătarea fiinţei sale, transfigurată de o deplină şi

inocentă mulțumire. Pentru Grig urmaseră douăzeci şi patru de ore scurse într-o aşteptare înceată, încordată, neliniştită, ore înțesate de nădejdi, dar şi de spaima că ființa aceea plină de nuri s-ar putea să nu se mai arate la club. A doua zi, îmbrăcat în cele mai bune haine ale sale şi proaspăt ras, ajunsese acolo când sala era încă zăvorâtă; a fost nevoit să se mai preumble o vreme pe străzile învecinate dar, când a intrat, clubul părea mizer şi muzica suna iritant şi vulgar în absența ei: „Da, asta e dragostea, am ajuns s-o cunosc”, îşi spusese el, cu uimire şi duioşie. Urmară încă şase zile de chin şi şase nopți de nesomn, până când evenimentul, atât de mult dorit, se produsese. Strecurându-se printre ceilalți tineri, după mai multe eşecuri, Grig apucase s-o atingă primul pe umăr, iar ea se supusese de îndată chemării. Răsuflarea-i fierbinte îl pârjolea şi mirosul săpunului „Cheia” îi păruse, în clipa aceea, cel mai de preț parfum. Strânsese la piept cu voluptate trupul ce primea prin fiecare fibră sunetele muzicii… Gâtuit de emoție, o rugase să se vadă a doua zi. Fusese nevoit să-şi repete propunerea de câteva ori, până ce, scuturându-şi capul, ca trezită din vis, aceasta pricepuse ce i se cere. Şi ochii, mai frumoşi ca oricând, i se umpluseră de o sinceră compătimire: *I'm sorry*, îi spusese, aşa ceva e cu neputință; nu mergea la film, la teatru sau la operă decât însoțită de maică-sa, ori de bunică-sa, sau de un frate mai mare, boxer, ori cu unchiul Adam, şofer pe un taximetru, care o puteau apăra de golani, că unde ar ajunge o fată de vârsta ei, dacă s-ar lua după toate propunerile ce i se fac? Dacă vrea însă, dacă îi face plăcere, ea n-o să zică nu, se şi poate număra printre cei care-i duc, zilnic, când merge şi se întoarce de la şcoală, servieta, că e în ultimul an la liceu şi în vara următoare îşi ia bacalaureatul, apoi va da examen la Medicină. *Did you understand me?* Şi-i mai poate căra plasele cu cumpărături, ei ori bunică-si, ori s-o însoțească după-amiază, când îl scoate la plimbare pe Cezar, teckelul lor tărcat cu picioare scurte şi strâmbe, care ştie prinde şobolani. Şi, în fiecare joi şi sâmbătă şi duminică, aici, în această sală de dans, el poate face parte din alaiul „cavalerilor” ei, în schimb ea o să-i fie dascăl în deprinderea paşilor şi ritmurilor acestor țopăituri, că, e clar, nu se pricepe defel. Când dansul se sfârşise, fata continuase să-l țină de mână: „Rămâi cu mine; de ce să nu fim prieteni încă din această seară?” îi zisese, prezentându-l celorlalți tineri. Văzând cum i se îngroaşă şi i se învăpăiază urechile noului ei admirator, cât de bâlbâit îşi rosteşte numele şi cât de stingher întinde mâna celorlalți „cavaleri”, deveniți şi ei tăcuți şi gravi, o podidise râsul; hohotea din toată inima, copilăros, proaspăt, nevinovat şi nestăvilit, umplând sala cu o molipsitoare voie bună… În cele câteva luni care urmaseră, tehnicianul constructor fusese văzut mai rar pe şantier, şi atunci fără prea mult folos. În schimb, în acest răstimp, avea să purceadă, încet, dar metodic, spre scopul propus. A început prin a învăța acele complicate dansuri, ca să poată ține piept liotei de concurenți, ce nu conteneau să-i dea târcoale, ca un roi sâcâitor de muşte, alesei inimii sale. Efortul îl istovea şi deprima, dar îl şi îndârjea. Alegerea florilor şi felul cum urmau să fie ambalate, nenumăratele pachețele cu sticluțe de parfum, broşe, lănțişoare, baticuri, toate daruri pentru Bianca, îi răpeau o groază de timp, îi dădeau mari dureri de cap, mai ceva decât atunci când se întrecea, e drept rar, cu băutura. Atitudinea sa plină de afectuoasă atenție sfârşise prin a mişca inima zglobiei făpturi abia pe la mijlocul lui decembrie. Peste cartier ningea nepământesc de frumos, cu fulgi mari şi pufoşi, şi Bianca, cu capul dat pe spate, încerca să-i prindă pe vârful limbii. Pentru prima dată, fără însoțitori, doar ei doi, singuri în lumea-ntreagă, se hârjoneau prin stratul de zăpadă neîntinată şi atunci, în dulcea şi binecuvântata izbitură a unui bulgăre vătos în obrazu-i aprins ca focul, fata zisese: „*O.K.* Amin! Încolo-n toamnă, după ce-mi iau bacalaureatul

şi intru la facultate, ne logodim. Dar acum, gata. Dă-mi drumul, domnule, nu mă săruta atât, că mă sufoci”. La începutul lui februarie, Grig o făcuse însă femeia lui şi, pe la sfârşitul lui martie, exmatriculată din cauza nenumăratelor absențe nemotivate şi învrăjbită cu familia, amândoi se mutară într-o cămăruță, cât un cuib, de pe strada Dacilor, de fapt un părăsit şopron într-o curte dosnică, închiriat tinerei perechi de un bătrân telal. „Dragostea este inepuizabilă în revelații şi fericire”, îşi spusese Grig, în acea minunată lună aprilie, salutând, cu un tril generos, plin de entuziasm, înfăptuirea visului său o dată cu venirea primăverii.

Apucând câteva zile libere, el de pe şantier, ea de la fabrica de postavuri, unde lucra acum ca țesătoare, hotărâră să şi le petreacă în satul S. „Auzi, păzeşte fătuca asta ca pe ochii din cap. Să n-o vatămi măcar cu o floare. E balsam curat la casa omului”, îi spusese fiului bătrânul Iustinian, cuprins de vraja viitoarei nurori, tot minunându-se, el, care cunoscuse atâtea femei. În tinerețe cutreierase lumea, ajunsese până la Detroit, descărcase vagoane cu piatră şi lemn de construcţii la Oklahoma, fusese, pe rând, mus pe un vapor pe Mississippi, apoi pădurar în Canada, dulgher, zugrav şi betonist la New York şi iubise femei din toate semințiile pământului… Amintindu-şi de tinerețea sa, Iustinian încercase să facă scurtele zile de odihnă ale celor doi îndrăgostiți cât mai plăcute. Prânzeau sub nucul din curte şi se preumblau pe ulițe ori mergeau pe la rudenii, ca Bianca să poată fi admirată de întregul sat, rătăciră apoi pe digul râului şi printre bălțile de la marginea localității. Amețiți de lumina albă şi de vântul cald al verii, Iustinian şi Bianca sporovăiau întruna, o limbuție efervescentă ca o spumă. De felul lui zgârcit la vorbă, Grig devenise şi mai tăcut, mai morocănos. Când apuca să rostească totuşi câte un cuvânt, nimeni nu avea timp de el. Apoi, lungilor plimbări pe jos nu le vedea rostul. Îl plictiseau şi-l făceau să gâfâie şi să i se ude cămaşa pe la subsuori. Treptat se înveninase ca muşcat de şarpe, închizându-se definitiv în sine, aşa cum fac cei înfrânți când îşi adună până la ultimul strop puterea pentru viitoarea bătălie. Taică-su a fost şi a rămas un destrăbălat, Bianca o nesimțită. În ultima zi a şederii lor la S., Iustinian le arătase stivele de cărămizi şi țigle şi cherestea şi groapa cu var, de acum stins, şi le zisese, aşa, deodată, să ridice împreună, în locul casei vechi, bătrâneşti, una nouă. Bianca bătuse din palme şi, entuziasmată, strigase întruna: „Bravo, bravo”! Urmărind-o cum îşi flutura brațele, de parcă încerca să-şi ia zborul, cu ultimele raze ale soarelui scăpărându-i în părul ca mierea, Grig îşi amintise că fata aceasta cu voioşia ei îi înecase de fapt ultimele săptămâni într-o mocnită revoltă. Îi nălucise înaintea ochilor lipsa ei de astâmpăr; neodihna trupului şi revărsarea necurmată de voie bună prin casă, alergatul după cumpărături, ori nopțile lor de dragoste nu puteau să-i epuizeze energia. „De unde atâta putere?” se întrebă el deodată speriat, cuprins de un fior înghețat. „Cu ce scop îşi risipeşte hohotele într-un dezmăț continuu şi neruşinat de zburdălnicie, îşi cheltuieşte râsetele şi îşi iroseşte glumele?…” „Ei, ce zici, ne prindem s-o ridicăm împreună? Aşa, după gustul şi dorința numai şi numai a noastră?” îi tot da zor taică-său. El hotărâse deja: n-o să mai calce vreodată prin S., dar nu ținuse să i-o spună direct bătrânului. Se mulțumise să mormăie: „Bine, bine, să vedem…” Dar când Bianca i se aninase de gât, cu încleştarea ei de plantă agățătoare, Grig nu putuse să-şi stăpânească impulsul: o împinsese cât colo. Desluşise în gestul ei o agresivă provocare. Un dispreț ascuns, la fel ca al şefilor lui de pe şantier, pentru felul său de a fi: mult prea domol, abătut, veşnic obosit. „O fi bine ce fac?” se întreba el uneori. Şi tot el îşi răspundea: „Bineînțeles că da! De ce să te legi la cap, dacă nu te doare? De ce să alergi, să te zbați,

să făptuieşti lucruri complicate, când şi cele simple şi uşoare tot atât de bine sunt plătite? Se poate trăi şi fără griji, chiar mai bine”.

Apropierea datei stabilite pentru oficializarea căsătoriei începuse, în schimb, să-i dea coşmaruri. „Trebuie să mă descotorosesc de ea cât mai degrabă. Să mă simt din nou liber, uşor ca un fulg”, îşi zicea, neştiind cum s-o rupă cu Bianca, văzând-o cum dansează prin odaie, strângând în braţe, ca o lunatică, rochia albă de mireasă. În ziua în care urma să se prezinte în faţa Oficiului stării civile, el cutreiera deja ţara în căutarea unui şantier unde putea să i se piardă urma.

Peste aproape un an, stând la o masă, într-o grădină de vară din Piteşti — castanii înmuguriseră şi pe grătar sfârâiau mititeii —, aflase de la un timişorean pripăşit şi el pe acolo că Bianca îşi curmase zilele. De deznădejde, se aruncase înaintea trenului şi trupul ei sfârtecat, care nici în somn nu avea astâmpăr, intrase acum într-o linişte desăvârşită. Atunci, deodată, i se făcuse rău şi silă de sine, osândindu-se amarnic pentru trădarea nedemnă. Şi în piept i se dezlegase năprasnic nodul vechii iubiri, iar capul îi căzuse între sticlele de pe masă şi lacrimile şi berea se porniseră să curgă din belşug. Ca să-şi îndrepte greşeala, se întoarse în oraşul părăsit şi, câteva luni de zile, toporaşii şi zambilele, lalelele şi crinii şi trandafirii (Queen Elisabeth, Love Story, Prima Balerina etc.), ofrandele sale pe mormântul femeii iubite, au fost cele mai frumoase, mai proaspete flori. Dar, odată cu ultimele crizanteme imperiale japoneze, care-şi depuseseră pe placa de beton covoraşul de petale veştejite şi frunzele ruginite, muşcate de geruri, suferinţa lui Grig fusese cuprinsă şi ea de lâncezeală. Din gângave cuvinte, îşi întregise o solidă convingere: „Prea a pus-o la suflet, prea o luase în tragic. Ce, era prima fată înşelată în dragoste? Unde am ajunge, domnule, dacă toate fetele ar face la fel?” Atinse corolarul cugetării într-o sâmbătă după-amiază, în drum spre cimitir, purtând în buzunarul paltonului un buchet de imortele: „La ce e bună atâta deznădejde? Să fim veseli, optimişti. „*I'm sorry!* viaţa e frumoasă, să ne bucurăm de ea”, îşi zisese, cu toate că burniţa mărunt, sâcâitor; era o vreme să nu scoţi câinele din casă. Se afla chiar în dreptul clubului fabricii de bere şi prin pereţii cenuşii ai bătrânei case răzbăteau în stradă acordurile unui tango. Aruncă degrabă şi fără părere de rău florile într-o băltoacă şi intră cu pas neşovăitor. Aceiaşi muzicanţi se clătinau pe scenă, sprijinindu-se parcă în instrumente, altă Biancă devenise regina dansului: o brună nurlie, ochioasă. Grig nu simţi însă nici o dorinţă s-o invite la dans. Descoperi, într-un târziu, rezemată de zid, neluată de nimeni în seamă, o fată însingurată. Privea în toate direcţiile, cu o expresie dezolată, tipică saşiilor, ţinându-şi palmele pe pântecul cărnos. Aşa a cunoscut-o pe Mărioara. Căsătoria avusese loc peste câteva săptămâni: o nuntă grăbită, fără fast, într-un cerc intim, ca o taină, ori ca o ruşine ce nu trebuie dată în vileag…

Noaptea, ca o zăpadă neagră, se scutura în bucăţi mari, îngheţate, alunecându-le nălucilor pe umeri şi braţe în zdrenţe prelungi de beznă, lăsând, pentru o clipită, vederii câte un crâmpei dintr-un obraz uscat, ţepos, ori vreun petic din pănura dimiilor în care erau înfăşurate, pentru ca imediat să ningă peste ele cu alţi fulgi negricioşi, opaci. Undeva, departe, ciocane de lemn lovind un alt lemn pisau mărunt liniştea nopţii.

— Auzi, bate toaca în turnul casei lui taică-tău!

— Când se înteţeşte vântul, găurile alea din acoperiş se pun toate pe cântat. Atunci să te ţii! Mai ceva ca păsările pădurii…

— Pietrele casei sporovăiesc şi şuşotesc noaptea între ele; aşa, ca la clacă, ori la priveghi...

— Autocare doldora de turişti străini vin, taică, până aici, doar să tragă cu urechea la văzduh! Buimăciți de încântare, fac poze peste poze şi rup pe furiş bucăți din tencuială, s-o ducă în țara lor, ca amintire…

— E taman ca la Barcelona. Ori Praga, la vechea primărie, ori casa unui nebun, în sudul Franței ,se zice… Ne-a spus-o un scriitor care a venit să-şi lanseze o carte, aici, la noi, şi care le ştia pe toate, că a fost în străinătățuri…

— Căsoaia asta, ce cântă din solzii acoperişului, din bortă şi spărturi în zid, a stârnit multă dihonie… Unii au ajuns să vadă în Iustinian o icoană, alții, dimpotrivă, zic că-i groaznic de urâtă, cer să fie dărâmată, ne face satul de râs, iar alții sunt de părere că, săracu', se smintise rău de tot… Aşa e în asemenea ocazii: unii cea, alții hăis…

— Noi zicem: o fi avut ceva în cap, o fi țintit spre ceva, de asta suntem siguri. Că încă nu desluşim spre ce, asta-i altceva… Aşa-i în artă?…

— Casa mea cântă precum o orchestră, că în ea am zidit nu trup, ci suflet de muiere — mi-o grăit o dată Iustinian şugubăț —, un suflet, mă, nu cât un bănuț de aramă, ci mare, mare, ca un talant de aur…

Luându-şi inima în dinți, Grig întrebă:

— Ce femeie?

Dar la auzul întrebării sale, umbrele se răzlețiră în noapte, ca cioburile unui vas ce se sparge. Le mai surprinse doar frânturi din hohotele de râs şi cuvinte nelămurite, împinse tot mai adânc în beznă. Şi mai descoperi că şi el mergea grăbit, aproape-n fugă, pe ulițe. Genunchii-i tremurau, gâfâia greu; încercă totuşi să țină urma unui pâlc de năluci. Ar fi vrut să ştie cine e femeia aceea. Lungi, deşirate, nu mai păreau deloc nişte copii şi înaintau cu o sprinteneală neobişnuită, şi oricâte eforturi făcea, siluetele, tot mai incerte, mai cețoase, pieriră, în curând, definitiv. Glasurile lor, ridicându-se ca din pământ, ori venind din altă lume, se pierduseră şi ele, acoperite de țipetele unui cârd de cocori. Păsările nu se zăreau, însă Grig şi le imagină cu uşurință: una în spatele celeilalte, întinse ca pe o sfoară, la distanțe egale, trupuri şi gâturi subțiri, alungite, vibrând, lopătând din aripi ritmic, zorite, minate de tulburi instincte spre țările calde. „Păsările astea au fost prinse din urmă de ger. Or să se prăpădească pe drum”, îşi zise el, dar țipetele continuară să-l urmărească şi să-i umple urechile mai multă vreme decât era firesc. „Ah, nu sunt păsări. E casa tatei. Vântul şi-a schimbat direcția”, se dumeri Grig într-un târziu, izbit în obraz de curenți reci venind dinspre luncă. Ieşise din vatra satului fără să-şi fi dat seama. „Nopțile fără stele, perfide, te ademenesc în acelaşi timp în toate direcțiile. Te rătăcesc cu uşurință”, cugetă el şi o ținu doar pe urma unui făgaş săpat de ploi şi roată de căruță. Înainta nesigur, anevoie, parcă păşea pe oase alunecoase, înghețate, totuşi nu se opri până nu-şi simți nările furnicate de un iz de apă curgătoare. În locurile acestea, în copilărie, tolănit pe spate, cu palmele sub ceafă, şi, hrănindu-şi imaginația din mişcarea neîncetată a norilor, ticluise o sumedenie de planuri; toate de o ingeniozitate smintită, desigur, imposibil de înfăptuit.

Acum, totul părea altfel. Tufele în care el şi Firuța, încă nişte copii, o vară întreagă se iubiseră, depozitul de carburanți şi foişorul lui prăpădit dispăruseră, plopii cu frunzele lor fără odihnă au fost tăiați, locul bătrânilor arini luat de puieți. Bălțile, în parte, au fost desecate, până şi râul i se năzări că nu mai e acelaşi. Da. Întregul loc îşi schimbase poziția şi îşi modificase proporțiile. A luat-o în susul, apoi în josul râului, tot încercând să-şi

strămute gândul de la taică-său, de la casa care cântă, de la Vioara, ori cine o fi femeia aceea. Nu reuşi. Buzunarele paltonului, în care îşi vârâse mâinile neînmănuşate, deveniseră mai reci decât frigul de afară, mirosul înţepător al apei dădea nopţii un aer de părăsire şi moarte, iar oglinzile plutitoare de gheaţă, ce se sfărâmau cu sunete ascuţite, îi sporeau dezolarea.

Când a făcut cale-ntoarsă, cerul începuse să se lumineze şi mai era puţin până ce miezul de foc al soarelui avea să se desprindă triumfător din găoacea nopţii. Tăpşanele, grădinile, ţiglele caselor acoperite de chiciură, ca de o întinsă folie albă, crengile pomilor şi stâlpii de telegraf, cu firele grele de beteala acelor strălucitoare, dădeau aşezării o înfăţişare ireală. Şi nimic; nici gazdele purtând în furci spre grajduri mici clăi de fân, nici guiţatul ascuţit, disperat, al porcilor sacrificaţi, cu junghere lungi, ascuţite, în beregată, nici fuioarele de aburi învălătucind cratiţele cu sânge proaspăt, în care se răsuceau mâini zorite ca să-i împiedice închegarea, ori lătratul întărâtat al câinilor adulmecând miros de carne, nici vâlvătăile irumpând din fumul gros, albastru, al paielor umede, nimic nu putea să-i schimbe senzaţia că păşeşte printr-o aşezare pe de-a-ntregul din sticlă, fragilă. Atât de aproape şi, totuşi, infinit de departe.

Ridicându-şi încă o dată gulerul paltonului îşi lăsă capul în piept, cătând, cu un soi de neputincioasă mâhnire, spre vârful pantofilor. Încălţările i se păreau stânjenitor de strâmte, de dureroase, de străine. Iar bocănitul lor sonor, înteţit de aerul tare al dimineţii, îi dădea în vileag apropierea. De prin ogrăzi, opriţi din treburi, sătenii îl cercetau cu luare-aminte. „Cine o fi ciudatul străin?” se întrebau, probabil, ei. „Cine or fi toţi necunoscuţii ăştia?” se întreba Grig, răspunzându-le la salut într-o doară, iuţind pasul. Deodată, izbit în auz de un şuierat subţire, ca un tril de flaut, încremeni. Sunetele ascuţite, părând scurse prin nişte orificii mult prea strâmte, erau de fapt ale vocii unui ins mătăhălos, cu o faţă roşie, puhavă. Şi palma acestuia, uşoară totuşi, i se lăsă pe umăr, într-o neplăcută apăsare.

— Ce mai faci, mă Grig? ciripi grăsanul.

— Cine eşti? Nu te cunosc! Ce te bagi în sufletul meu, vezi-ţi de ale tale! zise acesta. O făcuse însă atât de şoptit, ori doar în gând vorbise, încât celălalt nu-l putu auzi.

— Am aflat de aseară că eşti venit. Am fost pe la voi, te-am căutat, dar nu ţi-am dat de urmă; mă gândeam să te iau la mine peste noapte. Să-ţi dezmorţeşti şi tu oleacă oasele şi să mai stăm de vorbă.

— Sunt grăbit…

— Ce vorbe sunt astea? se minună insul cu capul rotund, ca o minge bine umflată şi, apucându-l cu degetele mâinii, nefireşti de mărunte, îl trase după sine. Întâi în bătătură, apoi în casă. Observând posomoreala oaspetelui, ţinu să-l îmbărbăteze:

— Las’! N-o mai pune la suflet. Toţi ne ducem odată şi odată. Asta-i viaţa. Dumnezeu să-l ierte! După care, scoţând din bufet două pahare, le umplu cu un lichid auriu dintr-o ulcică aşezată pe colţul plitei. „Ia, bea de te încălzeşte”, îl îmbie gazda. Băutura era caldă şi dreasă cu mirodenii. „Dumnezeu să-l ierte”, zise grăsanul turnând pe jos, într-o libaţie a morţilor, câteva picături, iar privirea fără odihnă, ca de viezure, cu irizări verzi, continuă să-l cerceteze pe Grig fără răgaz. „Aşa-i că voi, la oraş, o duceţi mai bine?… Aşa-i că acum o să vinzi casa bătrânului?” şuiera el întruna. Părea să nu aştepte un răspuns anume, încântat doar că găsise pe cineva căruia putea să-i vorbească. Şi, când începu a înşirui ce făcuse şi cu ce se alesese de pe urma acestor ani, în care ei nu se văzuseră, luciul pometţilor i se aprinse cu şi mai multă putere, iar de încântare tăietura buzelor i se deschise într-un desfătător surâs. Grig îl lăsă să sporovăiască netulburat, în

timp ce gândurile lui se pierdură în presupuneri: o fi fost ori nu şi namila din faţa sa printre umbrele ce-l judecaseră azi-noapte cu atâta neînduplecare? Oricât se strădui, nu reuşi să se dumerească. Nici o frază din cele auzite pe întuneric n-a mai fost repetată pe lumină, vocea piţigăiată nu-i adresa nici un cuvânt în doi peri, nici o aluzie, oricât de vagă.

— Vino să te convingi singur, spuse gazda cu încântare şi începu să-şi treacă oaspetele din odaie în odaie. Ei, ce zici? îl întrebă, scoţând la iveală din huse mobila nouă şi desfăcându-i suluri de covoare încă neatinse de picior omenesc, ori arătându-i carpetele cu răpiri din serai, cumpărate de la sârbii ce le aduseseră tocmai din Italia şi Turcia. Îi puse, apoi, în talerul palmei, ca şi când i-ar fi cerut să i le cântărească, un teanc de CEC-uri şi porni, pe rând toată aparatura străină din încăperi, să uruie, să cânte. Mai târziu, ieşind în ogradă, din grajd şi din cocini şi coteţe îi răspunseseră proprietarului, ce făcea „prezentările", mugete calde de animale, guiţături şi cotcodăcit repezit de păsări.

— Vezi, asta mi-e gospodăria! Şi uite-mi şi maşinuţa, spuse ţăranul, cu o înfăţişare senină şi prosperă, arătând spre nişte cârpe ce acopereau caroseria albă din şopron.

— Bine, bine, murmură Grig, scuturându-se de frig. Soarele se ridicase de-acum pe cer; galben, vlăguit, ca un obraz de canceros.

Brusc, gazda se repezi spre celălalt, apucându-i mâinile în ale sale şi i le strânse cu putere şi patimă la piept.

— Ştiu, sunt sigur că o s-o vinzi! Nici unul din cei ajunşi o dată la apă caldă şi la încălzire centrală nu s-a mai întors în sat. Io, unu', mă prind s-o iau. Nu sunt un zgârie-brânză, ori un prăpădit, stărui el, dau cât mi se cere, oricât. Nu mă uit la bani. Râvnesc la casa asta. Mi-o doresc nespus, mă înţelegi?

— Nu ştiu, să vedem…

— Spune, te învoieşti?! insistă celălalt, cu scâncete rugătoare şi viclene deopotrivă…

— Nu-i momentul cel mai potrivit acum să hotărâm aşa ceva, îngână Grig, încercând să-şi desprindă mâinile din menghina degetelor mărunte ale gospodarului.

— Nu uita: sunt primul care ţi-a propus târgul. Doar n-o s-o înstrăinezi cumva vreunui venetic? N-o să-ţi pară rău, crede-mă! O să ţin vie amintirea lu' tătâne-tu în memoria oamenilor. Fac din ea un hotel. O să angajez o trupă de „măimuci" să facă pe *moroii*, pe care, la miezul nopţii, o să-i pun să cânte din gură, la broancă… O să le vând apă colorată şi o să le ofer străinilor exact ce aşteaptă ei să vadă la noi: vampiri, mult sânge şi fum.

— Bineînţeles, dacă o vând, e a ta, zise musafirul, numai să se poată despărţi de gazdă cât mai degrabă…

Celălalt îl îmbrăţişă cu putere, îl bătu pe umeri şi, de încântare, îi slobozi încă un şuierat în timpane:

— Ştiam io că eşti de înţeles. După înmormântare discutăm. Bine? Punem totul pe hârtie, îţi dau, dacă vrei, şi în avans…

Cuvintele de afecţiune, încâlcite printre cele de afaceri, mai răsunară o vreme în urma lui Grig, care se îndepărta grăbit.

— Aşchia nu sare departe de pom; tot iubăreţ, ca ăl bătrân, da? zise Vioara, ieşindu-i înainte de cum îl zări intrând pe poarta casei, însoţindu-l după aceea spre vechea *cuină* de vară din capătul ogrăzii. Ai fost să-ţi împrăştii sămânţa pe la vreo văduvă azi-noapte, nu-i aşa? Nu spune nu! Se vede: eşti galben şi stors. Şi, în timp ce dădea la o parte, de pe masa încărcată de vase o cratiţă, în care zăceau farfurii nespălate, curăţind cu poala şorţului locul rămas liber, îi puse înainte o tigaie, în care sfârâiau nişte jumări cu ouă, şi o sticlă

de vin: Hai, îmbucă un dumicat, două, până mai e vreme, îl îndemnă femeia. Apoi, înşfăcând în pumnul gros, cu degete boante şi unghii rupte un retevei, începu să alunge pe uşa întredeschisă cele cinci pisici, ce i se frecaseră până atunci de picioare.

Văzând că Grig nu se atinge de bucate, oftă întristată:

— Îmi pare rău că n-am şi io, ca tot omu', oleacă de prospătură… Respiră adânc, de parcă încerca să-şi adune gândurile. M-am potrivit cu taică-tău în multe, dar de unele apucături nu l-am putut dezbăra în nici un chip. Crede-mă, uneori răbda de foame, straiele curgeau de pe el ponosite, ca ale unui milog, io sunt încă muiere tânără, nu pot umbla oricum: am nevoie de un pantof, de o rochie, de un cercel, dar lui nici că-i păsa. Fiecare bănuț îl băga doar în var, în ciment, în nisip, în cherestea… Şi hardughia asta a tot înghițit şi s-a tot umflat şi umflat… Ca o bubă fără leac… Dura azi un zid, se jura că e ultimul, de mâine aruncă mistria şi canciocul pentru totdeauna, dar, a doua zi, uitând de făgăduială, i se năzărea că altele două trebuiesc ridicate alături. Le înălța şi pe alea, cu noi chinuri, cu noi strângeri de curea, pentru ca, deodată, să simtă nevoia să mai zidească încă patru. Şi tot aşa, mereu. Lucra fără hodină şi fără sfârşit, la o zidărie din ce în ce mai încâlcită, mai fără rost…

— Cântă, nu? întrebă pe neaşteptate Grig, privind spre două turnulețe ca două oase subțiri şi înalte în plină lumină. Surprinsă, femeia tresări şi se opri din rasul unui hrean. Ochii îi erau roşii, înlăcrimați.

— De unde ai aflat povestea asta? Nu ştiu să se fi spovedit cuiva. A fost o taină ce o păstra numai pentru el, o „păsărică” de-a lui, care-l stăpânea de mult cu o putere crâncenă, smintită. I se năzărise că, odată şi odată, o să izbutească s-o facă să cânte…

— O, da? Deci… Păcat, păcat, zise Grig dezamăgit.

— Da. O simplă aiureală. Mintea cred că i-o lua uneori razna. Atunci se apuca să flecărească. Îmi apropia numele meu de botez, Vioara, de casa pe care o înălța. Zicea că el l-a făcut să-i fiu atât de dragă, să mă ia. Dar la mine, asemenea aiureli nu țin… Ştiu exact ce caută rahații de boşorogi la o muiere mult mai crudă decât ei.

— Şi, totuşi, nimic, nu scoate nici un sunet măcar?… întrebă Grig, parcă mai slăbit şi mai lipsit de vlagă ca oricând.

— Ba da, surâse Vioara, iar în glas i se aprinse o nuanță de iritare şi ironie. Câteodată, vântul şuieră printre lemnării şi ziduri, că te trec spaimele, fiorii… Mai ales iarna, când se pornesc viscolele, parcă îți țipă în urechi zeci de cucuvele…

Ademenite de mirosul mâncărurilor, cele cinci pisici alungate încercau să se strecoare înapoi în bucătăria încălzită, mieunând prelung, sfâşietor, în fața uşii închise. Bărbatul rămase adâncit în înmuierea dumicaților de pâine în uleiul din tigaie, pe când femeia, agitată şi nervoasă, se învârtea printre cratițe, până ce deodată izbucni:

— Şiț!!!! Mama voastră care v-o făcut! Apucând reteveiul, deschise uşa şi-l aruncă după mâțe. În curte se făcu linişte. Apoi se întoarse şi se opri în fața lui Grig. Îşi ținea mâinile afundate-n şolduri; ochii, de culoarea şi întunecimea cărbunilor, scăpărau. Întâi maxilarele strânse îi scrâşniră de câteva ori, apoi îşi dezveli dinții mărunți şi sfidători. Ca o fiară gata de atac:

— Ghicesc ce vrei să mă întrebi: dacă nu țin la casa asta care, uneori, recunosc, mă scoate din sărite, ce caut de fapt aici? De ce nu-mi văd de drum? Nu-mi plac nici minciuna, nici prefăcătoria. Aşa că o să-ți vorbesc fără înconjur. N-o să plec vreodată de aici, fiindcă asta e casa mea! Nu am alta. Nici eu, nici copiii mei. Şi pentru adăpostul lor o să mă lupt ca o leoaică. Aceste ziduri neîncheiate pe de-a-ntregul sunt singura alinare şi

răsplată că mi-am jertfit doi ani, înțelegi, doi ani din viață, unui om bătrân şi smintit... Dar mâine chem un meşter, astup golurile alea blestemate, dobor podoabele fără rost, cârpesc zidurile, fac din ea o casă normală, ca toate celelalte…

Femeia aşteptă să-i vadă reacția, dar nu întâlni decât fața lipsită de expresie şi nişte ochi apoşi, osteniți, ce o răsfrângeau fără strălucire. Bărbatul se porni să mestece fără poftă, mai mult ca să-şi umple golul ce-l rodea lăuntric, decât din foame adevărată, căutând să-şi ferească partea dreaptă a maxilarului, cea vătămată. Mânca şi bea tăcut, absent, nemailuând-o în seamă pe Vioara. Potolită, aceasta îl asigură că Iustinian va avea cea mai frumoasă nuntire cu pământul ce se văzuse în sat, ea nu e o „scârțară”, a chemat trei popi şi i-a rostuit cel mai scump cosciug…

— Dă-mi voie să te piaptăn, unchiule, auzi după un timp Grig vocea unei fetițe. Când intrase acolo şi cine era nu ştia.

Fără să se împotrivească, se lăsă tras de păr şi ciufulit de o mână de copil.

— Năşicule dragă, ia tu cravata asta; e mai țuț, îi spuse un tânăr şi el şi-o schimbă cu a sa fără cârtire.

— Ai, fiule, pe guler nişte scame, stai să te curăț, spuse o femeie necunoscută, iar el se supuse cu aceeaşi indolentă nepăsare.

Orele înaintau implacabil şi văzduhul se încărca de tensiunea aşteptării. Începuse a se aduna tot mai multă lume străină; bucătăria de vară devenise „statul major” al funeraliilor. Se dădeau porunci, se stabileau ultimele amănunte. Vioara era comandantul şi stăpânul…

O femeie cernită intră în curte şi se îndreptă spre încăperea mortului; păşea aşa, încât părea că nu vede şi nu cunoaşte pe nimeni. Într-o mână purta o valijoară, semn că venea de la drum lung. Grupurile începură să se anime şi şoaptele să treacă din gură-n gură:

— A venit Ștefana, se auzea peste tot.

— E aia care i-a rătăcit bătrânului mințile, aia de i-a vârât în cap că, odată şi odată, casa tot o să glăsuiască… Te pomeneşti că a pus cutra ceva la cale. „O să primească asta”, zise Vioara, fluturând semnificativ spre Grig policele vârât între degetul mijlociu şi inelar.

Grig o urmă pe Ştefana în încăperea mortului. Femeia, întoarsă cu spatele, sta lângă coşciug. În jurul ei se deschisese un gol, un cerc larg de singurătate. Bocitoarele se retrăseseră îngrămădite unele în altele, până se lipiseră cu spatele de pereții odăii; toți ochii cătau acum spre noua venită, care, fără un cuvânt ori suspin, privea doar spre fața mortului. Făcând un pas înainte, Ştefana se aplecă încet şi îi sărută lui Iustinian fruntea înaltă, osoasă şi dosul palmelor uriaşe, grele, împietrite pentru totdeauna pe piept. Apoi, vârfurile degetelor ei se porniră să alunece, aşa, ca ale unui orb, uşor, cercetător, nesigur, peste cutele hainelor celui din coşciug, să i se ridice pe unul din brațe, să-i netezească firele răzlețite ale puținului păr din jurul creştetului şi să-i mângâie pomeții şi buzele învinețite, după care scoase o batistă şi, cu delicatețe şi migală, se apucă s-o treacă mortului în jurul urechilor şi al nărilor, ştergându-i spuma uscată a săpunului de ras.

— Mai lasă-l pe cel dus în plata Domnului, că nu-l fură nimenea, şi hai până la mine să schimbăm o vorbă, îi spuse vărul Damaschin, de cum intră în odaia în care se amestecau mirosul fumului de lumânări cu răsuflarea grea a bătrânelor şi cu duhoarea formolului. Grig nu zise nu, se ridică anevoie de pe scaunul pe care abia se aşezase şi, fără un cuvânt, se urni după omul cu dinții împresurați de tablă lucioasă. Fălcile acestuia păreau să fie încărcătoarele unei arme automate, care acum prinse din nou să clănțăne cu

înverşunare împotriva Vioarei. Neînduplecarea îi gâlgâia în gâtlej, furia îi strâmbase colţurile gurii, dând chipului său încă tânăr înfăţişarea unei măşti sumbre.

— Pe unde naiba mi-ai umblat azi-noapte? Totul e aranjat: de cum se termină cu îngropăciunea, pică şi Ninel, cumnatu-meu, îi aruncăm târâturii boarfele în maşină şi i le deşertăm în râpa de la marginea satului. O să vadă ea cu cine are de-a face! ţipa el, plimbându-se prin odaie, iar înverşunarea lui, ca o febră netratată, sporea odată cu trecerea timpului, nutrindu-se din propria-i iritare. Nevastă-sa, scundă, adusă de spate, ieşea şi intra la intervale egale, doar ca să-i umple paharul mereu golit.

— Cine e Ştefana? întrebă Grig cu voce stinsă, rămas cu gândul la femeia cernită.

— După ce au trăit împreună douăzeci de ani, într-o bună zi ea s-a întors la bărbatul ei dintâi, cel de la care taică-tău o luase.

— S-au despărţit, aşa, din senin? De ce?

— Gura unei femei multe grăieşte, dar ce gândeşte cu adevărat n-o să ştiu niciodată…

— Nu s-au mai înţeles?

— Rar s-au mai văzut doi oameni potrivindu-se atât…

— Atunci? …

— Femeia zicea că de-acum gata… Îi pare nespus de rău că pleacă, dar n-are încotro… Aflase că primul ei bărbat îi ducea lipsa. Sărăcise, se îmbolnăvise, ajunsese rău de tot. Nu se putea descurca de unul singur, avea mai mare nevoie de grija şi de sprijinul ei decât Iustinian, care apucase să ridice casa, ştia spre ce tinde, unde vrea să ajungă… Apoi Iustinian te avea pe tine. Acum, vrei ori nu, o să fii silit să te întorci în sat…

— Şi ce anume crezi că m-ar putea sili?

— Vezi bine, casa nu e sfârşită, spuse Damaschin gânditor. Furia i se mai domolise. Se aşezase; lăsat mult pe speteaza scaunului, se uita ţintă la vărul său. Acesta însă îşi ţinea capul întors spre fereastră.

— Şi ce-i dacă nu e terminată? murmură Grig. Din partea mea… slabe speranţe. De altfel, cred că nu aş mai putea trăi aici… nu-mi mai place…

Damaschin continuă să-l fixeze cu privirea-i aspră, ne- miloasă.

— Nu întotdeauna omul face ceea ce doreşte, ci ceea ce se cere, spuse el simplu. Nu se poate altfel. Tu trebuie să duci mai departe ce n-a apucat să sfârşească bătrânul. Fiecare urmaş continuă strădania de o viaţă a celui dinainte. Acum ţi-a venit rândul ţie…

Între ramele ferestrei se tăia, ca într-un tablou, o parte din sat, la mijloc cu casa bătrânului, cu zidurile şi turnuleţele ei fistichii, de înălţimi neregulate. În văzduhul sticlos al zilei, nefiresc de senine, luminozitatea excesivă dădea cărămizilor o culoare aprinsă, tencuielii, luciri de oglindă.

— Să ne întoarcem, se pornesc în curând, spuse Grig, privind la grupurile pestriţe, din ce în ce mai numeroase. Unii se adunaseră în faţa casei şi în ogradă, alţii se căţăraseră pe soclul de piatră al gardului, aşteptând să înceapă prohodul.

Damaschin dădu afirmativ din capul său mare şi osos.

— Da, bine, să mergem. Dar mai bea o gură de tărie. Pe un asemenea frig prinde bine.

Ieşiră în uliţă şi aerul rece îi făcu bine lui Grig. Parcă îi ştergea mereu cu o cârpă curată, proaspătă, în străfulgerări mătăsoase, obrazul încins. Când ajunse însă acolo, unde aştepta mulţimea, fu cuprins din nou de simţământul acela de singurătate îngheţată; toate privirile erau aţintite asupra lui. Majoritatea figurilor continuară să-i rămână complet necunoscute, doar vreo câteva reuşiră să-i stârnească nişte amintiri tulburi, o asociere fugară şi înceţoşată de învălmăşite umbre. Cu mult înainte de a le ajunge în preajmă ele

se dădeau la o parte, lăsându-i calea liberă. O potecă lungă, cenuşie, goală, pustie şi străină din dale de beton. „Dumnezeu să-l ierte”, murmurau sătenii când trecea prin dreptul lor, dar era suficient să-i depăşească puțin ca din spate să pornească de îndată un zumzet de şuşoteli stins, înfundat. Mersul îi deveni şovăitor. Trupul îi apăsa picioarele şi părea că se scufundă cu fiecare pas în poteca de beton ce ducea spre mijlocul bătăturii, unde, pe o năsălie, zăcea coşciugul. Grig se opri lângă el. În dreapta i se lipi de umăr Vioara; în stânga lui se îngrămădiră câteva rubedenii.

— Fii tare deseară, ținu să-i mai amintească o dată, cu fălcile strânse, vărul său.

— Rămâi aici lângă mine, lumea trebuie să ne vadă ne-despărțiți, uniți, îi spuse Vioara, când convoiul se puse în mişcare, strângându-l cu putere de braț.

— Mă, nepoate, îi grăise un moşneag, locul tău e acolo, de unul singur, imediat după căruța ce duce copârşeul. Că eşti vlăstarul lui, sânge din sângele lui.

Smerit, Grig, făcu întocmai.

Păşea nesigur pe pojghița de pământ dezghețat ce acoperea calea spre cimitir. Tălpile îi alunecau. Şi oricât încerca să se despovăreze, din mers, de noroiul ce i se lipise de pantofi, nu reuşea. Fornăind, caii scoteau trâmbe de aburi pe nări, nechezau şi azvârleau din când în când din copite, muşcând aprig zăbala, încât s-ar fi crezut că încearcă să rupă bucăți din aerul înghețat.

— Ascultă, Grigore, la fiecare răscruce te opreşti, aşa cere datina, îl povățui un ins nevăzut din convoi, ridicând glasul, ca să se facă auzit şi înțeles peste vocile aprinse ale sătenilor, ce se porniseră să-şi amintească prin câte le trecuse aşezarea şi lumea în ultima vreme; în coşciugul său, zdruncinat de căruță, mortul părea că dă din cap, se agită, încearcă să ia şi el parte la discuție; caii nu-şi găseau astâmpăr în hamuri, îşi mişcau nerăbdători crupele late, de animale bine hrănite, preoții sporovăiau între ei despre lefuri, despre pictarea bisericii, de Maria, profesoara lor de desen, persoană autorizată, şi care ține morțiş. Nimeni nu poate să înțeleagă de ce, să facă această muncă, doar aşa, de futu-i pomana, sătenii despre programul la televizor, impozite, navete, cum să scoți un şurub şi cum să aduci acasă un ştiulete de pe câmp, şi să nu fii prins, că azi trăim în era minciunii şi a furtului, ziceau ei, cel dus continua mereu să dea din cap, aprobator, pe când Grig, acum năduşit, reuşea din ce în ce mai anevoie să-şi smulgă tălpile din glod şi să-şi păstreze echilibrul precar: sub el, pământul părea că se derulează în direcții necunoscute, mereu contrarii.

— Hei, fecioraş, răzbătu o altă voce, venind tot din mulțime, ține-te mai aproape de căruță, depărtarea e prea mare.

Şi, într-adevăr, aşa era. Grăbind pasul, deprimat şi dezorientat, Grig a făcut tot ce i s-a cerut, numai când cineva l-a înghiontit în coaste, şoptindu-i în ureche, în vreme ce coşciugul era coborât în groapă: „Nu sta ca lemnul! Căinează-te! Acum tot satul e cu ochii pe tine”, nu s-a supus.

Cei care au pretins ulterior că au zărit cum atunci, de durere, i se prelingeau pe pomeții învinețiți de frig lacrimile, ca nişte firişoare umede, nu s-au înşelat. Dar a fost din cauza vântului uscat şi înghețat, care, acolo, pe deal, înțepa obrazul şi tăia răsuflarea. A rămas mereu nemişcat, urmărind cum se prăvălesc bulgării peste coşciug, asemeni unor pumni mari şi mici, vânjoşi ori neputincioşi, bătând ca într-o poartă închisă, n-a luat seama nici la țipătul sfâşietor al Vioarei: „Pe mine cui mă laşi, Iustiniene?!”, la zbaterea ei, încât doi bărbați au trebuit s-o împiedice să se arunce în urma mortului, nici la scâncetul speriat al celui mai mic dintre copiii ei, cel pe care-l zămislise, cum afirma ea, pe un pat de iarbă

sau de flori, ori, cum spusese Damaschin, cu furie şi dispreț, pe somierele ruginite, fără aşternuturi, ale unor cantoane forestiere de prin munți, unde fusese țiitoarea unor pădurari înainte de a coborî în acest sat bogat de câmpie… Grig tăcea, muşcându-şi buzele până la sânge, şi asculta doar cum uruiala țărânii clisoase devine tot mai înecată, mai stinsă, până nu se mai auzi decât un uşor plescăit, feliile de pământ se uneau cu alte felii, într-o liniştită şi împăcată îmbrățişare. Lopețile mai hârşâiră puțin, grăbite, în jurul movilei de lut reavăn, până când groparii încetară munca şi, trecându-şi apoi unul altuia o sticlă de rachiu, se îndreptară spre ieşire. Aninate de uneltele ce le purtau pe umeri, în urma lor fluturau ştergarele primite-n dar.

Pe poteca ce însoțea drumul şi capătul arăturilor, ce se întindeau până la primele grădini ale satului, se scurgea un furnicar întunecat. Grig mai cuprinse o dată cu privirea mormântul, fățuit din lopată, ca o cutie de chibrituri, golită de conținutul ei din aceeaşi glie mănoasă precum a ogoarelor ce se porneau chiar de la câțiva paşi, de la subsuoara gardului dărăpănat al cimitirului, apoi căută încet, dezolat, spre ulița principală a satului, lungă, dreaptă, cu loturile atât de riguros parcelate, încât aduceau şi ele cu un nesfârşit lanț de cărămizi de lut întinse la zvântat. Printre celelalte case, în lumina paşnică a înserării, ziduri albe şi roşii — casă între case —, cea durată de taică-său se înălța precum o jerbă de flăcări. Într-acolo, pâlcuri-pâlcuri, se îndreptau şi sătenii. Mesele praznicului de-acum erau întinse.

Crezuse că a rămas ultimul în cimitir, dar se înşelase. Chiar acolo, lângă crucea ce avea înscrise pe o plăcuță numele, anul naşterii şi al morții bătrânului, o zări pe Ştefana.

Grig îngână ceva în semn de salut, dar femeia nu-l luă în seamă. Cum stătea nemişcată, cu capul plecat, cu o mână rezemată pe unul din brațele crucii şi cu valijoara în cealaltă, părea pe de-a-ntregul o statuie, doar curenții reci îi învolburau din când în când colțurile broboadei cernite.

O fi o statuie a neputinței, a înfrângerii ori, poate, dimpotrivă, oricum una fără un chip anume, îşi spuse Grig şi mai încercă o dată s-o scoată din nemişcarea ei petrificată şi să-i vadă fața, îngăimând un „Dumnezeu să-l ierte!” Nu reuşi nici acum şi, atunci, se răsuci pe călcâie şi ieşi zorit din cimitir. Inima îi bătea din nou cu putere. Ducea în sine o vină profundă şi dureroasă. În ce consta ea nu şi-o putea spune, nu-i era clar, dar îi simțea în oase apăsarea mohorâtă, în cerul gurii gustul amar. Din spate părea că aude mereu învinuirile lui taică-su, ale femeii în negru, iar dinspre sat răzbătând chemările, râsetele şi vesela zarvă a celor ce se adunaseră la pomană, în casa mortului.

Ajuns în tren se aşeză pe o banchetă şi, scoțând din buzunarul paltonului un teanc de fotografii — era tot ceea ce luase cu el din casa tatălui său —, începu să le examineze cu atenție, pe rând, ca pe nişte relicve de preț. Încerca să le pună într-o anumită orânduială, să refacă, e adevărat, cu goluri de mai mulți ani ori doar clipe, viața unui om. Dar orice înşiruire îi apărea arbitrară şi adevărată în acelaşi timp. Vârsta celui din fotografii, îmbrăcămintea, felul cum îşi purtase părul şi îşi tunsese mustața îi dezvăluiau multe chipuri ale celui ce nu mai era, totuşi acestea i se păreau încă atât de puține. Un detaliu trecea însă din imagine în imagine: din toate fotografiile, taică-său îi surâdea cu aceeaşi seninătate, cu ochii la fel de luminoşi şi de împăcați cu sine şi cu lumea din jur, fie că era într-o grădină de vară, sub un umbrar cu o halbă de bere înainte, fie că-l saluta, cu brațul ridicat, gol până la brâu dintre căpriorii casei ce o înălța, pe fotograful de ocazie, mereu în preajmă cu câte o femeie… Printre atâtea imagini cețoase, scorojite, îngălbenite de vreme, într-una se găsi şi pe sine, alături de Alexandra şi Iustinian. Alipite unul de altul,

capetele părinților săi, cu el, copil de vreo şase ani, la mijloc, păreau legate într-un cerc nevăzut de fericire. Grigore privi fotografia îndelung, atent, ca şi când ar fi încercat să dezlege un rebus. Întâi de la stânga la dreapta, apoi de la dreapta la stânga, ochii săi oprindu-se pe un punct negru din gura lui ştirbă de copil. Era locul lăsat gol de primul dinte de lapte ce îi căzuse. Maică-sa îi spusese atunci — îşi aminti cu o dureroasă precizie — să-şi şoptească o dorință, timp în care, cu pleoapele strânse, să arunce dintele pe deasupra casei, în urechi îi răsună murmurul îndepărtat şi ireal al acelor vremuri, când totul era posibil, pentru ca, deodată, aducerile-aminte să se curme brusc. Într-o măsea, cariile porniseră, prin surprindere, la atac. Parcă mânuiau acolo, în partea dreaptă a feței şi în țeastă, zeci de ferăstraie şi ciocane şi căngi cu vârf ascuțit. Întregul cap îi uruia, zvâcnea, trepida. „Pentru orice situație există o cale de ieşire din impas. În a dumitale, proteza. Soluție radicală, dar eficace. Dinții lipsă nu dor”, îl asigurase, în derâdere, dentistul, acum câteva zile, după ce-i extrăsese molarul şi se spălă meticulos la chiuvetă.

Tot răscolind fotografiile, în palme îi nimeri un petic gălbui. Hârtia sfărâmicioasă, ce prin subțirime amintea de o foiță de aur pentru înveşmântat odoare şi lemn de altare, ori de o veche aripă de fluture, rătăcită într-un prăfuit insectar, avea trasată, abia vizibil, pe uscăciunea ei moartă, urma unui creion şcolăresc. Recunoscu nesigura, dar halucinanta linie a desenului său de copil, întruchipând ziduri ce irump din pământ ca nişte flăcări…

— Vi s-a întâmplat ceva? Vă e rău? se interesă femeia de pe bancheta alăturată, privind uimită la bărbatul cu obrazul supt de oboseală, cu ochii tulburi şi încercănați, țâşnitori ca două havuzuri, cum încearcă să adune şi să înnădească nişte crâmpeie dintr-o hârtie veche.

— Nu, n-am nimic, zise acesta şi, ridicându-se, ieşi pe culoar ca să poată plânge nestingherit.

Rămase acolo tot drumul întoarcerii, privind, fără să vadă, marea aceea de lut. Pe crestele ei nemişcate, oprite din zbor, hălăduiau sute, poate mii şi mii de ciori. Cârâiau întruna, fiecare apărându-şi, cu o cerbicie disperată, agresivă, minuscula brazdă de pământ.

— Se schimbă vremea, vine zăpada. La anu' vom avea belşug, n-o să mai lucrăm de pomană, spuse, cu mulțumire de sine şi de vreme, un glas din apropiere.

„Trebuia să mă împac de mult cu gândul că proteza e ultima mea salvare”, îşi zise, în sinea sa, Grigore Erzaru.

FRATELE NOSTRU ABEL

Lui Octavian Gog, in memoriam

Zece dimineața, ora la care zgomotele orașului ating cota maximă. În piațeta din fața redacției noastre, ele sunt însă mai intense decât în oricare altă parte, dar m-am deprins de multă vreme să nu le mai iau în seamă. Zarva, scandalul, țâfna fac parte din existența noastră diurnă. Nici n-am putea să ne imaginăm cum ar arăta viața fără ele. Acum, însă, urechile îmi sunt pline doar de propriul lor țiuit. Mi l-a stârnit dactilograma din fața mea; pasămite, un articol despre criza culturii în perioada de tranziție. Stil jalnic, ideologie aberantă! Şi, totuşi, redactorul-şef insistă să-l fac publicabil. Nu, niciodată, nu! La oricâte adăugiri, permutări şi ciopârțiri m-aş deda, orice grilă de lectură aş folosi, în fiecare frază, în fiecare cuvințel mustesc insolența, incultura; între degete, tremurând de revoltă, țin o adevărată capodoperă a prostului-gust.

Aştept să i le spun toate astea şefului (şi încă multe altele), când uşa se deschide cu violență şi-l văd oprindu-se în prag. Ochii săi, două capse cafenii, sunt gata să-i sară din orbite, înfățişarea lui caraghioasă mă face să surâd. Bine, dacă ține morțiş, o fac şi pe asta! Fardez, după moda zilei, agramatele rânduri cu niscaiva sulimanuri patriotarde, o să iasă, veți vedea, un editorial pe cinste! Vrea un material de atitudine? Nimic mai simplu: îmi ajung câteva verbe ca aceste rânduri moarte să explodeze. Cu vreo zece citate pot face din scârnavele hârtii un studiu erudit. De treizeci de ani croiesc şi înnădesc, şi nu fără succes, v-o jur, flecuştețe din astea. Da, fac orice, numai să renunțe o dată la mutra asta disperată, sunt pe cale să i-o spun, când îl aud îngăimând anevoie:

— Ai auzit?... A murit *T*. S-a sinucis...

— Cine?!

— Fostul nostru coleg.

Rămân năuc. Privirea mi se întunecă şi obrajii prind să-mi ardă ca şi cum o mână nevăzută m-ar pălmui cu furie. Să scap de golul ce mi se cască violent sub tălpi şi de tenebrele care sunt pe cale să mă înghită, instinctiv, țâşnesc în stradă. Nu ştiu cum am coborât scările şi nici cum am ajuns prin şuvoiul maşinilor ce se scurg încet pe străzile înguste. De durere îmi vine să urlu. Vâslind ca prin ceață, înlătur din calea mea fantome de fum, şoferii frânează, scot capul pe geam, mă înjură, în timp ce eu mă răstesc la Dumnezeu, întrebându-L de ce mereu în viață cei mai buni dintre noi capotează primii, cum de poate lăsa pe pământ atâta nedreptate. Trecute prin pâcla lacrimilor, culorile oraşului îşi pierd consistența, masivele ziduri se lichefiază, arborii se răsucesc şi se frâng bezmetic şi toată viermuiala străzii îmi pare acum o cumplită deşertăciune. Fug de sinistra veste, fug de mine, şi de atâta îndurerare, sunt pe cale să-mi pierd mințile.

Aşa, cu sufletul pustiit, după o oră, două, continui să rătăcesc de colo-colo, fără nici o noimă. În dreptul librăriei din centru o umbră se desprinde din mulțime, venind direct spre mine. În silueta zveltă, cu gesturi măsurate, îl recunosc imediat pe crainicul *M*. Iar după felul cum îmi întinde mâna, o mână moale, atârnândă, ca o mănuşă lungă şi goală,

ştiu că e la curent cu cele întâmplate. Nici lui nu i-a fost greu, se pare, să desluşească la mine acelaşi lucru. Aşa că, fără vreo altă introducere, intrăm în subiect.

— Cum a fost posibil? zice. Ca un profesionist al microfonului ce e, îşi ţine, chiar şi în această situaţie critică, vocea sub control. Punând accentul pe cuvântul şi silabele potrivite, a ştiut să le dea mereu o fascinantă şi imponderabilă melodicitate. Acum glasul său are o sonoritate profund tânguitoare, ca de marş funebru.

Întrebarea e retorică şi de bună seamă nu aşteaptă de la mine un răspuns. Aşa că, în vreme ce el continuă să vorbească, eu nu mă sfiiesc să-l cercetez şi nici nu-mi ascund uimirea cât s-a schimbat amicul meu în ultimii ani. Numai vocea, pe care şi-o modulează întruna, trecând-o prin seducătoare registre, i-a rămas aceeaşi. Dar nu şubrezimea trupului şi nici sărbezimea obrazului mi-l fac să pară un altul, ci durerea mută pe care o iradiază întreaga sa făptură. Trebuie să ai multe decepţii şi să pătimeşti enorm, până să poţi atinge acest prag al liniştii dureroase, pe care ţi-o dau doar resemnarea, înfrângerea.

Eu, el, *D* şi *T* suntem printre primele generaţii de absolvenţi de facultate repartizaţi în presă, radio şi cultură. Dar şi în industrie, economie, comerţ.

Şefii noştri de atunci, foşti instalatori, mecanici, tinichigii, ne acceptaseră printre ei cu o zeflemitoare îngăduinţă. Au ţinut să ne înveţe însă ce toate programele şcolare omiseseră: cum să răzbaţi în viaţă. Arta echitaţiei pe creasta valurilor; „surfing”-ul social şi politic. Şi ca viaţa noastră să primească un sens şi elanurile vârstei o finalitate, trei săptămâni din patru ale lunii hălăduiam prin satele pe care mai-marii noştri le izbăviseră de sărăcie, colectivizându-le. Aduceam cu noi făclia artei şi culturii. La lumina lămpaşelor, *D* îi învăţa pe localnici cum să-şi cânte cântecele şi să-şi joace jocurile; în aceeaşi orbecăială jalnică, *T* le vorbea despre trecutul glorios şi viitorul măreţ, iar eu şi *M* ne bucuram ori de câte ori vreo umbră fără chip dovedea că înţelege „cum se pune problema”. Participam la adunări, alegeri şi recensăminte, vremea strânsului recoltelor ne găsea pe câmp, adunând-le.

Acum, toate acestea mi se par ca petrecute demult, demult... E un imens spaţiu gol nepopulat de vreo obsesie, o credinţă, ori o idee: un hău azi al nimănui, un adevărat ocean al uitării.

Vorbim de Cioran, de sinucideri celebre, de fazele suicidului şi de numărul lor în alarmantă creştere. Cădem însă repede de acord că nimic nu justifică funestul gest. Şi ademeniţi de spaţiul vast, nesfârşit, al ipotezelor, începem să construim scenarii. E un domeniu în care până şi detractorii mei îmi recunosc abilitatea. Daţi-mi firicelul unei aburoase întâmplări şi, vă asigur, vă ţes din el o superbă tapiserie imaginară. Eu zidesc un fel de schelărie ideatică, pe care *M* o învăluie în iedera vocii sale melodioase, insuflându-i căldură, credibilitate. Dar prodigioasa mea fantezie pare acum o pasăre beată, care bate din aripi anapoda, pe când glasul lui *M* se îneacă din senin, într-un hârâit sec, dizarmonic.

În cele din urmă, ne recunoaştem înfrângerea. O spun privirile noastre resemnate şi felul cum ne întoarcem unul altuia spatele, pornind-o fiecare pe drumul său, împovărat de sentimentul confuz că ceva ne scapă. De ce a făcut-o? De ce?

Ne-ascundeţi adevărul, nu se poate să nu-l cunoaşteţi, eraţi doar prieteni! sunt interogat, admonestat, pe stradă, la telefon, de persoane complet necunoscute. Gâtuiţi de emoţie, toţi îmi cer amănunte. Cu ce-a făcut-o? De ce cu cablul de reşou şi nu cu o frânghie? Şi de ce în hol? Baia e locul ales de sinucigaşi în asemenea situaţii. Maică-sa a aflat? Ce-a zis? Dar nevastă-sa? Fiică-sa a venit din Germania?

Întâi derutat, apoi disperat şi în cele din urmă furios, nu-mi venea să-mi cred urechilor. Din întrebările lor răzbătea o sete nestăvilită de detalii, o foame atavică după un crâmpei, o moleculă, un atom măcar de concret, de materie palpabilă. Nevoia lor bolnăvicioasă de certitudini a fost pentru mine, trebuie să recunosc, un şoc. Deloc încurajator. Ăştia să fie oare cititorii, care aşteaptă de la noi, o mână de redactori, să-i salvăm de la naufragiu, săptămână de săptămână, cu revista noastră, o bărcuță de hârtie? mă întreb, ascultându-le pălăvrăgeala sterilă. Şi mă înfior! Eşecul, deziluzia să fie oare mereu sfârşitul oricărei vocații, al pătimaşelor iubiri?

Au fost două zile de adevărat coşmar.

Într-a treia, la ora prânzului, proaspăt bărbierit şi purtând costumul negru, de ceremonii, cobor în stradă.

De două luni n-a mai căzut un strop de ploaie şi azi căldura e mai insuportabilă decât oricând. Frunzele inerte, calcinate par nişte dezolante zale atârnânde de trunchiurile şi crengile scorțoase ale salcâmilor; aduc cu nişte aberante deşeuri geologice, uitate, din alte ere, aici, pe marginea drumului. Alterate de căldură, zidurile îşi macină pe nesimțite tencuiala, iar aerul înăbuşitor, irespirabil s-a îmbolnăvit de infinitele miasme ale vegetației intrate în descompunere. Cangrena solară stoarce din mine râuri de sudoare şi arsura lor sărată mi se prelinge pe întregul trup. Zadarnic privirea-mi rănită de apriga lumină caută un taximetru care să mă treacă peste purgația acestui Styx de bitum, stare în care a ajuns asfaltul drumului. Viața, mişcarea par scurse definitiv în pământ, înaintez anevoie, ca atins de molimă, mă leagăn pe picioare şi, totuşi, o fac cu stoicism, cu îndârjire. Nimeni şi nimic nu m-ar putea împiedica să iau parte la înmormântarea unui fost coleg şi prieten. Găsesc poarta cimitirului larg deschisă. Scoasă din balamale, zace printre bălării. Cu mintea tulburată de excesul de căldură, sunt chiar tentat să cred că asemenea stavile nici nu-şi au rostul. Zilnic nu facem altceva decât să trecem pe nesimțite dintr-un univers în altul. Un lucru e sigur. În vreme ce oraşul arată din ce în ce mai sordid, mai jalnic, cimitirul e în plină expansiune. Trufaşele cruci, cripte şi cavouri prefigurează magnific megalopolisurile viitorului. Capela centrală, ultimul popas al celor plecați de pe lumea asta, e legată de intrare printr-o alee largă, uşor prăfuită, scrisă ici-colo cu pietre de râu. Înaintez pe luciul lor şters cu pas rar, demn. Şi împovărat de solemnitatea momentului, capul mi se apleacă spre stânga şi dreapta într-o mişcare regulată, ca de metronom. De pe margini, mi se răspunde la salut cu aceeaşi durere profundă şi mută. Multe fizionomii îmi rămân necunoscute, dar pe celelalte, chiar dacă aş fi aproape orb, nu doar suferind de o banală miopie, tot nu le-aş putea vreodată confunda între ele. Nu mai suntem nici pe departe câți eram odinioară în asemenea momente, însă puținii rămaşi ne ştim atât de bine, încât nici nu e nevoie să ne vorbim. Ne ajunge o privire, un gest să ne spunem păsurile, să ne împărtăşim cele mai tainice gânduri. De fapt, de mult unul față de celălalt nu mai avem secrete. Şi ştiu exact ce va urma. Pot reproduce pe de rost, fără să fi văzut măcar, conținutul telegramei de condoleanțe trimisă de minister (de treizeci de ani le scrie acelaşi funcționar) şi mai ales ştiu cine lângă cine o să stea (le cunosc afacerile, ori fostele relații amoroase), cine duce jerbele şi coroanele (niciodată şefii), la fel cum nu mi-e greu să identific în vâlvătaia albăstruie ce arde acolo, puțin deoparte, printre pietrele de mormânt, sacoul elegant, la doi nasturi, al securistului care răspundea pe vremuri de Cultură. E locul său preferat. Stă mereu aşa, ca o statuie, cu mâinile în buzunarele pantalonilor şi picioarele uşor răşchirate, afişând nepăsare, dar toți ştim că ne urmăreşte atent fiecare gest prin lentilele enorme ale ochelarilor de soare ce-i

acoperă obrazul aspru, plin de riduri. Prezența lui ne-a devenit de mult familiară. Ne dă — dacă mă înțelegeți ce vreau să zic — chiar un sentiment de siguranță. Stenic. Că nimic nu s-a schimbat. Aşa puțini cum suntem, continuăm, avem dreptul, chiar datoria, să ne socotim stânci, să ne visăm granit. Pietrificați în credința noastră — ne îndeamnă el fără cuvinte —, nu avem voie să cedăm. Latre câinii cât or vrea...

Cu legănări domoale, de bărci supraîncărcate, câteva femei împart lumânări. E semn că în curând va începe prohodul. Era şi timpul. Cataclismul solar abătut asupra noastră îmi dă senzația halucinantă că am nimerit într-un incubator al morții. Nevoit să îndure mai mult timp un asemenea zăduf, orice om normal riscă să-şi piardă mințile. Mie, recunosc, îmi produce o iritare exagerată. *T* merita o înmormântare mai acătării, îi spun lui *A*, cu o pufnitură nervoasă, făcând ca stropul de sudoare care îmi atârnă pe vârful nasului, pulverizat, să zboare cât colo.

Ai dreptate, admite fostul activist, azi patron, mângâindu-şi visător mustața şi pletele lăsate să crească de izbelişte după revoluție. Şi fața roşie i se zbârceşte. *Panta rhei* par să spună cutele osânzei printre care curge un fel de substanță grasă şi incoloră, în vreme ce clipirea lui de geană îmi vorbeşte, cu tonul cel mai firesc din lume, de actul Genezei, ca apoi, din ridicarea sprâncenei stângi, să înțeleg că abordează o temă potrivită momentului: taina vieții şi a morții în credința populară. Ştiu, nici nu vă vine să credeți că, într-un asemenea bărbat mătăhălos, diform, se poate ascunde atâta nevoie de filosofare, o nespusă înțelegere şi dragoste pentru semenul său. Nu face să le pui pe toate la inimă, mă previne el, clipind de câteva ori. Mărunt şi des. Şi, cu grația unei pisici, îşi linge buzele groase. După cum se scobeşte în nas, deduc că ar fi mai bine să luăm aminte, aşa, de ochii lumii, la insul cu patrafirul atârnând de gât. Îi urmez sfatul. Şi, dacă n-aş fi unde sunt, vă asigur, aş izbucni în râs. Avortând nişte sunete frânte, confuze, preotul s-a pornit să ne dea poveţe. Nu ideea sa fixă — în viitor, noi, cei de față, va trebui să ne ocupăm de tipărirea operei defunctului — mă surprinde atât, cât convingerea că cineva care o viață întreagă (adică noi!) a dat sfaturi altora poate lua de bune povețele primului venit! Unde am ajuns?! Fiecare breaslă, o ştiți şi dumneavoastră, îşi are mândria şi legile sale ineluctabile. A noastră e alergică şi plină de idiosincrasii la orice sugestie venită din afară.

În jur, mortificatele măşti ca din pământ ars se crapă, obrăzarele de mucava cu sentimentul durerii pictat violent pe ele sunt lăsate să cadă, pomeții uscați de vreme, cenuşiile caverne orbiculare şi galbenele oase frontale se desprind din somnolentul lor îngheț. Tot ce părea până adineauri scos în afara timpului începe să se anime de o bună dispoziție plină de sarcasm. Şi, cu detaşarea lipsită de orgoliu a celui care se ştie dinainte învingător, acceptăm provocarea. Se scot armele din teacă. Un întreg arsenal de semne ezoterice împânzeşte de-acum câmpul de luptă.

Primii pregătiți să intre în bătălie, ca de obicei, sunt „hărțuitorii". Plevuşca spiritului. Adepții principiului „muşcă şi fugi". Epigramiştii, calamburiştii, scriitorii de anonime. Le vor urma îndeaproape, în acțiuni concertate, artileria, motorizatele şi aviația. Ziariştii, scotocitorii în dosare, cu bune intenții, ori, mai ales, calomniatorii de profesie. Dar asediul final îl vor da bravii slujitori ai artelor pedestre şi instituțiile abilitate. Armii cu plumb în picioare, dar cu atât mai neiertătoare. Romancierii, pictorii muraliştii dramaturgii…

Încep şi eu să mă agit, scărpinându-mă sub braț cu gesturi de clovn. De prea multă căldură şi lumină soarele s-a pulverizat în miriade de particule. Rău prevestitoare, ele se învolburează în văzduh, gata să ne învelească într-o ucigătoare hlamidă de foc. Dar nimeni nu ia seama la insistentele semnale de alarmă. Infernul, în mod cert, e un spațiu al delectării. Al voluptuoaselor pasiuni. Chiar afundați într-un cazan cu smoală topită, amicii şi colegii mei tot nu s-ar putea sustrage din mrejele seducătorului joc. Şi în iad, unde vom ajunge cu toții, vom continua să ne ținem de bancuri şi glume proaste.

Neîndoios, nu-i vorba, aşa cum cititorul ar putea fi tentat să creadă, de niscaiva apucături masochiste. Nici de alte porniri vicioase. Nu, domnilor, nu! Prin noi, exuberantul spirit umileşte încă o dată vulgara şi vlăguita materie. De la bătrânul Platon, la tinerii Marx, Engels, Lenin şi țâncul Ceauşescu, toți idealiştii lumii...

„Apă! Apă!” strigă deodată cineva. „Unde? Unde?” se interesează mai multe voci. „Aici! Aici!” vine imediat răspunsul.

Pe o lespede de mormânt zace o femeie. Inima, fruct uscat, mi se chirceşte şi mai mult. Mă simt, în sfârşit, răzbunat. E Paula. Iubirea mea, fără speranță, de odinioară.

Printre întunecatele veşminte ale celor care i se ițesc în jur, coapsele ei dezvelite — pe vremuri, aş fi dat oricât să le pot zări măcar o clipă albeața rece, ca de nea —, acum iradiază o dezolare eterică. Violența contrastului mă face să surâd. Hlizirea mea are o conotație atât de limpede, încât consider că aproape e de prisos s-o explic.

Mereu am socotit culoarea albă ca pe un simbol al labilității, al înfrângerii. Iar corolarul ei, seninătatea — supremul eşec, moartea. Dreptatea se dovedeşte a fi din nou de partea mea. Sfârşitul ştersese de pe chipul lui *T* orice rid, orice urmă de amărăciune. Absent şi alb, nu părea să ducă cu el pe lumea cealaltă nici o deziluzie. Şi când mă gândesc că în realitate, cât se mai zbuciumase atunci, demult, după întoarcerea din Italia. Cum mai trecuse, pe rând, de la exuberanță la deznădejde, de la revoltă la apatie. Cuprins de patos, turuia peste tot despre noile metode de cercetare în arheologie şi despre noile tehnici muzeografice. Ținea morțiş să le aplice şi la noi. Dar de unde să scoți bani pentru sofisticata aparatură, să învingi rutina, cum să mişti inerția? O bună bucată de vreme s-a încăpățânat să creadă în izbândă, scriind memorii peste memorii şi bătând la zeci de uşi. Insistența sa nu a trezit însă decât suspiciuni. Şi iritări. Şi prilejul, acelora care nu i-au iertat niciodată că nu ei au fost la Roma şi Paris, să-i plătească vechi polițe. În cele din urmă i s-ar fi trecut cu vederea totul, credeți-mă. Până şi faptul că, o vreme, a rănit orgolii, a visat să se ridice deasupra celorlalți. A noastră, a tuturor. Dar a săvârşit o nouă greşeală. Mult mai gravă. A început, cu bună-ştiință, să-şi evite colegii şi foştii prieteni. Cu şefii se purta politicos, dar rezervat. Zadarnic încerca să-şi mascheze cu zâmbete ambigue singurătatea. Un fel de mucegai incolor — l-am putea numi „blândețea învinsului” — îi năpădise chipul. Cum să acorzi credit unui om care şi-a pierdut încrederea în sine? Şi nu mai e de-al tău?

Puzderia de stele s-a metamorfozat între timp într-o lavă arzândă şi talazul ei vâscos mi-a cuprins gleznele, mă țin încă bine pe picioare, totuşi nu îndeajuns ca această prelungită rătăcire prin imperiul prefăcătoriei, cu florilegiul lui de scălâmbăieli, să-mi mai producă vreo delectare. De s-ar termina totul o dată, îmi spun. Dar nu se întrevede nici o nădejde.

Preotul nu-i un molâu, cum bănuiam. A mirosit repede tevatura, conspirația, cursa care i s-a întins. Continuă să facă pe prostul, dar în acelaşi timp îşi organizează contraatacul. Nelegiuitele lui buze prelungesc voit slujba. „Ce tot uneltiți acolo? Pe cine-l vorbiți de rău? Pe cine vreți iar să-l distrugeți? Pe mine? Bine! Atunci să vedem care pe care”, se rățoieşte el la noi, făcând să-i tremure țesutul adipos de sub bărbie. „Aşa cum mă vedeți, singur-singurel, vă dau în gât pe toți, şleahtă de inşi fără destin. Oportuniştilor, rataților, rahaților!” țipă spre cer privirile sale inocente, cucernice, dar care nu reuşesc să-şi ascundă întru totul satanicele luciri.

Nemiloasei zăpuşeli i-au mai căzut victimă alți doi gură-cască. Sunt, desigur, tot din aceia care au luat în serios delirul nostru apologetic, cu care am umplut ziarele în ultimele zile. S-au prăpădit ei, Homer şi Shakespeare, şi omenirea şi-a văzut liniştită de ale sale, noi însă am făcut din defunct un geniu, iar moartea lui am decretat-o pierdere ireparabilă pentru umanitate. Dacă erau deştepți, şi citeau printre rânduri, nu veneau ori se cărăbăneau la timp. Uşor manipulabili (cititorii noştri sunt mai proşti decât noi!), ei însă au rămas. Până a fost prea târziu să fugă. Dar şi inutil să mai spere că cerul o să-şi potolească în curând arderea surdă.

Preotul îşi continuă nestingherit slujba. Întins între giulgiurile albe, ca într-o răcoroasă şi eternă primăvară, *T* pare a purta pe chip un abur de seninătate şi de mulțumire de sine atât de deplin, încât încep să mă întreb dacă starea sa de permanentă melancolie din ultimii ani n-a fost cumva doar o subtilă mască. Trebuia să ne dea de gândit. Şi urmărit, cercetat, ținut în frâu. Atunci, sunt sigur, nu apuca să-şi pună capăt zilelor. Să apeleze la acest tertip, doar aşa, de dragul să ne poată aduna la un loc pe toți foştii lui camarazi, ca să ne oblige să-i privim obrazul. Al strangulaților e desfigurat şi vânăt, o ştie oricine. Al lui, în schimb, în schingiuitoarea şi deformatoarea lumină a amiezii, aduce cu o oglindă. Reflectați de mincinosul argint topit, părem ba un osuar de hârci livide, ba un sobor de mumii carbonizate. „Înmormântați-mă a treia zi, când soarele o să ajungă pe crugul cerului deasupra capetelor voastre”. Ce ziceți? Dumneavoastră nu vi se pare suspectă ultima şi singura lui dorință, lăsată scrisă pe un bilețel?!? Numai o minte bolnavă a putut zămisli un asemenea plan. Şi, în această morbidă tărăşenie, să-ți iei aliat un popă (care încalcă legile Sfintei Biserici, slujind la înmormântarea unui sinucigaş) întrece orice imaginație. Iar gângăveala acestuia nu mai e de multişor o jelanie a mortului, ci un maslu pentru noi, cei de față. Nemernicul ne socoate terminați, cu un picior în groapă.

Izbit în creştet de apocalipticul soare al amiezii, mă trezesc strigând din rărunchi: „Ajunge! Încetați o dată cu giumbuşlucurile astea de măscărici!” Şi, ca să-mi opresc definitiva prăvălire, încerc să mă agăț de brațul prosperului patron. Dar jigodia de grăsan, cu uşurință şi gesturi de balerin, sare în lături. Arunc o rapidă şi disperată privire în jur. Între mine şi ceilalți se cască un gol imens. Toți se zgâiesc la mine ca la o altă arătare. Cu o expresie de mânie, de dispreț, cu repulsie. „Trăim în epoca duplicității, a mascaradelor. Nu te adaptezi, te priveşte. O s-o sfârşeşti lângă prietenul tău”, o spun ei, arătându-şi dinții. Iar metalul şi plasticul din gurile rânjite primesc luciri al naibii de sugestive pe o asemenea vreme.

Mă trec fiorii: mi-au trebuit peste treizeci de ani ca să-mi confecționez o mască precum a lor. Ani în care m-am lăsat umilit, scuipat, am slugărit pe mulți şi multe dosuri am pupat. Şi mi-am irosit bruma de talent scriind, fără să clipesc, ce mi s-a poruncit, ca, acum, ei, care nu-mi sunt superiori cu nimic, aşa, deodată, să mă socoată un deşeu? Vă

înşelaţi tovarăşilor-fraţi! Nu mă cunoaşteţi îndeajuns. Nici nu bănuiţi ce nesecat puţ de duplicitate am izbutit să sap în aceşti ani în inima mea.

Şi sunt hotărât să le dau o lecţie. Ştiu, îmi joc cartea vieţii. Dacă o ratez, sunt pierdut. Fie ce-o fi! În sfârşeala ce m-a cuprins, a fost nevoie de o piruetă de mare maestru ca să izbutesc să mă prăvălesc peste un alt trup răpus de căldură. E al unui copil. M-am agăţat de el cu degetele, cu unghiile, cu murdăria de sub ele, prefăcându-mă că vreau să-i sar micuţului în ajutor. Şi mă las purtat de leşin, ca de o apă neagră, în voia sorţii. El nu mă mai sperie. Dimpotrivă. Îmi dă o stranie senzaţie de alinare, de somn adânc şi dulce, aşa cum nu îmi mai amintesc să fi avut de pe când eram şi eu un copil.

Peticul de iarbă arsă din spatele capelei morţilor a devenit între timp un adevărat spital de campanie. Câţiva salariaţi din instituţiile de artă şi cultură, alături de ajutoarele preotului, încercau, într-un efort comun, să le fie de folos celor doborâţi de cumplitul zăduf.

Gemetele acestora şi cuvintele de îmbărbătare ale improvizaţilor infirmieri se întretaie cu bâzâitul roiurilor de muşte, care ne dau târcoale, şi cu sunetele seci, ritmice, ale unui cioplitor. La numai câţiva paşi de noi, dalta unui sculptor funerar muşcă ritmic piatra. Omul, călare pe o cruce, îşi vede liniştit de treabă, ca şi cum nimic n-ar fi mai important pe lumea asta decât meşteşugul său.

Seara, după ce s-au sfinţit bucatele pentru praznic şi s-au rostit sacrosanctele cuvinte dezlegătoare de lacrimi şi întristare, „morţii cu morţii, vii cu vii”, preotul s-a dovedit foc de simpatic. Ştie o mulţime de bancuri. S-a mâncat şi s-a băut până în zori. În cele din urmă, toată lumea a fost mulţumită, împăcată. Iar pe mine o groază de inşi m-au felicitat pentru magistralul mod în care am reuşit să trec peste clipele grele ale leşinului. De la cei rămaşi în spatele capelei n-am nici o veste. Sunt însă sigur că vor ajunge din nou acolo pe şaptesprezece ianuarie. Îmi pare sincer rău de ei, dar nu am ce le face. N-am dreptul să fiu sentimental. Nu-mi pot permite să-mi ratez acum, în ceasul al treisprezecelea, unica şansă ce mi-a rămas de a mă salva. (*T* mereu mi-a luat-o înainte). M-am şi înţeles cu preotul din priviri. Şi el, după ce şi-a cercetat agenda, a zis: „Se face! O.K.!” (Merg la sigur. Sunt documentat; de trei zile asta fac. În şaptesprezece ianuarie va fi cea mai geroasă zi a anului viitor. Un ger mai năprasnic decât la Polul Nord). Regret enorm că n-o să-i pot vedea atunci pe toţi aceşti aşa-zişi tovarăşi ai mei întâi degerând, apoi rămânând aşa, îngheţaţi, asemenea unor ţurţuri.

Mă întreb dacă o să le mai ardă, în starea aceea, să râdă şi să mai facă glume proaste pe seama noului lor frate Abel.

TĂMĂDUITORUL INOCENT

Avraam a zis: „Să nu Te mânii, Doamne,
dacă voi mai vorbi numai de data aceasta. Poate cã se
vor găsi în ea (Sodoma) numai zece oameni buni”.
Şi Domnul a zis: „N-o voi nimici, pentru cei zece oameni buni”.
Genesa. Cap. 18.32

*

Se dedică lu’ ***Ţuţu****, ale cărui înțelepciune,*
seninătate şi bunătate rămân fără de moarte;
lu’ **Ioan Ionaşi** *(zis Nelu lu’ Frecălău),*
ex-primar de Margina, fără de care
lumea ar fi mai săracă şi mai tristă.
Şi celorlalți opt*; oriunde s-ar afla şi oricum i-o fi chemând.*
Autorul

1.

Un oarecare **Bertholdo, Cazimir sau Avram** — toți îi uitaseră numele, nimeni nu putea să-i descrie înfățişarea — a fost eroul unor fapte de necrezut, al unei povestiri pentru adulți, pe care autorul îşi imaginează că a auzit-o de mai multe ori — în feluri diferite —, spusă ca o anecdotă, în derâdere, la un pahar de vin, de indivizi de condiție îndoielnică, ori de persoane demne de toată încrederea. Altă dată, dimpotrivă, se vorbea despre eroul nostru cu o profundă admirație şi simpatie. Nici perioada evocată n-a fost stabilită de nimeni cu exactitate. Se amintea, în acelaşi timp, de mijlocul secolului al nouăsprezecelea şi de începutul celui de al douăzecilea, ori chiar de zilele noastre, locul acțiunii rămânând şi el nedefinit. Unii înclinau să presupună că ne aflăm în Galiția sau Boemia, alții în Pusta Panoniei, Podişul Transilvan ori pe undeva în regiunea sudetă, sau poate, de ce nu, în pusta bănățeană, într-un cătun, poate o comună, un cartier, cel mult un târguşor prăfuit, uitat de Dumnezeu, unde un fierar, ori un simplu țăran ori un muncitor — nu, cei mai mulți sunt încredințați că, totuşi, acel Mihai, Bella sau Milan nu putea fi decât un ceasornicar — îşi omora timpul făcând operații de cataractă.

Cu toții însă erau de acord că o pricepere ca a sa nu se mai văzuse. Nu dăduse niciodată greş. Cu ajutorul unor unelte rudimentare, îşi făurise singur un şi mai rudimentar cuțit, un fel de custură nenorocită, cu care reda suferinzilor lumina ochilor. Întinşi pentru miraculoasa operație pe o laviță veche, pe o tejghea de lemn, ori pe o ladă oarecare, bolnavii, lipsiți ani în şir de vedere şi de nădejde, veniți acolo din cele patru vânturi, după câteva zeci de minute de acomodare treptată cu lumina, plecau singuri, cu mâinile în buzunare şi fluierând, ridicând în curtea din fața „oftalmologiei” un uriaş morman din bastoanele lor albe, rupte, de foşti orbi.

În una din diminețile acelea liniştite, senine, mai profunde decât albastrul închipuirii, o delegație a obştei tropăind sumbru a năvălit amenințător în biroul primarului.

Cum nu era plecat la pădure după lemnele primăriei, nu săpa şanţul din faţa casei ori grădina vreunei bătrâne, nu era la căpătâiul vreunui muribund, nu împăca doi vecini, nu măsura o ţarină, nu curăţa o fântână, ori nu tăia pentru sine răchită, pe care, seară de seară, până noaptea târziu, o împletea în coşuri şi modeste piese de mobilier rustic, şi cum nu era nici vineri, zi în care dispărea pentru câteva ore la piaţă într-un orăşel din apropiere, ca să le vândă şi de unde, în schimb, se întorcea încărcat cu de-ale gurii pentru numeroasa lui familie, aşezat la biroul său, primarul zdrăngănea o ţiteră.

Pe cei porniţi să vocifereze şi să înjure, el i-a salutat amical cu câteva prelungi ciupituri de coarde, iar cu alte câteva, jucăuşe, i-a îndemnat să se liniştească şi să se aşeze fiecare pe unde nimereşte, apoi să zică ce au de zis, timp în care el o să-şi vadă de ale sale; şi a continuat să frământe, cu degetele-i noduroase, arhaicul instrument…

Jigniţi şi întărâtaţi şi mai mult de neospitaliera primire, reprezentanţii comunităţii şi-au înştiinţat alesul că în viitor n-o să mai obţină nici măcar un singur vot dacă nu ia imediat măsuri ferme, radicale.

Printr-un nou semn, ridicând acum în aer două din degetele sale strâmbe, de om muncit, îi rugă să intre direct în subiect dar să fie cât mai concişi, timpul său este extrem de fărâmiţat şi, făcându-l să salte şi pe al treilea deget, cel mic, îşi cere încă o dată scuze, promiţând că o să fie cu luare-aminte la doleanţele lor, dar, în încărcatul său răboj săptămânal, exact această oră e dedicată muzicii. Nu are voie s-o rateze. Se apropie sfârşitul mandatului şi, dacă nu termină noul imn al aşezării, aşa cum a promis, atunci, da, atunci, ei au nu doar dreptul, ci şi obligaţia să nu-l mai aleagă primar.

Câte unul, ori toţi deodată au început să-şi verse năduful. Din cauza consăteanului lor, acel Izmir, Rafael ori Ghenadie, nu ştiau cum îl cheamă, căci nimeni nu e obligat să-şi încarce memoria cu numele unui smintit, susţineau ei, aşezarea lor a devenit de nerecunoscut. Patriarhala tihnă li s-a dus. Când timpul nu mai e riguros împărţit în perioade egale, de cântatul cocoşilor, de lumina şi locul soarelui pe cer, de bătăile ceasului din turla bisericii, când totul în jurul tău şuieră, pufăie într-un neîntrerupt vacarm, ziua nu mai e zi, noaptea noapte, iar viaţa devine un infern. Pe uliţe nu mai dau decât de fojgăiala de lăcustă devoratoare a străinului care, dacă nu e escroc, e hoţ, când nu e hoţ, e asasin, dacă nu e nici una, nici alta, atunci, sigur, are ceva de ascuns. Ori, deopotrivă, îşi revarsă public zoaiele sufletului. Orbii o ţin într-o neostoită tânguire, pe când însoţitorii acestora, dedaţi celor mai josnice plăceri ale trupului, urlă, ţipă, se încaieră, rag ca nişte fiare. Şi totul se petrece sub ferestrele lor, pe străzile lor. Indivizi necunoscuţi le sar gardurile şi le fură roşiile din grădină şi găinile din cuibare; de atâta vacarm şi înstrăinare şi o minimă lipsă de intimitate, nevestele lor în paturi şi vitele în grajduri nu mai pot zămisli. Iar acolo unde femeia ajunge stearpă, totul se duce pe râpă: fie ea familie, comunitate, naţiune…

Hârjonindu-şi degetele peste coarde, primarul le face să scoată câteva sunete ritmice, înalte, ce s-ar fi vrut nişte aplauze. Apoi, cu un oftat, puse cu grijă instrumentul înapoi în cutia sa de lemn. Ora de muzică se încheiase. Aşa că urma să le vorbească celor prezenţi cu propria-i voce. Şi el, adeptul faptelor, nu se prea pricepea la vorbe. De nefolosinţă, coardele vocale i se dezacordaseră, hârâiau înfiorător, anevoie reuşea să se facă înţeles.

Totuşi, aşa cum se pricepu, înălţă întâi un scurt, dar pătimaş elogiu nebuniei, acelei ţicneli care nu produce nimănui nici un rău, şi, spre dezaprobarea unanimă, îl omagie pe consăteanul lor, lăudându-i uimitoarea capacitate de a nu se risipi, de a se dărui unui singur ideal, apoi, abrupt, a trecut la problema zilei.

— Dacă învălmăşeala străinilor pe străzi e, recunosc, greu de suportat, cu strămoşeasca noastră sărăcie e şi mai greu s-o scoatem la liman. De luni întregi mă tot frământ cum să vă fac prezenţa orbilor şi distrugerile şi scandalurile însoţitorilor acceptabile…

— Niciodată, în ruptul capului, au sărit ei cu gura.

— …Şi am ajuns la concluzia să propun consiliului comunal — iar dumneavoastră, în covârşitoare majoritate, sunteţi consilieri — să concesionăm terenurile virane şi unele servicii ale primăriei. Desigur, în schimbul unei sume care să intre în bugetul local. Vremelnicii stăpâni o să le poată folosi mai judicios. Şi, cum vă ştiu, din fire, întreprinzători…

N-a mai fost nevoie să continue. Întors cu spatele, grupul s-a destrămat, s-a adunat şi iar s-a sfâşiat în noi părţi constitutive; unii, ca să nu fie înţeleşi de ceilalţi, vorbeau şoptit, se ciondăneau, se împăcau, se îmbrăţişau şi iar se ciondăneau, până când au căzut cu toţii de acord şi, acum, uniţi şi siguri pe ei, şi-au răsucit din nou faţa spre alesul comunal.

Aplecat asupra unei coli de hârtie, acesta colora un steag. Era în ora dedicată viitoarelor reprezentări emblematice ale aşezării.

— De ce ne-aţi vândut „pontu”? Cât doriţi să vă iasă dumneavoastră, personal, din afacerea asta? se arătară curioşi membrii delegaţiei. Şi, după o clipă de reflecţie: totuşi, să nu fie prea mult. Cum se zice, de la o vreme încoace, acum mingea e în terenul nostru.

Le-a răspuns colorând o mică pată în albastru.

— Chiar nu vreţi nimic? se arătară ei surprinşi în faţa acelei imateriale acumulări de vid rece şi profund.

În loc să le umple urechile cu dizgraţiosul lui hârâit, s-a mulţumit să traseze într-un colţ o linie abia perceptibilă, ceva ce aducea cu un băţ, un baston…

Ştiau că au un primar cam sărac cu duhul (că de aceea l-au ales!), dar banii să te intereseze doar cât să ai ce pune pe masă, şi ăia obţinuţi numai prin truda ta… „Treaba lui. Fiecare pasăre pre limba ei piere”, şi-au zis ei, întorcându-i spatele.

Şi, văzându-i cum iar şuşotesc, primarul le grăi cu vocea sa dintotdeauna:

— Sper să vă dea Dumnezeu atât înţelepciunea, cât şi puterea de a vă putea opri la timp…

I s-a răspuns la fel, direct, fără ocolişuri:

— Bine, bine, vedeţi-vă de ale dumneavoastră! De cor, de echipa de dansuri, de taraf, de culesul folclorului, de monografia comunei… Noi nu ne băgăm. Dar cartea funciară şi grăniţăritul terenurilor lăsaţi-le pe seama noastră…

2.

Într-un timp scurt, uimitor de scurt, în jurul casei tămăduitorului se înălţară, în cercuri concentrice, înţesate una în alta, cazinouri, restaurante şi magazine de lux, stabilimente cu târfe răscoapte şi, pe măsură ce clădirile se îndepărtau de centru, zidurile deveneau mai sordide, degenerând în barăci şi tarabe cu mărfuri mai ieftine, dar mai proaste, vândute direct de pe jos, din praful drumului. Şi, în vreme ce năpăstuiţii sorţii, înşiruiţi printre nişte jaloane, îşi aşteptau rândul, ce se încolăcea pe străzi tot mai lăturalnice, pierzându-se undeva în afara aşezării, dincolo de creasta dealurilor, în ceaţa vineţie a depărtărilor, despovăraţi de griji, însoţitorii continuau s-o ţină într-un neîntrerupt chiolhan. Şi, când nu

făceau țăndări vitrinele şi sticla felinarelor din propriul imbold, iscoadele şi jandarmii locali îi îndemnau să răstoarne tarabele şi să le facă praf mărfurile precupeților ambulanți atraşi şi ei acolo de iluzia câştigului, să elibereze păsările din colivii şi fiarele din cuşti, aşa, de dragul veseliei, să nu se ostoiască în niciun chip până ce râsetele şi țipetele tuturor nu reuşeau să acopere bicisnica şi dezolanta jelanie a orbilor ce devenise de nesuportat.

Neîncrezători în numerele de ordine primite, cu gura larg deschisă, uscată şi amară, aceştia dormeau acolo, în mijlocul drumului, făcându-şi culcuş în praful lui, legați cu sfori unul de altul, de teamă să nu piardă prețiosul avans de câte două–trei picioare, pe care reuşeau să-l câştige atât de anevoie zilnic.

Şi nimeni nu se mai arătă îngrijorat de această perpetuă zbatere umană, irupând distrugător asemeni unei lave, căci, prin toate, profiturile concesionarilor sporeau. Luă ființă o judecătorie, numărul jandarmilor crescu aiuritor, apărură avocații, aprozii, misiții, cămătarii, băncile, negoțul cu speranța reuşise să facă din disperarea omenească o mănoasă sursă de câştiguri. Nimic nu li se dădea celor veniți din toate cele patru vânturi gratuit. Iar consilierii erau bântuiți de o singură idee. Şi aceea fixă: să se căpătuiască peste noapte. Ocrotindu-l pe tămăduitor, îşi apărau propria investiție; înconjurară zidurile scunde, cu acoperiş din olane, cu un gard înalt de sârmă ghimpată, iar pridvorul, înălțat pe vechi şi frumoşi stâlpi din lemn încrustat, unde, între ghivecele de hortensii şi muşcate, uneori acesta se retrăgea să se odihnească după operații, îl protejară cu o plasă țesută din fire de oțel. Ferestrele fuseseră întărite şi ele, cu drugi de fier, în timp ce, la poartă, dintr-o gheretă, jandarmii vegheau ca nimeni să nu poată intra neînregistrat, necontrolat şi fără să plătească taxa cuvenită.

3.

Medicul localității, ajunsă de-acum o prosperă aşezare urbană, făcându-şi vânt cu pălăria, o canotieră din pânză albă, uşoară, imitând împletiturile de paie, una de fetru ori un melon, într-o după-amiază de iulie intră în biroul primarului. Pielea feței şi a gâtului îi era înroşită, precum excrescențele cărnoase de pe ciocul curcanilor întărâtați, iar în vorbele sale primarul desluşi un şuierat acid, mustind de indignare, ură şi lăcomie.

— Alesule fără merite, zise el dispreţuitor, un amărât de potcovar, sau naiba ştie ce e, sub oblăduirea dumitale îmi pracică fără scrupule meseria. E un ultragiu adus breslei, o jignire şi o terfelire a persoanei mele. Am ajuns să fiu defăimat, batjocorit, ocolit de bolnavi, eu, care mi-am luat diploma la Berlin. Noapte de noapte, persoane neidentificate îmi spurcă firma şi poarta cabinetului cu scârnă. Zidul casei a prins igrasie din cauza nenumăratelor jeturi de urină ce s-au abătut asupra lui. Cer să se pună capăt acestor blasfemii. Să mi se facă dreptate. Desființează de îndată taraba acestui Nikita, Boldijar sau Andrei, aşa-zis chirurg oftalmolog, iar pe el întemnițează-l. Medicina e biserica trupului şi nimănui nu-i este îngăduit s-o profeseze dacă nu e hirotonisit.

Surmenat de treburile de până la acea oră, primarul nu se sinchisi măcar să-şi coboare picioarele de pe tăblia mesei, aşa cum stătea să se mai odihnească între şedințele a două consilii. Bărbia îi era căzută pe piept, iar pletele, acum mult încărunțite şi rărite, îi alunecaseră pe frunte. Cu fiecare respirație, ele se ridicau şi coborau, asemeni unei cortine zdrențuite, acoperindu-i şi dezgolindu-i, ritmic, obrazul macerat de oboseală şi nesomn.

— Să vedem, să cugetăm…, zise primarul cu apatie, şi fălcile îi trosniră într-un căscat prelung, zgomotos.

— Nu am venit să ascult promisiuni. Vreau hotărâri ferme, măsuri radicale, îi riposta celălalt cu violență.

— Ah! Mereu, iar şi iar, aceleaşi vorbe… cât mă obosesc… Unde erai, doctore, când s-au împărțit darurile? Îmi pare rău. *Medice, cura te ipsum!* Da, vanitatea te-a pierdut. Credeai că cineva o să te caute, să te roage, să te implore, să-ți umple traista cu de-a sila… Oricum, nu intra în atribuțiile mele…

— Şi eu sunt consilier, am aceleaşi drepturi.

— Ce zici?… Ce zici?… Te facem cetățean de onoare… şi îți tămăduim orgoliul rănit cu câteva medalii, cupe, diplome…

— Doresc ceva concret, ceva potrivit rangului, statutului, profesiei mele: regia tutunului şi a alcoolului!

— Îmi pare rău, nu mai avem nimic, nimic… Am concesionat până şi cimitirul, groapa de gunoi, latrina şi râpa cu stârvurile animalelor… Depune o cerere şi o să vedem… Dar acum, te rog, lasă-mă… sunt în cele două ore, şi astea o dată la două zile, atât cât îmi mai pot permite să dorm… Şi sunt atât de obosit… de obosit… M-ați terminat, fraților…, bolborosi primarul printre buzele umede, răsfrânte.

Medicul se văzu nevoit să-şi reducă doleanțele:

— Atunci, unu: de azi înainte să nu mai plătesc impozit pe venit. Doi: să dețin, în exclusivitate, controlul asupra producției artizanale de aplice, de icoane pe hârtie, carton, lemn şi pânză, cât şi pe orice altă tehnică de multiplicare a chipului său şi să fiu singurul în drept să vând copia custurii în mucava. Trei…

Firişoare de salivă începuseră să se prelingă din gura ştirbă a primarului, semn că somnu-l biruise.

Medicului i se năzări că îşi aude propriul gând, dar nu erau decât frânturi încâlcite din vocea celuilalt, răzbind printre sforăituri cumplite.

— Hai, du-te… ce mai aştepți…pârăşte-mă guvernatorului… aş fi atât de… să nu mai fiu… aş putea, în sfârşit, termina ce am început… să-mi muncesc, ca pe vremuri, grădina şi ogorul… să împletesc coşuri şi să am, ca altădată, ce pune pe masă…

4.

Cu cât faima tămăduitorului sporea, răspândindu-se tot mai departe — prin țări străine se formaseră de acum societăți ce îi purtau şi glorificau numele —, breasla medicilor din provincia aceea se arăta tot mai iritată; la început i-au contestat pur şi simplu existența, apoi, priceperea, declarând-o şarlatanie. Când meritele nu i-au mai putut fi ascunse, l-au luat în derâdere, apostrofându-i dispreţuitor, cu citate savante, rostite în limba latină, pe toți cei care-i pomeneau un şir de trei nume, nume care îi erau atribuite. Sfârşiră însă prin a se simți jigniți când mai multe institute medicale îl aleseră membru, iar câțiva şefi de state şi de guverne îi trimiseră daruri bogate, însoțite de înalte ordine şi medalii ale țărilor lor. Un zvon se confirmă în curând şi atunci stupoarea medicilor se transformă într-o teribilă revoltă: însăşi Academia de Ştiințe din Paris îl primise în rândurile sale.

În timp ce, în localitatea ajunsă un faimos burg, Itzhak Goldberg, secretarul înaltului for european, în sunetul cristalin al trompetelor, înmâna colanul şi prețioasa diplomă lui

Saul, Petre sau Matei, proaspătul lor coleg, în Capitală, în patetice şi meşteşugite fraze, soborul medicilor cerea guvernatorului arestarea şi condamnarea aceluiaşi Ernest, Gheorghe sau Levi.

Învinuirile erau grave, din punctul de vedere al jurisprudenței medicale, cea mai grea rămânând aceeaşi: practicarea medicinei fără să se fi depus jurământul de credință lui Hippocrate, deci fără patalama. „Medicina nu admite miracolul”, au susținut până şi cei mai cumpătați, interesați doar de profesie, nu şi de politica guvernelor de pretutindeni şi dintotdeauna de a păstra în lume un perfect echilibru între văzători şi nevăzători. „Dacă ar fi altfel, ea n-ar fi ştiință, ci vrăjitorie, orice vraci ar fi medic, iar unde ştiința încetează, începe falsul miracol, erezia”.

Afundat în jeț, cu toată zăpuşeala de afară, guvernatorul dârdâia de frig. Ura acest palat, construit după legile perfecțiunii moarte, clădire ce nu era făcută pentru a adăposti trupuri, ci doar pentru a etala însemnele puterii, ale grandorii, ea nu se lăsa locuită, ci doar admirată, venerată, nu atrăgea, ci doar înfricoşa; îl ura atroce pe ticălosul de suveran, care, după ce el s-a umilit şi înjosit, slugărindu-l o viață, i-a oferit în derâdere acum, la sfârşitul ei, drept sinecură, guvernarea acestei provincii, pe care o detestă, pentru locuitorii săi, care nu cunosc şi nici nu se străduiesc să învețe limba oficială, cea a puterii, pentru climă, relief, hotare şi poziționare geografică; bătrânii, cu urâțenia, libidinoşenia şi slaba lor ținere de minte, îl scârbesc; elanul tinerilor îl scoate din sărite, disprețuieşte femeile urâte ori prea inteligente, pentru că sunt aşa cum sunt, şi nu poate să-şi înfrângă dezgustul, observând cât de fără rost curtezanele îşi preling printre fusele coloanelor sânii şi fesele rotunde asemeni unor lune pline; nimic nu-l poate scoate din cronica sa stare de apatie, cu atât mai puțin arta pictorilor, a tapiserilor, a ebeniştilor încercând să umple sumbrele firide ale palatului cu lumină şi culoare; pe nemernicii aprozi, care continuau să-i facă sârguincioşi vânt cu evantaie din pene de struț, aşa cum se va putea vedea abia peste mulți ani în filme cu colonişti la tropice, i-ar încredința bucuros gâdelui, dar nu are cum să-i oprească, să le spună: „Ho, ajunge, locul acela gol, unde ar fi trebuit să-mi fie inima, crapă de ger, nu vedeți cât mi-e de frig? Să scap de el, am ajuns să mă înfăşor în propria-mi piele ca în prelata unui cort, fiindcă nimănui nu-i este îngăduit să afle gândurile şi simțămintele unui guvernator”, şi era hotărât să trimită la plimbare şleahta medicilor, care, în țâfnoasa lor izmenire de intelectuali, cutezaseră să-i presare peste continuul țârâit al greierilor născuți, crescuți şi rămaşi pentru totdeauna captivi, acolo, în străfundul urechilor sale, numele unui oarecare Marco, Livius sau Patrik, lui, care îşi jurase să nu se implice cu nimic, chiar absolut cu nimic, în soarta provinciei pe care o guverna. De ce l-ar preocupa soarta altora, când, în curând, o presimțea, viermănoasa lui umbră o să devină praf şi pulbere?

Înainte de a face însă gestul ca medicii să părăsească sala, unul dintre ei, cunoscut specialist în desferecarea sufletelor ruginite, agrăi:

— Dacă nu luați măsurile ce se impun, totul se va schimba. Peste puțin timp, nimic n-o să mai fie ca înainte.

5.

Şapte călăreți ai Apocalipsului galopară o noapte întreagă pe drumuri colbuite, traversară mlaştini, străbătură smârcuri, se scurseră prin viroage, atât erau de năclăiți de

noroaie şi de propria sudoare, încât om şi animal păreau o unică dihanie, şi totul, ca înainte de ivirea zorilor să poată ajunge la casa tămăduitorului. Aici, ciudatele arătări s-au oprit şi s-au frânt în două. Partea de jos le-a rămas priponită cu hamurile de uluci, cealaltă, de sus, ținându-şi cât mai mult cu putință răsuflarea, ca să scape de duhoarea de animale bolnave a orbilor dormind chirciți în mijlocul drumului, cu o lovitură a smuls lacătul şi paznicii s-au predat singuri, recunoscând de îndată, sub armurile şi vizierele imunde, garda pretoriană a guvernatorului.

Pe cel căutat l-au aflat printre rafturile pline cu borcane cu pomezi şi alifii tămăduitoare. Zdrobea într-un mojar semințele unei plante cunoscute pentru proprietățile ei sedative. După o noapte de nesomn avea cămaşa leoarcă de sudoare, iar privirea îi era aproape tot atât de încețoşată, acoperită cu o albeață ca a pacienților săi.

— Eşti arestat. Vino cu noi! îi spuse unul dintre soldați.

Afară turturelele se puseseră pe cântat. Se chemau drăgăstos. Era vremea împerecherilor. Tămăduitorul s-a ridicat anevoie, pornind-o spre uşă.

— Nu te amăgi, n-o să te întorci curând. Te sfătuiesc să-ți iei ceva de ale gurii, îmbrăcăminte groasă pentru la iarnă şi cât mai mult bănet. O să-ți prindă bine. Temnicerii sunt şi ei nişte sărmani lefegii. Pentru o para te mai scutesc de corvezi, îi spuse cel care îi mai vorbise.

— N-am bani, a spus tămăduitorul.

— Unul cu priceperea ta, sărac? Nu pot crede, dar, oricum, te priveşte. Şi-l ajută să-şi adune bocceaua. Avea şi el un suferind în familie…

I-au strâns brațele în cătuşe, încercând să iasă grăbiți, să scape cât mai degrabă de aerul saturat de emanațiile descompunerii dulcegi, grețoase. Orbii însă simțiră plutind în aerul dimineții izul ostil al tunicilor militare, pe cel plin de nelinişti al prafului de puşcă, precum şi pe cel al deznădejdii că nevederea lor ar putea să rămână veşnică. Şi, deodată, un răget de luptă se stârni pe neaşteptate. Soldații nici nu apucară să se folosească de arme, să se împotrivească măcar într-un fel. Cu găvanele ochilor pline de muşte şi de furnici, cu veşmintele smulse şi cu trupurile lățite în mijlocul drumului, rămaseră acolo zile-n şir, asemenea unor piei întinse la uscat, după ce peste ei trecuse nimicitorul iureş al suferinzilor.

Nu se potoliră nici după ce devastaseră şi jefuiseră maga-zinele, incendiaseră arhiva, biblioteca şi pinacoteca (instituții, pentru ei, complet inutile), dărâmaseră cazarma şi puşcăria şi defloraseră (credeau ei!) damele din bordelurile de lux, ca apoi să le arunce-n râu, ori să le răstignească, în poziții indecente, la răspântii de drumuri. În purificatorul patos al răzbunării, intrau în curțile şi casele oamenilor, le cotrobăiau prin dulapuri, poduri şi pivnițe, cutreierau străzile, opreau suspecții şi, cu sânge rece, îşi descărcau armele în direcțiile indicate chiar de cei pe care infirmitatea lor îi înavuțise şi pe care acum îi căutau cu atâta zel.

Reciclați rapid în provocatori, consilierii comunali ştiau că masa orbilor, atât de diversă ca indivizi, dar profund unită prin suferință, este cea mai uşor manipulabilă. Şi au îndreptat-o spre sediul administrației locale. Nesemnând, fără să citească, toate hârtiile şi rob al unor concepții abstracte, vechi şi retrograde, primarul le zădărnicise prea des afaceri nespus de moderne, de concrete… A sosit clipa curățeniei; or să scape de babalâc.

Rămas singur, primarul le-a ieşit orbilor înainte. Şi şi-a azvârlit brațele, lungi din născare, alungite şi mai mult, în timp, de căratul poverilor — o parte pentru sine şi însutit

pentru alții —, cu atâta putere şi hotărâre, încât, depăşind orice închipuire, a barat cu ele întreaga lățime a bulevardului.

Înfrigurați, nevăzătorii se opriră, gata de luptă, crezând, în prima clipă, că au de înfruntat o întreagă oştire.

— Poftiți, acestea sunt cheile, luați-le, faceți ce socotiți voi de cuviință, dar, vă rog, vă implor, nu vă vărsați năduful pe ziduri, pe mobile şi, mai ales, pe documente. Nu repetați erorile comunarzilor francezi, a zis cel care nu putea să scape, nici în asemenea clipe, de obsesiile sale culturale, pregătit să înceapă să le depene pe larg lucrurile bune, dar, mai ales, sminteala ălora din 1789–93, 1830, 1848, 1881, dacă nu s-ar fi auzit un murmur vag, apoi din ce în ce mai insistent. O răzmeriță înseamnă acțiune, timp condensat. Jucătorii destinului n-au în mână decât o singură carte: victoria sau moartea. Fără să fi studiat vreodată psihologia mulțimilor, primarul a intuit că nu are încotro: o să fie nevoit (nu-i plăcea defel!) să le vorbească despre preocupările şi idealurile sale, să insiste pe faptul că sunt identice cu ale lor. Continuă:

— Veți găsi, în seiful din biroul meu, partitura noului imn al localității, care, de acum încolo, va fi şi a voastră, stema ei, dagherotipurile şi textul unei monografii, dar, mai ales — şi apăsă pe cuvinte —, macheta unui monument al tămăduitorului. Şi rafturi cu dosarele, cu studiile, anchetele, rapoartele, memoriile trimise pretutindeni, ca, într-un gest de toleranță şi ecumenism universal, cel pe care toți îl iubim să fie, încă din viață, sanctificat de toate religiile lumii. Şi să devină membru al tuturor academiilor… Să ne venerăm oamenii de ştiință, creatorii! Căci sfinții, înainte de a fi în ceruri, sunt aici, printre noi, a încheiat el apoteotic.

Tăcu. Asta era tot. Brațele sale, care, în timp cât vorbise, se înălțaseră şi coborâseră rapid, marcându-i bătăile inimii, acum îşi adunară pumnii strânşi pe piept. Atârnat în ghearele destinului, îşi aştepta verdictul.

Aplauzele care au urmat arătau că reuşise doar prin câteva cuvinte, scurte, calde şi la obiect, să dezlege inimile împietrite ale celor sosiți cu gânduri ostile.

Dar lama dintre salvarea vremelnică şi prăbuşirea noastră eternă e mereu foarte subțire, nesigură.

În loc să se repeadă în mijlocul mulțimii, să se pupe, să strângă mâini şi să se fotografieze cu copii în brațe, să urmeze calea bătătorită a scenariului clasic cu succesul garantat, să se dedea de-acum încolo doar unor sporovăieli vesele, agreabile, el, ridicând din nou brațele, a cerut stăruitor linişte, reuşind să frângă anevoie entuziasmul orbilor. Nevoia sa funciară de a spune doar adevărul, de a face precizări, şi a reveni inutil i-a fost fatală.

— Totuşi, să fim realişti, domnilor! Să nu ne îmbătăm cu apă rece. Tot ceea ce v-am spus nu reprezintă, deocamdată, decât nişte proiecte. Dorințe încă neacoperite. Şi, fără ca nimeni să i-o ceară, continuă: Nici un şef de stat sau guvern, ori capul vreunei biserici nu a catadicsit să răspundă la propunerile mele… Dar, înainte de a acuza străinătatea, trebuie să ştiți că nici pe plan local n-am reuşit măcar să adun fondurile necesare (fără să specifice cine s-a opus) ridicării monumentului…

Vuietul crescând i-a conştientizat imaginea prăvălirii sale în gol. Nu avea vocație de martir, aşa că ar fi vrut s-o dreagă. Prea târziu. Se dovedea, încă o dată, că habar nu avea ce aşteaptă mulțimile de la un vorbitor. Gâtuit de emoție, glasul său se înecă definitiv în sunete bizare, lipsite de orice noimă… „Prostia nu vine niciodată de la cap, ci de la

inimă!” îşi spuse el în gând. S-ar mai fi putut încă salva dacă ar fi început să promită şi să se laude, dar nu avea puterea s-o facă…

— Nu înțelegem o iotă… Ce vrea? Ce vrea? se întrebau nedumeriți şi tot mai intrigați orbii.

Deodată, cineva râse scurt, senin, înveselitor. Parcă s-ar fi deschis o sticlă de şampanie. Ori s-ar fi descărcat o armă.

Totuşi, dacă orbii ar fi putut să-i vadă lacrimile fierbinți, rostogolindu-i-se pe obrajii râpoşi, şi dacă ar fi putut să facă abstracție de înfățişarea jalnică a bărbatului îmbătrânit înainte de vreme, de faptul că nu avea acel ascendent nativ de autoritate asupra unui grup, charisma omului politic, poate, cine ştie, altul ar fi fost deznodământul.

Natura le-a luat orbilor vederea, în schimb, compensatoriu, le-a întărit celelalte simțuri. Se puteau auzi, venind de aiurea, chițcăituri, hohote de râs, voci cerându-i în doi peri moartea.

Şi până şi el a fost nevoit să le recunoască impecabila melodicitate a frazei, rolul capital al ironiei şi al defăimării, fie şi neacoperite, în condamnarea unui om, încât s-a trezit că începe să deguste, da, chiar el!, ritmul în care alternau, mereu neprevăzut, bonomul şi proaspătul cinism cu zeflemeaua, şuguiala cu zburdalnicul dispreț, nostimada cu ura, superioritatea fără tăgadă a minciunii vii, colorate, asupra năclăitului, a plicticosului adevăr, şi el, care, în simplitatea minții sale, neglijase detaliul, forma plină de otravă, de dragul mesajului, a conținutului, constatând că ființele morale sunt profund anacronice, pe fondul unei triumfale ode de huiduieli şi batjocuri, cavalereşte, se recunoscu învins.

De putregăita piele, numită în derâdere „pielea ruşinii”, a unicului găsit vinovat de tot răul abătut asupra localității, trecătorii şi-au şters o vreme tălpile şi, când n-a mai fost bună nici pentru atât, pielea a fost aruncată la gunoi, iar întâmplarea dată uitării.

6.

În țârâitul greierilor risipiți în iarba din parcul palatului şi al celor ascunşi mult mai adânc, în străfundul urechilor sale, guvernatorul urmărea cum, zi de zi, de capitala provinciei se apropia un nor de praf, flăcări şi fum. Simțurile îi slăbiseră de mult, nu îndeajuns însă ca să nu perceapă că aerul devine tot mai apăsător, mai greu de respirat, încărcat de un suflu sulfuros şi descurajator, răspândit de ființele acelea fără de iubire. Ajunse la concluzia că o răscoală a năpăstuiților de orbire ar fi cea mai cumplită dintre toate nenorocirile ce s-ar putea abate asupra provinciei. Nu-i puteau fi estimate urmările, fiindcă de o asemenea răzmeriță încă nu se auzise.

— Dacă masele, prin natura lor, sunt criminale, la ce fărădelegi o să se dedea această bandă de huligani netrebnici (partidele şi grupurile de stânga o numeau „Marea Revoluție de Eliberare Națională şi Socială”), ca să-şi poată recăpăta lumina ochilor? Cu ce scoatere de ochi mai poți speria nişte orbi se întreba guvernatorul, în uriaşa lui plictiseală, fără să găsească un răspuns, el, conducătorul unei provincii aparținând unui conglomerat de țări şi țărişoare, măcinate de orgolii provinciale, de pizmă şi vrajbă, aici, în această parte a lumii, unde perfidia în arta stăpânirii a atins cota sublimului.

Nu pregeta totuşi să-l caute, căci până şi ochii săi miopi desluşiră în pâcla orizontului forma tot mai distinctă şi culoarea tot mai intensă a văpăilor, iar auzul său, devorat ani în

şir de un şuierat lăuntric, continuu, ca de locomotivă sub presiune, era rănit acum şi de larma armelor şi de jelania celor ce o sfârşeau pe câmpul de luptă. Vocea-i stinsă, dar cu atât mai de temut cu cât era mai şoptită, se înăsprise de iritare şi furie: guvernatorul descoperise că unii dintre cei mai apropiaţi colaboratori se alăturară duşmanului.

Găsi răspunsul într-un târziu, după ce două escadroane de elită i-au fost nimicite de ghioagele răsculaţilor, răsucite imprevizibil, haotic şi disperat, fără o minimă ştiinţă în arta războiului.

— Prea adesea avem orbul găinilor. Vrem să fim în toate primii, ori măcar în pas cu moda, nesocotind legile simple, dar eficiente, ce ni le-au lăsat în păstrare împăraţii şi regii noştri străbuni, îşi spuse guvernatorul.

Şi, bătându-se iluminat peste frunte, redactă, cu mâna lui întinerită de bucurie, decretul prin care acel Emanuel, Paul sau Giorgio nu avea decât să-şi continue nestingherit operaţiile de cataracte, afundă pecetea inelului în picăturile fierbinţi de ceară, apoi i se făcu din nou dor de o carafă de vin bun, de dansuri din buric şi de lăutarii ce ştiau să-i cânte romanţe şi valsuri la ureche.

Noaptea aceea a fost pentru orbi o adevărată „noapte albă" (dacă ei pot avea aşa ceva). Şi-au petrecut-o în jurul flăcărilor încinse sub cazanele cu gulaş, preocupaţi de obsesia lor: lumina. Dar, în vreme ce ei goleau butoaie de bere, cântau, dansau şi se veseleau, pe uşa din dos a casei cu pereţii coşcoviţi şi cu acoperişul surpat de ploi, se strecuraseră doi necunoscuţi. Stăpânul ei dormea dus. L-au trezit, scuturându-l uşor, poruncindu-i să-i însoţească. Poliţiştii, îmbrăcaţi la fel, în costume negre, uşoare — până şi obrajii le semănau: rotunzi, complet raşi —, aveau ochii atât de spălăciţi, încât în ei nu se putea citi nici o expresie, şi îşi ţineau amândoi buzele strânse, încât păreau doi fraţi siamezi, cuprinşi de o unică lehamite, aşa cum stăteau îngânduraţi, lipiţi spate de spate, aşteptându-l pe tămăduitor să se îmbrace. La un moment dat, asemeni unei săgeţi, acesta încercă s-o zbughească pe uşă. A fost gata să apuce clanţa şi să strige după ajutor, când o lovitură de adevărat maestru l-a pus la pământ. Unul din poliţişti îl înfăşură într-un cearşaf, apoi într-un material complet nou pentru acele vremuri, aflat doar în dotarea trupelor speciale, o pânză cauciucată, pentru ca mirosul său de tămăduitor răpit să nu mai poată răzbate în afară, purtându-l pe sus, asemeni unui balot, până la berlina care-i aştepta cu draperiile lăsate undeva în afara aşezării, în negura protectoare a nopţii şi sub paza unor arme de foc. Celălalt i-a luat custura, a învelit-o în cârpe, apoi şi-a ascuns-o în sân.

Au călătorit toată noaptea, fără popas şi odihnă. A doua zi, dis-de-dimineaţă, îmbăiat, uns din cap până-n picioare cu alifii mirositoare, cu barba rasă şi pletele retezate, în haine şi cizme străine, cu o înfăţişare atât de schimbată încât nici el nu se mai recunoştea în profunzimea oglinzilor pe lângă care trecea, Policarp, Ioachim sau Salvador fu dus înaintea guvernatorului.

Acestuia, scurtele clipe de entuziasm din ajun îi pieriseră şi, cu tot frigul de afară, se sufoca de căldură.

— Tu eşti acela care face operaţii pe ochi? l-a întrebat, cu neîncredere, guvernatorul. Cel căruia străinătatea îi dă atâta importanţă?

— Da, excelenţă! auzi el vocea celuilalt, acoperindu-i o vreme chinuitorul fâşâit de nisip zgrunţuros, ce-i curgea în clepsidrele urechilor.

Lipsa de sfială şi siguranţa omului simplu din faţa sa l-au întristat cel mai mult.

— Şi toate îţi reuşesc?

— Da. Credința în ceea ce fac mă ajută să izbutesc.
— Şi cât iei pentru o operație?
— Nimic, excelență. Îmi ajunge să mă ştiu de folos…

Îl privi, aşa cum îi privea mereu pe nebuni, pe toți aceia care au un ideal, cred în el şi îşi rostesc cu glas tare gândurile, închipuindu-şi că îşi pot călăuzi singuri soarta: cu lehamite şi dispreț.

— Porți atâtea nume, încât, e limpede, nu ai nici unul. Cum îți ziceau, cum te alintau ai tăi, întrebă, fără nici un interes real, guvernatorul.
— Abel, excelență.
— Numele eternului învins…
— Nu, excelență! Al nemuritorului învingător!
— Nu cunoşti Biblia?
— Mă refer la viața care ne transcende viața pământească…

Guvernatorul îşi înălță pleoapele obosite, fixându-l cu pupilele lui moarte. Dacă şi l-ar lua ca aliat, l-ar putea detrona pe josnicul său suveran, ar putea să-şi întemeieze propria dinastie… Dar el nu mai e visătorul paj, sosit, cu o sută, două, trei sute de ani în urmă, la curte, nu mai e o ființă vie, ci doar o idee, aceea ce stă la baza ocârmuirilor care se doresc veşnice: să nu se schimbe nimic! Scoasă din înțepenire, omenirea nu s-ar mai putea opri, s-ar frânge, s-ar destrăma şi i-ar face praf monumentul, impunătorul cavou. E singurul lucru pe care l-a făcut în viață cu dăruire, cu iubire…

Lumina zilei era tulbure, dar servitorii o înlocuiseră, aşa cum procedau mereu, cu flacăra galbenă, obosită, a lumânărilor, palatul rămăsese tot ca înainte, sumbru, de nelocuit, culorile pictorilor încercând zadarnic să-l înveselească, printre coloane dansatoarele îşi mlădiau cu aceeaşi inutilă râvnă sânii şi fesele rotunde ca nişte funduri afumate de ceaun (acum erau în „tură” țigăncile şi negresele), noi trupe veneau să restabilească vechea ordine, mesajul de îmbărbătare şi dragoste al suveranului era la fel de perfid ca întotdeauna şi, totuşi, acest Abel aduse cu el, fără să bănuiască, temuta schimbare.

Şi o ură şi o silă mai acide şi mai profunde decât cele nutrite față de suveranul viclean, față de provincia fără istorie şi față de nemernicii răzvrătiți: guvernatorul se ura şi se disprețuia acum pe sine. Într-atât decăzuse, încât, pentru prima dată în viață, o să şi facă ceea ce zice.

— Te pun la încercare. Dacă izbuteşti din nou, aici, în fața mea, poți să-ți vezi de ale tale, dacă nu, te aşteaptă spânzurătoarea.

Şi, în urechi, în locul cunoscutului bâzâit de bondar captiv, îi răzbătură răpăitul bețelor pe pielea întinsă a tobelor şi sunetul goarnelor subțiri, alămuite, anunțând, în cele patru zări, execuția unui nou frate Abel.

— Arătați-i însă întâi o planşă cu un ochi, le spuse el medicilor încet, de-acum cu desăvârşire absent la ce se întâmpla în jur. Ştia ce o să urmeze.

Erau acolo o suită întreagă. Îmbrăcați în pelerine lungi, ceremonioşi, cu şirul nasturilor lucind ca nişte beculețe aprinse, stătuseră până atunci tăcuți, pe lângă ziduri, aşteptând hotărârea ocârmuitorului.

Înainte de a-l duce în sălile de operații ale clinicii oftalmologice, medicii l-au purtat prin bibliotecile şi sălile de curs ale facultății, i-au arătat laboratoarele şi machetele şi i-au desfăşurat vechi litografii şi planşe. Cu cât trecea timpul, acelui tămăduitor inocent muşchii ochiului omenesc începură să i se pară mai complicați decât orice lanț muntos,

venele care-i irigau mai întortocheate decât meandrele oricărui fluviu de pe harta globului planetar. Şi, cu cât îşi aţintea mai stăruitor privirea asupra planşelor, căutând să înţeleagă avalanşa de informaţii ce i se învălmăşeau dureros în cap, începu să-l cuprindă un sentiment de teamă. Iar când i s-a dat posibilitatea să opteze între cele mai fine bisturiuri şi custura sa, mâna i-a tremurat pentru prima dată în viaţă. Pentru o clipă, a încercat să se întoarcă la nepăsarea şi inocenţa de la început; dar i-a fost imposibil. Apucase să bea un strop din cupa mare şi atât de amară a cunoaşterii.

Sub privirile uimite ale asistenţei şi-a frânt vechiul cuţit, însă de cele noi nu s-a putut atinge.

În acest moment al povestirii se ajunge invariabil pe terenul alunecos al speculaţiilor. Există mai multe finaluri ce pot părea plauzibile, dar orice interpretare, oricât de subtilă ar fi ea, le exclude pe celelalte. Simplifică. Întrerupe şirul ipotezelor, rupe firul imaginaţiei. Fiecare povestaş a avut finalul său. Autorul le-a ascultat, dar, din nevoi practice, nu dintr-o deplină convingere, se vede nevoit să accepte, drept deznodământ al întâmplării, una din versiuni. Iat-o:

Cât timp a stat în temniţa fortăreţei, aşteptându-şi osânda, tămăduitorul inocent de altădată în loc de pâine şi apă cerea să i se aducă mereu alte şi alte tratate de medicină. Încrederea şi şovăiala puseseră deopotrivă stăpânire pe el. Entuziasmului fără margini îi urmau stări de adânc zbucium, simţea cum o tot mai puternică responsabilitate îi apasă umerii şubrezi. Şi de atât studiu al mecanismului vederii, orbi. Îndurerat şi ruşinat, soborul medicilor ceruse ocârmuitorului să-1 elibereze pe cel pe care ajunsese să-l socoată de-acum un confrate. Jalba le-a fost însă respinsă cu brutalitate de guvernatorul ce nu cunoscuse vreodată îndoiala de sine. El ştia că un asemenea gest ar putea naşte fel de fel de alţi tămăduitori. Fără concesii! O guvernare care nu se bazează pe legile autocraţiei şi terorii e sortită pieirii.

Se mai spune că, în vreme ce vindecătorul era dus spre locul execuţiei, pe chipul său de om simplu, înnegurat nu de frică, ci doar de barba nerasă în anii de studiu, nu s-a clintit nici măcar un muşchi. Cei prezenţi atunci acolo i-au putut citi în ochii care nu mai priveau de mult înspre afară, ci doar stăruitor spre interiorul fiinţei sale, aceeaşi duioasă tristeţe, pe care o au toţi cei ce ştiu că în curând nu vor mai fi, dar şi un surâs vag, superior, prilejuit, poate, de bucuria niciodată întreagă a cunoaşterii, surâs ce nu ţi-l poate smulge nici iminenţa morţii.

Şi se mai spune că descoperise singur tainele ochiului omenesc, taine care se vor afla abia peste decenii sau secole de căutări.

TURNUL EIFFEL

În Franța totul e reciclabil.
Şi speranța.
Autorul

De mai mulți ani nopțile mele se scurg după un unic scenariu. De cum se înserează, înghițind o porție dublă de somnifere, mă culc grăbit, ca, după ora două, să ies din aşternut şi să pot intra, cât de cât odihnit, în „acvariu". În el îmi petrec restul nopții. Printre cărțile, albumele, dicționarele, mapele, benzile de reportofon şi însemnările mele. Mereu alături cu o ceaşcă din faianță de Sèvres, de fapt un fals, produs la Alba-Iulia, în formele şi după rețetele unor escroci italieni, cumpărată chiar la tarabele din Sèvres, din care se înalță aroma unei cafele columbiene, ambalată în Ungaria, un top de hârtie format A/4, de proveniență incertă, şi un bol ticsit cu stilouri vechi şi pixuri de diferite culori. Ultimul set, inscripționat *made in England,* contrafăcut în China şi vândut în Franța, l-am adus în această toamnă în România, să-mi continui cu el romanul. Unul dedicat Parisului. Aici, unde hârtia atâtor manuscrise abandonate s-a ofilit precum pielea mâinii care le-a scris, o machetă miniaturală, din plastic, a Turnului Eiffel, o alta, din carton, a catedralei Notre-Dame, un foarte vechi şi ciobit flacon de parfum, inscripționat cu numele oraşului, zăcând alături de o bilă de sticlă, găsită în Place Vendôme, chiar în fața vitrinei unuia din cele mai scumpe magazine de bijuterii din lume, îmi stimulează imaginația şi îmi întrețin convingerea că, odată şi odată, o să apuc să termin scrierea începută cu foarte mulți ani în urmă. Strângând în mâna dreaptă un pix, iar cu stânga mângâind flaconul, Parisul întreg devine al meu.

Pentru asta, noapte de noapte mă scol (la aceeaşi oră când, într-un bloc din apropiere, Paula, cea rămasă toată viața singură, ca să-şi crească copilul *ei*, ajuns azi un important sculptor la Paris, abia stinge televizorul şi se culcă) şi intru în „grota", „insula", „cochilia", „matricea", spațiul autoexilării mele benevole, prin al cărui geam, dând spre bezna fără identitate a luminatorului, anotimpurile nu-şi pot trimite solii, pe ai cărui pereți, spoiți într-o culoare nedefinită, nu atârnă nici un calendar şi căruia tic-tacul nici unui ceasornic nu-i fărâmițează timpul, căci el, timpul, angoasele şi nemulțumirile de peste zi în „atelier" dispar ca prin farmec şi molâul, indecisul şi scepticul care sunt, cu o coală de hârtie în față, se metamorfozează subit într-un tip plin de viață, sigur pe sine. Pentru cei care se refugiază în imaginar totul e posibil. Iar noaptea e vremea solitarilor, a nemulțumiților de sine (şi de alții), a anacronicilor, a celor care, cu tot riscul ridicolului la care se expun, cred în miracole.

Învelit în halatul flauşat, american, primit prin anii nouăzeci de la „ajutoare", şi târşâindu-mi papucii de casă turceşti, cumpărați de la solduri în Cehia, deschid uşa „cuştii", înaintez pe întuneric şi degetele, atât de şovăitoare, de nesigure în plină lumină, nimeresc de îndată comutatorul veiozei antediluviene, împing scaunul deoparte, apoi, din nou, cu acelaşi gest ferm, îl trag sub şezut. E rece şi tare (şi nesigur), ca piedestalul

monumentului la care în secret toți visăm. Urmează o succesiune de mişcări, ce se supun unui străvechi ritual, căci după felul cum stă la masă cel care scrie poți deosebi un profesionist de un ageamiu oarecare. Eu, de exemplu, după ce inspir de câteva ori adânc, asemeni unui actor înainte de a intra în scenă, îmi reazem antebrațele de tăblia roasă de vreme şi folosință (aduce cu biroul lui Balzac din casa scriitorului din Passy), îmi las trupul aparent în voia sorții, pântecele flasc, picioarele să-mi atârne moi, încrucişate, ca întreaga energie să mi se poată concentra în priviri… Şi mă năpădeşte o plăcere aproape senzuală când falangele degetelor învăluie astfel unealta de scris, încât ea ajunge să pară crescută direct din trupul meu. Poziția e eficientă şi, credeți-mă, ştiu ce vorbesc, satisface vanitatea oricărui literat: îl trimite de-ndată cu gândul la celebrul *Scrib „accroupi"* de la Louvre.

În chițimia mea mereu a fost aşa şi nu pot bănui că vreodată o să fie altfel.

Dacă somniferul, provenit din patria lui Magritte, şi-a făcut efectul, dându-mi un somn profund, ca un *carré noir* de Malevici, zadarnic înghit o pastilă energizantă, purtând nume chinezesc, dar fabricată în Europa, şi sorb întruna din cafeaua culeasă în țara lui Marquez; cutia craniană continuă să-mi rămână un desăvârşit spațiu gol. La fel ca *sale vide* de Toyta Ito de la Musée National d'Art Moderne. Şi descopăr că nu doar imaginația te poate trăda, ci şi brațul care scrie. Ca osificată, articulația cotului mă împiedică să apropii vârful transnaționalului pix cu gel albastru de suprafața hârtiei. Iar uimirea îmi devine derută, când, scăpată de sub control, *la surface blanche* începe să se dilate şi, vălurindu-şi marginile, devenite nişte aripi imense, se desprinde de pe tăblia biroului, asemenea unui calcan din nisipul de pe fundul mării; îi ajunge o singură fâlfâire ca muchiile sale subțiri să reteze carcasa „acvariului"; cu a doua, funestul lințoliu se aşterne peste mobilele, preşurile şi cele câteva fotografii vechi de familie de pe pereții apartamentului, pentru ca, dintr-a treia, albul aseptic să pună stăpânire pe străzile, parcurile şi clădirile din centrul oraşului T., pe colonia de la marginea lui, pe grădina mea din strada Popa Soare, atât cât mi-a mai rămas din ce a fost odinioară casa părintească, un paradis terestru, acolo unde, somon bătrân, mă întorc să-mi petrec diminețile printre straturile de roşii şi ardei, să urmăresc cum înfloresc prunii şi caişii şi mărul, cum ei dau în rod, rodul în pârgă, cum, treptat, culorile toamnei îi inundă…

Cu o ultimă fluturare, prelata ucigaşă îmi învăluie cu repeziciune şi Parisul din inima şi din gândurile mele…

Acoperite de pliurile draperiilor din vinilin, cauciuc sintetic, plăci de azbest, ori din ce-or fi ele, obeliscul din Place de la Concorde, coloana Vendôme, Grand şi Petit Palais, cel al Bourbonilor, romantica Senă, cu cheiurile şi podurile sale, şi-au pierdut culoarea, forma, rostul, uruitul cald şi continuu al metropolei a amuțit; maşinile zac inerte pe carosabil, pietonii au încremenit pe străzi şi la stopuri, călătorii în stații şi vehicule, turiştii, ca din carton presat, cu surâsurile înghețate, privirile pierdute-n gol, rucsacurile în spate şi aparatele de fotografiat atârnând de gât, au rămas cu brațele țepene, întinse spre auritele cruci şi cupola de la Le Dôme des Invalides coclite subit, lipsa luminii îi dă Oraşului-lumină o dezolantă frigiditate.

Privesc năuc la sterila învelitoare; e de un alb îmbâcsit, murdar, ca nevederea orbilor. Nu, nu e posibil, îmi spun. Încerc din răsputeri să-mi imaginez Parisul aşa cum îl ştiu dintotdeauna, din amintiri, din cărți; răsfoiesc febril un album, un ghid, nu dau însă decât peste aceeaşi stranie şi dezolantă opacitate moartă. De vină nu pot fi decât ochelarii, îmi zic, şi gândurile mă poartă înapoi, în timp, la anii fericiți ai copilăriei. Îmi revăd mama,

stând pe scăunelul ei, şi mie, celui care sunt acum, ea îmi pare a fi o madonă prerenascentistă, aşezată pe un minuscul tron împărătesc; îngândurată, melancolică, precum cea a lui Sasetta de la Louvre (să fi avut oare premoniția că unicul ei fiu o să se îndrăgostească incurabil de imposibil ?!?); nu, nu pe mine obişnuia să mă țină în poală, ci singura pereche de pantaloni ce o aveam pe atunci, cărora, cu migala artizanilor şi arta bijutierilor, le adăuga un nou petic peste crusta celor de-acum existente, iar eu, drept mulțumire, scălâmbăindu-mă şi țopăind întruna, îi ofeream în dar un mic spectacol de virtuozitate: vâram ața prin urechile acului chiar şi pe întuneric. Am început să port ochelari mai mult din fandoseală, ei îmi dau, credeam eu pe când aveam vreo optsprezece ani, aerul de „intelectual" după care tânjeam; vremea a trecut în progresie aritmetică, dioptriile mi-au sporit în una geometrică, în urmă cu două luni am fost la oculist, o să merg din nou şi, dacă e nevoie, o să-mi schimb iar lentilele, oricât o să mă coste, căci n-am încotro: pentru mine ochiul e un organ vital. Mai ales acum! Borges spunea că de la un septuagenar nu te mai poți aştepta la lucruri noi. În ce mă priveşte, nu am nici un motiv să-i dau crezare. Nici să mă neliniştesc. La vârsta aceasta Hokusai a pictat *Marele Val,* capodopera vieții sale. Totuşi, zău aşa, ce mai aştept? N-ar trebui decât să-mi adun, în sfârşit, între copertele unui volum, miile de „vălurele", iscate în atâția ani de insomnii, ca să provoc, sunt sigur, un devastator tsunami editorial. Atunci, de ce?... Poate prea îmi amestec propria viață cu aceea a personajului cărții la care lucrez, un Don Quijote bântuit de o abisală iubire pentru Paris. Şi îmi închipui că o să apuc să trăiesc şi eu două, ori trei sute de ani, vârsta biblică pe care i-am atribuit-o bătrânului scriitor, obsedat de concepte etice şi sentimente arhaice, un om ale cărui chip şi nume noile generații le-au uitat de mult, dar preocuparea i-a intrat în legendă, fiindcă refuză să moară, hotărât să nu se oprească din munca sa până ce, friabile şi perisabile, foile hârtiei pe care scrie nu-l vor acoperi complet, până ce pe pământ iubirea nu va ajunge să fie răsplătită tot prin iubire; până ce preceptul biblic: bate şi ți se va deschide, n-o să fie aplicabil şi în dragoste. Îmi şterg cu sârg plasticul lentilelor, dar nu mai înțeleg nimic, totul se dovedeşte zadarnic: o pâclă egalizatoare, murdară, persistă să-mi năclăiască vederea.

Oraşul-lumină continuă să-mi apară ca un deşert sufletesc, un spațiu în care nu mai e loc de iubire şi speranță, iar încăperea mea e copia miniaturală a jalnicului peisaj de afară. Aduc cu un melc căruia i-a fost zdrobită cochilia. Ocrotitoarea „fortăreață" nu mai există, feericul meu Paris interior e şi el un pustiu, zăcând între moarte şi tăcute ruine.

Iadul zilelor noastre, sunt sigur, este construit dintr-un material compozit, steril, un amalgam de clişee şi platitudini, rutină şi monotonie, urâțenie şi minciună. Pe dumneavoastră atâta lipsă de viață, ideea în sine că mucavaua, ceara, ipsosul şi răşinile sintetice au ajuns (nu doar în muzee!) să se substituie cărnii, sângelui, viscerelor, dorințelor adevărate, că azi absolut totu-i o marfă, se poate vinde şi cumpăra, zic, poate doar vă mâhneşte, pe mine, irascibil cum sunt, mă scoate din sărite. Privirea mi se întunecă, urechile îmi vâjâie, sudorile mă năpădesc, simt că mă sufoc.

„Mereu te-ai dorit un vajnic apărător şi purtător de cuvânt al umanității, dar n-ai fost decât un temător, un nevolnic, tremurând pentru integritatea fragilei şi trecătoarei tale făpturi, însă acum, gata cu suferința abstractă, trebuie să acționezi. Imediat. Altfel eşti pierdut! Şi tu şi idealurile în care crezi", îmi porunceşte, implacabil, ceva mai profund decât rațiunea. E vocea lăuntrică a ființei mele intrate în alertă. În fața pericolului, labilitatea şi precaritatea ei ar trebui să mă îndemne să dispar, totuşi, acum, îmi ordonă să

rămân. Să mă sacrific pentru artă. Prin gestul tău, o să le demonstrezi tuturor acestor alchimişti şi corifei ai nimicului, jalnici saltimbanci, obsedaţi doar de propriile „numere”, că actul creaţiei e mai presus de orice, a fost şi o să rămână mereu o nemărginită bucurie, o jertfă de sine în numele vieţii, o autodistrugere asumată. Libertatea creaţiei şi cea a morţii au fost şi rămas singurele bunuri strict personale. În semn de protest faţă de scandaloasa valorizare a creaţiei, azi, pe piaţa artistică internă şi internaţională, o să te sinucizi. Dar, nu oricum! O să mori cu demnitate. Într-un *happening* de zile mari! Rudolf Schwartzkoler şi-a pus capăt zilelor sărind pe o fereastră oarecare, tu o s-o faci, azvârlindu-te din vârful propriului turn Eiffel!

Şi eu, contemplativul, care n-am pus vreodată preţ pe acţiune şi timp, mă trezesc scotocind febril prin sertarele vechii mobile de bucătărie, ce ţine loc de bibliotecă, şi, de pe ultimul ei raft, cobor o geantă mare, grea, compartimentată, o gioarsă de pe vremuri, apoi, de sub o colecţie de ziare, smulg o valiză jerpelită, adun cutii descleiate, dosare ferfeniţite, plicuri îngălbenite, caiete rupte, fişe zdrenţuite, benzi deşirate de reportofon… În toate dăinuie o parte din mine, ele sunt uşile, ferestrele, zidurile, nişele, tainicele unghere şi peticele de zugrăveală colorată ale unei opere, pe care puteam, dar, din varii motive, n-am apucat să o definitivez, acum însă aceste însemnări zilnice, povestiri, romane şi piese de teatru, începute şi abandonate, se dovedesc un material de construcţie mai mult decât îndestulător pentru viitoarea mea instalaţie suicidară. Sunt grinzile, stâlpii, ancorele şi platformele pe care o să le înnădesc, sudez şi nituiesc, cu blisterele, flacoanele şi cutiile de medicamente, răspândite în toată casa, căci şi radiografiile, analizele, reţetele compensate, amintirea cozilor la farmacii şi a nopţilor petrecute la „urgenţe”, fac şi ele, de mult, parte din existenţa mea.

Întâmplător, dau peste un pliant cu etapele înălţării Turnului Eiffel. Rezultă un timp uimitor de scurt pentru acele vremuri. Din alte surse, cunosc numărul exact al desenatorilor, inginerilor, muncitorilor şi al materialelor folosite de celebrul constructor, cifre, şi ele, impresionante. Pentru mine totul însă e infinit mai simplu. Imaginaţia mă ajută să realizez imediat orice îmi doresc. E domeniul în care *ma surhumaine vanité* mă socoteşte invincibil. Cât aţi bate din palme, din cronicile adunate de-a lungul anilor torn fundaţiile, ca să ridic cei patru piloni şi să-i adun într-o singură săgeată îmi ajung cele două–trei diplome făcute sul, aşa trec de o sută, de două, de trei sute de metri, şi dincolo de nori, acolo unde inginerul Eiffel a fost constrâns să se oprească (apud povestirea cu titlu omonim de Dino Buzzati)… Mie, însă, nimeni nu-mi poate opri ascensiunea. Lipsit de gravitaţie — parcă aş urca pe scara cerului visată de Iacov — străpung vijelios spaţiile succesive ale unui nimic esenţializat, purificat, congelat. Cineva nevăzut răsuceşte o cheie în broasca lui şi blindata lui poartă albastră se deschide maiestuos. Dincolo de ea, un alai de îngeri îmbrăcaţi în halate verzi şi cu feţele acoperite de măşti antiseptice flutură feşe, seringi şi bisturie, mă îndeamnă să intru şi să mă întind cu braţele răstignite, aşa gol, cum mă trezesc că sunt, pe vinilinul unei mese chirurgicale. Orice individ cu o minimă fărâmă de inteligenţă activă ar profita de această generozitate a serviciilor vamal-sanitare ale raiului şi, forţând destinul, s-ar strecura, nesperat, pâş-pâş, în eternitate, dar eu, orbit de iubire pentru Paris şi continuând să cred prosteşte că sacrificiul meu suprem l-ar impresiona, mă opresc, montez cupola turnului, înalţ antena, mă caţăr pe ea, scot din buzunarul halatului flaconul de parfum, eu, care toată viaţa n-am fost decât spectator al existenţei, nu actant al ei, după ce apuc energic gâtul sticlei între policele şi arătătorul mâinii stângi, îmi las pleoapele să cadă grele, capul să-mi alunece uşor pe spate şi,

scuturându-mi romantic pletele, cu un gest patetic, de virtuoz scripcar al morții, eu, căcăciosul din născare, îi trec arcuşul gurii ciobite peste venele mâinii drepte.

Năpădit de o dulce toropeală, simt cum, uşor, uşor, plutesc spre neființă. O fac ținându-mi membrele larg deschise, asemeni celor care sar în gol, încrezători în destinul lor. Mie, siguranța zborului mi-o dă noianul de manuscrise, spre care, acum, îmi îndrept „aterizarea”, manuscrise în care, o viață întreagă, am tot proslăvit, până la sațietate, iubirea, încrederea în aproapele tău şi multe alte sentimente din astea pe care, în naivitatea mea, le socot fără de moarte.

„Hei, tataie, dă-te la o parte! Peste tot vă băgați în față! Mereu doar voi şi iarăşi voi! Nu vă mai satură, o dată, Dumnezeu...”, aud un şuierat înghețat şi mă simt împins în lături, precum o etichetă dezlipită de pe un borcan. E o „ghiulea” întunecată, mătăhăloasă, care trece pe lângă mine cu o viteză amețitoare. Încerc să-i răspund, dar nu mai apuc; pramatia e de-acum departe. Imediat un alt „glonț” e gata să mă străpungă trecându-mi pe lângă ureche. Neliniştit, privesc în jur. Până-n zări nu disting decât o nesfârşită îngrămădeală de turnuri Eiffel. (Pe lângă acestea, originalul parizian e o biată jucărie!). Iar după felul cum sunt vopsite, iluminate şi dichisite, după diversitatea şi ciudățenia materialelor din care sunt făcute, deduc imediat că fiecare nouă structură, aducătoare de moarte, e creația altui „constructor”, ce şi-a propus ca, prin trudă şi migală, *opera lui să fie unică*. Să seducă posteritatea. Iar acum, din vârful propriului turn Eiffel (asemeni unei ploi de meteoriți îndrăgostiți), fiecare a pornit să se sacrifice pentru *„Parisul” lui.* Îşi exorcizează mistica spaimă a morții, sinucigându-se. Şi au o tehnică, trebuie să recunosc, de invidiat. Nemțească, americană şi japoneză. Toate la un loc. Mă prefac indiferent, însă, după ce întreaga viață crezusem că sunt *unicul* capabil de asemenea gesturi romantice, exemplare, această neaşteptată puzderie de sinucideri din dragoste mă cam deprimă.

Dar, în cele din urmă, n-am încotro, mă consolez. *C'est la vie...* Îi salut, mi se răspunde cu un ultim şi indiferent semn de adio, ca, apoi, fiecare să rămânem singuri, strângându-ne în brațe propria murire.

Icnind scurt, simt cum, dintre degetele mâinii drepte, îmi scapă pixul, palma stângii s-a mai rănit o dată în flaconul pe care e inscripționat cuvântul PARIS, dar, vai!, din venele deschise nu țâşneşte, precum speram, acel sânge viu, puternic, clocotitor, capabil să inunde litiera de hârtii, pe care zac acum prăbuşit, sânge ce-ar umili, doar prin culoarea şi căldura sa, sterilitatea şi neimplicarea unuia precum Ellswolt Kelly, ci abia de se prelinge un biet firişor de fum albicios.

Plăsmuit mai degrabă din durerile şi ezitările ductului pe coala de hârtie, decât din carne şi oase, chircitul şi sterpul meu trup pare restul unei țigări, ce se fumează singură.

Fără grabă, dar implacabilă, natura îşi reciclează deşeurile.

Când îmi revin din leşin, ori din vis, soarele răsărise.

Şi, aşa cum stau întins, lângă picioarele biroului, printre vrafurile de ziare şi dosare vechi, alipite de calorifer, par un manechin distorsionat, dezmembrat, abandonat. Trec minute bune până reuşesc să-mi readuc în stare de funcționare părțile componente, să-mi adun ochelarii de pe jos, cu o lentilă lipsă, şi să îmi reiau marțiala poziție la masa de scris. Dedat la vicioase suferințe metafizice, pe cele concrete nici nu le mai bag în seamă. Ce ar putea să însemne oare nişte coate julite, un nas sângerând şi imensul cucui cu care m-am

ales (cei ce îşi permit luxul să facă din utopie, iluzie şi vis o profesiune de credință mă înțeleg foarte bine!), dacă n-ar fi al treilea episod de acest fel, în ultimele săptămâni?!

Trei este un număr fundamental, iar simbolistica sa, una copleşitoare.

În plus, în cădere, vârful pixului a lăsat, în mijlocul hârtiei, un minuscul punct albastru. Iar punctul, o ştie oricine, semnifică un nou început. El poate ascunde întreg misterul acestei lumi, îmi spun.

Şi, mereu încrezător în steaua mea norocoasă, aştept, cu nerăbdare şi încântare, noaptea următoare.

POSTFAȚĂ

Proza lui Aurel Gheorghe Ardeleanu sau despre acronie

Arhitema prozei lui Aurel Gheorghe Ardeleanu (ne referim, în cele ce urmează, doar la nuvele şi povestiri, unite în acest volum) ni se pare a fi **acronia** — eludarea spontană a timpului, dar şi situarea mentală, deliberată, a destinului uman şi a proiectului creator, în afara lui: „…stând sub lumina galbenă, uniformă a becului, aşa cum stau condamnații în celula lor, în afara vremii” (*Peştii*). Faptul, în sine, acest eleatism constitutiv, de substanță, nu surprinde, dat fiind că Aurel Gheorghe Ardeleanu este nu doar un prozator de talent, ci, totodată, şi un dramaturg de binemeritată notorietate, precum şi un important sculptor. Pe de altă parte, eliminarea timpului din ecuația meta-lumii artistice are însemnate consecințe în planul construcției literare, conferind prozei lui Aurel Gheorghe Ardeleanu atât o categorică originalitate de viziune, prea puțin observată până azi, cât şi semnificative resurse, în ceea ce priveşte complexitatea şi profunzimea discursului artistic propriu-zis.

Un demers hermeneutic, dispus să exploreze textul pe axa complexității sale, altfel spus, pe axa orizontalității, a conexiunilor sintagmatice, va evidenția o seamă de lecturi posibile, pe care, în acest context, ne limităm a le numi, ilustrându-le, eventual, cu scurte enunțuri sau cu unele titluri. Mai întâi, chiar **lectura** aşa-zicând **ontologică**, cea care sesizează şi reține, spre analiză, raporturile dintre **spațiu** şi **timp**. Într-adevăr, absența timpului, eliminat din cronotop (care, exact prin această eliminare, nu mai este, în sens strict, un cronotop), este suplinită de spațiu. Spațiul umple vidul pe care l-a lăsat, în lucruri şi în suflet, abolirea timpului (*Luneta*, *Marea de lut*). Reperabil, totuşi, uneori, prin urmările lui, prin ravagiile lui, prin dezastrele ce decurg din acțiunea sa invizibilă (poate că timpul nu este acceptat ca existent, tocmai fiindcă este invizibil) (chipul bătrânei, „ca o piatră calcaroasă, macerată de timp” din *Statuia*; „Abia acum, Lepa putea să-şi dea seama de adevăratul dezastru al acțiunii timpului asupra înfățişării ei”, *Ibidem*), timpul, în fond, nu este abandonat, exclus, decât fiindcă el însuşi e mort, se năruie, necontenit, în spațiu: „Sub tălpi, asfaltul răsuna funebru, iar timpul, putrezit într-un colb fără culoare, îmi îngreuna şi mai mult mersul şovăielnic” (*Da, domnilor, sunt nebun!*). Din lectura ontologică, decurge, logic, **lectura cosmică**: releului spațiu – timp îi corespunde, îndeaproape, binomul, foarte încordat, **lumină** („lumina dreaptă a soarelui”, *Casa din vis*) – **întuneric** (ceață, tenebre) („hăul adânc al întunericului”, *Ibidem*). Şi este cât se poate de normal ca lucrurile să se petreacă aşa: lumina revelează spațiul, îl face perceptibil, îl oferă privirii, contemplării, meditației, pe când întunericul îl ascunde, favorizând instalarea angoasei generate de simțământul adânc şi devastator al timpului. Ca urmare, arealul configurat de proza lui Aurel Gheorghe Ardeleanu este delimitat de **zori**, pe de o parte, şi de **noapte**, pe de alta (este emblematică, în această privință, povestirea *Muzeul Omului*), teritoriul dintre geana de lumină a soarelui şi „zidul negru al

nopții” (*Marea de lut*), adică ceea ce se numeşte „o zi”, echivalând, în esență, cu existența însăşi (un mai vechi volum se numea *Ființe de-o zi*). La un al treilea palier, se situează **lectura socială**, care pune în evidență tensiunea dintre **mulțime** şi **individ**. Ilustrativă rămâne, pentru elucidarea acestui conflict estetic, nuvela *Marea de lut*. Aici, grupul, asocierea amorfă, comunitatea, organizate altfel decât moral, sunt foarte legate de temporalitate, de economic, de ură, de schimbare („Timpul înseamnă schimbare”, *Da, domnilor, sunt nebun!*); mulțimea divizează, pulverizează spațiul, cu zgomotele sale lipsite de armonie, şi, mai ales, este asociată, la propriu, cu întunericul nopții. Dar, şi în alte povestiri, între mulțime şi timp se țes insidioase complicități: „În jur, mortificatele măşti ca din pământ ars se crapă, obrăzarele de mucava cu sentimentul durerii pictat violent pe ele sunt lăsate să cadă, pomeții uscați de vreme, cenuşiile caverne orbiculare şi galbenele oase frontale se desprind din somnolentul lor îngheț. Tot ce părea până adineauri scos în afara timpului începe să se anime de o bună dispoziție plină de sarcasm” (*Fratele nostru Abel*). Or, individul (protagonistul) caută, în permanență, lumina, spațiul larg, saturat de culori şi de semne — semne umane, semne naturale —, îşi observă, cu luciditate şi amară autoironie, sentimentul de înstrăinare şi de culpabilitate, trăieşte, cvasi-continuu, „simțământul acela de singurătate înghețată” (*Marea de lut*), dar şi pe acela al exultării şi biruinței, al resurecției, în prezența luminii: „Îmi ridic privirea. Minune! La orizont se deschide o geană de lumină. Mă cutremur! Ce caut eu aici? Oricât de mare ar fi suferința am fost zămislit ca s-o pot îndura” (*Muzeul Omului*). Acest traseu interpretativ ne aduce, acum, în mod necesar, la o **lectură antropologică**. Într-adevăr, cum apare şi, mai ales, cum poate fi definit **omul**, în genere, ființa umană, din perspectiva acestui sistem de gândire artistică? Vom înşirui, mai departe, câteva din definițiile furnizate de text sau pe care textul le face absolut credibile. Mai întâi, omul este o entitate morală în peisaj, în spațiu, o entitate pe chipul (trupul) căreia, aşa cum am afirmat, mai sus, se pot citi, uneori, semnele dezastrului operat de durată, dar şi semne egalizatoare ins-ambianță: „Devenisem la fel de urât ca peisajul pe care îl uram atât” (*Muzeul Omului*). În majoritatea cazurilor, însă, acest ins în peisaj nu are vârstă, el împrumută ceva din imobilismul măştii, al stanei de piatră, al statuii: „Cum stătea nemişcată, cu capul plecat, cu o mână rezemată pe unul din brațele crucii şi cu valijoara în cealaltă, părea pe de-a-ntregul o statuie, doar curenții reci îi învolburau din când în când colțurile broboadei cernite” (*Marea de lut*). Apoi, omul nu este doar o ființă gânditoare, o ființă măcinată de îndoieli, de „o vină profundă şi dureroasă” (*Marea de lut*), o ființă înzestrată cu o „incontestabilă conştiință a nulității şi zădărniciei existenței sale” (*Muzeul Omului*), care, în anumite momente îşi spune: „Încerc să mă conving că încă exist” (*Ibidem*), ci, înainte şi mai presus de orice, el se dovedeşte, în mod categoric, o ființă văzătoare, una care poate contempla şi citi, cu adâncă înțelegere, cartea, textul spațiului (*Tămăduitorul inocent, Luneta*), din această lectură, ca şi din introspecție, extrăgându-şi întreaga cunoaştere. Altfel, el poate deveni o ființă „fără de iubire” (*Tămăduitorul inocent*), după cum, în alte împrejurări, nu este exclus să fie catalogat drept „ins fără destin” (*Fratele nostru Abel*). Înzestrat cu conştiința efemerității sale („ființă de o zi” el însuşi), omul este, desigur, prin condiția sa, ființă întru moarte, aşa cum îl vedem, spre exemplu, în *Marea de lut.* Cu o precizare esențială, însă: în optica autorului, **moartea nu este o ieşire (definitivă) din timp, ci o contopire (definitivă) cu spațiul**: „Brațele îi alunecară pe lângă coapse a neputință, privind mut la cel aruncat în pustiul morții, acoperit până sub bărbie în horbota giulgiului, în vreme ce rumoarea bătrânelor aşezate pe băncile şi

scaunele ce-nconjurau pereții se stinse” (*Marea de lut*); „Potolită, aceasta îl asigură că Iustinian va avea cea mai frumoasă nuntire cu pământul ce se văzuse în sat…” (*Ibidem*).

Cât priveşte dimensiunea profunzimii, desfăşurarea paradigmatică a nucleelor de sens, dinamica lor pe verticală, cât priveşte, cu alte cuvinte, situația eului, modul în care întâmpină el lumea şi în care îşi întâmpină lăuntricitatea, cât priveşte, aşadar, **lectura existențială** a prozelor, avem de consemnat, la un prim nivel, abordarea senzorială a ambianței. Este vorba de **o senzorialitate spiritualizată**, sub auspiciile căreia se realizează atât tablourile de peisaj, mai degrabă citirea lor (câmpia, marea: *Marea de lut*), precum şi portretele umane (diverse, deseori memorabile, passim). Urmează **conflictul dintre materie şi spirit**, dintre carne şi duh, chiar dacă în sens strict profan (*Peştii*). Pe această dualitate se sprijină constatarea amară, conştienti-zare a unor dezolante percepții: „Nu mai sunt decât trup; adică biologie pură” (*Muzeul Omului*). Din acest punct, se declanşează **mecanismul ascuns al intuiției**, cel care relevă suportul ori aparenta lipsă de suport ale realităților spațiale: „Din vulcanul în erupție care am fost nu mai sunt decât un pumn de zgură şi cenuşă” (*Ibidem*). Ajuns aici, eul, singur în univers, singur în fața infinitului şi a morții, atins de o discretă anxietate, îşi desenează, tridimensional, silueta, într-un cadru, ce s-ar putea rezuma astfel: de o parte şi de cealaltă, **pereții luminii şi ai întunericului**; dedesubt, ca şi în sine, **golul**: „Să scap de golul ce mi se cască violent sub tălpi şi de tenebrele care sunt pe cale să mă înghită, instinctiv, țâşnesc în stradă” (*Fratele nostru Abel*); „Bărbatul se porni să mestece fără poftă, mai mult ca să-şi umple golul ce-l rodea lăuntric, decât din foame adevărată…” (*Marea de lut*). Dincolo de lumină, de întuneric, de noapte şi zi, dincolo de gol şi de tenebre, se deschide **abisul**: „Şi vocea îi fu mai plină de adversitate decât razele albăstrui ale lunii, care învăluiau obiectele cu lumina lor în scăpărări de pietre prețioase, în timp ce pe cele din umbră le azvârleau într-un profund abis” (*Peştii*). Şi, dincolo de toate acestea, ca ultimă şi incomprehensibilă țintă umană, **pustiul morții** (*Marea de lut*), care nu trezeşte nici o impresie, nici o emoție bine definită, nici un gând clar delimitat, ci numai o imensă şi tăcută interogație.

Purtătorul tuturor acestor direcții de sens (sau, măcar, al celor mai multe dintre ele) este **protagonistul** – fie subiect al enunțului, fie subiect al enunțării. De aceea, prozele scrise la persoana întâi şi cele concepute la persoana a treia alcătuiesc un întreg bine echilibrat, nu doar structural, ci şi semnificativ, reunind, în mesajul lor, cu multă artă şi subtilă înțelegere, întunecatul neant existențialist şi luminozitatea clasică.

EUGEN DORCESCU

REFERINȚE CRITICE
(selectiv)

Într-un sistem social, în care se consumă adesea, „mult zgomot pentru nimic”, Aurel Gheorghe Ardeleanu ni s-a arătat, prin timp, drept un erou cehovian, un etern unchi Vanea, care a robotit, de o viață, în taină, cât mai ascuns de privirile noastre, la obiectele sale de artă sau la textele sale literare de preț, ca sculptor, ca dramaturg, ca prozator, scoțându-le la lumină, şi la vederea noastră, când nu ne aşteptam, ca un veritabil creator şi prestidigitator.

ION ARIEŞANU
Paralela 45/2006

Mulți au visat, dar n-au ajuns să vadă Parisul — mulți l-au vizitat fără să-l vadă cu adevărat.

Aurel Gh. Ardeleanu l-a visat, l-a vizitat — şi imortalizat.

În impresii insolite de călător liniştit, îndrăgostit de tot ce e frumos, un turist capabil să descopere singur un univers. (...)

Proba o deține acest pieton bărbos, imperturbabil, cu pas domol, dar spornic,cu vocea abia perceptibilă în dialoguri, care devine de necontestat în tot ce aşterne pe hârtie când vrea să spună ceva. Ce anume? Mergeți, căutați, citiți… Un neobosit peregrin bănățean, împătimit de cultura, arta, poezia şi proza existenței francezului... De la Louvre până la bistroul cel mai necăjit... Totul are valoare de document.

SILVIA CELAC
Paris/2004

Aurel Gheorghe Ardeleanu face parte din categoria oamenilor care aparțin apostolului Toma. El nu crede până nu cercetează. El vrea să se convingă. Trebuie să vadă. Poate de aceea Dumnezeu l-a înzestrat cu o bună şi percutantă putere de observație, cu un spirit analitic care-i permite urmărirea îndeaproape a modelului şi a atitudinii lui caracteriologice; fie ca scriitor: dramaturg sau prozator, fie ca artist plastic: sculptor, fotograf... Asta face ca portretele lui să semene izbitor cu modelul; atât partea lor văzută, dar, mai ales, cea nevăzută...

SILVIU ORAVITZAN
Catalog: „Portretul: o lume”/2004

Mi se pare deosebit de important faptul că Teatrul Național din Timişoara reprezintă piesa „Coroană pentru Doja”.

Piesa lui Aurel Gheorghe Ardeleanu nu este o simplă evocare istorică, ci un poem cu implicații filozofice realizat într-o manieră foarte apropiată sensibilității publicului de azi.

M-au impresionat atât tenta realistă în care este tratat Doja, cât şi reliefurile poetice ale acestui personaj, reliefuri accentuate prin jocul de umbre şi lumini pe care îl proiectează ceilalţi eroi ai piesei asupra lui.

Cred că prin originalitatea şi expresivitatea ei, piesa „Coroană pentru Doja” îşi va găsi preţuirea în rândul spectatorilor.

LIVIU CIULEI
Caietul-program „Coroană pentru Doja”/stag. 1972/73

N-am citit decât o singură piesă scrisă de Aurel Gheorghe Ardeleanu. N-am vorbit cu el decât o singură dată. Dar o piesă este o lume şi o lume de oameni poate să-ţi vorbească despre autorul ei. Iar când personajele unei piese reuşesc să-ţi vorbească de autorul ei, autorul este un dramaturg. Cei care urăsc teatrul, să se intereseze, a mai apărut un duşman al lor. Cei care iubesc teatrul şi dramaturgii în primul rând, să-l citească pe Aurel Gheorghe Ardeleanu: vor găsi în el un confrate.

DUMITRU RADU POPESCU
Caietul-program „Coroană pentru Doja”/stag. 1972/73

Coroană pentru Doja este drama unei istorii consumate pe care Ardeleanu o examinează cu patetism. Mai exact, drama unei secvenţe atroce dintr-o istorie consumată. Nu există aici decât călăi şi victime, de unde şi relieful ascuţit al conflictelor şi teroarea imagistică... Drama emană aburi de sânge şi miros de carne arsă, de măcel şi lacrimi, căpătând puritatea tragică în scenele cu lamentaţia femeilor care îşi plâng bărbaţii căzuţi. *Coroană pentru Doja* rămâne printre cele mai puternice drame contemporane, chiar dacă istorice.

MIRCEA GHIŢULESCU
Istoria Dramaturgiei Române Contemporane/2000

Aurel Gheorghe Ardeleanu, „clasic” al dramaturgiei timişorene, este un scriitor jucat de câteva teatre de primă mărime din ţară... Piesele sale au trezit curiozitatea marilor regizori (Liviu Ciulei se numără printre ei), a editorilor importanţi. Teatrul Naţional Timişoara speră să-l pună în valoare — să-l aşeze la locul cuvenit în interiorul strălucitei sale generaţii.

CORNEL UNGUREANU
„Napoleon, Soldatul şi Femeia”/2000

În toamna anului 2000, Aurel Gheorghe Ardeleanu revine în atenţia cititorilor de literatură dramatică cu un text interesant (*Napoleon, Soldatul şi Femeia*), pe care nu mă sfiesc să-l calific unul dintre cele mai izbutite piese româneşti pe care le-am citit din 1990 încoace.

MIRCEA MORARIU
Familia/ 2001

Aurel Gherghe Ardeleanu practică o formulă de teatru nu tocmai comodă, cu un vădit caracter experimental, formal dificil, întrucât iese din limitele unei convenții menite să asigure un succes facil, cu o fabulă marcată structural cu un exces de demonstrație, dar mai ales de o manieră brechtiană de organizare în subiect a faptelor, un brechtianism trecut, desigur, prin experiența teatrului document şi politic ale anilor şaizeci, cu o răspândire foarte mare când a fost scrisă *Coroană pentru Doja.*

ION COCORA
Tribuna/1998

Imaginația (lui A.G.A.) se relevă mai ales în descrierea comportamentală, în evocarea figurilor coloniei şi în plasarea liniilor de contur fabulos în materia epică. Bun observator, autorul ştie să facă din succesivele confesiuni ale personajelor sale un mod de portretizare. Remarcabile sunt în special portretele feminine... Al doilea merit al lui Aurel Gheorghe Ardeleanu este scriitura. Fraza sigură şi elegantă, creația de atmosferă şi limpiditatea descripției denotă, toate, nu numai exercițiu epic dar, în primul rând, talent literar...

LAURENȚIU ULICI
România Literară/1983

O foarte bună ştiință a narării este codimentată cu tente realist magice, pasiunea pentru literatura sud-americană fiind constantă, fertilă, neştirbitoare de originalitate. Eroii înaintează sub zodia singurătății, au un adevăr în numele căruia se derulează existența lor banală la prima vedere, ambiguă, încărcată de simboluri la a doua.

IRINA PETRAŞ
Steaua/1985

Scriitura artistică, „felii de viață” pe care Aurel Gheorghe Ardeleanu ni le serveşte cu o precizie trimițând la obiectivitatea aparatului de filmat, dialogul natural (amintind de dramaturgul A.G.A.) sporesc impresia de artizanal, de mici bijuterii artistice ce fac apel la sensibilitatea estetică a cititorului – spectator. ...A doua zi după lectură, parcă programatic, nu mai reții nici numele personajelor, nici titlurile povestirilor. Tot ce îți rămâne în minte sunt nişte întâmplări disparate despre care nu ştii cu siguranță dacă le-ai auzit de la cineva s-au le-ai citit într-o carte, un sentiment de efemer şi o stare de spirit propice meditației. Și aceasta nu-i puțin lucru.

TUDOREL URIAN
Orizont/1985

Personajul central al fiecărei schițe în parte este, de fiecare dată, un inocent. Aşa se face că fiecare bucată este istoria unui coflict moral între lumea personajului central şi ceea ce îl înconjoară. Diferă, de la caz la caz, doza de naivitate, de tragic sau umor involuntar pe fondul unei încrederi (netrucate!) în puterea de izbândă a binelui. ...Autorul, lucru foarte important, are ce povesti şi reuşeşte să transforme pretextele sale epice

(ademenitoare) în „peisaje” sufleteşti perfect credibile. O realizare care nu e la îndemâna oricui.

MARCEL TOLCEA
1985

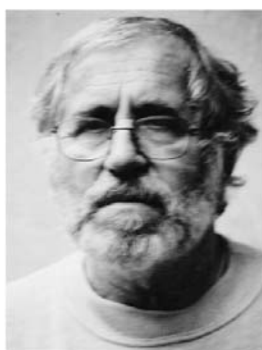
Interesant de remarcat este procedeul epic folosit de Aurel Gheorghe Ardeleanu. În general porneşte, în povestirile sale, de la fapte banale prin excelenţă, în jurul cărora încep să se brodeze fapte de viaţă, racursiuri existenţiale, retrospective etc., pentru ca în final să avem revelaţia unei autentice reconstituiri biografice, bogate în tâlcuri şi semnificaţii umane.

Scrise cu o mână sigură de povestitor, cu o replică foarte exactă a personajelor (trădând astfel experienţa dramaturgică a autorului), ele recomandă cu prisosinţă un prozator matur, format, având, evident, vocaţia decantării în epic a diurnului, a insignifiantului, pentru ca prin idee să ridice totul la valoarea unei mutaţii profunde, existenţiale...

CONSTANTIN CUBLEŞAN
Tribuna/1985

CUPRINS

Dată la cules: 15.08.2007
Apărut: 2007
Tipar executat la Tipografia „Marineasa”
Timişoara
ROMÂNIA

Arhitema prozei lui Aurel Gheorghe Ardeleanu (ne referim, în cele ce urmează, doar la nuvelele şi povestirile unite în acest volum) ni se pare a fi acronia – eludarea spontană a timpului, dar şi situarea mentală, deliberată, a destinului uman şi a proiectului creator, în afara lui…Faptul, în sine, acest eleatism constitutiv, de substanţă, nu surprinde, dat fiind că Aurel Gheorghe Ardeleanu este nu doar un prozator de talent, ci, totodată, şi un dramaturg de binemeritată notorietate, precum şi un important sculptor. Pe de altă parte, eliminarea timpului din ecuaţia metalumii artistice are însemnate consecinţe în planul construcţiei literare, conferind prozei lui Aurel Gheorghe Ardeleanu atât o categorică originalitate de viziune, prea puţin observată până azi, cât şi semnificative resurse, în ceea ce priveşte complexitatea şi profunzimea discursului artistic propriu-zis…

Purtătorul tuturor acestor direcţii de sens (sau, măcar, al celor mai multe dintre ele) este protagonistul – fie subiect al enunţului, fie subiect al enunţării. De aceea, prozele scrise la persoana întâi şi cele concepute la persoana a treia alcătuiesc un întreg bine echilibrat, nu doar structural, ci şi semnificativ, reunind, în mesajul lor, cu multă artă şi subtilă pricepere, întunecatul neant existenţialist şi luminozitatea clasică.

EUGEN DORCESCU

Hestia